Chronologische ontwikkelingen Joegoslavië

Map 4 B

meinwerking met Milosevic.

Draskovic praat over de Servische slachtof-

maar de bus moet er over steene wegen

...an Novi Sad vermaken zich op de oever van de Donau. Op de achtergrond een brug die werd verwoest bij een van de NAVO-bombardementen.

FOTO AP

7-Aug-99

De verborgen geest van Novi Sad

De Servische journalist Goran Trkulja reisde onlangs door zijn vaderland. Hij bezocht vertrouwde plekken, ontmoette oude vrienden, en zag met een mengeling van ongeloof en optimisme hoe de verdeelde oppositie tegen Milosevic te hoop loopt. Zelfs zijn tante heeft zich tegen de dictator gekeerd. Is hij getuige van een historische ontwikkeling?

door Goran Trkulja

Het eerste contact met het voormalige Joegoslavië komt voor mij geheel onverwacht. Op de grens tussen Slovenië en Kroatië word ik aangehouden door de Kroatische douane. Ik vrees een onnodig verhoor, maar het wordt iets heel anders: de douaneambtenaar is een oude kennis van me. Vijftien jaar geleden dienden we samen in het leger, in Sombor, een klein stadje in het noorden van Servië. Bernard (zijn achternaam ben ik vergeten) begroet mij als een vriend. Hij is Kroaat, ik ben Serviër, daar hebben wij geen problemen mee. Ik voel me goed. Hij ook, denk ik.

Dag 1

In Banja Luka, de hoofdstad van Republika Srpska, het Servische deel van Bosnië, bereid ik me voor op de reis naar Belgrado. Mijn Nederlandse paspoort laat ik bij mijn ouders achter en alleen met een identiteitskaart van Republika Srpska vertrek ik richting Belgrado. Buitenlandse journalisten zonder een visum zijn in Servië niet welkom. Ik neem een perskaart van een Servisch weekblad uit Banja Luka mee. Dat blijkt een goede beslissing te zijn. Bij de grens tussen Republika Srpska en Servië wordt onze bus tegengehouden en de bagage onderzocht. Mijn laptop en de cassetterecorder dreigen door de douane in beslag genomen te worden. Mijn perskaart uit Banja Luka brengt redding.

Over een spoorbrug gaan we de rivier de Drina over. Maar treinverkeer is er sinds het begin van de oorlog in Bosnië in 1992 niet meer. De brug is nu een gewone brug. De sporen van die oorlog, die in 1995 werd beëindigd, laat ik achter mij. Ik ben in Servië, waar een andere oorlog net beëindigd is.

Dragan Veselinov, een oppositieleider in Servië, zegt in een interview met een onafhankelijk weekblad uit Banja Luka dat de autonomie van de noordelijke provincie van Servië, Vojvodina, in 1989 door Milosevic ontnomen, moet worden hersteld. In Kosovo begon alles met de eis tot herstel van de autonomie. Is Vojvodina nu aan de buurt?

Dag 2

In Belgrado wacht neef Sascha op mij. Hij is mijn gids. In de Knez Mihailova, een bekende straat in Belgrado, zijn de Amerikaanse, Britse, Franse en Duitse culturele centra beschadigd en beklad. Onbegrijpelijk, vindt Sascha. 'Ik ga toch ook niet mijn Grundig-televisie kapot maken omdat ik boos ben op de Duitsers?' Veel graffiti op de muren. Op het Amerikaanse culturele centrum zijn president Clinton en Monica Lewinsky geschilderd. Daaronder de boodschap: 'Monica, doe je tanden op elkaar!' Verderop in de straat een beeld van heden: posters met de boodschap 'Milosevic moet weg', en een tafel waar de leden van de Alliantie voor Verandering handtekeningen verzamelen voor een petitie waarin het vertrek van president Milosevic wordt geëist.

De sporen van de oorlog zijn overal te zien: de zetel van de Servische regering, ooit een mooi, oud gebouw, en dat van de generale staf van het leger liggen in puin. 'Ze wisten altijd een kwartiertje voordat de bommen vielen welk gebouw het doel was van de kruisraketten of de gevechtsvliegtuigen', zegt Sascha. 'Daardoor konden de mensen op tijd worden gered. Maar toen de televisie het doel was, liet de directeur de mensen binnen zitten. De regering had de burgerslachtoffers nodig om te kunnen laten zien dat de NAVO bezig was met een daad van pure agressie tegen het volk.' Sascha vertelt dit met zachte stem, want hardop praten over Milosevic is in Belgrado nog steeds gevaarlijk.

Bij 'Tri sesira', een bekend Belgradoos restaurant in de oude kern van de stad, hoor ik het laatste straatnieuws. Volgens een van de nieuwtjes is de moeder van de invloedrijke echtgenote van Milosevic, Mirjana Markovic, tijdens de Tweede Wereldoorlog in Belgrado verkracht door een hoge officier van de Gestapo. Mevrouw Milosevic is dus de dochter van die fascistische officier en niet van Momo Markovic zoals de officiële biografie zegt. In Servië is het altijd moeilijk de geruchten van de waarheid te onderscheiden.

Met een witte wijn vieren wij mijn verjaardag: ik ben 40 geworden.

Dag 3

Met de bus naar Novi Sad. De stad waar ik mijn studie Joegoslavische literatuur en Servo-Kroatische taal vijftien jaar geleden heb afgerond. Dit vak bestaat niet meer, tegelijk verdwenen met het voormalige Joegoslavië. In Servië leren de studenten alleen nog de Servische taal en literatuur, in Kroatië kan men zich inschrijven voor de Kroatische taal en literatuur. Bewijzen dat het dezelfde taal betreft, gelden niet meer.

Novi Sad is een van de zwaarst gebombardeerde steden in Servië. De raffinaderij is vernietigd, het televisiestation onklaar gemaakt, en ook alle drie de bruggen over de Donau zijn kapotgebombardeerd.

Ik vaar met een bootje over de rivier naar de stad. Aan het roer staat Dragan, hij was filmproducent, zijn vrouw was advocaat. Tegenwoordig verdient Dragan zijn brood door de mensen van de ene naar de andere kant van de Donau te brengen. Een keer of tien per dag vaart hij heen en weer: 50 cent per persoon krijgt hij daarvoor, kinderen en ouderen mogen gratis mee. In z'n la ligt een filmscenario over een missverkiezing op de Balkan. Een satire over de corrupte politici, oorlogsmisdadigers en politie. Dat zal op betere tijden moeten wachten. 'Dit is mijn werkelijkheid in het Servië van vandaag', zegt Dragan, wijzend op zijn boot.

Petrovaradin is de oude kern van Novi Sad. Daar ligt ook het driehonderd jaar oude kasteel, 'Petrovaradinska tvrdjava' in het Servisch. De Oostenrijkers bouwden het kasteel, het moest een schild tegen de Turkse invasie worden. Uit die tijd dateert ook de eerste brug over de Donau, waardoor Petrovaradin een trefpunt werd van de twee werelden, de islamitische en de christelijke. Het kasteel en de brug waren tegelijkertijd verdediging en verbinding.

Het kasteel ligt nu geïsoleerd, een van het stadslichaam afgesneden ledemaat, zegt Andreja Vasiljevic, een van de zeventig schilders die hun atelier op het kasteel hebben. 'Het zal zeker een weerspiegeling krijgen in ons werk', zegt Vasiljevic. Heel snel gaat het gesprek van de kunst over op de politiek. Mensen zijn apathisch geworden, zegt een collega van Vasiljevic. Een ander meent: 'Het gaat slecht, maar het kan altijd erger.' Een derde: 'Het gaat goed, want de bommen vallen niet meer.'

De vier schilders die ik bij het kasteel spreek, zijn het eens over de schuld van Milosevic, maar geen van hen gelooft dat de laatste dictator van Europa binnenkort zal verdwijnen. Daar is hij te slim voor. En de oppositie in Servië is verdeeld en onmachtig.

Ik verlaat Petrovaradin en ga weer met het boot naar de andere kant van de Donau. Op zoek naar mijn oude vriend Vlado Marko. Maar hij zit niet meer in Novi Sad. Drie jaar geleden vertrok hij naar Londen met een tussenstop in Bratislava, Slowakije. De tussenstop werd een definitief verblijf. Vlado doceert filosofie aan de Komensky-universiteit in Bratislava. Een paar maanden geleden is zijn zuster, Elenka, een wiskundige, ook daar naartoe verhuisd. Wat voor land is Joegoslavië geworden als onze kinderen naar Slowakije moeten vluchten, vraagt hun moeder zich af. Zij is als enige van de familie in Novi Sad gebleven. Mevrouw Marko noemt de namen van de jongens en meisjes die vroeger in haar buurt woonden en die de afgelopen jaren naar het buitenland zijn vertrokken. De meesten zijn naar Canada, Australië, Nieuw-Zeeland of Amerika gevlucht. En dat betekent dat ze nooit meer zullen terugkeren naar Joegoslavië, zegt ze. Ze heeft tranen in haar ogen.

In de straten van Novi Sad tref ik geen bekenden aan. In het theatercafé waar ooit acteurs, studenten en intellectuelen zich verzamelden, ook niet. Het enige wat ik herken, is de geur van de stad. De geest van het Servische Athene, zoals Novi Sad altijd werd genoemd, woont hier nog steeds, hij heeft zich alleen verstopt.

Dag 4

De kranten brengen nieuws over protesten tegen Milosevic: in Kragujevac, Subotica, Valjevo, Leskovac... Belgrado zwijgt nog steeds en het regime reageert nog niet. Ik zie het als een goed teken. In 1991 en 1996 werd er alleen maar in Belgrado geprotesteerd. Milosevic was toen zeker van de steun van zijn achterban op het platteland. Nu is het anders. Het zijn niet alleen studenten die de straat zijn opgegaan. De werkloze arbeiders in Kragujevac, de beroofde boeren in Subotica, de boze soldaten in Valjevo, Leskovac, Nis. Wij hebben de bodem bereikt, zegt de 27-jarige Nebojsa uit Novi Sad. Nee, zegt zijn vriend Neso, we zien de bodem van onderop.

In Subotica, ten noorden van Vojvodina, komen achtduizend mensen bijeen op het centrale plein om het vertrek van president Milosevic te eisen. De Kroaten, Hongaren en Serviërs die daar wonen, zijn voor het eerst in tien jaar verenigd in hun verzet tegen Milosevic. Tot nu toe wist hij altijd te bereiken dat ze elkaar de rug toekeerden. Een meester in manipulaties. Verdeel en heers, arbeiders tegen intellectuelen, boeren tegen studenten. Maar nu zie ik mensen van alle sociale klassen gezamenlijk protesteren, voorzover er in in Servië nog klasseverschillen bestaan.

De middenklasse is verdwenen, het grootste gedeelte van de bevolking is verarmd. Slechts een kleine groep rond Milosevic en zijn vrouw is rijk. Hun zoon, Marko Milosevic opent in de geboortestad van zijn ouders, Pozarevac, een kindertuin, 'Bambyland', dat zich uitstrekt over een terrein van 160 hectare. Trots kondigde mevrouw Markovic aan dat haar zoon de eigenaar is. Bambyland is gebouwd met het geld van de Servische olie-industrie, inmiddels door de NAVO-aanvallen vernietigd.

Het hoofd van de Servisch-orthodoxe kerk, patriarch Pavle, waarschuwt voor de tweede keer in korte tijd dat Servië met Milosevic geen toekomst heeft. Hij roept op tot de vorming van een regering van nationale eenheid. Een monnik, Sava, van het klooster Decani in Kosovo, geeft toe dat de militaire en paramilitaire groepen van Milosevic gruwelijke misdaden tegen de Albanese bevolking hebben begaan. Voor het eerst sinds het begin van de Balkan-oorlogen in 1991 horen de Serviërs van 'iemand die niet mag liegen' dat er in hun naam kinderen en vrouwen zijn gedood. Monnik Sava is duidelijk: overal waar Milosevic en Seselj (de radicale vice-premier van Servië) het Servische volk verdedigden zien we lijken, graven en lege Servische huizen. Zo was het in Krajina (Kroatië), zo was het in Bosnië en zo is het in Kosovo. Daarom, zegt de monnik, is het onze plicht afscheid van het dictatoriale regime te nemen.

Vervolg op pagina 2

Rugova neemt deel aan tijdelijk bestuur Kosovo

Reuters, AP, AFP

PRISTINA

De gematigde Kosovaarse leider Ibrahim Rugova gaat zitting nemen in het voorlopig bestuur van Kosovo. Eerder was hij niet bereid deel te nemen aan de door de Verenigde Naties ingestelde 'multiculturele overgangsraad' omdat zijn gezworen vijand UCK-leider Hashim Thaci er ook deel van uitmaakt.

❑

De vertegenwoordiger van de Verenigde Naties in Kosovo, Bernard Kouchner, had er bij Rugova op aangedrongen zijn bezwaren opzij te zetten. Het was ook Kouchner die Rugova enige tijd geleden opriep terug te keren naar zijn land.

De leider van het geweldloze verzet was ten tijde van de NAVO-bombardementen in Kosovo naar Italië gevlucht. Na het einde van de oorlog duurde het ruim een maand eer Rugova terugkeerde uit ballingschap en tot veler verrassing verliet hij na zes uur het land weer en vloog naar zijn gezin in Italië.

Rugova's opstelling leidde tot veel kritiek onder Westerse diplomaten die hem verweten zijn geloofwaardigheid te verspelen door zich in een kritieke fase na de oorlog in Kosovo te onttrekken aan zijn verantwoordelijkheid. Terwijl hij met zijn gezin in Italië verbleef en honderdduizenden gevluchte etnische Kosovaren naar huis terugkeerden, voerde UCK-leider Thaci overleg met de vredesmacht KFOR en andere instanties over problemen in Kosovo.

In tegenstelling tot Rugova, nam Thaci vorige maand deel aan de eerste bespreking over de vorming van een tijdelijk bestuur. Rugova en vertegenwoordigers van zijn partij de Democratische Liga, kwamen niet opdagen omdat zij het niet eens waren met de deelname van UCK'ers aan het overleg.

Albanese leider zwicht voor druk na zwak optreden

Vorige week riep Kouchner Rugova in het openbaar op zijn verantwoordelijkheid te nemen en terug te keren naar Kosovo om deel te nemen aan de multiculturele overgangsraad. Hij gaf gehoor aan de bede van Kouchner en trok eind vorige week met zijn gezin in zijn woning in de Kosovaarse hoofdstad Pristina. Sinds zijn terugkeer heeft hij amper zijn huis verlaten.

Donderdag ontmoette Rugova zijn rivaal Thaci, voor het eerst op Kosovaarse bodem. Bij de bespreking was ook Kouchner aanwezig. Deze is er op gebrand de twee leiders, die beiden over een sterke achterban beschikken, tot samenwerking aan te zetten. 'Beide partijen hebben de intentie uitgesproken deel te nemen aan het volgende overleg over het overgangsbestuur', aldus een woordvoerster van de VN.

De intellectueel Rugova is de afgelopen tien jaar tot twee maal toe tot president van Kosovo gekozen. De verkiezingen waren niet erkend door de Servische politieke leiding, dus ook zijn presidentschap is nooit officieel geweest.

Rugova stond de afgelopen tien jaar een geweldloos verzet voor tegen de Servische onderdrukking. Daarin schuilt de kern van zijn conflict met Thaci, die alleen een gewelddadige oplossing zag. Thaci noemde Rugova tijdens de NAVO-bombardementen een 'verrader' omdat hij op de televisie verscheen in gezelschap van Milosevic. Rugova verklaarde later dat hij onder druk was gezet.

Diplomaten zeggen dat Rugova moet aanvaarden dat hij moet samenwerken met andere partijen om een nieuwe democratische regering op te bouwen in Kosovo.

Enkele duizenden etnische Albanezen betogen voor het vrijlaten van Kosovaren die door Servië gevangen worden gehouden. De demonstratie werd vrijdag gehouden in Pristina, de hoofdstad van Kosovo. FOTO EPA

Montenegro wil radicaal andere band met Servië

PODGORICA, 6 AUG. De regering van Montenegro heeft gisteren formeel een plan voor radicaal nieuwe relaties met Servië binnen de Joegoslavische federatie op tafel gelegd. Als Servië daar niet mee instemt, zullen de Montenegrijnen in een referendum uitmaken of ze onafhankelijk willen worden.

In Belgrado heeft de Servische ultranationalist Vojislav Šešelj het Montenegrijnse plan al als „nonsens" van de hand gewezen en gezegd dat het Joegoslavische leger zal ingrijpen als Montenegro zich zou afscheiden.

Over het plan van de Montenegrijnen is met de Serviërs al uitvoerig gepraat zonder dat daarbij overigens veel vorderingen zijn gemaakt. Maar pas gisteren slaagde de belangrijkste partij in Montenegro erin de coalitiepartijen achter het programma te krijgen en kon het 'platform' worden gepresenteerd als een voorstel van de regering van Montenegro. Tot dusverre bestonden bij de coalitiepartners van president Milo Djukanović nog aanzienlijke bezwaren tegen het document. Eén coalitiepartner vond het te ver gaan, een andere vond dat het niet ver genoeg ging. Na vier uur praten zaten gisteren de partijen op één lijn. De regering van Montenegro is pro-Westers, pro-NAVO, voor economische en politieke hervormingen en fel tegen de Joegoslavische leider Milošević.

De Montenegrijnen eisen dat de huidige federatie Joegoslavië wordt omgevormd tot een zeer los staatsverband onder de naam „Associatie van de Staten Servië en Montenegro". Binnen die gemeenschap regelen beide staten verreweg de meeste zaken zelf. Anders dan nu in de Joegoslavische federatie het geval is, moeten volgens de Montenegrijnen beide landen hun eigen legers, hun eigen opperbevel en hun eigen minister van Defensie krijgen. Dat geldt ook voor het buitenlands beleid en het economisch beleid. Montenegro zou een eigen munteenheid moeten krijgen; als er een gezamenlijke munteenheid komt, dan moet die hoe dan ook convertibel worden. Het huidige parlement van twee kamers moet plaatsmaken voor een gezamenlijk parlement van één kamer. De federale regering moet worden vervangen door een gezamenlijke 'raad van ministers' met minder bevoegdheden dan de huidige Joegoslavische regering.

Volgens de Montenegrijnse premier Filip Vujanović is het vijftien pagina's tellende 'platform' een „discussieaanbod". Behalve de instemming van de Serviërs is ook nog die van het Montenegrijnse parlement nodig. Maar Vujanović onderstreepte dat Montenegro „niet langer kan wachten" op een fundamentele herdefiniëring van de betrekkingen met Servië en ook „niet langer wil lijden". Het platform is geen ultimatum, maar, zo maakte hij duidelijk, Montenegro is niet bereid veel water in de wijn te doen. (Reuters, AP, AFP)

LDK staakt boycott

Overleg van rivalen Thaçi en Rugova

PRIŠTINA, 6 AUG. Ibrahim Rugova en Hashim Thaçi, de twee rivaliserende leiders van de Kosovo-Albanezen, hebben gisteren voor het eerst sinds de conferentie van Rambouillet in februari met elkaar gesproken. De partij van Rugova besloot gisteren zitting te nemen in de zogenoemde 'overgangsraad', die ze tot dusverre boycotte.

De Democratische Liga van Kosovo (LDK) liet gisteren haar bezwaren tegen de samenstelling van de overgangsraad vallen. De raad, een adviesorgaan van de chef van de VN-missie in Kosovo, Bernard Kouchner, telt twaalf leden. De LDK is met twee leden vertegenwoordigd, evenveel als het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, de met het UÇK verbonden Unie voor een Democratische Beweging en de Servische minderheid. Verder maken twee onafhankelijken, een slavische moslim en een lid van de Turkse minderheid deel uit van de raad. De LDK boycotte de raad tot dusverre uit protest tegen de vermeende oververtegenwoordiging van het UÇK. Gisteren liet de partij van Rugova haar bezwaren vallen, kennelijk onder druk van Kouchner, die deze week herhaaldelijk met Rugova heeft geconfereerd.

Na afloop van het gesprek tussen de als gematig bekendstaande Rugova en UÇK-chef Hashim Thaçi werden geen mededelingen gedaan, anders dan dat de twee rivalen op het politieke toneel „een aantal meningsverschillen uit de weg hebben geruimd". De relaties tussen beiden altijd uiterst problematisch geweest. De pacifist Rugova heeft de Kosovo-Albanezen tien jaar lang op een programma van vreedzaam verzet tegen de Servische overheersing geleid. Thaçi en zijn UÇK moesten van dat pacifisme niets hebben. Tijdens de oorlog om Kosovo vormde Thaçi eigenmachtig een 'regering' van Kosovo, hoewel er al een door Rugova's LDK geleide 'regering in ballingschap' bestond. Na de intocht van de internationale vredesmacht KFOR in Kosovo vestigde Thaçi zich met zijn UÇK snel in Kosovo, om daar meester te maken van allerlei sleutelposities in het civiele bestuur, terwijl Rugova nog wekenlang in Rome bleef zitten. Hij keerde pas vorige week vrijdag definitief naar Kosovo terug.

Britse KFOR-troepen hebben gisteren een 'minister' uit Thaçi's 'regering' gearresteerd. 'Minister van Binnenlandse Zaken' Rexhep Selimi reed gisteren met twee lijfwachten in een auto met blauw zwaailicht door Priština. Toen KFOR-soldaten hem naar zijn papieren vroegen haalde hij een pistool voor de dag, nam een kogel en voegde de Britse soldaten toe: „Deze hier is voor jullie." Daarop werd de 'minister' aangehouden omdat hij „een bedreiging van de openbare orde" zou vormen. Hij werd later gisteren vrijgelaten. Zijn vuurwapen en munitie werden in beslag genomen. (Reuters, AP)

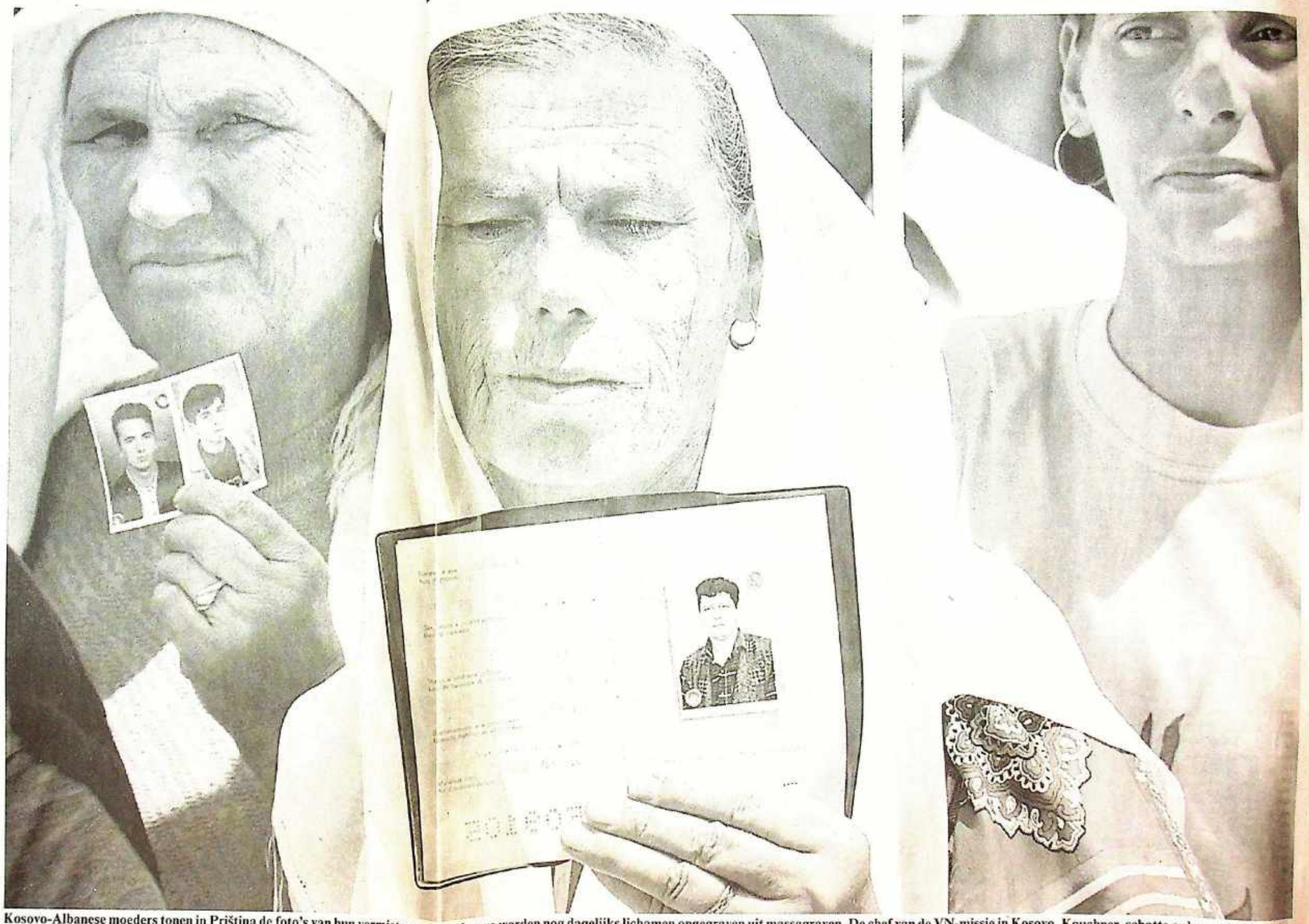

Kosovo-Albanese moeders tonen in Priština de foto's van hun vermiste zoons. In Kosovo worden nog dagelijks lichamen opgegraven uit massagraven. De chef van de VN-missie in Kosovo, Kouchner, schatte onlangs dat in al die massagraven samen elfduizend Albanezen liggen, maar hij trok die uitlating later in toen het Joegoslavië-tribunaal protesteerde met het argument dat het dodental nog lang niet vaststaat. (Foto Oleg Klimov / Fotoloods)

Grieken vrezen Kosovo in eige

In Griekenland is een polemiek losgebarsten over de vraag of de islamitische minderheid in Thracië zich 'Turks' mag noemen. Sommigen hebben hier geen moeite mee, maar anderen vrezen een tweede 'Kosovo' op Griekse bodem.

Door F.G. VAN HASSELT

ATHENE, 6 AUG. 'Bravo Jorgos', kopte Turkijes grootste krant *Hürriyet* dezer dagen over haar hele voorpagina.

Het was een betoon van lof voor de Griekse minister van buitenlandse zaken Jorgos Papandreou, maar in Griekenland zelf verwekte het de grootst denkbare argwaan. Wil een Grieks staatsman in een fel

Verdrag legitimeert wensen van minderheid

nationalistische Turkse krant worden geprezen, dan moet hij wel iets heel ergs hebben miszegd.

Wat had de Griekse minister gedaan? In een vraaggesprek met het Atheense maandblad *Klik* had hij geponeerd dat leden van de islamitische minderheid in het Griekse West-Thracië, die circa 120.000 bedraagt, zich wat hem betreft 'Turks' mogen noemen, zolang er geen gevaar bestaat op verandering van grenzen. En dit gevaar bestaat niet, voegde de minister er aan toe.

Daarmee kreeg hij een groot deel van de Griekse politici en de Griekse pers over zich heen. Zelfs binnen zijn eigen socialistische partij Pasok werd om zijn aftreden geroepen, en als niet ook voor de politici de vakantie was aangebroken, had het er slecht voor hem kunnen uitzien, hoewel premier Simitis – inmiddels ook naar een eiland vertrokken – signalen gaf hem te willen dekken.

De secretaris-generaal van de Pasok, Skandalidis, sprak van een „hoogst ongelukkige uitlating". Anderen beperkten zich er toe slechts de timing te betreuren.

Kort tevoren, aan de vooravond van de 25ste verjaardag van het herstel van de Griekse democratie, hadden de drie afgevaardigden die in het 300-koppige parlement de islamitische minderheid vertegenwoordigen – in drie verschillende partijen – te kennen gegeven dat er in Griekenland sprake is van een Turkse en een Macedonische minderheid, en dat het tijd wordt dat Athene de minderhedenconventie laat ratificeren die in 1998 in werking is getreden en reeds door 24 van de 42 lidstaten van de Raad van Europa is bekrachtigd.

Deze conventie behelst onder andere dat nationale minderheden moeten worden erkend als ze zich als zodanig uitroepen, ongeacht het oordeel van de regering van het land waar ze verblijven.

Jorgos Papandreou ziet als minister van buitenlandse zaken aankomen dat Athene dit verdrag vroeg of laat ook moet ratificeren en met zijn vraaggesprek wilde hij kennelijk de publieke opinie hierop voorbereiden. Deze is echter hoogst gevoelig voor het adjectief 'Turks' en voor het woord 'minderheid', hoewel zij wel uitgaat van de vanzelfsprekendheid van het bestaan van een 'Griekse minderheid' in Albanië, die daar zelfs de vlag mag vertonen.

De reden van de gevoeligheid is dat in het Verdrag van Lausanne (1923) waarin de bevolkingsuitwisseling en de minderhedenkwestie tussen Griekenland en Turkije werden geregeld, wél sprake was van een 'Griekse minderheid' die in Istanbul mocht blijven – intussen na de pogrom van 1955 tot op een minimum teruggelopen – maar niet van een 'Turkse minderheid' in Grieks-Thracië. Deze heette in het verdrag 'islamitisch'. Zij heeft zich sinds 1923 op haar oude aantal weten te handhaven.

Iets meer dan de helft van deze minderheid is weliswaar van Turkse komaf, maar de rest wordt gevormd door Bulgaars sprekende Pomaken en door zigeuners.

Het officiële Griekse standpunt is sinds de regeringsjaren van Jorgos' vader Andreas Papandreou (1981-'89) dat de minderheid zich absoluut niet 'Turks' mag noemen en dat ook namen als 'Turkse onderwijzersvereniging' onwettig zijn. De nieuwe Conventie dreigt deze onwettigheid op losse schroeven te zetten.

De Griekse gevoeligheid wordt in de hand gewerkt doordat Ankara een felle campagne voert ten gunste van de 'onderdrukte Turkse

product van Lausanne – is ingeschakeld. Neutrale waarnemers constateren dat de behandeling van de minderheid de laatste jaren sterk is verbeterd, maar er blijven haken en ogen.

Het officiële Griekse standpunt van nu wordt sterk ondermijnd – en Jorgos Papandreou herinnerde daaraan, ook in zijn interview – door het feit dat de islamitische minderheid in de jaren vijftig en zestig juist wél 'Turks' moest worden genoemd, op last van de regeringen van achtereenvolgens Papágos, Karamanlis en de kolonels. Dit was een uitvloeisel van de Koude Oorlog, en hield verband met de vrees dat het communistische Bulgarije de regio zou gaan claimen op grond van de aanwe-

Behandeling van Turken in Thracië verbeterd

zigheid van de Pomaken, die een Bulgaars dialect spraken.

Tot huidige woede van de Griekse nationalisten heeft men in die jaren de Pomaken hun taal 'afgeleerd' en de taal van NAVO-bondgenoot Turkije ingevoerd. Het gevolg is dat nu alle leden van de islamitische minderheid, ook de zigeuners, Turks spreken. Pogingen, het Pomaaks weer in te voeren – op kosten van de legerleiding ontstond een woordenboek – lijken tot mislukking te zijn gedoemd.

Het debat over de Turken in Thracië zal na de vakantie waarschijnlijk wel weer oplaaien, omdat onder Papandreou's talloze vijanden de vrees heerst dat West-Thracië ooit nog eens een tweede Kosovo wordt. Met andere woorden: dat 'het boze Westen' zich door Turkije zal laten overtuigen dat ook hier een islamitische minderheid – die vanwege de grote families in de volgende eeuw een meerderheid kan worden – wordt 'onderdrukt'. De verschillen zijn vooralsnog nog groter dan de overeenkomsten, maar ontegenzeggelijk zijn er ook in Turkije groeperingen die met een dergelijk scenario spelen.

Servische oppositie blijft verdeeld

BELGRADO, 5 AUG. De Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), de belangrijkste oppositiepartij in Servië, weigert in zee te gaan met de rest van de Servische oppositie. Dat heeft gisteren SPO-leider Vuk Draškovic gezegd.

De SPO, aldus Draškovic, zal zich niet aansluiten bij de Alliantie voor Verandering, de overkoepelende organisatie waarin alle andere oppositiepartijen en -groeperingen zich hebben verenigd. Volgens Draškovic moeten alle partijen in Servië zich afzonderlijk aan de kiezer presenteren. Pas na een zege bij de vervroegde verkiezingen die de oppositie eist, moet over samenwerking worden gepraat. In de tussentijd moeten de SPO en de Alliantie zich onthouden van aanvallen op elkaar.

Op een persconferentie in Belgrado viel Draškovic opnieuw uit naar de internationale gemeenschap en de vredesmacht in Kosovo, KFOR. Volgens hem wordt er in Kosovo niets gedaan om de Serviërs, slachtoffers van „een exodus, een etnische zuivering", te beschermen. Ze genieten „geen enkele bescherming", aldus Draškovic. „En dat is koren op de molen van de anti-Europese krachten in Servië en president Milošević."

De SPO, de enige oppositiepartij die in het Servische parlement is vertegenwoordigd, wil zich niet aansluiten bij de verenigde oppositie, maar ze heeft ook een aanbod van de regerende socialisten van Milošević afgewezen om in de regering te gaan zitten. De Servische premier, Mirko Marjanović, slaagde gisteren niet in zijn opzet een „regering van nationale eenheid" mèt de SPO te vormen.

In Montenegro stond gisteren de eenheid van de oppositie in Servië centraal in besprekingen tussen de Amerikaanse Balkangezant Robert Gelbard en leiders van de Alliantie voor Verandering.

Gelbards bezoek aan Montenegro is door de staatsmedia in Belgrado hard veroordeeld. Ze vonden dat Gelbard en de „verraders" en „binnenlandse quislings" met wie hij in Montenegro sprak „uit zijn op het voltooien van de [van die de NAVO in 78 dagen] niet kon klaren" (Reuters, AP, AFP)

AANTIJGINGEN

Balkan ijlt na

6-8-99

[• *Vervolg* van pagina 1] Per anonieme brief had een ambtenaar van Buitenlandse Zaken Holbrooke ervan beschuldigd dat hij in 1996 misbruik had gemaakt van zijn diplomatieke contacten, kort nadat hij zijn functie als ondernister verruild had voor zijn baan bij de investeringsbank. Een onderzoek van Justitie, waarbij ook andere aantijgingen onderzocht werden, bracht geen strafbare feiten aan het licht. De zaak werd geschikt toen Holbrooke 5.000 dollar betaalde, zonder dat hij toegaf dat hij iets misdaan had.

Pas daarna stuurde de regering-Clinton de benoeming door naar de Senaat, waar zich nieuwe problemen voordeden. Jesse Helms, de Republikeinse voorzitter van de commissie voor buitenlandse betrekkingen, wilde pas zijn goedkeuring geven nadat de regering had beloofd om de Amerikaanse contributie aan de VN te verlagen.

Daarna deed zich een nieuw obstakel voor dat de stemming in de Senaat blokkeerde. Individuele senatoren kunnen iedere benoeming ophouden, en vier senatoren maakten van dat recht gebruik. Van hen bleef senator Charles Grasley het langst dwarsliggen, vanwege het feit dat Buitenlandse Zaken ten onrechte een ambtenaar had gestraft die aan de bel had getrokken over misstanden bij de VN, iets waar Holbrooke niets mee te maken had.

Bij de stemming gisteren was een aantal senatoren op inhoudelijke gronden tegen de benoeming van Holbrooke. De Republikeinse senator Kay Bailey Hutchison prees hem als een man van principes, maar ze veroordeelde hem om de Balkan-politiek die hij heeft helpen uitvoeren, het beleid om „facties te dwingen samen te leven in een Amerikaans model. Ik kan niet met een goed geweten stemmen voor iemand die ons land in de verkeerde richting heeft geholpen."

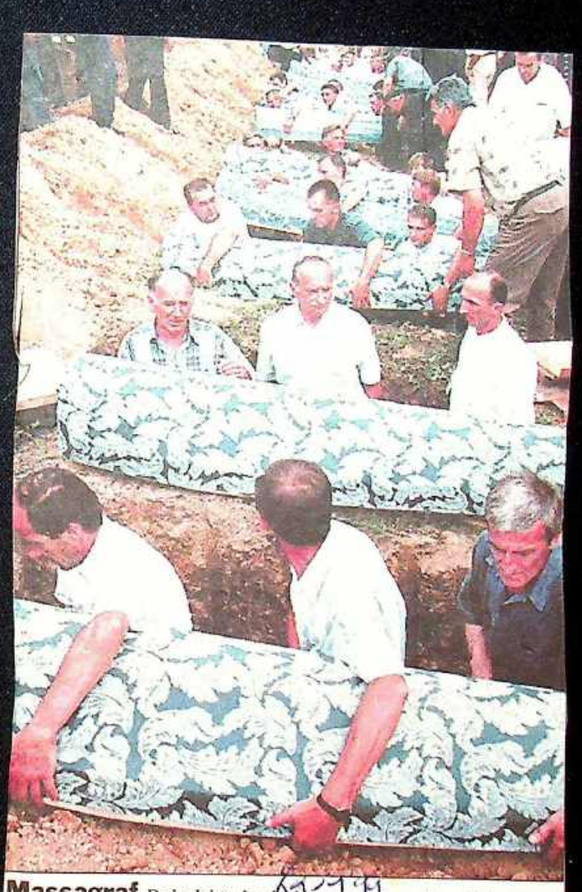

Massagraf De bedekte doodskisten van 18 moslims die in augustus 1992 door Servische troepen zijn vermoord, werden gisteren op een begraafplaats in de buurt van Sarajevo herbegraven. De stoffelijke resten werden eerder aangetroffen in een massagraf in Kalinovik, 60 kilometer ten oosten van Sarajevo. (EPA)

Akkoord met de Russen

Nederlanders toch niet weg uit Orahovac

Door onze redacteur YAËL VINCKX

MALIŠEVO, 5 AUG. De Nederlandse militairen van de vredesmacht KFOR in Kosovo worden niet vervangen door Russische troepen. Het Nederlandse contingent blijft in het zuidelijk gelegen Orahovac gelegerd.

Dit heeft de Russische generaal-majoor Boris Semjonov gisteren in Mališevo desgevraagd tegenover deze krant verklaard. De Russen blijven in Mališevo. De aangekondigde overplaatsing van Russische soldaten naar Orahovac stuitte vorige week op kritiek van de plaatselijke Albanese bevolking en van de Nederlandse militairen.

Volgens de afspraken van Helsinki, waarin onder meer de legering van Russische troepen in Kosovo werd geregeld, zouden de Nederlandse militairen, bestaande uit artillerie-eenheden, genie-troepen en leden van de luchtmobiele brigade, plaats moeten maken voor de Russen. Maar in Orahovac organiseerden Albanese Kosovaren demonstraties tegen de Russen, vanwege hun vermeende pro-Servische gezindheid. Ook zeggen de Albanezen tijdens de NAVO-bombardementen Russische huurlingen aan Servische zijde te hebben zien vechten.

Unhcr klaa over douan van Macedo

Van onze redactie buite

AMSTERDAM, woe

De VN-vluchtelinger nisatie Unhcr wordt bij l leveren van hulpgoe voor Kosovo tegengev door Macedonische g wachten. Het douanep neel vraagt een „exorbit bedrag voor de inspectie de hulpgoederen, zegt Unhcr. De regering in Sk ontkent.

De Unhcr weigert de s 15 juli ingestelde toeslag bijna 700 gulden per vrach gen of treinwagon te beta In de Macedonische hoofds Skopje wachten 86 met h goederen beladen trucks veertien treinstellen op groene licht.

Voordat de belasting was gevoerd, stuurde de Unhcr vrachtwagens per dag naar K sovo. De heffingen zoud neerkomen op een kostenpo van 440.000 gulden per maan Volgens de Unhcr-woordvoe der Kris Janowski is de organ satie vrijgesteld van invoe rechten en belastingen „omda wij hulp brengen."

Montenegro wil alleen verder

De Joegoslavische republiek Montenegro heeft gisteren voorgesteld de federatie die ze samen met het grotere Servië vormt op te heffen en die te vervangen met een losser verband van twee afzonderlijke staten.

Als Servië het voorstel verwerpt, zal Montenegro een referendum over onafhankelijkheid houden.

Het voorstel, dat gisteren formeel door de Montenegrijnse regering werd aangenomen, vormt een directe bedreiging voor het gezag van de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. Het is niet waarschijnlijk dat Milosevic het Montenegrijnse voorstel zal aanvaarden, te meer daar zijn functie van staatshoofd van Joegoslavië met de feitelijke afschaffing van Joegoslavië overbodig zou worden. Al langere tijd wordt gevreesd dat Milosevic militair ingrijpt als Montenegro zich probeert af te scheiden, net als hij in Slovenië, Kroatië, Bosnië, en onlangs nog in de Servische provincie Kosovo heeft gedaan.

Milosevic stuurde tijdens de in juni beëindigde Kosovo-oorlog federale troepen naar Montenegro om de pro-westerse republiek onder druk te zetten. De Joegoslavische autoriteiten dreigden indertijd verkapt met militair ingrijpen als Montenegro zich niet naar de wensen van het federale bestuur zou schikken.

GEORGE ROBERTSON

Huiselijk, solide en sterk in details

4-8-99

Door onze redacteur
COEN VAN ZWOL

ROTTERDAM, 4 AUG. George Robertson (53) is vandaag aangewezen als secretaris-generaal van de NAVO. Een verbazingwekkende wending in de loopbaan een man wiens positie in de hierarchie van 'New Labour' enkele jaren geleden nog leek te wankelen.

In 1997 maakte Robertson geen geheim van zijn ambities toen Labour de verkiezingen won. Minister voor Schotse Zaken wilde hij worden. Robertson had jarenlang geijverd voor de oprichting van een Schots parlement; onder Blair kon hij de kroon op zijn werk zetten.

„Helaas geeft de premier je geen menukaart waarop je je favoriete ministerie kunt aankruisen", zei Robertson later. Blair had iets anders met hem voor: Defensie. Robertson was in de jaren tachtig Defensie-woordvoerder geweest, tot 'Oud Labour' hem wipte wegens zijn pro-Atlantische opstelling. Defensie gold in 1997 als een prestigieuze, maar moeilijke post: het budget zou door Labour flink worden geschoren. De trouwe frontsoldaat Robertson mocht, zo meenden de cynici, sneuvelen in de loopgravenstrijd met de generaals, waarna een dynamischer persoon zijn plaats zou innemen. De Schot was solide, ijverig en sterk in details, maar aan uitstraling ontbrak het hem.

Nu wordt George Robertson secretaris-generaal van de NAVO. In zijn twee jaar als 'MoD' heeft hij een uitstekende indruk nagelaten. Het Britse leger werd zover ingekrompen dat het, in Robertson woorden, „bijna in het Wembley-stadion past", maar toch wist Robertson de loyaliteit van zijn generaals te winnen. Daarvoor ging hij openlijk de strijd aan met de minister van Financiën, die veel ingrijpender wilde snijden. En beloofde hij alle legeronderdelen mooi nieuw speelgoed: vliegdekschepen voor de marine, transportvliegtuigen voor de luchtmacht, een luchtmobiele brigade voor de landmacht. In het Britse leger van Robertson zijn de toverwoorden nu flexibiliteit, mobiliteit en snelheid.

Tijdens de luchtoorlog om Kosovo was George Robertson dit jaar gezichtsbepalend in de robuuste Britse opstelling. Hij hield gepassioneerde betogen tegen *appeasement* van dictators en niemand nam vaker het woord genocide in de mond dan hij. Maar door zijn huiselijke uitstraling klonk het als vastberadenheid, niet als stemmingmakerij. „Er is iets geruststellends aan een minister van Defensie met een vierkante, solide bouw en een Schots accent", schreef *The Times*. Zeker als die ook nog zijn voorkeur voor flauw eten belijdt en allergisch zegt te zijn voor uien en knoflook.

Robertson kwam in het verre verleden meermalen in botsing met het leger. In 1967 protesteerde de radicale student tegen Amerikaanse kernonderzeeërs. Negen jaar later raakte hij betrokken bij een aanrijding met een Landrover van de genie, die explosieven vervoerde. Zijn kaak en knieschijf werden verbrijzeld, zijn veiligheidsgordel redde hem het leven. Sindsdien draagt Robertson een foto van het autowrak in zijn portefeuille. „Dat plaatst mijn leven in perspectief", zegt hij.

Robertson groeide op op het eiland Islay op de Schotse Hebriden. Zijn grootvader, vader, broer en zoon dienden en dienen bij de politie; de linkse Robertson was het zwarte schaap van de familie. De liefde voor het uniform en voor 'pomp and ceremony' zat echter dieper dan zijn flirt met radicaal links. „Als ik in Washington word opgewacht door een militaire erewacht, denk ik: niet slecht voor iemand die begon met betogen tegen Amerikaanse kernonderzeeërs", monkelde hij onlangs.

George Robertson (Foto AP)

Robertson begon zijn politieke loopbaan met het organiseren van een vakbond in de whisky-industrie. Vanaf 1978 bezette hij bijna twintig jaar lang de zetel voor Hamilton-South in het Britse Lagerhuis. In de oppositie was hij ondermeer fractiewoordvoerder voor Defensie, Buitenlandse Zaken, Schotse Zaken en Europa. Op die laatste post oogstte hij lof door via parlementaire manoeuvres de diepe verdeeldheid onder de Tories over het verdrag van Maastricht aan het daglicht te brengen.

In 1996 beleefde Robertson een diepe persoonlijke inzinking toen in zijn woonplaats Dunblane een verwarde schutter zestien leerlingen en een docente vermoordde op de school van zijn kinderen. Robertson deed het woord namens de nabestaanden en voerde daarna campagne voor een volledig vuurwapenverbod.

George Robertson maakt gemakkelijk vrienden en weet die vast te houden. Een internationaal netwerk bouwde hij al op als parlementariër, toen hij naar eigen zeggen buitenlandse uitstapjes zag als een prettige manier om aan het vagevuur van de oppositiebanken te ontsnappen. In den vreemde zet hij graag zijn arsenaal Schotse volkswijsheden in. Toen zijn Amerikaanse ambtsgenoot Cohen hem toevertrouwde het moeilijk te vinden dat Europa over de Amerikaanse overmacht klaagt, maar ook niet wil dat de VS troepen terugtrekken, antwoordde Robertson: „Als je niet op twee paarden tegelijk kan rijden, wat doe je dan in het circus?"

Als secretaris-generaal van de NAVO zal Roberson vooral ijveren voor een grotere militaire rol van Europa, want tijdens de luchtcampagne om Kosovo was het Amerikaanse overwicht wel erg manifest. Ook moet hij de haarscheurtjes in de alliantie hechten die dit jaar ontstonden. Hij zal dat doen op zijn vertouwde manier: bescheiden, ijverig en met oog voor details. *The Guardian* op zondag: „Wat je ziet is wat je krijgt. Geen defensie- of politieke intellectueel, maar een betrouwbare collega in een vuurgevecht."

De secretaris-generaal van de NAVO heeft niets te zeggen, zo heet het. Een ambtenaar die braaf de bevelen van de lidstaten heeft uit te voeren. Dat is een al te beperkte blik op de rol die de coördinator van deze monsterorganisatie met 19 lidstaten kan spelen.

• De secretaris-generaal dient naar buiten toe als de eerste woordvoerder van de NAVO. Hij coördineert naar binnen toe het overleg tussen de NAVO-ambassadeurs en de besluitvorming. Hij is voorzitter van belangrijke comités: de Noord-Atlantische Raad, het Defensie Planning Comité en de Nuclaire Planning Groep. Titulair is hij nog voorzitter van enkele andere comités. Hij kan punten op de agenda plaatsen en bemiddelen bij conflicten.

• In het politieke hoofdkwartier van de NAVO in Brussel geeft de secretaris-generaal leiding aan de Internationale Staf. Onder zijn directe controle staat een Persoonlijk Bureau en het Bureau van de Secretaris-Generaal.

• Het Persoonlijk Bureau ondersteunt de secretaris-generaal en zijn plaatsvervanger. De staf bestaat ondermeer uit een juridisch adviseur en een bijzonder adviseur voor Centraal- en Oost-Europese Zaken.

• Het Bureau van de Secretaris-Generaal bestaat uit een uitvoerend Secretariaat, het Bureau voor Informatie en Perzaken en het NAVO-Bureau voor Veiligheidszaken.

• Het Uitvoerende Secretariaat is belast met het functioneren van comités die de secretaris-generaal en zijn plaatsvervanger voorzitten en biedt administratieve steun aan een aantal andere comités. Ook coordineert dit orgaan het crisismanagement, NAVO-oefeningen en het dataverkeer van de Internationale Staf, de Internationale Militaire Staf en het NAVO-hoofdkwartier.

• Het Bureau voor Informatie en Perzaken regelt de public relations en mediazaken.

• Het NAVO-Bureau voor Veiligheidszaken coördineert de beveiliging binnen de NAVO en van het hoofdkwartier.

Soldaten ontzetten Servisch gezin

4-8-99

KOSOVO Twee Britse soldaten hebben een Servisch gezin ontzet, dat door twee gewapende etnische Albanezen werd gegijzeld in een flat in Pristina. Dit heeft het Britse leger gisteren bekendgemaakt.

Een Albanees met een AK-47 geweer deed open toen de twee soldaten zondagavond bij de flat aanklopten. Hij schrok, liet zijn wapen vallen en gaf zich over. Een andere Albanees, die in de woonkamer een echtpaar van middelbare leeftijd en hun dochter gijzelde, sprong uit het raam en wist te ontsnappen.

Een buurman had de KFOR-troepen over de gijzeling gebeld. De Albanees, die geld en juwelen bij zich bleek te hebben, werd overgedragen aan de militaire politie. (AP)

Kosovaren uit Turkije naar huis

4-8-99

TURKIJE Op 300 mensen na zijn alle 18.000 Kosovaren die tijdens de oorlog naar Turkije waren gevlucht, naar huis teruggekeerd. Dit heeft het Turkse ministerie van Binnenlandse Zaken maandag bekendgemaakt. De laatste 300 mensen zullen naar verwachting deze week terugkeren. (AP)

Onafhankelijke B92 weer in de lucht

4/5/99

JOEGOSLAVIË Het onafhankelijke Joegoslavische radiostation B92 is weer in de lucht. Onder een nieuwe naam, Radio B2-92, zijn de uitzendingen gisteren hervat.

B92 zorgde tien jaar lang voor een kritisch geluid in Joegoslavië. Het station werd vier maanden geleden uit de lucht gehaald, op de dag dat de NAVO-bombardementen op Joegoslavië begonnen. De leiding werd vervangen en er kwam een complete nieuwe redactie.

De zender staat nu onder controle van de Servische oppositieleider Vuk Draskovic. Er bestaan twijfels dat B2-92 onder zijn leiding een geheel onafhankelijke koers kan varen. Maar Draskovic heeft beloofd dat hij zich niet inhoudelijk met de zender zal bemoeien. (RTR/AFP/DPA)

Niet alleen in Kosovo leidt wraak tot Bijltjesdag

4-8-99

De moordpartij op de Servische boeren in Kosovo van vorige maand laat zich aanzien als een uitwas van 'bijltjesdag' van de Albanese Kosovaren. Wij moeten in het zogeheten beschaafde West-Europa uiterst voorzichtig zijn een dergelijke uitwas te betitelen als kenmerkend voor die 'barbaren' op de Balkan, zoals in reactie op de moorden is gebeurd.

Per slot van rekening hebben wij ook met een 'bijltjesdag' te maken gehad. Na de nederlaag van Hitler-Duitsland in mei 1945 is ook hier en in de rest van Europa op vaak meedogenloze wijze wraak genomen op degenen die van collaboratie met de Duitse bezetter werden verdacht. Vooral in België en Frankrijk, maar ook in ons land zijn toen zonder enig proces echte en vermeende collaborateurs vermoord – vaak als afrekening voor persoonlijke ruzies.

Wat zich na de Tweede Wereldoorlog in gevangenkampen voor van collaboratie verdachten afspeelde, getuigde beslist niet van een beschaving die zo verschilde van de barbarij waarvan wij nu de Albanezen in Kosovo beschuldigen. In ons land heeft indertijd de strafrechtgeleerde Belinfante aan 'bijltjesdag' een indringende studie gewijd. Terwijl Nederland bestuurlijk nog redelijk intact uit de oorlog kwam, waren er toch ook in ons land heel wat wrede uitwassen.

In België en Frankrijk wordt in het algemeen 'bijltjesdag' nog als een taboe beschouwd. Degenen die dit willen doorbreken worden al gauw gezien als neo-nazi's. Het is daarom de Albanezen in Kosovo nauwelijks kwalijk te nemen dat er onder hen zijn die hun woede in bloedige wraak omzetten. Of dat er mensen zijn die van zichzelf al een criminele inslag hebben en die van de gelegenheid gebruik maken om die bot te vieren.

De bestuurlijke chaos die in Kosovo is ontstaan na de 'bezetting' door de Serviërs zal nog wel meer uitwassen tot gevolg hebben. Dat moet voor de Kfor-troepen aanleiding zijn zo snel mogelijk een redelijk functionerend bestuur tot stand te brengen. Waar het absoluut niet toe mag leiden is de vraag, die hier en daar te horen was, wat we eigenlijk te zoeken hebben in een gebied met 'half-Aziaten en halve barbaren'.

Utrecht Dr. Joh. S. Wijne, historicus

George Robertson

NIEUWSMAKERS / Van tegenstander

4-8-99

Toegegeven, op zijn vijftiende was hij nog fanatiek tegenstander van de plaatsing van Amerikaanse kruisraketten.

In vergelijking met zijn partijgenoten is het verleden van George Robertson (53) echter niet al te zeer van anti-militaristische leuzen doorspekt. Vandaar dat Tony Blair in mei 1997, toen een eind kwam aan achttien lange jaren conservatief bewind, de Schot het ministerie van defensie toebedeelde.

Tot veler verrassing, want algemeen werd aangenomen dat Robertson – sinds 1978 lid van het Lagerhuis – minister voor Schotland zou worden. Die functie had hij, sinds 1993, immers ook al in het schaduwkabinet van Labour.

In Schotland liggen zijn wortels. Heel even, maar alweer lang geleden, heeft hij zelfs geflirt met de nationalisten. Hij woont er nog altijd. In het plaatsje Dunblane, dat in 1996 wereldnieuws werd toen een geestelijk gestoorde man een bloedbad aanrichtte op de lagere school waar ook de drie kinderen van Robertson les hadden gehad.

Echt opvallen deed Robertson, die uit een familie van politiemensen komt, die eerste jaren van zijn ambtstermijn niet. Bij

'Geloof me, de daders vinden we niet'

De handhaving van de openbare orde in Kosovo is moeilijk. Het aantal misdrijven is groot en de daders zijn moeilijk op te pakken.

Door onze redacteur
YAËL VINCKX

PRIŠTINA, 4 AUG. In Kosovo staat de wereld op zijn kop. Jelena bijvoorbeeld. Ze kijkt bijna smekend naar de twee Britse KFOR-militairen als ze vraagt: „Kan een van jullie hier vannacht blijven om ons te beschermen?" Om hen te paaien schenkt ze de twee soldaten snel nog een glas bubbelwijn in. Maar niet lang geleden vervloekte Jelena de NAVO – wegens de bombardementen op háár stad, Priština, en de aanvallen op háár volk, de Serviërs.

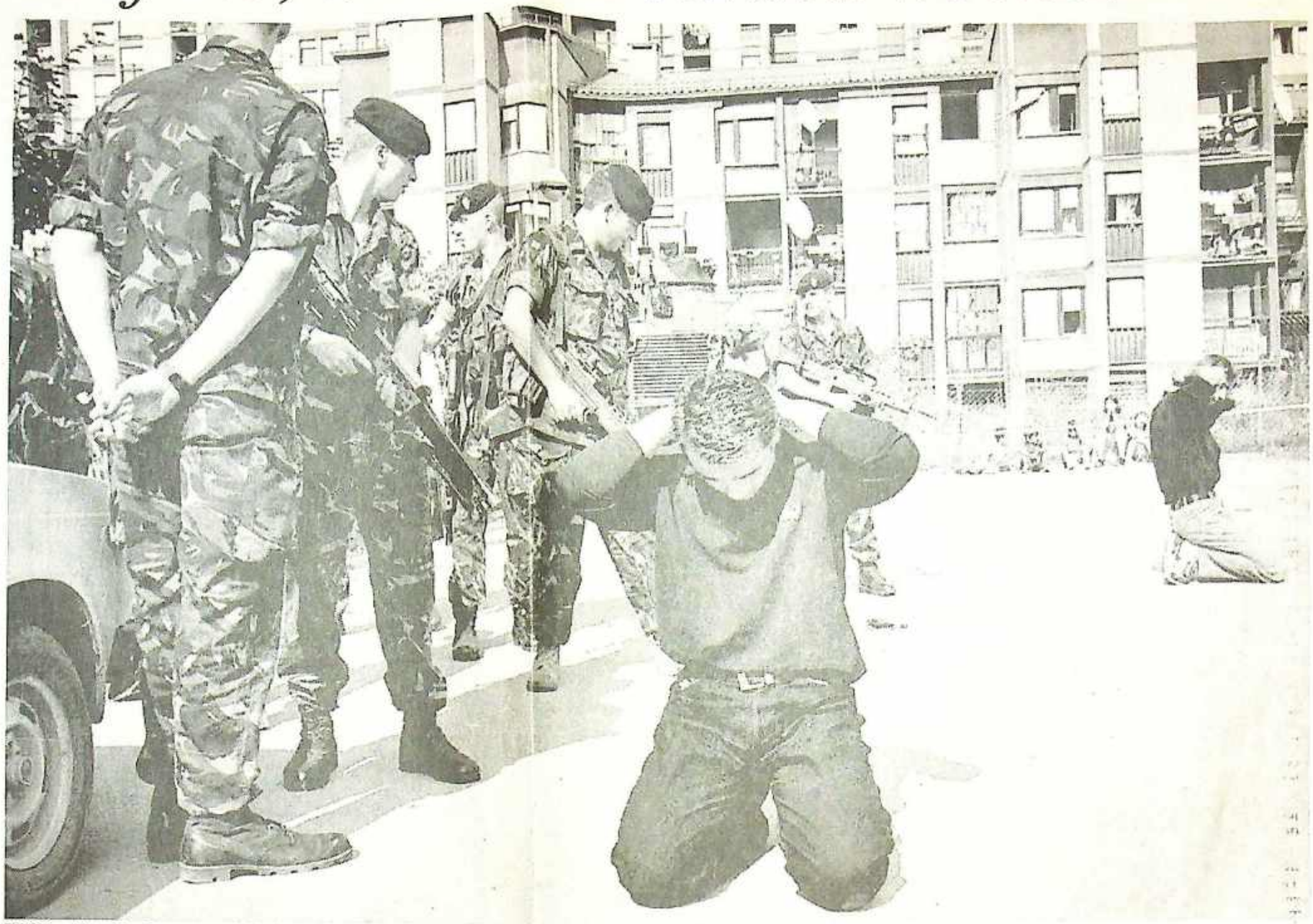

KFOR-soldaten houden van wandaden jegens Serviërs verdachte Kosovaren aan. (Foto Oleg Klimov / Fotoloods)

Drie andere Albanezen – ze zitten op hun knieën op straat met hun handen in de nek – probeerden weg te duiken bij het zien van de Britse soldaten.

Het zijn geen incidenten. Tussen 12 juni en 26 juli hebben er 198 moorden, 573 branden en 840 plunderingen in Kosovo plaatsgevonden. Dit betreft alleen de door KFOR geregistreerde gevallen. Het dieptepunt was de moord op veertien Serviërs in Gračko, in de Britse sector. Hun lijken werden anderhalve week geleden gevonden. De internationale druk op KFOR om de daders te vinden is groot, maar een Britse MP in Priština zegt: „We hebben heel Gračko ondervraagd en geloof me, we zullen de daders niet vinden."

Verschillende woordvoerders wijzen op de oorzaken van de problemen. Al eerder heeft KFOR laten weten niet bij elke Serviër een soldaat te kunnen neerzetten. Ook verloopt de terugkeer van Kosovaarse vluchtelingen sneller dan verwacht; daarentegen laat de komst van een VN-politiemacht lang op zich wachten. Sinds afgelopen weekeinde zijn de eerste VN-agenten in de straten van Priština te zien, afkomstig uit onder meer Pakistan en Duitsland. Inmiddels telt Kosovo meer dan 350 VN-agenten, aldus een woordvoerder van de Verenigde Naties.

Hun trage komst zou onder meer te wijten zijn aan moeizame werving in de welvarender VN-lidstaten. De minder welvarende landen leveren wel agenten, maar dat gaat soms mis. Nepal bijvoorbeeld stelde honderdtachtig agenten beschikbaar die geen Engels spreken en niet met wapens kunnen omgaan. De Verenigde Naties stellen juist deze voorwaarden, in tegenstelling tot Bosnië, waar VN-agenten monitoren en geen wapens dragen. De honderdtachtig Nepalese agenten worden hoogstwaarschijnlijk teruggestuurd.

In een cafeetje tegenover de ingang van het VN-hoofdkwartier in Priština strijkt een groepje Britse MP's neer voor 'a coffee and a coke'. Ze zijn volgens eigen zeggen bekaf. Want de militaire politiemannen handhaven niet alleen de veiligheid, ze onderzoeken ook de misdaad in Priština.

Inmiddels zijn enkele honderden verdachten wel opgesloten in verschillende KFOR-detentiecentra. Over de verlenging van hun voorlopige hechtenis buigt zich een rondreizend gezelschap van rechters (Servische, Albanese, Turkse en Roma). In de Amerikaanse sector valt de beslissing na 48 uur, in de andere sectoren na 72 uur. De meesten worden vrijgelaten. Recht is er nog niet gesproken. Pikant detail; de daders zullen straks worden veroordeeld volgens Joegoslavisch recht.

de problemen worden vergroot door het ontbreken van lokale po- De Albanese Kosovaren zijn na 1989 massaal uit overheidsdienst ontslagen. De Servische Kosovaren die hun functies overnamen zijn inmiddels het land ontvlucht. De VN zetten daarom, in samenwerking met de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), een politieschool op. De belangstelling is enorm; voor het hoofdkwartier van de VN-politiemacht staan werkloze Kosovaren iedere dag in een lange rij, hun sollicitatieformulier in de hand. Afgelopen maandag sloot de termijn, en hadden al meer dan tienduizend Kosovaren zich aangemeld. De VN heeft 'slechts' drieduizend mensen nodig – en heeft met nadruk ook Serviërs en vrouwen opgeroepen te solliciteren.

Een baan voor Jelena? Ze snuift verontwaardigd. Wat een stomme vraag! Ze durft niet eens terug te gaan naar naar de universiteit van Priština, die sinds afgelopen maandag geopend is. „Denk je soms dat ik in elkaar geslagen wil worden?"

anezen op de vlucht

N: etnische uivering in uid-Servië

A, 3 AUG. Vanuit het zuiden van Servië zijn de afge- ken zeker 4500 Albanezen naar Kosovo gevlucht n campagne van intimidatie en geweld jegens de Al- inderheid in het gebied.

woordvoerders van de anisatie UNHCR gis- tina gemeld. De Servi- roepen en paramilitai- goslavische legereen- vee maanden geleden uimden, zijn volgens aan de Servische kant met Kosovo begon- 'etnische zuivering' anese minderheid in ooral in de steden inovac en Medvedja Albanezen verdrijven nten, mishandeling, gedwongen uitzet- e vluchtelingen zijn Albanese vrouwen id van familieleden de dreigementen k ten. Auto's worden v htelingen in beslag g ntroleposten langs d taire worden in w rgebracht waarna d rden weggepest en t l n zonder verkla- rin Veel Albanezen in h Servië zouden hun h rkopen om naar K

oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië heeft gisteren verbaasd gereageerd op een uitlating van Bernard Kouchner, de chef van de VN-missie in Kosovo, als zouden er in de massagraven die tot nu toe in Kosovo zijn ontdekt elfduizend lichamen van door de Serviërs vermoorde Albanezen liggen. Kouchner zei dat gisteren in een vraaggesprek met het persbureau Reuters. Hij zei zich te baseren op cijfers van het VN-tribunaal.

Het tribunaal zegt echter zulke cijfers niet te hebben verstrekt en zelfs niet te bezitten. Een openbare aanklager van het tribunaal, Graham Blewitt, zei in een reactie gisteren dat het tribunaal nog lang niet zover is. Eerst, zei hij, moet worden vastgesteld hoeveel mensen in Kosovo worden vermist, vervolgens moet worden vastgesteld wie van deze vermisten dood is, en tenslotte moet worden bepaald hoe de slachtoffers zijn omgekomen: door natuurlijke oorzaken, door oorlogshandelingen of door een misdrijf. „Dat is een werk dat nog maanden in beslag neemt", aldus Blewitt. „Het enige

Groep 17: deskundig en kritisch naar alle kanten

De Groep 17 berekende onlangs hoe groot de schade precies is die de NAVO-luchtacties hebben aangericht. Gisteren presenteerde de Groep 17 een 'Stabiliteitspact voor Servië'. Wat is de Groep 17 eigenlijk?

Een tegenstander van Slobodan Milo ević blaast de posthoorn bij een protestbijeenkomst van de oppositie in Valjevo. De oppositie organiseert elke dag ergens in Servië ee

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BOEDAPEST/BELGRADO, 3 AUG. De Groep 17 heeft zijn wortels in de massale protestdemonstraties van de winter 1996-1997. Drie maanden lang gingen vele tienduizenden studenten, politici, intellectuelen, huismoeders en gepensioneerden de straat op om te demonstreren tegen de verkiezingsfraude die Slobodan Milošević had laten plegen om aan de macht te blijven. De fraude was de aanleiding, het verval van Joegoslavië, het internationale isolement, de steeds verder dalende koopkracht, het gezichtsverlies van wat ooit het trotse Joegoslavië was geweest vormden de achtergrond. Het protest bereikte via de studenten ook de universiteit en de instituten zelf. Economen die tot dan toe trouw in het gareel hadden gelopen en braaf hun berekeningen voor de regering hadden gemaakt, lieten zich door hun studenten op sleeptouw nemen.

Begin januari 1997 besloten de jonge, veelbelovende Mladjan Dinkić, de door de wol geverfde Ljubomir Madžar en de Montenegrijn Veselin Vukotić een groep van onafhankelijke economen op te richten. Zij troffen elkaar op de jaarlijkse kerstbijeenkomst van economen op de universiteit van Podgorica, in Montenegro.

Daar ontwikkelden ze hun doel-

aantal slachtoffers van oorlogsmisdaden waarschijnlijk eerder in de duizenden dan in de honderden zal lopen."

In Priština hebben Albanese hoogleraren en studenten gisteren de universiteit weer in bezit genomen, waar ze in het begin van de jaren negentig uit werden gezet. De veiligheidssituatie in de provincie blijft intussen ernstig. Gisteren werd een 90-jarige Servische vrouw vermoord in haar huis in de hoofdstad Priština aangetroffen. In Prizren werden twee Serviërs vermoord, in Vitina één, zo meldde een Servisch persbureau. (Reuters, AFP)

helder concept voor economische hervormingen en een visie op de toekomst van het land; het stimuleren van de hervormingsvoorstellen; en het bieden van hulp bij de invoering van die hervormingsvoorstellen in het geval ze zouden worden overgenomen door hervormingsgezinde politieke groeperingen.

Nog in dezelfde maand kwam de groep in een 'Brief aan de bevolking' met voorstellen om een einde te maken aan de toen al catastrofale economische crisis in Joegoslavië. De brief werd afgedrukt in de meeste dagbladen. Er stonden zeventien handtekeningen onder van Joegoslavische economen uit Belgrado, Podgorica en Washington (Joegoslavische economen actief bij de Wereldbank en het IMF). Later werd de groep economen verder uitgebreid, maar de naam Groep 17 is altijd blijven bestaan.

Mladjan Dinkić, 34 jaar oud, is de gezichtsbepalende coördinator van de groep. Hij heeft niet alleen bij vakgenoten, maar ook bij het publiek grote bekendheid verworven met zijn boek 'The economics of destruction'. Daarin legt hij glashelder uit hoe de economie van Joegoslavië begin jaren negentig door het bewind van Milošević in een vrije val raakte en uiteindelijk resulteerde in een hyperinflatie de al het spaargeld opslokte.

De Groep 17 richt zich in eerste instantie op economische hervormingen en niet op de politiek. Maar in zijn 'mission statement' zegt de groep niet om het feit heen te kunnen dat Servië geregeerd wordt door een „parasitaire familiekliek die geen enkel belang meer heeft bij productie en alleen bezig is met geld ophopen, stelen, belazeren, inpikken en onderling verdelen" van 's lands hulpbronnen. Daarom is de „eliminering van de regerende oligarchie voorwaarde voor ieder begin van radicale economische hervormingen".

De Groep 17 laat het niet bij de zittende machthebbers. Ook een deel van de oppositie heeft zich door het regime laten inpakken, vinden de economen. „Verstopt achter oppositieslogans en ver buiten het zicht van het publiek, hebben ze de kortste weg naar de regerende oligarchie gezocht in de hoop mee te mogen doen en een deel van de privileges te krijgen."

De Groep 17 heeft de afgelopen tweeëneenhalf jaar duidelijk afstand gehouden van het regime terwijl andere vooraanstaande, en vaak niet minder hervormingsgezinde economen wel nog pogingen deden het bewind van binnen uit te veranderen. Zoals de voorzitter van de Economische Instituut van Belgrado, Danko Djunić, die vorig jaar enige tijd deel uitmaakte van de regering. „Maar ook hij heeft moeten merken dat dit regime niet van binnenuit te veranderen is", reageerde zijn collega en vooraanstaand lid van de Groep 17 Miroljub Labuš later droogjes.

De Groep 17 heeft inmiddels zijn eigen geschiedenis. Tijdens de NAVO bombardementen bleken er grote tegenstellingen tussen de Servische en Montenegrijnse collega's. Een oproep van de groep waarin de bombardementen scherp veroordeeld werden kon niet rekenen op de steun van de Montenegrijnse economen. Op dit moment is onduidelijk wie er nog wel en wie er niet meer over is van de oorspronkelijke groep. De opstellers van het Stabiliteitspact voor Servië willen voorlopig anoniem blijven. De suggestie bestaat dat ook niet-economen zich bij de groep hebben aangesloten. Maar Mladjan Dinkić houdt die troeven voorlopig nog even achter de hand.

Superman ingezet tegen landmijnen

WASHINGTON – Superman gaat in Kosovo kinderen helpen bij het ontlopen van landmijnen die door de Joegoslavische en Servische strijdkrachten zijn achtergelaten. Hillary Clinton, de vrouw van de Amerikaanse president Clinton, presenteerde gisteren in het Witte Huis een stripboek van de (bijna) onsterfelijke superheld dat in een oplage van 500.000 zal worden verspreid onder Kosovaarse kinderen.

De strip moet kinderen bewust maken van het gevaar van mijnen. Het is een initiatief van het VN-kinderfonds UNICEF en het WFP (World Food Programme) en is in samenwerking met DC Comics, de uitgever van de avonturen van Superman, tot stand gekomen. Daarnaast verspreidt Unicef posters in Kosovo en worden theatergroepjes ingezet om de 'mine-awareness' onder de teruggekeerde vluchtelingen te vergroten.

De afgelopen zes weken hebben 200 ongelukken met mijnen plaatsgehad. Daarbij zijn 270 mensen gewond geraakt. Volgens UNICEF zijn er in Kosovo minder mijnen achtergelaten dan aanvankelijk werd gedacht, maar stuiten de explosievenopruimingsdiensten die in Kosovo actief zijn wel op niet-ontplofte bommen en andere militaire projectielen.
(Foto AP)

Schrikbewind 'acht van Foča' loopt af

Snel gaat het niet, maar met de aanhouding van de van oorlogsmisdaden verdachte Radomir Kovać zijn nog maar vijf van de 'acht van Foča' op vrije voeten.

Door onze redacteur
COEN VAN ZWOL

ROTTERDAM, 3 AUG. Gewoontegetrouw volgen in Foča 'spontane', gewelddadige betogingen na de aanhouding van een van haar notabelen. Want Foča, een 'gesloten, duistere plaats' in Oost-Bosnië, is nog altijd in de greep van de oorlogsmisdadigers van weleer.

Foča werd een begrip in de Bosnische oorlog. Net als in het naburige Višegrad gingen de Bosnische Serviërs, gesteund door Servische en Montenegrijnse vrijwilligers, hier bijzonder bruut tekeer in de bloedige lente van 1992. Op enkele honderden grijsaards na werden alle moslims (51,6 procent van de bevolking) vermoord, mishandeld, beroofd of gedeporteerd. Veertien moskeeën werden met de grond gelijk gemaakt, waaronder de Aladža moskee uit 1550 en de Ustikolina moskee uit 1448.

Maar Foča maakte vooral naam als een enorm verkrachtingskamp, waar Servische strijders zich konden verpozen met moslimvrouwen. Honderden vrouwen en meisjes, sommigen niet ouder dan twaalf jaar, werden samengedreven in de Partizan Sporthal onder hotels en huizen in en rond de stad, werden ze in elkaar geslagen, verminkt en verkracht, sommigen meer dan hondermaal, sommigen door groepen van vijftien of twintig soldaten.

In de dagvaarding tegen de 'acht van Foča' is voor het eerst verkrachting als oorlogsmisdaad aangemerkt. Verkrachting is in artikel 5 van het statuut van het Joegoslavië-tribunaal opgenomen als een vorm van marteling en vernedering. Een bewaarder van het moslimkamp Celebići kreeg eerder voor de verkrachting van twee Servische vrouwen 15 jaar gevangenisstraf, een Bosnisch-Kroatische paramilitair 10 jaar. Gebeurt verkrachting massaal en systematisch, zoals in Foča, dan kan het zelfs als vorm van genocide worden aangemerkt. Dat heeft de aanklager bij de 'acht van Foča' echter niet geprobeerd.

Radomir Kovać, alias 'Klanfa' (38), was ondercommandant van de militaire politie in de lente van 1992. Tussen oktober en december liet hij volgens de getuigen enkele vrouwen tussen zijn huis, een hotelkamer en ander huizen rouleren. Kovać en zijn soldatenvrienden verkrachtten de vrouwen dagelijks, lieten ze naakt op tafel dansen en dwongen ze te koken en schoon te maken. Toen hij in februari 1993 op ze was uitgekeken, verkocht hij twee vrouwen voor 500 mark per stuk aan Montenegrijnse soldaten. Andere vrouwen gingen voor 200 mark van de hand. Kovać werd maandagochtend uit zijn huis gehaald door Franse SFOR-troepen.

Van de 'acht van Foča' meldde zich vorig jaar Dragoljub Kunarac (37) vrijwillig bij SFOR. Hij bekende schuld aan de verkrachting van drie meisjes. In januari werd een meer prominente sterieverkrachter, politiechef Dragan Gagović, doodgeschoten toen hij inreed op Franse SFOR-militairen. Onlangs werd een andere inwoner van Foča opgepakt, de commandant van het mannenkamp KP Dom. Hij wordt niet van verkrachting beticht.

Daarmee geven de Fransen opnieuw aan dat nu oook in hun sector een eind komt aan het tolereren van gewezen oorlogsmisdadigers. Human Rights Watch publiceerde vorig jaar een rapport over Foča, dat nu door de inwoners Srbinje wordt genoemd, omdat de naam Foča wat te Turks klinkt. Uit dat rapport bleek dat de oorlogsmisdadigers de stad nog steeds in een ijzeren greep hadden. Ze bezochten dezelfde kroegen als SFOR-soldaten of waren daar zelfs eigenaars van. Ze terroriseerden medebewoners en leden van internationale organisaties en wisten soms het hulpgeld dat naar Foča ging in eigen zak te steken. Onbekenden bliezen in 1997 drie buitenlandse auto's op, een bende voormalige oorlogsmisdadigers stak een lid van de internationale politiemacht IPTF „voor de lol" een handgranaat onder de oksel en sloeg een Italiaan in elkaar. De Franse SFOR-troepen traden hier niet tegen op om de vrede te bewaren.

Een documentaire van CBS eind 1997, waar met een verborgen camera werd getoond hoe de oorlogsmisdadigers in een kroeg de spot dreven met Franse soldaten, alsmede harde kritiek van hoofdaanklager Louise Arbour, hebben Parijs begin dit jaar doen besluiten ernst te maken met de uitvoering van het Dayton-akkoord in de Franse sector. Op de dood van Gagović is januari van dit jaar volgde enkele dagen van nauwkeurig orkestreerd geweld – twee buitenlanders werden gestenigd. Maar dat heeft de Fransen kennelijk niet afgeschrikt, al leidde de luchtcorridor log in Kosovo tot een pauze in de opsporing van oorlogsmisdadigers. Met de aanhouding van Kovać pakken de Fransen de draad weer op.

De architecten van de gruwelen van Foča zijn nog vrij. Tegen hen is geen aanklacht ingediend, al heeft het tribunaal mogelijk wel een geheime dagvaarding tegen hen uitgeschreven. Het betreft de leiders van de *Krizni Štab* van Foča, het crisiscomité dat de etnische zuiveringen organiseerde. Één van hen, Velibor Ostojić, bracht het tot minister van Informatie, vicepremier van de Servische Republiek en zelfs tot voorzitter van de parlementscommissie voor de mensenrechten. 'Vojo' Maksimović is paramilitariër. En Petko Cancar, burgemeester van Foča, werd vorig jaar minister van Justitie in het zogenaamd gematigde regering van Milorad Dodik.

DINSDAG 3 AUGUSTUS 1999

Hitgolf

In deel 5 van Hitgolf, zomerse... gaat Bernard Hulsman onder... op de achterpagina van 24 ju...

Hij vermeldt daarbij als compo... Stenberg uit 1983, 'Rondo Rus... meer in op de hit van Berlien...

...nist van het oorspronkelijke flui... concert de Franse – mij onbeke... de – componist Michel Jardini... Het 'Rondo Russo' is evenwel e... bewerking van het laatste deel (... legro vivace scherzando) uit he... fluitconcert in e klein van Merca... dante. Mercadante (1795-1870)... was een Italiaanse componist va... voornamelijk opera's (50) eerst... de stijl van Rossini, daarna in de... stijl van de 'Grande Opera' van... Meyerbeer.

De serie van zes fluitconcer... waarvan bovenvermeld concer... deel uitmaakt dateert naar... waarschijnlijkheid uit zijn co... vatoriumtijd in Napels.

Hoewel zijn werken gedurm... zijn leven regelmatig werden... gevoerd, raakte de componis... zijn dood snel in vergetelheid... dat hij – of althans één van zij...

In het hoofdartikel van NRC... Handelsblad van 23 juli staat d...

Voorbeeldfunctie

MR. GODFRIED SMIT,
Rotterdam

...veiziken; in afwachting van de... nieuwe 'Doornroosje slaap' zou... de Mercadante en zijn werk in... niet zou worden gedaan waar... van zijn bekendheid nu weer t... trieste zijn als deze korte opfr... door Berdien Stenberg. Herin... composities – werd wakker... dat hij – of althans één van zij...

WOENSDAG 4 AUGUSTUS 1999

'Onrust schuld NAVO'

Belgrado denkt niet aan inbinden

BELGRADO, 4 AUG. Het Joegoslavische bewind is niet van zins te buigen voor de druk van de oppositie. Het beschuldigde gisteren de Verenigde Staten van pogingen „het Servische volk te veroveren".

De Joegoslavische staatsmedia en hoge regeringswoordvoerders maakten gisteren duidelijk dat het regime van president Slobodan Milošević niet zal toegeven aan de eisen van de oppositie, die dagelijks ergens in Servië een protestmanifestatie houdt en die de vorming van een overgangsregering eist. De toenemende druk van de oppositie wordt daarbij in verband gebracht met pogingen van de internationale gemeenschap om het bewind in Belgrado ten val te brengen.

Dragan Tomić, voorzitter van het Servische parlement, zei gisteren dat „de NAVO nog steeds probeert het Servische volk te veroveren" door veranderingen te eisen en onrust te stichten. „Ze weten dat ze onze president niet kunnen vervangen", aldus Tomić. De demonstraties van de oppositie zijn volgens hem door het Westen georganiseerd. De regerende socialisten zullen echter „energiek optreden" om de onrust te bezweren.

De Servische premier, Mirko Marjanović, zei gisteren dat de meeste Serviërs de oppositie niet vertrouwen en zich niet laten misleiden. De staatstelevisie liet weten dat de Amerikanen „meer moeite dan verwacht" ondervinden in hun pogingen de Servische oppositie te verenigen en premier Momir Bulatović van Joegoslavië zei dat „de wrede druk" vanuit het buitenland Joegoslavië er niet toe zal brengen, in te stemmen met een „Diktat van de Amerikanen", die „opdracht hebben gegeven tot de bombardementen op dit land". In een kennelijke verwijzing naar het geëiste aftreden van president Milošević zei Bulatović dat „het vertrek van wie dan ook" de problemen van Joegoslavië niet zal oplossen. „En als ik met president Milošević praat zal ik hem ook adviseren zo'n gebaar niet te maken." Volgens de premier heeft de NAVO Joegoslavië niet gebombardeerd om de Albanezen in Kosovo te verdedigen, maar „om zich in deze strategisch belangrijke regio van Europa te installeren".

De staatmedia concentreerden zich gisteren op scherpe aanvallen op leiders van de Servische oppositie. *Politika* publiceerde een aanval op ex-generaal Vuk Obradović, de leider van de Servische sociaal-democraten. Het blad *Borba* nam Dragoslav Avramović, ex-directeur van de centrale bank en beoogd premier van een door de oppositie gewenste overgangsregering, onder vuur. (AP, Reuters)

G17: overgangsbewind technocraten

'Politici Servië jaar buitenspel'

Door onze correspondent RENÉE POSTMA

BELGRADO, 3 AUG. Het regime in Servië van Milošević moet plaatsmaken voor een overgangsregering van onafhankelijke experts. Zij moeten binnen één jaar hervormingen in gang zetten. Pas daarna mag de politiek weer aan het woord komen.

Dat is volgens onafhankelijke Joegoslavische economen, verenigd in de Groep 17 of G17, de enige uitweg uit de huidige crisis in Joegoslavië.

Servië staat er aan het einde van de eeuw erger voor dan aan het begin, schrijven de economen. „Ieder verstandig mens weet dat de kerk, de politiek noch de economen afzonderlijk een snelle en rechtvaardige oplossing kunnen brengen." Zij willen daarom een tijdelijke oplossing die door iedereen gedragen wordt.

Volgens het plan van de Groep 17 zouden alle politici van dit moment, zowel binnen het regime als daarbuiten in de oppositie, zich voor de periode van een jaar moeten terugtrekken. In dat tijdsbestek zou een overgangsregering van technocraten economische en juridische hervormingen moeten doorvoeren, aansluiting moeten zoeken bij het internationale Stabiliteitspact voor de Balkan dat eind vorige week in Sarajevo werd gelanceerd, een oplossing moeten zoeken voor de kwestie-Montenegro en verkiezingen moeten voorbereiden op alle niveaus: presidentsverkiezingen, parlementsverkiezingen en plaatselijke verkiezingen.

Volgens Mladjan Dinkić, coördinator van Groep 17, is dit de enige mogelijkheid om de patstelling te doorbreken en „een burgeroorlog te voorkomen".

Dinkić zei gisteren op een persconferentie in Belgrado dat het initiatief van de Groep 17 de steun heeft van de Servisch-orthodoxe kerk, de oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) van Vuk Drašković en van de brede oppositionele Alliantie voor Verandering onder leiding van Zoran Djindjić. Hij kondigde aan dat op 19 augustus in Belgrado een manifestatie wordt gehouden waarbij alle betrokkenen zijn uitgenodigd, inclusief Momčilo Perišić, ex-stafchef van het Joegoslavische leger. Op deze manifestatie zal ook de definitieve tekst van het plan worden bekendgemaakt. De nieuwe overgangsregering zou op 1 september een feit moeten zijn.

Wie er precies achter het plan zitten is niet bekendgemaakt. Op de persconferentie werd meegedeeld dat de opstellers van het plan anoniem zullen blijven, maar dat het gaat om een groep experts, „mensen met een groot professioneel gezag die al eerder politiek actief zijn geweest". Onduidelijk is ook wie de premier van een nieuwe overgangsregering zou moeten worden. De Alliantie voor Verandering heeft voor die post eerder de hoogbejaarde Dragoslav Avramović naar voren geschoven, de oud-gouverneur van de centrale bank. Avramović was vorige week namens de Servische oppositie aanwezig op de internationale top voor een Stabiliteitspact op de Balkan in Sarajevo. Hij geldt als expert bij uitstek als het gaat om de Servische economie.

[• *Vervolg* SERVIË: pagina 5]

• GROEP 17: pagina 5
• DOSSIER: www.nrc.nl

SERVIË

Milošević lijkt niet te denken aan aftreden

[• *Vervolg* van pagina 1] Een van de vragen die het anti-Milošević-front in Servië sterk verdelen is het lot van de Joegoslavische president zelf. Delen van de Alliantie voor Verandering, met name de Burgeralliantie, vinden dat Milošević zich in Den Haag moet melden bij het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden dat hem enkele maanden geleden formeel aanklaagde. Vuk Drašković van de rivaliserende SPO wil geen vervolging van Milošević. Aftreden is wat hem betreft genoeg. De G17 lijken in hun verklaring van gisteren een zelfde standpunt in te nemen. „Het gaat erom dat Milošević weggaat, hoe en onder welke omstandigheden precies is irrelevant", aldus Dinkic.

President Milošević zelf maakt intussen weinig aanstalten om op te stappen. Waarnemers in Belgrado constateren wel dat hij steeds nerveuzer wordt en dat een deel van zijn directe omgeving allang inziet dat ze met hem geen toekomst meer hebben. Zakenlieden uit de kring van de president raken steeds verder gefrustreerd dat ze vanwege een verbod van de Europese Unie niet meer naar het buitenland kunnen reizen. „Op dit moment lijkt de situatie rijp voor een nieuwe regering, maar veel analisten blijven voorzichtig. Niemand wil de manipulatiekracht van Milošević onderschatten', aldus het onafhankelijke nieuwsbulletin VIP vanochtend.

IKV: ex-Dutchbatter weer actief in Bosnië

DEN HAAG Leden van Dutchbat-3, dat in 1995 bijna 2000 mannen uit de moslimenclave Srebrenica uitleverde aan Servische troepen, zijn weer actief in Bosnië. Het Interkerkelijk Vredesberaad IKV heeft dit vernomen van Vrouwen van Srebrenica en heeft het ministerie van defensie in Den Haag om opheldering gevraagd.

Het departement verklaarde in een reactie dat de IKV-brief nog niet binnen is, maar "dat er in principe geen reden is om ex-Dutchbat soldaten niet weer naar Bosnië te sturen". Om hoeveel personen het zou kunnen gaan is onduidelijk. Bij Defensie weet men dat niet. En IKV-secretaris Mient-jan Faber wil dat nu juist horen. Hij wil bovendien weten waar ex-Dutchbatters zijn gelegerd en wat hun huidige opdracht is.

Vrouwen van Srebrenica, de vereniging van familieleden van de slachtoffers, noemt de aanwezigheid van ex-Dutchbatters in Bosnië volstrekt ontoelaatbaar. De vereniging ontdekte de aanwezigheid van ex-Dutchbatters toevallig. Een lid van de vereniging werd in Novi Travnik aangesproken door een Nederlandse militair die hij nog uit Srebrenica te kennen.

Vrouwen van Srebrenica besc
Dutchbatters medeverantwoord
het drama in Srebrenica. De vere
zamelt bewijsmateriaal voor he
vië-tribunaal met de bedoeling
te vervolgen.
(A

Thaçi spreekt

Hashim Thaçi, de leider van het Kosovo Bevrijdingsleger, spreekt een menigte toe ter gelegenheid van de heropening, na acht jaar, van de universiteit van Pristina. De colleges worden vandaag in het Albanees hervat. De duizenden deelnemers wilden met de viering symbolisch een streep zetten onder een periode van onderdrukking van de Albanezen, die de meerderheid vormen in Kosovo.
Foto: Reuters

Universiteit Pristina hervat colleges

KOSOVO Etnische Albanezen kunnen sinds acht jaar naar de Universiteit van Pristina. De colleges worden dinsdag in het Albanees hervat.

De studenten kwamen maandag op het universiteitsterrein bijeen om hun terugkeer te vieren. In 1991 verklaarde de regering in Belgrado het Servisch tot officiële onderwijstaal.

Albanese studenten van de universiteit van Pristina werden samen met hun docenten naar huis gestuurd.

De Albanezen vormden daarna een onofficieel universitair systeem, naast dat van de staat. Sommige docenten gaven thuis les.
(RTR/DPA/AFP)

'Clark moet weg om kwestie-vliegveld'

NEW YORK – NAVO-commandant generaal Wesley Clark verspeelde tijdens een incident kort na de Kosovo-oorlog zijn vertrouwen bij president Clinton en moet mede daarom enkele maanden eerder vertrekken. Dat schreef het weekblad Newsweek gisteren. Toen Russische parachutisten met vrachtwagens vanuit Bosnië onderweg gingen naar het vliegveld van de Kosovaarse hoofdstad Pristina, gaf Clark aan de commandant van de KFOR-eenheden, de Britse luitenant-generaal Mike Jackson, de opdracht militairen in helikopters te sturen om het vliegveld in te nemen.

„Ik ga voor jou niet de Derde Wereldoorlog beginnen", zou Jackson geantwoord hebben en hij deed niets. De Russen namen het vliegveld in en verzekerden daarmee voor zichzelf een plaats in KFOR. Beide generaals zochten het hogerop. Jackson kreeg steun van de Britse premier Blair, maar Clark kreeg Clinton niet achter zich. Clark kreeg vorige week te horen dat hij in april plaats moet maken voor Joseph Ralston, twee maanden eerder dan eerder voorzien. (AP)

Vooraanstaande Serviërs eisen overgangsregering

Vooraanstaande Serviërs hebben maandag in een Stabiliteitspact voor Servië opgeroepen tot de vorming van een overgangs-regering die het land uit het economische slop moet halen en nieuwe verkiezingen moet voorbereiden.

De opstellers van het pact, van wie de meesten vooralsnog anoniem zijn, riepen op tot een demonstratie op 19 augustus in Belgrado ter ondersteuning van het idee. De onafhankelijke econoom Mladjan Dinkic, die het initiatief maandag op een persconferentie bekendmaakte, zei dat het hoofd van de Servisch-orthodoxe Kerk, patriarch Pavle, alle oppositieleiders en andere onafhankelijke Servische kopstukken, onder wie voormalig legerhoofd generaal Momcilo Perisic voor de demonstratie zullen worden uitgenodigd.

"Ik verwacht dat ze allen zullen reageren op onze oproep, want er is geen tijd meer voor politiek gekibbel", aldus Dinkic. „Iedereen moet maar een vlag dragen, de vlag van Servi", zo riep Dinkic de partijen op hun politieke rivaliteit overboord te zetten.

Naar verluidt heeft het pact reeds de steun van de invloedrijke orthodoxe kerk. De opstellers zeggen dat geen van de partijen bij machte is op vreedzame wijze hervormingen door te voeren en de autocratische Joegoslavische president Slobodan Milosevic naar huis te sturen. Daarom zouden zowel de regerings- als oppositiepartijen hun machtsaspiraties een jaar lang op moeten geven om een overgangsregering de tijd te gunnen nieuwe verkiezingen voor te bereiden.

Dinkic zei desgevraagd dat de nieuwe regering Milosevic zou moeten uitleveren aan het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag, dat om aanhouding van de Joegoslavische president heeft gevraagd wegens oorlogsmisdaden.

Dinkic zei dat Joegoslavië heeft beloofd mee te werken met het oorlogstribunaal en dat deze belofte gestand moet worden gedaan.
(AP)

Weer Albanese postbode

PRISTINA – In de Kosovaarse hoofdstad Pristina zijn postbodes en professoren gisteren weer aan het werk gegaan. De hoogste vertegenwoordiger van de Verenigde Naties in Kosovo, Bernard Kouchner, begeleidde honderden etnisch-Albanese postbodes toen ze gisterochtend naar het hoofdpostkantoor gingen.

Negen jaar geleden verloren ongeveer 600 etnisch-Albanese postbeambten hun baan en werd hun plaats ingenomen door Serviërs. Gisteren keerden ze terug om zich bij hun Servische collega's te voegen. „Sinds september 1990 heb ik van deze dag gedroomd. Toen ik werd weggestuurd, dacht ik dat ik hier nooit meer terug zou komen", zegt Emine Rexhepi (50). „Maar dromen komen dus toch uit."

Kouchner beloofde geld en apparatuur om het beschadigde en verouderde telecommunicatienetwerk in de provincie te herstellen. Volgens de VN zullen verbeteringen van het netwerk ruim 3 miljoen gulden gaan kosten.

Een handvol Albanese hoogleraren keerde gisteren terug naar de universiteit van Pristina, die zij in 1989 verlieten. Hun onderwijsactiviteiten verrichtten ze sinds die tijd ondergronds.

Het positieve nieuws volgde op een weekeind waarin de angst van de Serviërs voor wraaklustige Albanezen verder toenam, door een bomaanslag op een Servisch-orthodoxe kerk in aanbouw. „We vragen ons af waarom dit niet is voorkomen", zei vader Sava Janjic, een prominente priester.

De internationale politiemacht in Kosovo is ondertussen 350 man sterk en gisteren zouden er nog eens 100 agenten arriv
een woordvoerster van
internationale eenhei
tietaken uitvoeren tot
nieuw lokaal politie-a
opgebouwd. De sollici
dure voor nieuwe age
middels in volle gang.

Het hoofd van de VN
Kosovo, Bernard Kouch
dat er verspreid over K
geveer 11 000 lijken in
ven liggen. De schatting
stig van medewerkers va
goslavië Tribunaal die
bied actief zijn, zo ve
Fransman in een intervie
zelfde gesprek wees hi
hand dat de autoriteit v
in de provincie symbo
en dat Kosovo afglijdt n
chie. Ook al kampen de V
weinig mensen en blijft
loosheid heersen, het m
fer daalt, aldus de Fran

Radiostation B92 opnieuw 'de oren en ogen' van Servië

3-8-99

Van onze redactie media

BELGRADO – Het onafhankelijke Servische radiostation B92, dat tijdens de Navo-acties tegen Milosevic door de autoriteiten werd verboden, is gisteren onder de naam B2-92 weer begonnen met nieuwsuitzendingen.

De directeur van de Servische onafhankelijke media, Veran Matic, opende het nieuwsprogramma van het station met de aankondiging dat B2-92 voorlopig twaalf uur per dag zal uitzenden. Vorige week woensdag was het station op de frequentie van het Belgradose radio- en televisiestation Studio B al begonnen met het uitzenden van muziek.

Volgens Zoran Djukanovic, medewerker van Press Now, dat zich inzet voor een wereldwijde vrije pers, kan B2-92 via Studio B zelfs een groter deel van Belgrado en omstreken bereiken dan voorheen vanuit de eigen studio. De vraag is echter hoe lang B2-92 vanuit Studio B de vrijheid zal hebben om onafhankelijk en kritisch te berichten. Studio B staat namelijk onder controle van de door de oppositie geleide gemeenteraad, waarin de Vernieuwingsbeweging van oppositieleider Draskovic grotendeels de dienst uitmaakt. „B2-92 is beloofd dat er van inmenging in de berichtgeving geen sprake zal zijn", aldus Djukanovic.

„Maar in hoeverre die belofte stand zal houden is maar de vraag. Directeur Matic van B2-92 zei me dat hij van Studio B profiteert zolang het kan, maar onmiddellijk stopt met de uitzendingen zodra de Vernieuwingsbeweging gaat proberen de berichtgeving te controleren."

Matic verklaarde gisteren dat het nieuwe radiostation de kritische houding van B92 voort zal zetten en „de ogen en oren van Belgrado en Servië zal blijven". Hij betuigde zijn respect voor minstens vier journalisten die gevangen zitten wegens hun kritische verslaggeving en voor Slavko Curuvija, een onafhankelijke uitgever en publicist die begin april in Belgrado werd vermoord.

B92 was het populairste onafhankelijke radiostation in Servië tot het op 2 april werd verboden. De regering ontsloeg de vaste medewerkers en begon met de uitzending van een *eigen* programma onder de naam van het station en op dezelfde frequentie. Vervolgens werden ook andere onafhankelijke media stilgelegd en opponenten van de regering monddood gemaakt.

B92 was zeer kritisch tegenover de politiek van de Joegoslavische president Slobodan Milosevic. Het zette een netwerk van meer dan 30 lokale radio- en televisiestations op, die samenwerkten om de beperkingen op de media ongedaan te maken. Vanaf het verbod van B92 in april waren Belgrado en omstreken verstoken van betrouwbare, onafhankelijke radio- en televisiestations. De inwoners moesten het doen met een aantal gedrukte media en met nieuwsberichten van bijvoorbeeld het onafhankelijke persbureau Beta. B2-92 is de aanzet tot een nieuw netwerk van onafhankelijke radiostations in Servië.

Matic zei dat de door de regering aangestelde directeur van B92 heeft aangekondigd B2-92 te zullen aanklagen. ‚Ik denk dat het een van de vele pogingen van de regering zal zijn om ons de kop in te drukken", aldus Matic.

De Servische mediawet stelt de regering in staat media te beboeten en te sluiten die als schadelijk voor de belangen van de staat worden beschouwd.

Geld alleen helpt Balkan niet

In Sarajevo is gisteren het Stabiliteitspact voor de Balkan ondertekend. In Bosnië hebben miljarden dollars tot dusver niet geleid tot een multi-etnische samenleving, maar wel tot hulpverslaving. Ditmaal worden voorwaarden gesteld aan de hulp.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

SARAJEVO, 31 JULI. Één stoel bleef symbolisch leeg tijdens de historische topconferentie in Sarajevo. Joegoslavië is niet welkom bij het Stabiliteitspact voor de Balkan zolang Milošević er de dienst uitmaakt. De Serviërs kunnen de komende winter hooguit rekenen op een beetje brandstof om de ergste kou te weren. Meer zit er niet in, tenzij ze er natuurlijk in slagen om Milošević voor de winter weg te krijgen.

NIEUWSANALYSE

De Russen zijn het met deze opstelling fundamenteel oneens, maar zagen er in Sarajevo op het laatste moment vanaf om de slotverklaring te blokkeren.

„Ik blijf tegen de keus tussen Milošević of hulp", bromde de Russische premier Stepasjin na afloop. Maar de Russen tekenden vervolgens braaf, omdat het Stabiliteitspact voor de Balkan tenslotte vrede en veiligheid in Zuidoost-Europa gaat brengen.

Na afloop van de historische topconferentie in de ijshal van het voormalige Olympische complex in Sarajevo was de sfeer opgetogen. Er was een duidelijke slotverklaring tot stand gekomen, er waren geldbedragen genoemd en de leiders van de landen van Zuidoost-Europa was een duidelijk plan voorgelegd. En wat misschien nog het belangrijkste was: iedereen was gekomen. De presidenten van de Verenigde Staten en Frankrijk, de premier van Groot-Brittannië en Nederland, de Duitse bondskanselier - tevens initiatiefnemer van het Stabiliteitspact - en vele, vele anderen.

„Je kunt allerlei dingen bedenken waarom het niet goed zou gaan, maar de vastberadenheid die uit de komst van al deze mensen hier vandaag spreekt, en waar ze het over gehad hebben en waar iedereen elkaar dus weer aan kan herinneren, dat vindt ik heel betekenisvol", reageerde staatssecretaris Benschop, die minister van Aartsen van buitenlandse zaken verving, na afloop.

De topconferentie in Sarajevo, die donderdag vooraf werd gegaan door een bijeenkomst van regionale leiders, was bedoeld om een keerpunt te markeren. Van bijna tien jaar van bloedige conflicten rond het Joegoslavië van Slobodan Milošević naar het tijdperk van na de NAVO bombardementen. Van de tijd van machteloze diplomatieke offensieven van de internationale gemeenschap naar een toekomst van gemeenschappelijke wederopbouw van een gebied dat door alle betrokkenen als ronduit lastig wordt ervaren.

De keuze voor Sarajevo was niet alleen symbolisch voor het recente geweld, maar vooral ook voor de historische moeilijkheidsgraad van het gebied. Geen spreker liet de gelegenheid voorbij gaan om te herinneren aan de Eerste Wereldoorlog die uitbrak nadat in Sarajevo de Habsburgse kroonprins in 1914 om zeep werd geholpen door een Servische nationalist. Twee wereldoorlogen en vijftig jaar communisme later is van enige samenhang op de Balkan nauwelijks meer sprake, anders dan langs etnische lijnen: Albanezen in Kosovo, Macedonië en Albanië die het liefst samen in één land zouden willen wonen; Serviërs die hun droom van een Groot Servië langzaam maar zeker in rook hebben zien opgaan; Hongaren die hun droom over het herstel van een Groot Hongarije alleen maar in hun diepste binnenste durven koesteren.

Stoel Joegoslavië blijft symbolisch leeg in Sarajevo

Het Stabiliteitspact biedt de landen op en rond de Balkan een duidelijk mechanisme om uit de vicieuze cirkel van etnische haat en geweld te komen. Geld op zich helpt niet, heeft de ervaring geleerd. Bosnië heeft sinds het vredesverdrag van Dayton miljarden dure dollars gekregen voor de wederopbouw, maar het beoogde doel van een multi-etnische samenleving is niet gehaald. Serviërs, Moslims en Kroaten blijven in hun eigen gemeenschappen leven. Niemand weet hoe het verder moet wanneer de donorgelden – motor van de Bosnische economie – ooit zouden wegvallen.

Daarom heeft de internationale gemeenschap aan nieuwe steun voor de Balkan terecht duidelijke voorwaarden verbonden. „Pas als je laat zien dat je onderling kunt samenwerken, valt er te praten over verdere integratie in Europa", was de keiharde boodschap. En dat viel de regeringsleiders en staatshoofden van de straatarme Balkanlanden niet mee. Ze staan voorlopig met lege handen, al is het geld in de verte wel degelijk zichtbaar.

De bedragen die de Nederlandse premier Kok in Sarajevo noemde – een half miljard gulden per jaar – en die de Amerikaanse president Clinton liet vallen – anderhalf miljard gulden – liegen er niet om. Zodra de betrokken landen met plannen komen, kunnen ze op geld rekenen. Geld om wegen aan te leggen, geld om het bedrijfsleven op te starten, geld om aan democratie en transparantie te werken.

Het Stabiliteitspact voor de Balkan biedt de landen daarom wel degelijk iets nieuws. Nieuwe perspectieven, maar vooral ook nieuwe verantwoordelijkheden. Wie een idee heeft kan onmiddellijk terecht bij de Duitse diplomaat Hombach – Europese coördinator van het pact - die aanstaande september een eerste inventarisatie wil houden aan een regionale ronde tafel.

De Britse premier Tony Blair bezocht dit weekeinde de Kosovaarse hoofdstad Pristina. Het enthousiasme was gering; de Kosovaren lijken moe van de beroemdheden.

Door onze redacteur
YAËL VINCKX

PRISTINA, 2 AUG. De Britse omroep BBC World brengt het nieuws om tien uur 's ochtends. De Kosovaarse hoofdstad Pristina verwacht duizenden Kosovaren om de Britse premier Tony Blair toe te juichen, zegt de verslaggever. Door het geopende keukenraam klinkt het gejoel van de enthousiasten in afwachting van de minister-president, twee straten verderop. *'He is a tough guy'*, zegt een inwoner van Pristina aan de ontbijttafel. In zijn stem klinkt bewondering.

Eenmaal buiten blijkt de aanhang niet zo groot. Voor het hoofdkantoor van de Verenigde Naties staan slechts enkele honderden Kosovaren. Ze brengen bovendien het meeste enthousiasme op voor de leider van het Kosovaarse Bevrijdingsleger UCK, Hashim Thaçi, als die na een gesprek met de Britse premier het VN-gebouw verlaat. Zijn naam golft door de straat.

Toch is Blair populair. Niet voor niets zal het aantal bewonderaars in de loop van de ochtend aangroeien tot ongeveer duizend – al is dat nog altijd minder dan verwacht. De Albanese Kosovaren zien in hem een man van woorden én daden. De Amerikaanse en Britse leiders genieten de meeste populariteit in Kosovo, want zij hebben voortdurend gepleit voor hard(er) ingrijpen tegen de Serviërs. Dat wordt hoegenaamd gewaardeerd: 'Blier, Klinton. Olbrigt'.

Er lijkt een andere reden voor het geringe enthousiasme van deze ochtend: de Kosovaren zijn wat moe van de beroemdheden. „Geen enkel volk heeft zoveel Europese premiers gezien als de Albanezen', merkt een voorbijgaande hulpverleenster op. Dat klopt: de stroom beroemdheden kwam tijdens de NAVO-bombardementen al op gang in de Macedonische vluchtelingenkampen, waar de Kosovaarse leiders onder meer de Amerikaanse president Clinton, NAVO-chef Solana en de acteurs Roger Moore en Richard Gere zagen. En de ex- en Richard bezoek aan Pristina bezocht d Amerikaanse minister Madeleine Buitenlandse Zaken Albright nog de Kosovaarse hoofdstad. Het interessante bezoek van Tony Blair wordt dan ook niet veroorzaakt door een ander politiek leider, Ibrahim Rugova. De gematigde Kosovaarse leider, rival van Thaçi, arriveerde afgelopen vrijdag in Kosovo – dit maal voorgoed, zegt hij. Enkele weken geleden oogstte Rugova veel kritiek door vanuit Italië naar zijn bevrijde vaderland terug te keren. Eerder werd hij bij terugkeer in Pristina slechts één dag door zijn landgenoten gefêteerd wegens gesprekken met de Joegoslavische president Slobodan Milošević tijdens de NAVO-bombardementen en – na zijn vertrek uit Kosovo – het besluit om naar Italië te gaan, er daar voortaamelijk het zwijgen toe te doen en slechts één keer een bezoek van tien minuten aan Kosovaarse vluchtelingen in Macedonië te brengen.

Rugova heeft, net als UÇK-leider Thaçi, een onderhoud met de Britse premier Blair. Maar het gesprek eindigt voor hem minder rooskleurig. Als hij in de deuropening van het VN-gebouw verschijnt – zijn zijden sjaaltje lijkt definitief te zijn verruild voor een naam van zijn politieke opponent te scanderen: Thaçi, Thaçi. Een duidelijk opgelaten Rugova probeert zich te redden door zijn handen, samengebald tot één vuist, in de lucht te steken. Daarna stapt hij snel in een auto. Drie kwartier later verschijnt Tony Blair, die in een toespraak tot het publiek zegt trots te zijn in Pristina te staan (hard applaus), te hebben gevochten voor vrede voor alle mensen in Kosovo (minder applaus) en oproept tot vriendschap tussen Albanezen en Serviërs (nauwelijks applaus).

Blairs oproep tot tolerantie oogst nauwelijks applaus

Premier Tor Blair, die eerder deze dag opriep tot vrede, vriendschap, gelijkheid en rechtvaardigheid voor Albanezen én de Serviërs in Kosovo, dian al lang vertrokken

Belgrado: pact voor Balkan is een farce

BELGRADO, 2 AUG. Joegoslavië heeft het vrijdag in Sarajevo gelanceerde Stabiliteitspact voor de Balkan verordeeld als 'een tragikomische farce' van de 'zogenaamde leiders van de nieuwe wereldorde en hun Balkan-hielenlikkers'.

Het Stabiliteitspact is bedoeld om de economische ontwikkeling van de Balkan en in het kielzog daarvan de politieke stabiliteit van de betrokken landen te stimuleren. Joegoslavië was afgelopen vrijdag in Sarajevo niet vertegenwoordigd: het komt pas in aanmerking voor deelname aan het pact als het zich heeft ontdaan van het bewind van president Slobodan Milošević. Wel aanwezig waren leiders van de oppositie in Servië en de leiding van de anti-Milošević-gezinde deelrepubliek Montenegro.

De door het regime gecontroleerde Joegoslavische media veroordeelden het pact als een dekmantel voor exploitatie van de Balkan door het Westen. Onder de kop 'de farce van Sarajevo' repte het blad *Borba* van „een tragi-komische bijeenkomst van de leiders van de zogenaamde nieuwe wereldorde, omringd door de chefs van de al vernederde Balkanstaten en wat vazallen en spionnen uit Joegoslavië". De laatste opmerking slaat waarschijnlijk op de in Sarajevo aanwezige Servische opposanten en Montenegrijnen.

„De stabiliteit die in Sarajevo is afgekondigd zal bijdragen tot een uitbreiding van het vermogen van het Westen om zich meester te maken van de natuurlijke hulpbronnen van de Hongaarse, Bulgaarse en Roemeense vlakten, de vreugde van de Duitsers aan de blauwe Adria, de plundertochten van de Albanese mafia en de terreur van Albanezen tegen Serviërs vandaag en Duitsers, Fransen en Britten morgen", aldus het blad.

Het staatspersbureau Tanjug liet weten dat de top in Sarajevo „slechts een toneel" was waarop „chantage" werd bedreven en waarop „een poging werd gedaan ontwikkelingen te dicteren". Het blad *Večernje Novosti* schreef dat „slechts een maand geleden de deelnemers aan de top van Sarajevo onophoudelijk Joegoslavië bombardeerden".

Een woordvoerder van de regerende socialistische partij zei dat de Joegoslavische economie, ondanks de in de oorlog aangerichte schade, er veelbeter voorstaat dan die van de Balkanburen die al jaren een vorm van partnerschap met de NAVO hebben.

Een woordvoerder van de eveneens regerende partij JUL vroeg zich af waarom de landen „die openlijk de agressors tegen Joegoslavië hebben geholpen", eigenlijk niet in de NAVO zitten. (Reuters, AP)

Om zeven minuten voor twaalf vertrekt de Britse premier in een helikopter uit Priština. Enkele uren later ontstaat grote beroering in de Kosovaarse hoofdstad als tijdens een 'routine-controle' UÇK-commandant Agim Çeku door Russische KFOR-soldaten wordt aangehouden. Çeku, een generaal die in Belgrado heeft gestudeerd en die in dienst van het Kroatische leger hefst negen keer is onderscheiden voor dapperheid in de strijd tegen de Serviërs, zou een uniform dragen en bewapend zijn zonder zijn vergunning daarvoor bij zich te hebben. Het UÇK, dat zich al tegen de komst van de 'Servisch-gezinde' Russen heeft uitgesproken, laat weten zich gesterkte zien in zijn vermoedens.

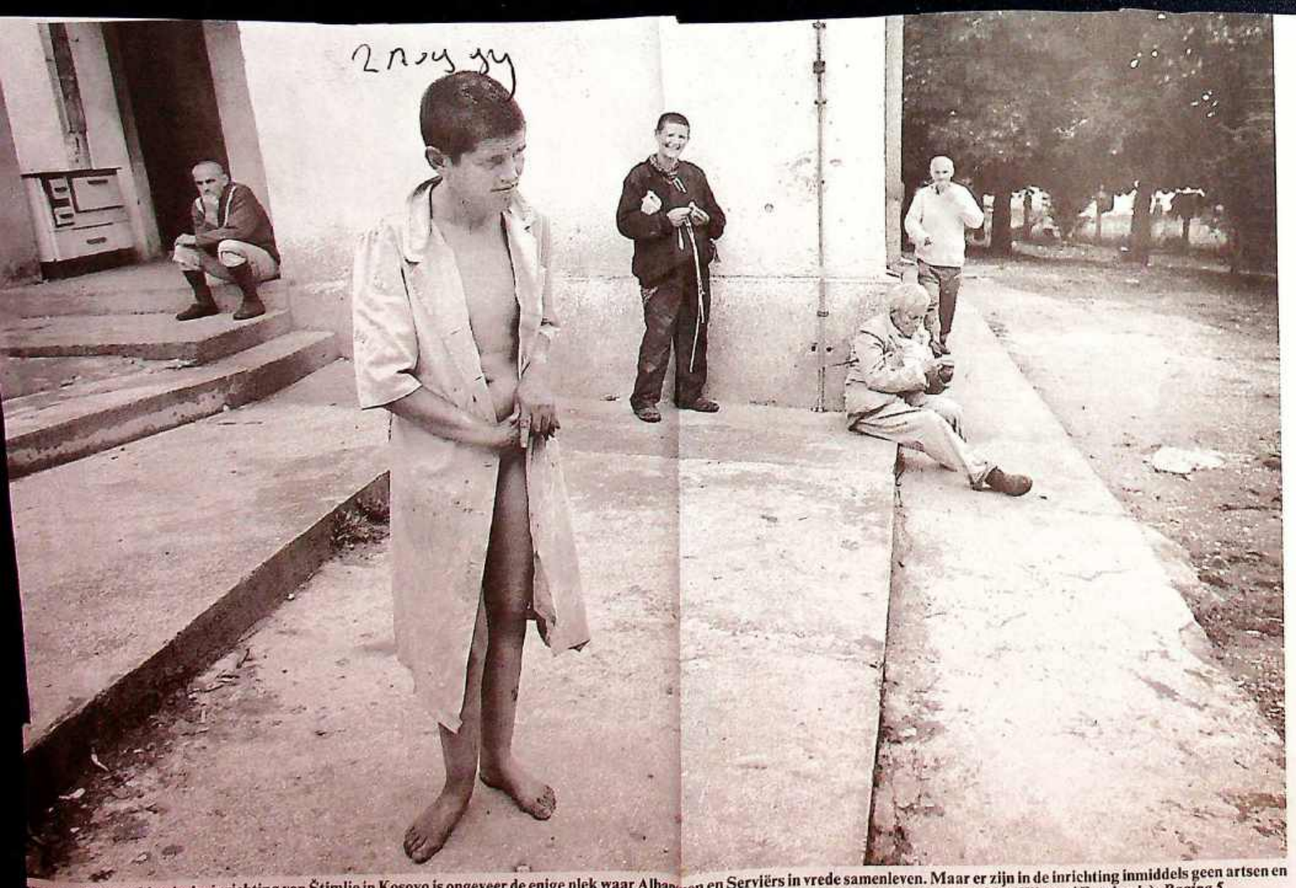

ŠTIMLJE – De psychiatrische inrichting van Štimlje in Kosovo is ongeveer de enige plek waar Albanezen en Serviërs in vrede samenleven. Maar er zijn in de inrichting inmiddels geen artsen en verpleegkundigen meer. Op straat rijden voortdurend auto's met hulpgoederen langs, maar geen daarvan stopt voor de patiënten. (Foto Oleg Klimov / Fotoloods). *Pagina 5*

Servië onderzoekt oorlogsmisdadiger

NIS — De rechtbank in de Servische stad Nis heeft een onderzoek geopend naar de betrokkenheid bij oorlogsmisdaden van een Bosnische Serviër die in Kosovo heeft meegevochten. Hij zit in arrest.

Igor Radocaj zou als vrijwilliger in het Joegoslavische leger hebben gevochten in Kosovo. Daar zou hij twee etnische Albanezen hebben gedood en geld hebben gestolen van een Kosovaars gezin.

Het is de eerste keer dat een Servische aanklager een onderzoek opent naar mogelijke oorlogsmisdaden die in Kosovo zijn gepleegd.

Balkan-pact moet spiraal van geweld doorbreken

Reuters, AP 31-7-99

SARAJEVO

De wereldleiders hebben vrijdag een ambitieus plan ondertekend dat de vicieuze cirkel van bloedige Balkan-oorlogen moet doorbreken door het creëren van voorwaarden voor vrede, welvaart en veiligheid. Maar Rusland waarschuwde dat het isoleren van Joegoslavië tot het moment dat president Milosevic opstapt, gevaarlijke consequenties kan hebben.

Hoewel de conferentie in het Bosnische Sarajevo grotendeels een symbolische waarde had, zijn er ook enkele concrete toezeggingen gedaan. Premier Kok beloofde dat Nederland jaarlijks een half miljard gulden aan steun zal uittrekken voor de Balkan-landen. Ook de Amerikaanse president Clinton zegde geld toe.

Aan het einde van de tweedaagse top aanvaardden de veertig in Sarajevo aanwezige leiders het Stabiliteitspact voor de Balkan. In de slotverklaring gaven de landen aan 'te zullen samenwerken om de integratie te bevorderen van Zuidoost-Europa in een continent waar grenzen onschendbaar blijven, maar niet langer verdeeldheid betekenen. En die de mogelijkheid bieden voor contact en samenwerking'. Daarnaast beloofden de landen de economische en politieke ontwikkelingen in de Balkan te bevorderen, de vrije pers te steunen en de veiligheid in het gebied te vergroten.

De Finse president en EU-voorzitter Athisaari concludeerde: 'Het stabiliteitspact voorziet in een Europa dat op de lange termijn onverdeeld, welvarend en vrij zal zijn. Een Europa waar oorlog ondenkbaar wordt.'

'Druk van Kfor heeft ons gered'

31-7-99

Serviërs

Abe de Vries

BELGRADO – Scepan Jovanovic, een zware, boomlange kerel van 61, barst in tranen uit als hij vertelt hoe zijn kidnappers een foto van zijn kleindochter verscheurden. „Ze zeiden: dit doen we met Servische hoeren. We maken ze af."

Jovanovic, een in Kosovo geboren winkelier uit Belgrado, was op bezoek bij familie in Pristina toen UCK-strijders hem op 14 juli samen met zijn zwager ontvoerden. Anders dan de tientallen gekidnapte Serviërs die de afgelopen weken zijn vermoord, kan hij het navertellen.

Dankzij Kfor. „Ze zijn meteen in actie gekomen. Hun snelle interventie heeft het UCK tot bezinning gebracht." Het eigenlijke doel van de ontvoerders was zijn zwager Petar Colic, hoogleraar architectuur in Pristina en eigenaar van een grote bouwonderneming. „Toen ik bij hem thuiskwam, zaten daar de vijf UCK-strijders. In het zwart gekleed, zoals de fascisten uit de Tweede Wereldoorlog. Ik spreek ook Albanees, dus ik kon ze verstaan. 'Kijk, we hebben twee wilde beesten aangetroffen'."

„Ik heb me niet verzet. Ze hadden pistolen. We dachten dat ze ons zouden doden. In een busje zijn we naar hun hoofdkwartier gebracht, een garage op twintig meter van een Kfor-basis. Het viel me op dat de soldaten van Kfor nerveus rondliepen. Ik zei tegen Petar: 'Ze zijn een beetje opgewonden'. Later begreep ik dat zijn nichtje, die ook bij hem thuis was, meteen alarm heeft geslagen. Binnen vijf minuten was Belgrado en het hoofdkwartier van generaal Jackson op de hoogte."

„Na een klein uur werden we naar Dragodan gebracht. Dat is een heuvel buiten Pristina. Zigzag, we hadden niet in de gaten waar we heen gingen. We werden opgesloten op de vijfde verdieping van een flat. Op een zolder, vlak onder het dak. De zon scheen. Het was zo warm dat je ogen eruit vielen. Wat nu komt, is voor mij het moeilijkste om te vertellen. Iedere avond denk ik er aan. Ik kan er niet van slapen. Ik ben niet geslagen. Maar soms komt een klap met woorden harder aan dan een vuistslag."

„Ze hebben me niet mishandeld, maar wel geestelijk proberen kapot te maken. Het gaat nu slechter met me dan op de dag dat ik bij hen was. Ze zeiden dat geen Serviër ooit nog een voet in Kosovo zou zetten. Ze dreigden me de huid van het lijf te stropen. Om het uur kwamen er vier andere bewakers, met steeds ergere dreigementen. Ik had liever een elektroshock gehad. Ze vroegen of we wel wisten wat wij hen hadden aangedaan."

„'s Avonds zijn we ondervraagd. Een van de ondervragers was de zoon van een arbeider bij het bedrijf van mijn zwager. Daarna kwam hun commandant. Hij zei dat we zouden worden vrijgelaten. Hij wilde ons thuis afleveren, maar ik zei dat we liever wilden lopen. Ik was bang dat ze ons naar Drenica zouden brengen. Serviërs die naar die streek worden gevoerd, komen nooit meer terug. Volgens mij waren ze dat van plan, maar onder druk van Kfor hebben ze daarvan afgezien en ons vrijgelaten. De militairen stonden op elk groot kruispunt en hebben ieder voertuig gecontroleerd. Later hoorden we dat Kfor die avond op het punt stond om op verschillende UCK-adressen gewapende invallen te doen."

Kfor kwam te laat.

„Wat er in Kosovo gebeurt en is gebeurd, is verschrikkelijk. Het spijt me zo voor de goede mensen daar. Er zijn ook veel goede Albanezen. Je kunt ze niet allemaal over één kam scheren. Serviërs hebben ook vreselijke dingen gedaan. Meestal niet de mensen die er vanouds wonen, maar jongeren en nieuwkomers."

„Toch blijf ik geloven in een betere toekomst. We kunnen niet zonder elkaar. Daarom wil ik een beroep doen op iedereen om ons niet in steek te laten. Breng vrede. Want nu eet de nacht ons op."

Alleen gelaten in Kosovo

ŠTIMLJE. – In de psychiatrische inrichting van Štimlje, een oud vestingstadje in Kosovo tussen Prizren en Suva Reka, is geen arts of verpleegkundige meer te bekennen. Het medisch personeel heeft het ziekenhuis verlaten tijdens de NAVO-bombardementen op Kosovo. De enige bewaker is een ex-patiënt die naar eigen zeggen is genezen. Er is niets meer te eten.

De patiënten, Kosovaren én Serviërs, struinen vuilnisbakken af op zoek naar voedsel en steken hun armen door de hoge omheining rondom de inrichting, smekend om sigaretten. Op een paar stappen buiten het hek rijden ondertussen de honderden vrachtwagens met humanitaire hulp voorbij. Voor de patiënten in de inrichting van Štimlje stopt er niet één. Het lijkt onrechtvaardig. De dorpsjongentjes die buiten het terrein van de inrichting spelen – en die de patiënten soms pesten of stenen naar hen gooien – weten waarom: „Niemand heeft hen nodig, ze zijn toch wel gelukkig", zeggen ze over de patiënten.

Mari, een Albanese vrouw uit Kosovo Polje die verkering heeft met de Servische man Vlada, heeft een andere verklaring: „De zon schijnt voorlopig voor iedereen".

(Foto's Oleg Klimov)

Pact getekend in Sarajevo

Kok: voor Balkan half mld per jaar

Door onze correspondent RENÉ OSTMA

SARAJEVO, 31 JULI. Premier Kok heeft gisteren in Sarajevo verklaard dat Nederland met ingang van de komende begroting structureel een half miljard gulden per jaar wil uittrekken voor hulp aan de Balkan.

Tijdens de internationale topconferentie over een Stabiliteitspact voor de Balkan noemde de Nederlandse premier als één van de weinigen concrete bedragen. Het Nederlandse geld is niet alleen bedoeld voor de wederopbouw van Kosovo, maar ook voor de rest van de regio. Het bedrijfsleven speelt een belangrijke rol in de visie van premier Kok. „Het gaat om een soort Marshallplan voor de Balkan, waarbij de betrokken landen financiële en economische mogelijkheden krijgen aangeboden om zichzelf in de toekomst te kunnen redden." Het bedrijfsleven voert uit, de overheden stimuleren. Met de herinnering aan de oorlog in Kosovo nog vers in het geheugen verklaarde de premier nu te willen bouwen „om te voorkomen dat er straks weer gebroken moet worden".

Bijna veertig staatshoofden en regeringsleiders waren gisteren in de Bosnische hoofdstad drie uur bijeen om hun steun te betuigen aan het Stabiliteitspact, dat in juni werd opgesteld door de Europese Unie, de G8, internationale humanitaire en financiële organisaties en de landen van de Balkan met uitzondering van de Joegoslavische federatie.

In de slotverklaring van Sarajevo spreken de landen de vastberadenheid uit om met elkaar samen te werken aan politieke en economische hervormingen, vooruitgang en veiligheid. De integratie van de landen van Zuidoost-Europa in de Europese Unie en de NAVO is het nadrukkelijke doel van het Stabiliteitspact. De betrokken landen worden in de slotverklaring omschreven als de 'eigenaars' van het stabilisatieproces. Alles hangt af van de mate waarin de landen van Zuidoost-Europa zelf tot samenwerkingsvormen weten te komen.

De paragraaf waarin vervezen wordt naar de positie van de Joegoslavische federatie en Kosovo is tot het allerlaatste moment punt van discussie geweest tussen met name Rusland, Albanië en de rest van de aanwezigen.

Uiteindelijk kon iedereen zich vinden in een tekst waarin de teleurstelling wordt uitgesproken dat Joegoslavië niet aanwezig is „omdat alle deelnemers nu eenmaal de doeleinden en principes van het pact moeten onderschrijven".

De inwoners van Joegoslavië worden opgeroepen om „democratische veranderingen te ornamen en actief mee te werken aan de verzoening in de regio". Kosovo wordt in de slotverklaring omschreven als 'Kosovo, FRY', ofwel Kosovo, onderdeel van de voormalige republiek Joegoslavië. Albanië heeft tot het laatst geprobeerd die toevoeging weg te laten, wat een de facto erkenning van Kosovo als zelfstandige eenheid zou inhouden.

• ANALYSE: pagina 5

Ruzie UÇK-Moskou

Vredesproces Kosovo staat onder druk

PRIŠTINA, 2 AUG. Een bomaanslag op een Servische kathe draal en een felle woordenstrijd tussen het Kosovo Bevrij dingsleger UÇK en Rusland hebben het afgelopen weekeind de breekbaarheid van het vredesproces in Kosovo onder streept.

In de nacht van zaterdag op zon dag werd de hoofdstad van Kosovo, Priština, opgeschrikt door een zware explosie. Een bom was ontploft in een Servische kathedraal in aanbouw. De schade was gering en er vielen geen gewonden. Een tweede bom werd door soldaten van de vredesmacht KFOR onschadelijk gemaakt. Maar voor de Serviërs in Kosovo was de aanslag een nieuw bewijs van de 'systematische campagne' die van Albanese kant tegen hen wordt gevoerd. Een woordvoerder van de Servisch-orthodoxe kerk zei: „Albanese extremisten organiseren een campagne voor de vernietiging van orthodoxe kerken, met de bedoeling alle sporen van Servisch bestaan in Kosovo uit te wissen". Gisteren trokken, onder bescherming van KFOR, opnieuw enkele honderden Serviërs uit Kosovo weg.

Het VN-interim-bestuur van Kosovo reageerde gealarmeerd op de aanslag. Missiechef Bernard Kouchner noemde de aanslag „absoluut onacceptabel" en riep opnieuw – de Albanezen op hun agressie jegens de Serviërs te staken. KFOR-commandant Sir Michael Jackson zei in een vraagge sprek met een Britse krant dat „sommige Albanezen" zich gedragen „als diegenen die net vertrokken zijn" – de Serviërs. NAVO-woordvoerder Jamie Shea gaf tenover de BBC toe dat in Kosovo „n machtsvacuüm" bestaat; „s de intocht van KFOR zijn in vo per week dertig mensen ord. Shea vond de situatie g, maar niet catastrofaal". dag was de spanning in vo al opgejaagd door de kort-

stondige aanhouding van de com mandant van het Kosovo Bevrij dingsleger UÇK, generaal Agim Çeku, door Russische KFOR-soldaten. Çeku werd in het gezelschap van vier gewapende lijfwachten bij een wegversperring van KFOR aangehouden. Hij kon geen identiteitsbewijs tonen dat hem machtigt een uniform en wa pens te dragen en werd door de Russen aangehouden. Na minder dan een uur was de Russen duidelijk met wie ze te maken hadden en werd Çeku vrijgelaten.

Nog voor die vrijlating had UÇK-leider Hashim Thaçi commentaar gegeven op de Russische actie, die volgens hem bevestigt dat de Russen pro-Servisch zijn en dat „de twijfels" van het UÇK over de deelname van de Russen aan KFOR „correct" waren. „Het UÇK veroordeelt deze daad als weloverwogen, met een politiek doel", aldus Thaçi. Hij eiste dat het Russische KFOR-contingent onder controle van bevelhebber Sir Michael Jackson wordt geplaatst en dat de Russen zich niet langer „als een ongecontroleerde bende" mogen gedragen.

Dat commentaar leidde in Mos kou tot woede. In een verklaring van het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken werd het UÇK beschuldigd van het overtreden van resoluties van de Veiligheidsraad van de VN, het aanvallen van Serviërs en het bedreigen van Russische KFOR-soldaten. Het commentaar van Thaçi is „absoluut onaanvaardbaar en ontoelaatbaar en kan slechts als diepe provocatie worden gezien", aldus de verklaring in Moskou. (Reuters, AP, AFP)

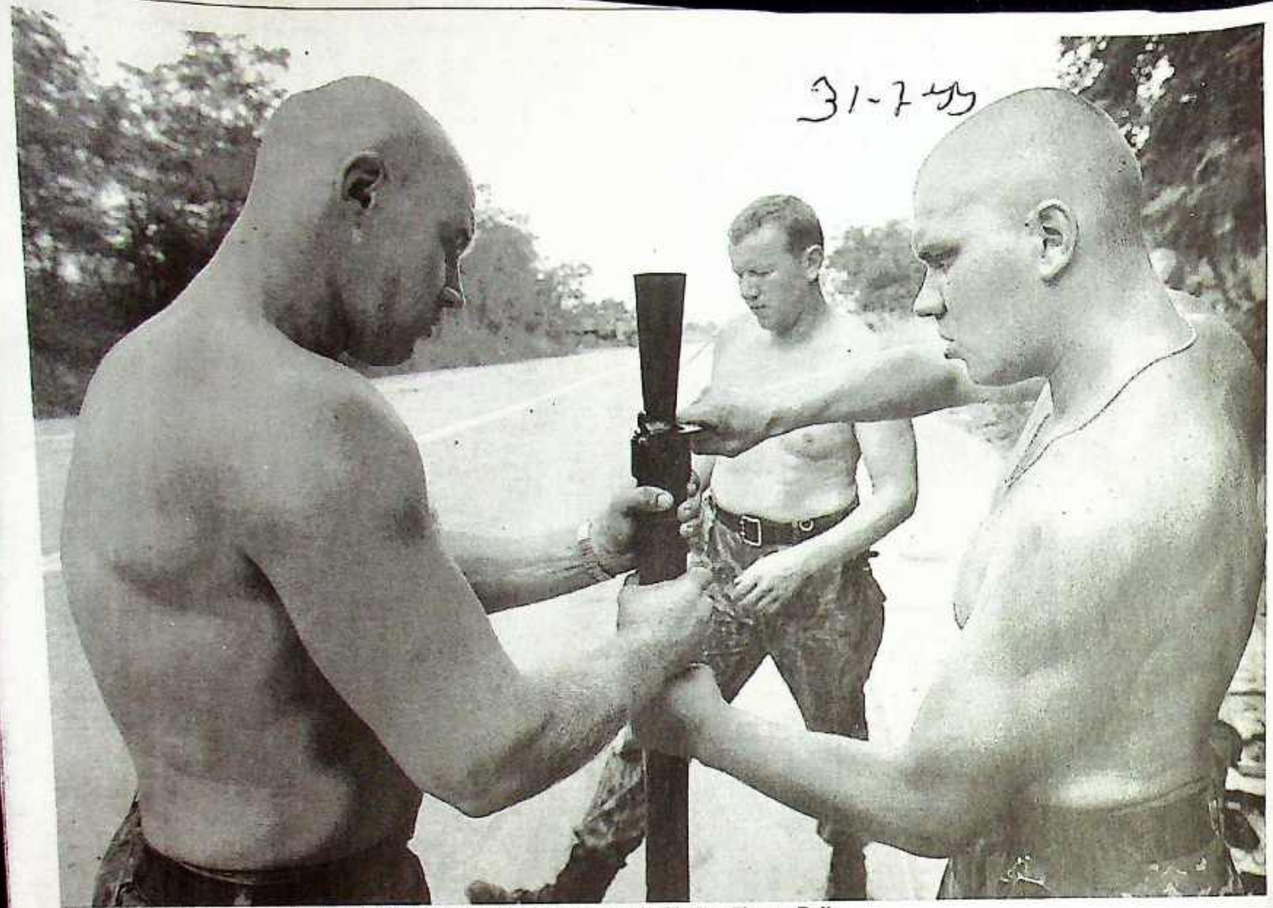

Russische soldaten maken hun wapens schoon bij het begin van een patrouille door Kosovo Polje.

Ochtendappèl in de mist op vliegveld Slatina bij Priština.

Soldaten scheren elkaar op vliegveld Slatina bij Priština.

Russen in Kosovo bron van onenigheid

ROTTERDAM, 31 JULI. De Russen installeren zich in Kosovo, en makkelijk gaat dat niet. De achtergebleven Serviërs putten hoop uit hun komst, de Albanezen hebben een grondige hekel aan ze.

Waar de Russen KFOR-troepen hun bivak opslaan, volgt protest. De Russen maken gemene zaak met de Serviërs, zo menen de Albanezen. Erg tactisch stellen ze zich tot dusver ook niet op.

In Kosovska Kamenica, in de Amerikaanse sector, ontstonden problemen toen een Russische pantserwagen met een Servische vlag langs een Albanese betoging reed. Aan boord was een Servische politiechef, die volgens Amerikaanse soldaten het boordgeschut op de betogers mocht richten toen die met stenen gingen gooien. De Amerikanen trachten de gemoeren nu tot bedaren te brengen door verzoenende pamfletten te verspreiden: 'Thumbs up for peace'.

In de Duitse sector verloopt de komst van de Russen ook niet gemakkelijk. Duizenden Albanezen betoogden in het stadje Orahovac tegen hun komst. Ook hier wordt voorlopig alleen samen met de populaire Duitsers en de Nederlanders gepatrouilleerd.

Naar schatting zijn er nu 1.400 Russen in Kosovo, eind augustus moeten dat er 3.600 zijn. Hun logistieke basis ligt in het Servische bastion Kosovo Polje.

Het Amerikaanse dagblad *Time* schrijft deze week dat de NAVO per ongeluk heeft toegestaan dat de Russen op zeer gevoelige locaties zijn gelegerd omdat NAVO-onderhandelaars een oude kaart van Kosovo gebruiken. De NAVO wilde de Russen niet in het noorden hebben om een opdeling van Kosovo te voorkomen, wilde ze geen eigen sector geven en wilde ze niet op gevoelige plaatsen zetten, waar fricties zijn tussen Albanezen en Serviërs. Dat laatste is nu juist wel gebeurt.

Russische soldaten in de rij voor eten in de kantine op hun basis op Slatina.

Een Russische tank beschermt Servische boeren die op het veld werken bij Kosovo Polje (Foto's Oleg Klimov)

31-7-94

Wereldleiders op de Balkantop: de Amerikaanse president Clinton, de Duitse bondskanselier Schröder, de Franse president Chirac en de Britse premier Blair. FOTO REUTERS

Wereldleiders sluiten pact voor Balkan

SARAJEVO – Op de eendaagse topconferentie over stabiliteit op de Balkan in Sarajevo hebben de leiders van een groot aantal landen gisteren het Stabiliteitspact voor de Balkan aangenomen.

Het pact is bedoeld om economische en democratische hervormingen in de Balkanlanden te stimuleren opdat er, volgens de Finse president Martti Ahtisaari, een „onverdeeld, welvarend en vrij Europa ontstaat, waar oorlog iets onvoorstelbaars wordt".

De Amerikaanse president Bill Clinton liet een schriftelijke verklaring uitgaan waarin hij zei dat de overwinning van de Navo in Kosovo zinloos zal blijken als deze niet wordt gevolgd door een gecoördineerde internationale inspanning om de Balkanlanden economisch te versterken.

Donaties komen pas in september aan de orde, maar de Amerikaanse president zei al wel dat de VS bereid zijn 1,5 miljard gulden bij te dragen aan de wederopbouw. Ook stelde hij de oprichting van een handelsinitiatief voor Zuidoost-Europa voor. Nederland wil op jaarbasis ongeveer een half miljard gulden uittrekken voor steun aan Balkanlanden. Minister-president Kok heeft dat gisteren gezegd in de marge van de Balkantop. Dit jaar zal de Nederlandse steun aan de landen bestaan uit de helft van dat bedrag. De Balkanlanden moeten volgens Kok vooral zelf aan de slag om de stabiliteit te herstellen.

Zolang Slobodan Milosevic aan de macht is in Servië, krijgt dit land geen economische hulp, zo was de meerderheid van wereldleiders van mening. Milosevic – die is beschuldigd van oorlogsmisdaden – was niet uitgenodigd op de conferentie, de Servische oppositie wel.

De Russische delegatie in Sarajevo riep op tot een versoepeling van het embargo tegen Joegoslavië. Op het moment is alleen humanitaire hulp toegestaan. De Russische premier Sergej Stepasjin zei dat de wereld de bevolking van Joegoslavië niet op deze manier moet straffen. „Het gaat om tien miljoen mensen die in heel slechte omstandigheden leven, en als de winter nadert, wordt het gevaar van een humanitaire ramp reëel", zei Stepasjin.

De wereldleiders hebben ook afgesproken extra stimulansen te gaan bieden aan Montenegro, de pro-westerse kleinere deelrepubliek die samen met Servië de Joegoslavische federatie vormt.

Vanuit Belgrado kwamen negatieve geluiden over de topconferentie. Een woordvoerder van de regeringspartij, de Socialistische Partij, zei: „Er kan geen verenigd Zuidoost-Europa bestaan zonder Joegoslavië."

NOS Journaal-verslaggever Geert Eickhof over drie maanden Belgrado

'Ik zou die target-sticker morgen weer op doen'

Aug. 98

Zijn verslaggeving voor het NOS Journaal over de gevolgen van de NAVO-campagne stond bloot aan veel kritiek. Arnold Karskens, zelf oorlogsverslaggever, sprak met Geert Eickhof over het eten in het hotel, partijdigheid en de roemruchte 'target-sticker'. Door Arnold Karskens / Fotografie: Paul Levitton

Op 24 maart begon de NAVO met bombarderen. Ooit bang geweest? "De meeste bommen vielen ver weg, maar tweemaal had ik het benauwd. De eerste keer was toen Belgrado voor de eerste maal echt werd gebombardeerd, dat was trouwens pas in de derde week. Net daarvoor had de NAVO een afzwaaier gehad en, hoewel de bom anderhalve kilometer verder insloeg, dacht ik: nog zo'n afzwaaier en ze hebben ons te pakken. Het hotel stond pal naast het hoofdkantoor van Jugo Petrol, de grootste onderneming van het land. Dat is gelukkig niet geraakt. Wel een kantoorflat, 200 meter verderop, waar ik uitzicht op had.

"De tweede keer was toen we op excursie gingen naar een gebombardeerde brug met daarop een getroffen passagiersbus, tien kilometer ten noorden van Pristina. We kwamen in het donker aan, zagen het wrak liggen, herkenden in de hopen kleren de lijken en toen explodeerden er twee bommen. In de lucht wemelde het van de vliegtuigen. Daarna was de angst voorbij. Je went snel aan bombardementen."

Hoe zag je hotelkamer eruit? "Hotel Hyatt, kamer 633. Links de linnenkast, rechts de badkamer met gescheiden bad en douche, dan de corridor, links de minibar, daarachter de televisie en een bureau, een tweezitsbank, tafeltje, nachtkastje, bed en nog een nachtkastje. Voor de huiselijkheid had ik een kalender opgehangen. Nadat er wat hotelruiten waren gesprongen, hield ik 's nachts de gordijnen dicht. De ramen konden niet open, wat lastig was bij het bepalen waar de bommen vielen. Bij elkaar was het ook niet echt goedkoop. De hotelrekening bedroeg na drie maanden 150.000 gulden."

Wat deed je tussen de bombardementen door? "Wandelen. En ik heb een boek gelezen over het dossier Bouterse."

Hoe was het eten? "Altijd een buffet. Als er elektriciteit was, kon je ook à la carte eten. Vlakbij het hotel was een visrestaurant en tegen het einde van de oorlog vonden we nog een Chinees. Honger hebben we niet geleden. Ik ben zelfs wat aangekomen."

Presentator Philip Freriks zei voor de aankondiging van je laatste item vanuit Belgrado dat je onder moeilijke omstandigheden had moeten werken. "Facilitair was het soms lastig. De eerste week konden we niets verzenden. De stroom viel regelmatig uit en soms heb ik me moeten wassen met mineraalwater. Zelf vond ik dat niet zo erg, maar vanuit Nederlands perspectief is dat tamelijk onvoorstelbaar."

Je baas, *NOS Journaal*-hoofdredacteur Nico Haasbroek, opperde halverwege de oorlog dat hij professionele opvang ging regelen voor zijn werknemers uit een oorlogsgebied. "Bij dode mensen in een colonne kon je niet te lang stil blijven staan, je moest ook werken. Je ging lijken tellen. Het klinkt luguber, maar het was niet altijd makkelijk om vast te stellen hoeveel doden er waren gevallen. Vaak was dat letterlijk een puzzel. Verder praatte je met collega's, veel spanning kon je zo afreageren. Ik heb er geen trauma's aan overgehouden. Soms vraag ik me af of dat me geen slecht mens maakt."

Nadat de NAVO het gebouw van de staatstelevisie RTS bombardeerde, verscheen jij op de buis met een 'target-sticker' op je revers, hét Servische symbool van de slachtofferrol. Alle media vielen over je heen. "De hele internationale pers had zich verzameld voor het vernielde gebouw.

en vrijwel de gehele journalistieke [illegible] ne. Ik liet zien dat er ook een menselijke [illegible] aan de bommen-voor-het-goed [illegible] bombardement voor iedere getr[illegible] burger [illegible] ijk is. Het beginpunt was dat er [illegible] tijd 2000 mensen in Kosovo gedood waren, [illegible]0 daarvan door Serviers. Daar wilde de NAVO iets tegen doen. Dat is gebeurd met een bommenoorlogne die ongeveer evenveel burgerslachtoffers kostte."

Je producer en tolk Rolf Hartzuiker, met wie je al die tijd werkte, is getrouwd met [illegible] Servische. "Rolf komt al lang in Servië en heeft veel begrip voor het Servische standpunt, maar dat soort dingen kan ik heel goed [illegible] [illegible]n geen Balkan-deskundige [illegible] van."

Je stelt weinig [illegible] [illegible]n over de etnische zuiveringen [illegible] de regering president Milosevic daarin. De [illegible] zijn ruim 100.000 mensen de grens over gevlucht en de geruchten over massamoorden worden elke dag sterker. "Ik heb de Serviërs er wel naar gevraagd. In het begin geloofden ze het helemaal niet. En toen ze niet meer om de vluchtelingenstroom heen konden, vonden ze dat die door de Westerse media erg werd overdreven. Ze twijfelden er niet aan dat in Kosovo vreselijke dingen gebeurden, maar wel dat het systematisch gebeurde: iets wat trouwens volgens mij nog steeds bewezen moet worden. Ik heb verteld over mijn beperkingen. Die zijn bij de televisie groter dan bij de geschreven pers. Voor het gebombardeerde ziekenhuis zei ik: 'We zijn hier van harte welkom, maar de steden waar gedemonstreerd wordt tegen Milosevic kunnen we niet bezoeken.' Daar moeten de kijkers maar mee leren leven. Het *NOS Journaal* was bovendien dubbel vertegenwoordigd aan de andere kant met een ploeg in Macedonië en Albanië."

Een reis door Kosovo heb je tijdens de oorlog niet gemaakt. "In praktische zin was het onmogelijk. Bij alle uitvalswegen stonden politieagenten die iedereen controleerden en daar kwam je niet langs. Het heeft vrij lang geduurd voor we erachter kwamen hoe enkele mensen Kosovo toch per auto wisten te bereiken. We hoorden dat dat ging onder leiding van een filosoof, Daniël Schiffer, geboren in België uit Italiaanse ouders en getrouwd met een Servische vrouw. Voor elke passagier rekende hij 5000 gulden voor drie dagen. Mensen die deze trip maakten, vonden dat er veel geacteerd werd. Op de boulevard in Pristina zagen ze een Servische soldaat simultaan schaken tegen negentien Albanezen die de NAVO landen symboliseerden. Een blonde juffrouw sprak hen spontaan aan en wilde vertellen over de schuilkelders waar de Serviërs gedwongen in zaten. Dezelfde avond zagen ze die Schiffer met de vrouw gezellig eten. Maar de Albanese wijk van Pristina konden de verslaggevers niet bezoeken."

Berust alle kritiek van de schrijvende pers als De Telegraaf en NRC Handelsblad die niet in Belgrado zaten, volgens jou op jaloezie? "Dat zou best kunnen. NRC Handelsblad presteerde het om iemand een kritisch stukje over mij te laten schrijven. Dat begon met de plaatsnaam: Belgrado. Zodat ik een telefoontje kreeg uit Hilversum: 'Zit-ie bij jou in het hotel?' Het bleek in Rotterdam te zijn geschreven. Toen ik een reportage maakte over de gevolgen van stroomuitval voor couveuses vond De Telegraaf zelfs dat ik beter helemaal niet naar Belgrado had kunnen gaan. Het was te propagandistisch, omdat er een huilende vrouw door het scherm liep. Wat had ik dan moeten doen? Tussen de ruim twee miljoen inwoners van Belgrado op zoek gaan naar een verliefd stel dat het wel romantisch vond dat het licht het niet meer deed? BBC's John Simpson, die ook veel kritiek kreeg te verduren, vroeg zich toen af of het de bedoeling was dat we minder moesten informeren in plaats van zoveel mogelijk. Daar ben ik het wel mee eens."

Wat was het 'hoogtepunt' van je verblijf? "De reportage over de gebombardeerde Chinese ambassade die we met veel moeite het land uitkregen. Maar het hele verblijf was vanuit het oogpunt van concurrentie een goede operatie. *RTL Nieuws* kwam pas veel later. Het *NOS Journaal* was de eerste Nederlandse nieuwsbron in Pristina."

Mediasocioloog Jaap van Ginneken verwijt de Nederlandse tv-verslaggeving over de Balkanoorlog 'aanwezigheidsjournalistiek': een standupper is belangrijker dan nieuws vergaren. "Daar zit een kern van waarheid in. Het laten zien dat je er bent, werd belangrijk gevonden. Veel van de *fact finding* kwam dan door terecht bij de persbureaus. De techniek dicteerde je mogelijkheden. Dat was jammer, maar ook wel logisch."

Hoe moeilijk is het een oorlog te verslaan? "Een stuk makkelijker dan een verslag maken van een tentoonstelling van nog niet eerder ontdekte tekeningen van Rembrandt. Voor de buitenwereld lijkt het moeilijk, maar televisiematig is een oorlog verslaan makkelijk. Op een gebombardeerde plek is elke opname goed."

Maar als je de controle wilt ontlopen, wordt het toch moeilijker? "Dat klopt."

Wat had je je in Belgrado voorgenomen, maar heb je niet gedaan bij terugkomst in Amsterdam? "Ik dacht: als ik thuis ben, eet ik eerst een haring. Dat is er niet van gekomen. In drie maanden Belgrado is me niets gebeurd, maar in Amsterdam kreeg ik meteen de mededeling dat er was ingebroken in mijn auto. Ruitje ingeslagen, zonnebril en kaplaarzen weg. Later op de avond wilde ik patat halen, maar dat ging ook niet door, omdat ik onderweg van de trap viel. Dat deed pas echt zeer." ●

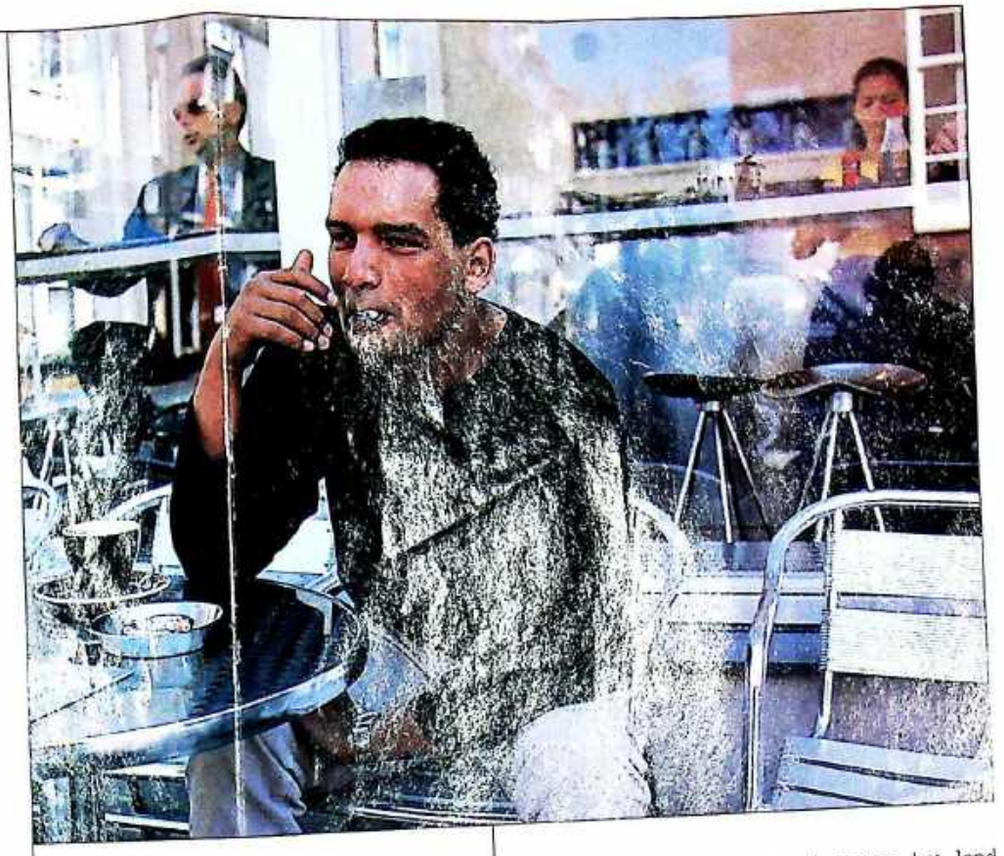

'Voor de buitenwereld lijkt het moeilijk, maar televisiematig is een oorlog verslaan makkelijk. Op een gebombardeerde plek is elke opname goed'

Technici van RTS kwamen met die stickers aanzetten en deelden die uit, als teken van medeleven met de zestien doden. Ook ik kreeg de sticker aangereikt en heb hem zelf opgeplakt. Ik heb geen moment de aanvechting gehad dat ding te weigeren. Ik zou die target-sticker morgen weer op doen. Niemand van de Griekse, Italiaanse, Oostenrijkse of Duitse journalisten maakte bezwaar. Veel van ons hadden gewerkt met de mensen die omkwamen, zelf kende ik twee van hen. Ik had wel kritiek verwacht, maar ben verbijsterd over de mate waarin. Men beschouwt het *NOS Journaal* als een loket dat pakketjes nieuws aflevert. De inhoud kan mooi of lelijk zijn, als het maar verpakt is in een neutrale grijze doos. Nou, ditmaal was het een emotioneel pakket met een roos en een traan."

De woordvoerder van Eurocommissaris Hans van den Broek belde verontwaardigd met het *NOS Journaal*. Daarop heeft de redactie gezegd dat je de sticker niet meer mocht dragen. "Nee, dat is niet tegen mij gezegd."

Had de kritiek ook te maken met de toonzetting van je verslagen, waaruit iedereen kon proeven dat je tegen de bombardementen was? "Ik heb de effecten laten zien, de onnodige schade. Privé vond ik de NAVO-acties, zonder een reële dreiging met grondtroepen, niet de meest effectieve methode. Bovendien werd in heel Servië gebombardeerd, zodat het verband zoekraakte tussen doelstelling -de terugtrekking van de Servische troepen uit Kosovo- en de schade die werd aangericht in ver gelegen steden als Sombor, bij de Hongaarse grens. In Nederland steunde 80 procent van de bevolking

1.095 miljard. Of die cijfers precies kloppen, weet ik niet, maar ik vrees dat de orde van grootte wel degelijk juist is. Dat is de keerzijde van het snelle geld, rijkdom scheppen gaat niet zonder armoede creëren.

De bankiers mogen gesoigneerd zijn tot in hun oorschelp, ik heb niet de geringste neiging van ze te houden. Ik ben dan ook op zoek naar een echte kwaliteitskrant, eentje die geen beurspagina's heeft, die niet die pagina's heeft die de armoedecreatie bevorderen.

Weia Reinboud
Utrecht

31-7-99

Na Kosovo

In zijn reconstructie van een wankele coalitieoorlog, 'Een kielekiele campagne' (Z 10 juli), citeert Menno Steketee de Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Joschka Fischer. Die bestempelde, tijdens een persconferentie nadat Joegoslavië akkoord was gegaan met vredesvoorstellen van de G8, het conflict in Kosovo als 'een exercitie in Europese besluiteloosheid en onvermogen'.

Jammer genoeg verbond Fischer aan zijn uitspraak niet een oproep tot grondige evaluatie, om herhaling van dit politiek amateurisme te voorkomen. Daarmee bedoel ik een evaluatie waarin voor de media in onze mediademocratie een dominerende rol is weggelegd. Deze zal echter dieper moeten steken, ofwel minder oppervlakkig moeten zijn, dan bijvoorbeeld die van de Washington Post. Volgens deze ge zaghebbende Amerikaanse krant de belangrijkste les die uit de lucht oorlog valt te leren namelijk: „Europa kan zonder de Verenigde Staten geen moderne oorlog voeren."

Vroedvrouw op huisbezoek Foto Roger Creme

Deze conclusie kan juist zijn wat betreft de financiële en technologische kant. Maar zij houdt geen antwoord in op de juridische vraag naar de 'rechtvaardiging' van de oorlogvoering. Een kernvraag die ons allemaal 'zonder onderscheids des persoons' angaat, maar waaraan stilzwijgend wordt voorbijgegaan in de nasleep van Kosovo.

De NAVO-bombardementen waren ideëel gelegitimeerd. Zij stonden immers in het teken van de 'verdediging' van de alom onderschreven mensenrechten en daarmee van de wereldvrede! Een jammerlijke misvatting van onze gelauwerde NAVO-bonzen, daar van 'verdediging' van dit universeel ideaal niet gesproken kan worden, zolang de 'verwerkelijking' daarvan achterwege blijft. Iets wat (nog) niet is of bestaat, kan nu eenmaal niet verdedigd worden.

Op de keper beschouwd moet de door het NAVO-bondgenootschap als gewonnen geclaimde oorlog worden bestempeld als een uitzonderlijk staaltje 'Donquichotterie'. Een gevecht tegen windmolens met hightech-wapens, onder regie van Big Brother America.

oogde doel (respect voor de mensenrechten of de wereldvrede) geen stap dichterbij heeft gebracht. Integendeel, getuige de uit de Kosovo-oorlog voortvloeiende impuls voor de wapenindustrie en de plannen voor de creatie van een eigen Europese defensiemacht.

De ideële vlag van humanitaire interventie, waaronder de Kosovo-oorlog gevoerd is, staat dan ook in werkelijkheid voor naïef, onpraktisch en daardoor uitzichtloos politiek idealisme, waarin de kracht van de rede het heeft afgelegd tegen de rede van de kracht. Zolang deze absurditeit de politieke realiteit blijft, zolang zal de strijd voor de mensenrechten, ofwel 'de vrede' een verloren strijd blijven.

Tot die tijd zal de macht in de wereld bij de VS (het Amerikaanse volk) liggen in plaats van bij de VN (de wereldbevolking). Met alle consequenties vandien voor het adequaat aanpakken van de schrijnende wereldproblemen. Volgens het subsidiariteitsbeginsel moeten die immers niet op nationaal, maar op mondiaal niveau bestreden worden.

W. Ter Heide
Zwolle

Trouw commentaar

Stabiliteit op

30-7-99

Sarajevo is een beetje in een euforische stemming. Het diplomatieke circus dat in de Bosnische hoofdstad is neergestreken voor de Balkanconferentie zorgt voor een bruisende sfeer die aan de periode van voor de oorlog doet denken. Ondertussen is het voor de Balkan te hopen dat de vreugde langer duurt dan vandaag. Dat de massaal toegestroomde regeringsleiders meer komen doen dan mooie woorden spreken over een stabiliteitspact. Dat Clinton meer te zeggen zal hebben buiten dat Milosevic weg moet.

In het pact spreken Albanië, Bosnië, Bulgarije, Hongarije, Kroatië, Roemenië en Slovenië met elkaar af te gaan samenwerken om zo een betere toekomst te creëren. De internationale gemeenschap belooft daarbij te helpen. De 4,2 miljard gulden die woensdag in Brussel bijeengebracht zijn voor hulp en herstel in Kosovo maakt duidelijk dat de bereidheid om slachtoffers van de oorlog te helpen groot is. Groter dan verwacht zelfs.

Toch lijkt de Balkanconferentie meer de kant op te gaan van gloedvol betoogde aandacht als dank voor de steun tijdens de Navo-acties, dan het daadwerkelijk op poten zetten van hulp. En dat terwijl de Balkan schreeuwt om aandacht, om hulp bij het opbouwen van democratieën, meer nog om wezenlijke steun en een economisch perspectief.

De wereldgemeenschap zou een grote vergissing begaan als het na het slagen van de Navo-acties alle beloften aan de regio vergeet en zich er met een koopje van af probeert te maken. Een dergelijke zuinigheid zou Europa duur komen te staan.

Veelkoppig monster

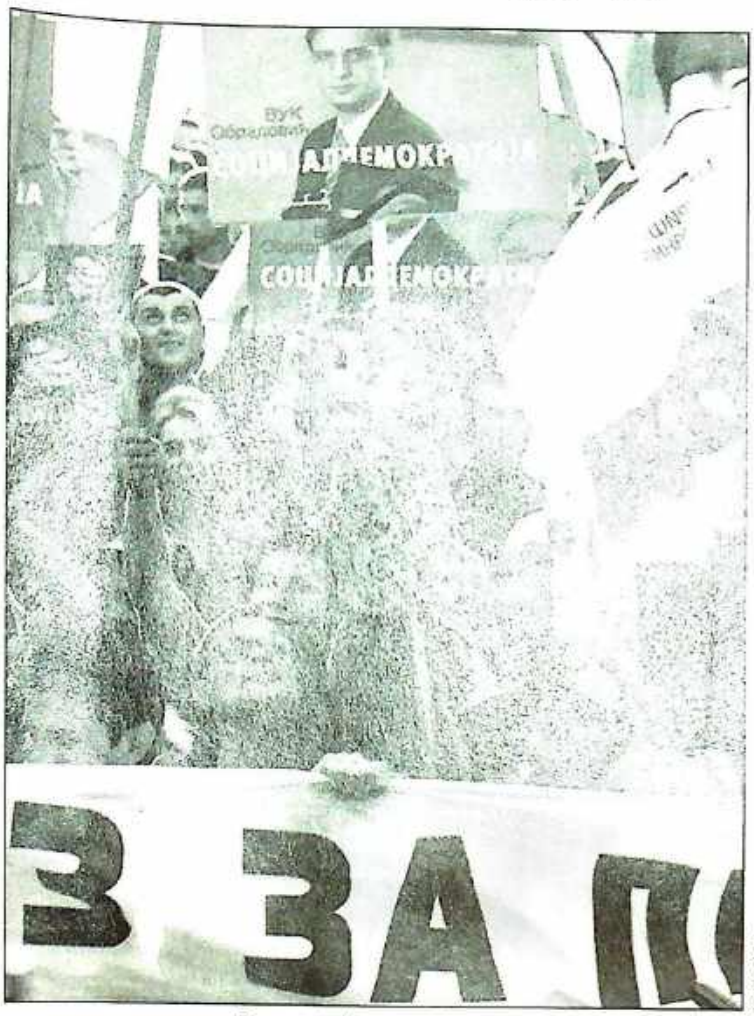

Foto EPA

Demonstratie tegen Milosevic

31-7-99

De Servische oppositie bestaat niet. Gezien de massale westerse bombardementen is het begrijpelijk dat velen, uit nationalisme, het echtpaar Milosevic een rustige oude dag gunnen. Al is bijna iedereen het erover eens dat er een andere Joegoslavische regering moet komen.

Servische gemeenten met een democratisch gekozen bestuur mogen weer olie invoeren. Dit Grieks-Nederlandse voorstel, dat goed is gevallen in de EU, is waarschijnlijk onuitvoerbaar. Maar het legt de vinger op de zere plek: West-Europa wil de Servische oppositie steunen, maar hoe? En, belangrijker nog: wie verdient er eigenlijk steun? Met het voorstel hoopt de EU het verzet tegen Milosevic te stimuleren, maar het is de vraag wie we voor hem in de plaats krijgen.

De VS willen de economische hulp voor wederopbouw in Joegoslavië overlaten aan Europa. Wij hebben gebombardeerd, jullie moeten nu met geld over de brug komen, luidt de Amerikaanse redenering. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan: Milosevic' regime kan westerse financiële steun wel vergeten. Alleen de pro-westerse deelrepubliek Montenegro is gevrijwaard van een handelsboycot. En uiteraard kan ook het protectoraat Kosova rekenen op economische hulp.

Op de door de EU belegde Balkanconferentie, deze week in Sarajevo, komt de (economische) wederopbouw aan de orde. President Bill Clinton zal waarschijnlijk aanwezig zijn. De republikeinen waren altijd al sceptisch over de Amerikaanse bemoeienis op de Balkan. Toch zouden de VS er nog een kunstje willen flikken: Milosevic uit de weg ruimen. De CIA-plannen lagen al klaar. Europa is meer geneigd de officieel erkende oorlogsmisdadiger voor het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag te brengen. Maar beide opties garanderen geen democratisch Servië en dat is het probleem waarmee het Westen zit.

Afgelopen weekend organiseerde de Europese Socialistische Partij een Balkancongres in Wenen, bedoeld om de democratische Servische oppositie een steun in de rug te geven. Sinds het einde van de oorlog probeert de Alfred Mozerstichting van de PvdA de banden met de oppositie weer voorzichtig aan te knopen. De stichting onderhield vóór de oorlog contacten met de oppositie in Belgrado en hielp met het organiseren van lokale verkiezingen in andere gemeenten. Ook in Montenegro, Albanië en Macedonië zijn bevriende partijen en groepen.

In september zal er overleg zijn tussen de internationale contactgroepen van PvdA, CDA, VVD, D66 en GroenLinks over hoe de oppositie (partijen, vakbonden, pers, radio, internet) kan worden geholpen. Dat zal niet meevallen. De westerse partijen en ook de (kerkelijke) vredesgroepen zullen uiterst nauwkeurig moeten zijn bij het uitkiezen van hun bondgenoten in Servië, afgezien van de fragiele maar betrouwbare banden die er al bestaan.

Uit de kruitdampen in Servië zijn verschillende oppositionele groeperingen tevoorschijn gekomen en vele azen op de post van Milosevic. Het is de vraag of ze allemaal westerse (financiële) steun verdienen. Van de vóór de oorlog populaire *Civil Alliance of Serbia* is niet veel meer over. Het was een partij die alle democratische krachten wist te verenigen, maar velen stapten eruit. Ook de democratische *Belgrade Circle of Independant Intellectuals* is leeggelopen: honderdduizenden intellectuelen ontvluchtten al ver vóór de oorlog het land. Hun gedeeltelijke terugkeer wordt niet door iedereen op prijs gesteld. Vluchten geldt als verraad.

Toch weet de democratische oppositie, ondanks haar verdeeldheid, vermoedelijk de meeste mensen op de been te brengen. De pro-westerse Alliantie voor Verandering, een bundeling van nagenoeg alle democratische partijen en splinters onder leiding van Zoran Djindjic, geeft hoop. De belangrijkste nog resterende Servische democratische partijen zijn de SDU (Sociaal-Democratische Unie), die

zich afsplitste van de Civil Alliance of Serbia en de Democratische Partij van Djindjic. Daarnaast is er de onafhankelijke vakbond Nezavisnost.
Maar wat heet democratisch? Geen enkele partij heeft zich de afgelopen tien jaar kunnen onttrekken aan de propaganda tegen de Albanezen in Kosova. Milosevic is in zijn racistische Groot-Serviëpolitiek jarenlang gesteund door brede lagen van de bevolking. Zijn Socialistische Partij is op papier nog steeds de grootste van het land. Zelfs als Milosevic weg is, zullen er etnische spanningen bestaan. Arjen Berkvens, project-manager van de Alfred Mozerstichting (PvdA): 'Een groot deel van de Servische bevolking stond achter de Kosovo-politiek. Wat dat betreft ben ik somber.'

Zo is er Vuk Draskovic, drie jaar geleden leider van de grote demonstraties in de koude straten van Belgrado. Hij wist honderdduizenden tegenstanders van het 'socialistische' regime op de been te brengen, maar stapte vervolgens als vicepremier in het kabinet van Milosevic, het kabinet dat de genocide op de Kosovaren al geruime tijd vóór de Navo-bombardementen tot in de puntjes had voorbereid. En dat speciaal getrainde paramilitairen naar Kosova stuurde met de volgende taken: moorden, verkrachten, plunderen en brandstichten. Opgeleid tot gewillige beulen. Wellicht wordt ook Draskovic hiervoor nog eens voor het tribunaal in Den Haag gedaagd.
Nu is hij als voorman van de Servische Vernieuwings Partij (SPO) – waarschijnlijk de tweede partij van het land – weer anti-Milosevic. Hoewel? Vorige week haalde hij het nieuws met zijn waarschuwingen voor een Groot-Albanië dat Kosova zou inlijven. Die taal past precies in de oorlogsretoriek van Milosevic en diens pionnen Karadzic en Mladic.
Toch houdt Draskovic – slim als hij is – rekening met de aftocht van Milosevic en is hij bezig zijn eigen machtspositie in Joegoslavië te versterken.
Geen figuur die democratische hervormingen tot stand kan brengen. Arjen Berkvens (PvdA): 'Het leek erop dat er na de oorlog veel massale demonstraties zouden komen, maar van oppositionele groepen als de Alliantie voor Verandering horen we niet zoveel meer. De oppositie is inderdaad nog steeds verdeeld. Met Draskovic, een van de belangrijkste figuren, zullen we niet samenwerken, omdat hij samen met Milosevic en Seselj, een fascist, in de regering zat. Draskovic blijkt een meerkoppig monster te zijn, een kameleon. Hij weigert zich aan te sluiten bij de Alliantie voor Verandering, omdat hij Djindjic, die tijdens de Navobombardementen in het pro-westerse Montenegro zat, als landverrader beschouwt. Draskovic wist twee weken geleden nog 15.000 mensen op de been te brengen voor een demonstratie.'
Bij het IKV (Interkerkelijk Vredesberaad) ziet men Draskovic als mogelijke opvolger van Milosevic. Mient Jan Faber: 'Het algemene vermoeden in Servië is dat Draskovic de tussenpaus zal zijn. Hij is zonder enige twijfel een radicale nationalist.'

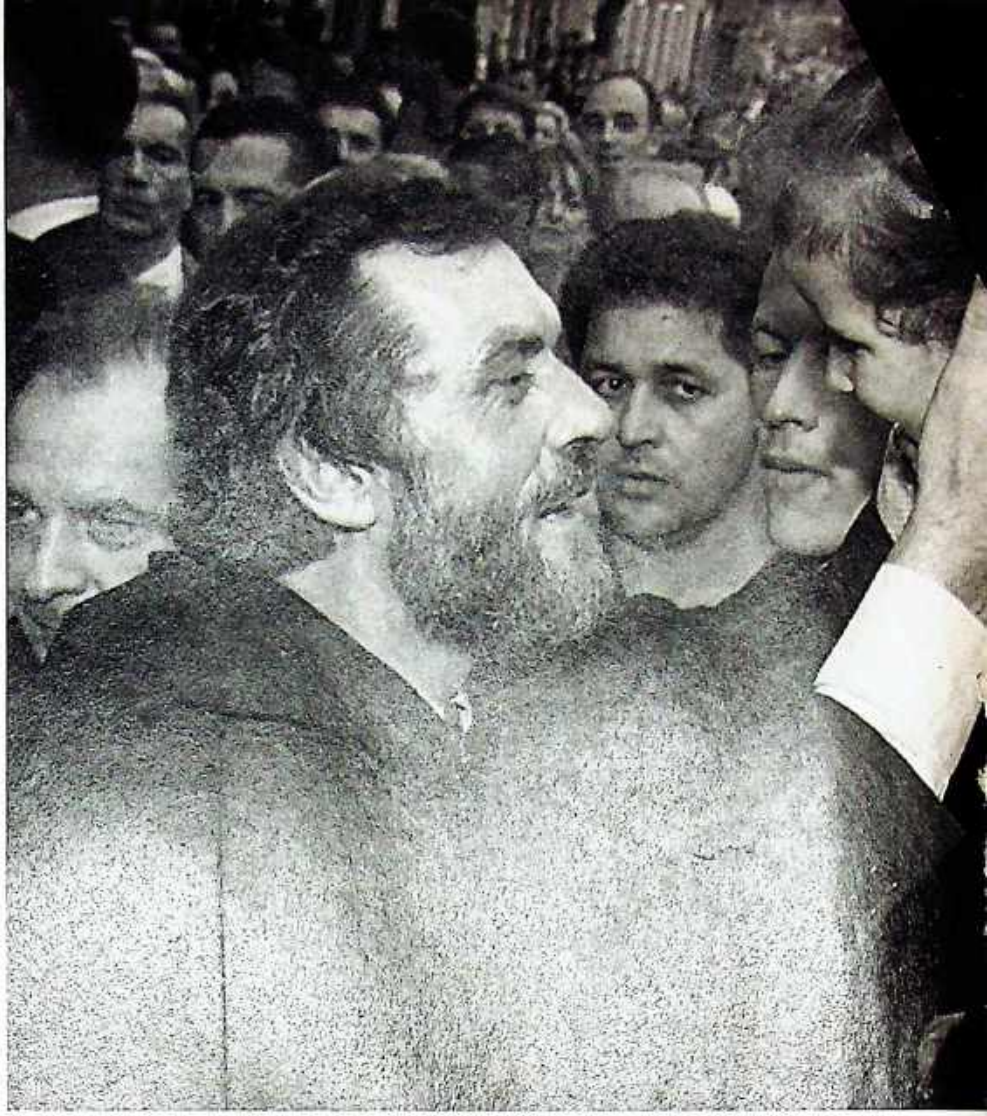

'Vuk Draskovic is een kameleon'

Al zit hij nog in de regering, ook de ultranationalist Vojislav Seselj, leider van de Radicalen, mag tot de oppositie worden gerekend. Hij beschouwt zijn ogenschijnlijke bondgenoot Slobodan Milosevic als landverrader en communistische bandiet, sinds die in 1993 een internationaal vredesplan voor Bosnië aanvaardde. In 1995 liet Slobo de toenmalige oppositieleider Seselj al eens vier maanden opsluiten, omdat deze zo lastig was. Nu Milosevic de Servische troepen heeft teruggetrokken uit Kosova, is de band tussen de twee er nog slechter op geworden. Seselj had willen aansturen op een grondoorlog tegen de Navo.
Vanzelfsprekend zit ook bij dit fascistoïde sujet en zijn aanhangers de haat tegen Albanezen diep. Van westerse waarden wil Seselj niets weten. Als leider van de 'cetniks' kan hij gerust een oorlogsmisdadiger worden genoemd. Met zijn milities en met Goebbels-achtige toespraken steunde hij de Bosnische Serviërs van Karadzic en Mladic in hun belegering van Sarajevo en de verovering van grote delen van Bosnië. Deze Seselj zit vreemd genoeg in de Joegoslavische regering, maar zijn populariteit is de laatste tijd gedaald in de peilingen.
Ook in religieuze kringen is er verzet tegen Milosevic. De van oorsprong orthodoxe, anti-Turkse Serviërs zijn fel anti-islamitisch. Alleen al in de Kosovaarse stad Pec werden tijdens de oorlog 31 moskeeën in brand gestoken. De Servisch-orthodoxe kerk was met haar veroordeling van Milosevic rijkelijk laat en opportunistisch.
Kunnen we deze kerk nu beschouwen als oppositionele kracht in Joegoslavië? Het IKV meent van niet. Secretaris Mient Jan Faber: 'Deze kerk heeft toch vooral een symbolische functie. Ze is niet echt een oppositionele kracht, stelt zich heel voorzichtig op. Omdat Milosevic de laatste heiligdommen van de Servisch-orthodoxe kerk in Kosovo heeft verkwanseld, heeft ze zich nu tegen hem gekeerd.
Maar ik zie haar niet als een echte kracht, zoals de rooms-katholieke kerk in Polen. Wél vindt er in Servië oecumenisch overleg plaats, dat is geïnitieerd door joden uit Servië en Bosnië. In Sarajevo is een heel actieve joodse gemeenschap. Onlangs is er in Boedapest een bijeenkomst geweest met joden, orthodoxe christenen en moslims uit Servië, Bosnië en Kroatië.'

'Niet iedereen in Servië die Milosevic na de oorlog wil sparen, is a priori een fascist, radicale nationalist of anti-Kosovaar'

Foto EPA

Vorige week schaarde zich in de rij van opposanten de voormalige opperbevelhebber van het Joegoslavische leger, generaal Momcilo Perisic. Hij wil dat Milosevic zo snel mogelijk opstapt, zodat nieuwe rampen kunnen worden voorkomen. Joegoslavië zou zich moeten aansluiten bij het Westen. Perisic, sinds 1992 chef-staf van het federale leger, werd vorig jaar door Milosevic ontslagen wegens een pro-westerse houding. Hij geldt als een invloedrijke figuur bij veel officieren. Voor de volledigheid moeten ook nog de Hongaren in de noordelijke provincie Vojvodina en de moslims in Sandzak, een van oorsprong Turkse provincie worden genoemd. In 1989 ontnam Milosevic de provincies Kosova én Vojvodina hun relatieve autonomie. Sandzak ligt tussen Servië en Montenegro in. Meer dan de helft van de bevolking is moslim.
Kortom, 'de' oppositie bestaat allang niet meer in Servië, als die al had bestaan. Het is een lappendeken. Bovendien betekent oppositie niet altijd democratie. Vrijwel alle stromingen, allianties, partijtjes en kerken bedienen zich van nationalisme en het is nog onduidelijk of iemand als Draskovic minder gevaarlijk is dan Milosevic.

De rol van Milosevic is overigens nog niet uitgespeeld. In de staatsorganen, zoals bedrijven, zitten zijn handlangers. Berkvens (PvdA): 'Nog een flink deel van de bevolking steunt Milosevic, maar het is niet de meerderheid. Ze volgen hem omdat ze bepaalde economische belangen hebben, niet uit ideologie.'

De weg naar stabiliteit en vrede is moeilijk begaanbaar. Er heerst veel haat, wantrouwen en onbegrip. Toch hebben in het geteisterde land sinds het einde van de oorlog tal van plaatselijke, individuele initiatieven de kop op gestoken. Buiten partijverband tekent zich op kleine schaal een eensgezinde groep hervormers van divers pluimage af.

'Seselj kan als leider van de 'cetniks' gerust een oorlogsmisdadiger worden genoemd'

Vertegenwoordigers van verschillende oppositiegroepen en -partijen, de orthodoxe kerk, wetenschappers, economen en intellectuelen zijn vorige week gesprekken begonnen over de vorming van een overgangsregering, meldde de Servische krant *Blic*. Die regering zou moeten bestaan uit deskundigen die niet gebonden zijn aan een partij. Volgens de krant werd de bijeenkomst wel bijgewoond door leden van de SPO van Draskovic.
Het is niet het enige initiatief 'van onderop'. Faber: 'Alle mogelijke groepen in Servië maken zich sterk voor de wederopbouw. Een groep van 17 economen heeft de totale schade van de bombardementen berekend en komt uit op zo'n dertig miljard dollar. De economen hebben een programma voor humanitaire steun opgezet, maar dan humanitair in de breedste zin van het woord. Dat varieert van de aanleg van bruggen tot het herstellen van het elektriciteitsnet. Zo zijn er ook groepen rechters, artsen en professoren die zich bezighouden met de wederopbouw van Servië. Daarnaast heb je demonstrerende ouderen die hun pensioen uitbetaald willen zien en soldaten die nog geen soldij hebben ontvangen. De gemeenschappelijke noemer is dat het allemaal Serviërs zijn.'

Aangezien Servië is aangevallen door vrijwel het gehele Westen, is een enigszins nationalistische houding onder oppositie en hervormingsgezinde burgers wel te begrijpen. Tijdens de eerste weken van de Navo-bombardementen leek Milosevic 'zijn' gehele volk achter zich te hebben gekregen. Niet iedereen in Servië die Slobo na de oorlog wil sparen, is a priori een fascist, radicale nationalist of anti-Kosovaar.
Faber: 'Veel Serviërs hebben enige moeite met de mogelijke arrestatie van hun leider Milosevic en zijn uitlevering aan het tribunaal in Den Haag. Ze willen hem wel laten vervangen, maar dan liever via de verkiezingen, die eind volgend jaar zijn gepland. Ze gunnen hem en zijn vrouw een ongestoorde oude dag.'

Reindert Brongers

Van der Bruggen

Deernis

Onaangekondigd stapte hij bij me binnen. Hij wilde weten wat ik ervan dacht. Voor het eerst in zijn leven (36) was hij een seksclub binnengestapt. Meer uit nieuwsgierigheid dan uit hormonale aandrang. 'Ik ben een geflipte psycholoog', zei hij, 'en dan kom je tot zoiets! De meiden hadden onmiddellijk door dat ik geen geroutineerde bezoeker was; eerder een verdwaald schaap. Ik heb er een aangewezen en toen we in haar kamertje bloot tegenover elkaar stonden, overviel me een gevoel van deernis. Ze was jong, erg jong, zo blank en ontroerend als de Venus van Milo en zo pril als Eva vóór de appel. Ik voelde: haar moet ik met m'n flikken van afblijven, dit is te subtiel om aan te raken. Misschien ben ik een sentimentele sukkel. Ik heb me weer aangekleed en ben onverrichterzake vertrokken. Het geld heb ik haar laten houden. Ze keek me verwonderd aan. Ze bloosde en dat heeft me goed gedaan.' Hij keek een poosje peinzend voor zich uit en vroeg toen: 'Want vindt u daar nou van?'
Ja, wat vind je daarvan? Wat vind je daarvan als celibataire clericus, die menigmaal de hevigheid van de begeerte maar ook de voldoening van de abstinentie ervaren heeft? En wat weet je van het leven dat zich afspeelt achter de gevels van de talloze bordeeltjes die, met hun rode en groene neonverlichting, 's nachts de Limburgse Maasroute omzomen als met een gordel van smaragd? Wat vind je daarvan als inwoner van een stad (Heerlen) die berucht is vanwege haar wijd verbreide straatprostitutie en waar het stadsbestuur sinds jaar en dag op zoek is naar een aanvaardbare tippelzone?
Ik heb tegen mijn 'geflipte' gesprekspartner alleen maar gezegd wat hij als psycholoog allang wist: dat begeerte en schroom vaak hand in hand gaan. Dat het conflict tussen wellust en schaamte een wezenlijk element is van ons menselijk bestaan. Dat je je er niet over moet verbazen dat beurtelings een van beide de overhand krijgt. Dat geen mens ter wereld het recht heeft een andere mens hierom te veroordelen. En dat ik hem zeer bewonderde omdat hij uit deernis die jonge meid ongedeerd had gelaten.
We zijn met een ferme handdruk uit elkaar gegaan.

Piet van der Bruggen

op in arajevo

Scepsis op Balkan over pact

Door onze correspondent RENÉE POSTMA

SARAJEVO, 30 JULI. Op de eerste dag van de bijeenkomst van het Stabiliteitspact voor de Balkan, gisteren in Sarajevo, hebben Balkanleiders zich sceptisch geuit over de kansen op succes van het pact. De leiders van de Balkanlanden kregen gisteren vooral te horen dat ze zich netjes moeten gedragen.

„Ik hoop dat ik het bij het verkeerde eind heb, maar ik heb het recht om sceptisch te zijn." De Macedonische president, Kiro Gligorov, was de enige die het met zoveel woorden zei, maar op de gezichten van alle regionale leiders van de Balkan die gisteren aanwezig waren op de eerste dag van de bijeenkomst van het Stabiliteitspact voor de Balkan in Sarajevo was de teleurstelling af te lezen.

„Eerdere ervaringen met dit soort conferenties waren niet erg bemoedigend en het Stabiliteitspact gaat dezelfde weg op als het enige geld dat wordt uitgegeven het geld voor de conferentie zelf is", aldus Gligorov.

Niet alleen de Macedonische president maar ook de Roemeen, Emil Constantinescu, en de Bulgaar, Petar Stojanov, hadden aan de vooravond van de tweedaagse bijeenkomst in Sarajevo duidelijk te kennen gegeven dat ze concrete financiële toezeggingen verwachtten. Alle landen in de regio hadden trouw hun luchtruim opengesteld toen de NAVO daar tijdens de bombardementsvluchten op Joegoslavië om vroeg. Alle hadden de toezegging gekregen dat ze daar op een later moment voor buden worden beloond in de rm van snellere integratie in de ropese Unie. Maar het geld dat regionale leiders daarvoor nodenken te hebben kregen ze . In ieder geval niet op de eerste dag van de met veel symboliek en strenge veiligheidsmaatregelen omgeven bijeenkomst in Sarajevo. Vandaag wordt de tweede dag van de top gehouden in aanwezigheid van talrijke staatshoofden en regeringsleiders uit heel Europa en de Amerikaanse president Clinton.

De eerste sessie werd voorgezeten door de Finse president en EU-voorzitter, Martti Ahtisaari, en handelde over de relatie tussen de landen van Zuidoost-Europa en de EU. Op Slovenië na heeft de hele regio in eerdere instantie de aansluiting bij de EU gemist, de landen van ex-Joegoslavië omdat ze met elkaar in oorlog raakten, Roemenië, Bulgarije en Albanië omdat ze evenmin voldeden aan de democratische en economische eisen.

Aan het begin van de twee uur durende bijeenkomst maakte Ahtisaari meteen duidelijk waar het wat de Europese Unie betreft op stond. „Volle integratie in de EU hangt af van de mate waarin de landen in de regio met elkaar samenwerken en goed nabuurschap weten te betrachten." Eerst moeten ze met elkaar tot samenwerkingsverbanden komen voordat ze 'rijp' zijn voor het grotere verband van EU en NAVO. [• *Vervolg* BALKAN: pagina 5]

• WIE DOET WAT IN KOSOVO: *pagina 5*
• DOSSIER: www.nrc.nl

NAVO-strategie roept vragen op

De NAVO heeft aan het begin van de Kosovo-oorlog een onverantwoorde strategie gevolgd, waaraan zij jammerlijk ten onder had kunnen gaan, vindt **J.Schaberg**.

Generaal Wesley Clark werd op 24 juni jl. nog als een held onthaald in Priština. (Foto AP)

Het is onmiskenbaar dat naast morele verontwaardiging, ook een steeds pijnlijker gezichtsverlies van de westerse landen tot ingrijpen [in Kosovo] aanzette", schreef Paul Scheffer op 17 juli in deze krant. Dat is waar, maar prestige en superioriteit zijn een slechte raadgever om een oorlog te beginnen. De NAVO had te vroeg gedreigd, zonder dat zij wist wat zij wilde en zonder dat zij er klaar voor was. In januari van dit jaar reisden de NAVO-opperbevelhebber voor Europa, generaal Wesley Clark, en de voorzitter van het Militaire Comité van de NAVO, generaal Naumann, met veel bravoure naar Belgrado. Hun boodschap was dat Milošević moest toegeven, anders zouden onmiddellijk bombardementen volgen. De NAVO was echter nog verdeeld en had op dat moment nauwelijks 80 vliegtuigen in de regio ter beschikking – een fractie van wat nodig was en dat wist Milošević ook. De generaals vingen dan ook bot. Toen de bombardementen – na een halfjaar dagelijks dreigen – op 25 maart begonnen, waren er 300 vliegtuigen gereed. Daarmee dacht de NAVO het te kunnen doen. Na 11 weken bombarderen, bleken er uiteindelijk 1400 vliegtuigen noodzakelijk en zelfs dat aantal moest nog worden uitgebreid. De NAVO had de situatie dus verkeerd ingeschat.

Generaal Clark verschool zich aanvankelijk achter de politieke restricties die aan de bombardementen waren verbonden. Maar politieke restricties zijn er altijd en die moeten tevoren goed zijn doorgesproken. Uitgaande van die restricties moeten militairen nagaan wat het militaire doel van de operatie is en welke middelen daarvoor nodig zijn. Daarna kan de politieke leiding beslissen. Men was echter te gretig. De NAVO was aan iets begonnen waarvan zij hoopte dat het goed zou aflopen, zonder dat er alternatieve plannen achter de hand waren. Dat is een militaire fout van de eerste orde.

Amerika, dat zich om binnenlands politieke redenen geen mislukking in Kosovo kon veroorloven, kon dit gelukkig opvangen. Toch was het meer toeval dan wijsheid dat de NAVO daar niet jammerlijk ten onder is gegaan. Het was niet de enige misrekening, het ergste moest nog komen.

Ja, dat is zeker beschamend, maar het is niet de schuld van de troepen ter plaatse. Die doen wat zij kunnen en mogen. De schuld ligt bij het NAVO-opperbevel, dat troepen Kosovo in heeft gestuurd voordat zij op sterkte waren. Generaal Clark heeft beweerd dat de troepenleverende landen te traag zijn. Ook dat is niet juist. Er zijn geen goede afspraken gemaakt. Een militaire operatie mag pas beginnen als er zekerheid is dat de daarvoor benodigde troepen op de juiste tijd en plaats, en geoefend aanwezig zijn. Vanaf het begin had de operatie-Kosovo een gecoördineerde operatie moeten zijn.

Ook het internationale civiele bestuur, voornamelijk van de VN, komt in Kosovo veel te laat. Het kan wel een halfjaar duren eer dat op sterkte is. Anderen hebben dan hun kans al gegrepen. In een hoorzitting voor het Amerikaanse Senaat maakte minister van Defensie Cohen vorige week zware verwijten in de richting van de VN. Hieruit valt op te maken dat er waarschijnlijk in het geheel geen bindende afspraken zijn gemaakt en dat men maar wat doet in de hoop dat het goed gaat. Het lijkt erop of men zich nu reeds indekt voor het geval dat het in Kosovo verder misgaat. Minister Cohen lijkt zijn zondebok al te hebben gevonden.

We staan aan het begin van veel meer problemen. In Kosovo zullen de spanningen oplopen. Servië is ondanks het gestelde oorlogsdoel van generaal Clark, het vernietigen van de militaire machine van Milošević, militair niet gebroken en Milošević heeft het leger goed in de hand. Wat is het volgende probleem? Montenegro? Generaal Clark zei op 1 juli dat Servische troepen onderweg waren naar Montenegro en hij waarschuwde Milošević dat de NAVO zou ingrijpen als hij daar moeilijkheden ging maken. Snel maande secretaris-generaal Solana tot voorzichtigheid: er was geen sprake van opruikende Servische troepen, de in het verleden gedane toezegging dat Montenegro op steun kon rekenen zou weliswaar gestand worden gedaan, maar een volledige onafhankelijkheid van Montenegro was uitgesloten. Had generaal Clark weer voor zijn beurt gesproken in deze politiek gevoelige zaak?

30-7-99

We staan aan het begin van nog heel wat problemen

Aanwending van massaal militair geweld is het ultieme middel, daarna is er niets meer. Het risico van een mislukking mag men niet nemen.

De besluitvorming in de NAVO roept vragen op. Het geoliede, goedgetrainde en gemotiveerde militaire apparaat is verkeerd gebruikt en de kernvraag is hoe dit kon gebeuren. Hebben de politieke besluitvormers niet naar de militaire top geluisterd of heeft de militaire top een verkeerd advies uitgebracht? Duidelijk is dat er veel is misgegaan. Ik vrees dat de militaire top zich te politiek heeft opgesteld en de militaire argumentatie daaraan heeft aangepast. Zo is bijvoorbeeld generaal Clark een politieke generaal, uit de school van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Albright. Politieke overwegingen speelden een rol bij zijn benoeming. Het Militaire Comité van de NAVO, dat de ministers en de ambassadeurs adviseert, is ook reeds lang sterk verpolitiseerd.

„Van een randgebied is het voormalig Joegoslavië tot een toetssteen van Europese ordening geworden. Een verantwoordelijkheid is aanvaard waarvan de reikwijdte nog lang niet duidelijk is", zegt Paul Scheffer. De vraag naar de besluitvorming in de NAVO is daardoor van het grootste belang. Men kan met elkaar wel goedklinkende strategische concepten overeenkomen, zoals in april in Washington, maar die concepten hebben hooguit waarde als richtlijn voor de planning van de middelen. Waar het op aankomt is hoe er in een concrete situatie wordt gehandeld. Daar bestaat geen klaarliggend recept voor, want elke situatie is anders. Het komt aan op goede besluitvorming, een duidelijk militair advies met alternatieve oplossingen, waarop politieke keuzen kunnen worden gebaseerd. Zo'n besluit moet ook inzichtelijk zijn en parlementair gecontroleerd kunnen worden. Dat kan dikwijls niet vooraf, het gaat om oorlogssituaties, maar controle achteraf is ook controle.

De NAVO is in Kosovo door het oog van de naald gekropen. Europa is een ramp bespaard gebleven maar nog zo'n affaire zou het einde betekenen van vijftig jaar westers defensiebeleid.

J. Schaberg is generaal-majoor b.d. van de Koninklijke Landmacht.

Milosevic niet welkom in Sarajevo

Wereldleiders buigen zich over plan voor stabiliteit op de Balkan

Van onze buitenlandredactie

AMSTERDAM – Slobodan Milosevic, president van Joegoslavië, is de grote afwezige op de Balkanconferentie in Sarajevo, die gisteravond met een onderling beraden over de toekomstplannen. In het stabiliteitspact staan mooie voornemens over vrede, stabiliteit, democratisering en economische samenwerking op de Balkan.

De internationale gemeenschap belooft de Balkanlanden te helpen. Maar Europa en de VS zullen niet onmiddellijk met geld over de brug komen. Concrete financiële hulp en handelsvoordelen zijn naar later datum verschoven. Dat komt mede door een ruzie tussen Europa en Amerika, over wie de hulp moet betalen en wie er uiteindelijk het meest kan profiteren van de investeringen op de Balkan.

De Balkanlanden zijn het ook niet in alle opzichten eens. Slovenië bijvoorbeeld wil helemaal niet met de Balkan worden geassocieerd. Het land staat al met één been in de EU en vreest tijdsverlies als het op een hoop wordt gegooid met de rest. Bulgarije en Roemenië zijn weer bang dat Albanië en Macedonië (de armste twee) een voorkeursbehandeling krijgen.

De president van Roemenië, Emil Constantinescu noemde de Balkanconferentie gisteren echter wel een 'historische doorbraak'. „Het is voor het eerste dat de grote mogendheden ons geen oplossingen opdringen, maar ons om onze mening vragen."

Alpo Russi, adviseur van de president Marti Ahtissari, die de conferentie voorzit, zei dat de EU nu de kans heeft „de loop van de geschiedenis te veranderen, door zich niet langer af te wenden van deze roerige regio".

Het gebouw waar de top wordt gehouden herinnert nog aan de zorgeloze tijd voordat Joegoslavië uiteenviel. De nieuwopgebouwde Zetra-arena ligt er weer net zo bij als tijdens de Olympische Winterspelen van 1984, met als enige verschil dat de heuvels erboven nu bezaaid zijn met houten en marmeren grafstenen.

MEER NIEUWS IN DE VERDIEPING

Open brief officier: 'Leger door Milošević misbruikt'

BELGRADO, 29 JULI. In een nieuwe uiting van oppositie binnen het Joegoslavische leger heeft een prominente officier gisteren laten weten op te stappen uit protest tegen het „misbruik" dat het bewind van president Milošević van de strijdkrachten zou maken om aan de macht te blijven.

De bladen *Glas* en *Blic* publiceerden gisteren een open brief van kolonel Dragan Vukšić aan het bewind en aan de legerleiding, die naar zijn mening in openbare uitlatingen de mening van de meerderheid van de officieren verkeerd weergeeft. „Het huidige regime wil kennelijk het Joegoslavische leger gebruiken om aan de macht te blijven. Het drijft het leger meedogenloos de verkeerde weg op", aldus de kolonel, die militair attaché in Duitsland is geweest en die deel uitmaakte van het Joegoslavische onderhandelingsteam dat eind 1995 in Dayton het vredesakkoord over Bosnië uitwerkte. Het bewind, zo voegde hij daaraan toe, wil zich van de steun van het leger verzekeren „op een moment waarop we voor onvermijdelijke gebeurtenissen en veranderingen staan".

Vukšić hekelde „de zelfbenoemde woordvoerders" van het leger wier uitlatingen over de rol van het leger in de samenleving „leiden tot de conclusie dat sprake is van gevaarlijke en diepgaande misvattingen, elementair onbenul, gebrek aan kennis en een ultiem gebrek aan verantwoordelijkheid." Die opmerking lijkt vooral te slaan op de uitlatingen van generaal Nebojša Pavković, de commandant van het Derde Leger dat tot juni in Kosovo was gelegerd. Hij zei onlangs dat het leger elke poging zal blokkeren om het bewind van president Slobodan Milošević te verdrijven. Volgens Vukšić worden met zulke uitlatingen de rol van de staat, de staatsbelangen, de grondwet, de grondwettelijke orde, het leger en de natie door elkaar gehaald. „Door het huidige regime te beschermen en te verdedigen verdedigen ze [die woordvoerders] hun eigen posities en privileges", aldus de kolonel. „Om die reden en om andere redenen heb ik op zo kort mogelijke termijn gevraagd om de beëindiging van mijn professionele dienstverband met het Joegoslavische leger – liefst nu, zodat anderen niet namens mij spreken, tegen mijn opvattingen en tegen mijn wil in", zo besloot hij zijn open brief.

De brief van Vukšić is een nieuwe uiting van ongenoegen binnen het leger over het regime van Milošević. Eerder brak de voormalige opperbevelhebber van het leger, generaal Momčilo Perišić, openlijk met het regime. Aan de basis is al langer duidelijk dat er veel ontevredenheid heerst. Sinds de aftocht van het leger uit Kosovo, begin juni, wordt voortdurend geprotesteerd en gedemonstreerd – vaak met wegversperringen – door soldaten en reservisten die voor hun inzet in Kosovo niet zijn betaald en die hun geld eisen. In de stad Niš zijn twintig reservisten in hongerstaking gegaan. (Reuters, AP, AFP)

Ruzie of 'routine-rotatie' NAVO-chef Wesley Clark vervroegd weg

Van een onzer redacteuren

AMSTERDAM, 28 JULI. NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark, die dit jaar de luchtoorlog tegen Joegoslavië leidde, wordt vervroegd naar huis gestuurd. Hij maakt plaats voor de Amerikaanse generaal James W. Ralston, de huidige vicevoorzitter van de Chef van Staven.

The Washington Post, die het nieuws vandaag brengt, schrijft dat er vermoedelijk meer zit achter de perks vertrek dan een routine-rotatie. Dat laatste beweert namelijk het Pentagon. Luchtmachtgeneraal James W. Ralston was van plan uit dienst te treden en zich in Alaska te vestigen na zijn vertrek als hoofd de Amerikaanse Chefs van Staven in februari 2000. Eerder werd Ralston genoemd als de toekomstige voorzitter van de Chefs van Staven, het hoogste dat een Amerikaanse militair kan bereiken. Maar door een vroeger slippertje kwam hij voor die post niet in aanmerking. Het Amerikaanse leger voert een zeer strikt beleid op het gebied van overspel.

Het hoogste commando bij de NAVO zou de enige post zijn die Ralston kan doen besluiten in het leger te blijven, maar wettelijk heeft de generaal slecht zestig dagen tijd om van de ene naar de andere functie over te stappen, en bovendien moet zijn benoeming nog door de NAVO-lidstaten worden goedgekeurd. Daarom zou Clark zijn gevraagd zijn commando al in april volgend jaar op te geven, en niet in juli.

Volgens *The Washington Post* is het vervroegde vertrek van Clark, vlak na de succesvolle campagne om Kosovo, toch als een teken van onvrede over diens optreden geïnterpreteerd. Het is kelijk dat een NAVO-opperbevelhebber vier of vijf jaar op zijn post blijft, en niet minder dan drie jaar, zoals Clark. Ook is het geen geheim dat dit jaar de relatie tussen minister van Defensie Cohen en Clark aanmerkelijk is bekoeld. Clark maakte er vorig jaar geen geheim van dat hij een hardere politiek tegenover president Milošević voorstond dan de Amerikaanse regering. Tijdens de luchtacties pleitte hij meermalen voor meer vliegtuigen en uitbreiding van het aantal doelen. Ook drong hij erop aan een landoorlog te mogen voorbereiden als de bombardementen de Serviërs niet uit Kosovo zouden verdrijven.

Wesley Clark werd gisteren nogal abrupt van zijn vertrek in kennis gesteld, volgens een woordvoerder van het Pentagon om te voorkomen dat een verslaggever van de *The Washington Post* hem daarover als eerste zou inlichten. Clark zei niet te willen speculeren over de toekomst nu zijn militaire loopbaan ten einde loopt. „Ik concentreer me nu op deze baan."

Wesley Clark (54) heeft binnen het leger een goede reputatie als militair, maar vooral als diplomaat. Hij was een vooraanstaand lid van het team van de diplomaat Richard Holbrooke, dat in 1995 het Dayton-akkoord smeedde. Veel collega-militairen vinden hem evenwel te „politiek" en verwijten hem niet te kunnen delege-
ren.

Succes op donorconferentie Vier miljard voor Kosovo toegezegd

BRUSSEL, 29 JULI. Op een grote donorconferentie voor Kosovo hebben rond zestig landen en meer dan veertig internationale hulporganisaties gisteren voor ruim vier miljard gulden (2,1 miljard dollar) aan hulpgelden voor Kosovo toegezegd. Dat is vier keer het bedrag waarop was gehoopt.

De door de Wereldbank en de Europese Unie gesponsorde donorconferentie in Brussel was bedoeld om geld op te halen voor een reeks urgente taken. Diverse VN-organisaties hebben op korte termijn 200 miljoen dollar nodig voor hulp aan vluchtelingen en 45 miljoen dollar voor het betalen van politiemannen, douaneambtenaren, vuilnisophalers, ziekenhuispersoneel en andere ambtenaren die het openbare leven in Kosovo weer op gang moeten brengen.

De Europese Unie wilde driehonderd miljoen dollar ophalen voor het repareren van 80.000 beschadigde woningen en de herbouw van 40.000 verwoeste woningen. Slechts veertigduizend woningen in Kosovo zijn tijdens de oorlog door de Serviërs niet beschadigd of verwoest. De wederopbouw van het woningbestand in Kosovo is op korte termijn van het grootste belang om een humanitaire ramp te voorkomen tijdens de volgende winter.

De donorconferentie zou al een succes zijn geweest als die 545 miljoen dollar waren opgehaald. Men kwam evenwel veel hoger uit. „Iedereen is geneigd generous te zijn", zo constateerde de Amerikaanse ambassadeur James Dobbins. Zelf kon hij vijfhonderd miljoen dollar toezeggen. Dat bedrag is voor voedsel, onderdak, waterzuiveringsinstallaties, het ruimen van landmijnen en andere humanitaire hulp; 41 miljoen gaat naar de opleiding van politiepersoneel. Washington stelt ook 20 miljoen dollar beschikbaar voor het opsporen van oorlogsmisdadigers. Japan kwam met tweehonderd miljoen dollar over de brug. Duitsland met 190 miljoen en Groot-Brittannië met 145 miljoen. De Europese Unie beloofde voor dit jaar 160 miljoen dollar en voor het jaar 2000 nog eens 532 miljoen.

Woordvoerders van de Wereldbank en de Europese Unie zeiden dat het nog nauwelijks mogelijk is tot een exacte schatting te komen van het bedrag dat voor de wederopbouw van Kosovo nodig is. Het herstel van het woningbestand gaat iets minder dan 1,2 miljard dollar kosten. Maar dat bedrag zal waarschijnlijk vierhonderd miljoen dollar lager uitvallen door de bijdrage van de Kosovaarse bevolking zelf. De kosten voor de opvang van vluchtelingen zullen waarschijnlijk eveneens lager uitvallen gezien het hoge tempo waarmee vluchtelingen naar hun woonplaatsen terugkeren.

De Algemene Vergadering van de VN besloot vannacht 200 miljoen dollar uit te trekken voor de financiering van UNMIK, de VN-missie in Kosovo. (Reuters, AP, AFP)

• DOSSIER: www.nrc.nl

Het harde optreden van de Griekse overheid tegen Albanese gastarbeiders wekt steeds meer verzet.

'Was het wel nodig dat die Albanees werd gedood?'

Door F.G. VAN HASSELT

ATHENE, 28 JULI. De altijd onvoorspelbare voormalige Griekse minister van Buitenlandse Zaken Theodóros Pángalos heeft opnieuw velen verbaasd door in het parlement op te komen voor de Albanese gastarbeiders, die in de ogen van de meerderheid van de bevolking het grootste probleem zijn geworden voor Griekenland. „Het probleem wordt niet gevormd door de Albanezen, maar door de misdadigheid", zei hij. „Dit vindt men niet alleen bij hen maar ook bij Grieken."

Inderdaad: van elke drie misdaden gaan er nog altijd twee op Grieken terug en van sommige categoriën, bijvoorbeeld bankberovingen, bezitten die bijna het monopolie. Omgekeerd is het aantal verkrachtingen door Albanezen opvallend laag, evenals, merkwaardig genoeg, het aantal berovingen uit kerken, dat verder snel stijgende is.

De oud-minister kwam zelf niet met zulk materiaal, maar beperkte zich tot een waarschuwing tegen racisme. „In dit land hoeft men niet lang te zoeken naar lepennopoulos en lepennidis. Zij hebben zich alleen nog niet georganiseerd." De oud-minister refereerde aan het groeiend aantal Grieken die roepen dat 'de Albanezen van mij een racist hebben gemaakt' en aan het eveneens toenemend aantal kranten en krantjes die zich als spreektrompet van deze nieuwe racisten opwerpen, vooral het dagblad *Vradini* dat komt met koppen als „Weg met de Albanezen"en „Nog geen Albanese mug zou dit land binnen moeten komen."

De hartekreet van Pángalos was mede een reactie op de harde opstelling tegen de circa 500.000 Albanese immigranten die de socialistische regering Simitis de laatste weken aan de dag heeft gelegd. Een politiek die kennelijk is ingegeven door de vrees, nog meer stemmen te verliezen. Premier Simitis heeft vele anti-racisten teleurgesteld door voor het eerst een rechtstreeks causaal verband te leggen tussen immigratie en groeiende criminaliteit. In de praktijk ging dit samen met grootscheepse 'bezemacties' waarbij honderden, in één geval bijna duizend, buitenlanders van de straat – en van hun werk – werden geveegd, ook zij dit registratiepapieren konden tonen. Bij elkaar gedreven voor de politie moesten ze, soms in de gloeiende zon, uren wachten op controle van die papieren en het nemen van vingerafdrukken.

In diezelfde periode boekte de Griekse politie een van haar eerste spectaculaire successen bij de bedwinging van een autobuskaping, waarbij de Albanese kaper werd doodgeschoten door een scherpschutter. Ook deze actie echter roept vraagtekens op bij ingezondenstukkenschrijvers die – ze zijn er nog altijd – sympathie hebben voor de Albanese immigranten, en bij een monnik op Athos, die komt met christelijke vragen.

Was het wel nodig dat die Albanees werd gedood? Hij had bij de passagiers van de bus louter sympathie gewekt en die hadden met hem zelfs gedronken en liederen gezongen: het Stockholm-syndroom heet dit in de psychologie, naar de bankoverval in de Zweedse hoofdstad waar zulke verschijnselen voor het eerst werden waargenomen. Die passagiers vonden dat de klachten van de Albanees over de manier waarop hij door de politie en door een Griekse bank was behandeld zouden moeten worden nagegaan. De Albanees werd doodgeschoten vlak nadat hij van allebei zijn handgranaten was ontdaan, en de minister van Orde gaf later toe dat zijn liquidatie als vast punt op het programma stond. „Hebben we in dit land dan nog de doodstraf?" vroeg het weekblad *Pondiki* (Muis) zich af.

Tegenstemmen tegen de harde aanpak en de nog steeds voortgaande bezemacties ten koste van de Albanese immigranten kwamen er ook uit minder gewetensvolle en minder ideologische hoek. De boeren in het gebied van Pella en Jannítsa, in Noordwest-Griekenland, sloegen alarm omdat zij hun (goedkope) arbeidskrachtendreigen kwijt te raken, en vroegen zich af hoe het nu verder moet met de oogst van de perziken, de asperges en de tabak. „Voor een Griekse landarbeider betaal ik 15.000 drachme per dag (105 gulden), voor een Albanees 6.000. Vorige maand had ik er nog acht, nu nog maar twee en ook die dreigen weg te moeten. Dit wordt een catastrofe", aldus een van de boeren uit het district Krya Vrysi. De boeren vragen om sanctionering van seizoensarbeid voor drie maanden. „Als die voorbij zijn brengen we de Albanezen zelf wel weer terug naar de grens".

SARAJEVO

Sarajevo maakt zich op voor top

[• *Vervolg* van pagina 1] En dat wordt al moeilijk genoeg want er blijken tussen de verschillende deelnemers grote meningsverschillen of het Stabiliteitspact moet worden opgetuigd als tot een nieuwe grote internationale organisatie zoals de Duitsers willen, of een losse verdragsorganisatie. Bovendien heeft diezelfde internationale gemeenschap eerst de handen vol aan de wederopbouw van Kosovo, waar vandaag in Brussel voor het eerst echt concreet over wordt gesproken.

De top in Sarajevo is dan ook meer bedoeld als een politiek gebaar in de richting van de plaatselijke Balkanleiders dat de internationale gemeenschap hen niet vergeten is. Tijdens de NAVO bombardementen werd niet-lidstaten als Roemenië, Bulgarije, Kroatië, Bosnië, Macedonië en Albanië gevraagd hun luchtruim open te stellen voor de Westerse vliegtuigen. De suggestie werd gewekt dat een pro-Westerse opstelling tijdens de oorlog later beloond zou worden met concrete stappen in de richting van bijvoorbeeld Europese integratie. Een proces waar de betrokken landen om verschillende redenen tot nog toe van uitgesloten waren.

Belangrijker dan de echte top op vrijdag is daarom wellicht de bijeenkomst op morgen, hier in Sarajevo, wanneer de leiders van de Europese Unie een ontmoeting hebben met collega's uit bovengenoemde landen. De regeringen van met name Bulgarije en Roemenië hebben grote verwachtingen. Op dit moment zitten ze nog opgesloten achter een dikke visummuur, zonder enig uitzicht op toetreding tot de Europese Unie. Andere landen, als Kroatië en Bosnië, zitten niet opgesloten maar hadden tot dusver evenmin uitzicht op toetreding. „De wereld heeft eindelijk besloten iets te doen aan de Balkan. Europese integratie is onvolledig zonder het zuidoostelijk deel van het Europa", zei de Bosnische co-premier Haris Silajdžić gisteren optimistisch.

Grote afwezige is in Sarajevo is Joegoslavië. De Amerikanen en de Britten weigeren Joegoslavië bij het Stabiliteitspact te betrekken zolang Slobodan Miloševič aan de macht is en willen ook geen hulp geven zolang hij aan de macht is. Wel zal de Montenegrijnse president Djukanović, zijn intern-Joegoslavische rivaal, van de partij zijn. De Finnen, die de conferentie in Sarajevo voorzitten, beraden zich nog of ze de Servische oppositie zullen uitnodigen. Verschillende landen binnen de Europese Unie zouden daar voor zijn.

Als alle genodigden inderdaad verschijnen zal de topbijeenkomst in Sarajevo opnieuw een aantal belangrijke spelers uit het voormalige Joegoslavië bij elkaar brengen, zoals de Sloveense president Milan Kučan, de Kroatische president Franjo Tudjman, de Bosnische president Alija Izetbegović en de Macedonische president Kiro Gligorov. Het is de eerste keer dat ze elkaar weer zien sinds hun wegen begin jaren negentig dramatisch uiteen gingen.

UÇK 'vergat' zware wapens in te leveren

PRIŠTINA, 28 JULI. Duitse soldaten van de vredesmacht KFOR hebben gisteren in Kosovo een groot illegaal wapendepot van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK gevonden. Het UÇK heeft na de vondst laten weten dat het was „vergeten" de wapens in te leveren.

In het dorp Kusnin, twaalf kilometer van Prizren, troffen de KFOR-militairen twee zware machinegeweren, 150.000 kogels, 900 mortiergranaten en tientallen antitankmijnen aan – genoeg, zo zei een KFOR-woordvoerder, om een peloton uit te rusten. Deze wapens hadden uiterlijk midden vorige week ingeleverd moeten zijn, op grond van afspraken met KFOR.

Het UÇK gaf toe dat het zijn wapens waren die in Kusnin zijn aangetroffen. Volgens een woordvoerder van het Bevrijdingsleger hadden de wapens inderdaad ingeleverd moeten zijn, maar was men het wapendepot in Kusnin gewoon vergeten. KFOR heeft laten weten genoegen te nemen met die verklaring. Het feit dat de wapenopslagplaats in Kusnin niet werd bewaakt, spreekt volgens woordvoerders van de vredesmacht voor de lezing van het UÇK.

De commandant van KFOR, de ...itse generaal Sir Michael Jack... had zich eind vorige week te... getoond over de mate ...n va

waarin het UÇK zich aan de afspraken over de inlevering van wapens houdt. Algemeen wordt evenwel aangenomen dat het UÇK niet alle zware wapens heeft ingeleverd.

In Denemarken is gisteren een huurling aangehouden op de verdenking tijdens de oorlog om Kosovo in dienst van de Serviërs oorlogsmisdaden te hebben begaan. De 26-jarige Deen, wiens identiteit niet is vrijgegeven, werd in Roskilde opgepakt en voorgeleid in Rödding. Hij ontkende in Kosovo burgers te hebben vermoord, maar gaf toe soldaten van het UÇK te hebben gedood. In een gesprek met een krant had de man eerder echter erkend bij de campagne van 'etnische zuiveringen' betrokken te zijn geweest en in het kader daarvan rond twintig UÇK-strijders en burgers te hebben vermoord, onder wie vrouwen en kinderen. „Ik heb diverse gezinnen gedood. De lijken heb ik met benzine overgoten en in brand gestoken", zo zei de man tegen *Extra Bladet*.

De Deen maakte in Kosovo deel uit van een huurlingengroep waartoe verder Russen, Polen, Finnen en Hongaren behoorden. De man was zelf naar de krant gestapt, „uit woede over de Serviërs", die zijn geld – vierhonderd mark en tweeduizend dollar – zouden hebben gestolen. Hij was zonder een cent op zak naar huis teruggekeerd.

De mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch heeft gisteren het resultaat van een onderzoek naar een door de Serviërs aangericht bloedbad gepubliceerd. Het speelde zich in april af in twee dorpen in het Drenicagebied in Centraal-Kosovo. In een van de dorpen sloten ze 47 dorpelingen, onder wie 23 kinderen, op in een kamer, gooiden er een handgranaat naar binnen en vuurden vervolgens hun machinegeweren op de Kosovaren leeg. Slechts zes mensen overleefden de slachtpartij. Later schoten de Serviërs in een nabijgelegen dorp alle 23 mannen van een Albanese familie dood. (Reuters, AFP, AP)

Ingezonden mededeling

indoor amsterdam
totale opruiming
toonkamers en magazijnen
verlichting, glas- en aardewerk
maandag t/m vrijdag 13.00 tot 21.00 uur
zaterdag 11.00 tot 16.00 uur
Jan Rebelstraat 24, Amsterdam Osdorp
Bedrijvencentr. Keurenpl. - S106 / S107
tel. (020) 410 96 96
za. 31 juli definitief laatste dag

• DOSSIER: www.nrc.nl

Sarajevo poetst zich op voor top

In Sarajevo wordt morgen en overmorgen op hoog niveau gepraat over de wederopbouw van de Balkan.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

SARAJEVO, 28 JULI. In Sarajevo zijn vanochtend de laatste witte verkeersstrepen getrokken en de laatste plantenbakken gevuld. De stad heeft er in geen jaren zo vrolijk uitgezien. Vanmiddag zijn de eerste straten afgesloten en de komende twee dagen zal de hele stad hermetisch op slot gaan om enkele tientallen staatshoofden, regeringsleiders en afgevaardigden van internationale organisaties de gelegenheid te geven voor nadere reflectie over de toekomst van de Balkan.

Hoogtepunt wordt een drie uur durende bijeenkomst vrijdag van alle ondertekenaars van het zogeheten Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa, onder voorzitterschap van de Finse president Ahtisaari. De Amerikaanse president Clinton, zijn Franse ambtgenoot Chirac, de Britse premier Blair, de Duitse bondskanselier Schröder, premier Kok en vele anderen onderbreken hun vakanties om hier in Sarajevo formeel een punt te zetten achter bijna tien jaar oorlog en samen met de regionale leiders verder te kijken naar de toekomst van de Balkan.

Het Stabiliteitspact is op 10 juni in Keulen opgesteld door de Europese Unie, de landen van de G8, de landen van Zuidoost-Europa en de grote internationale humanitaire en financiële organisaties. In het document van 10 juni beloven de landen van Zuidoost-Europa – Albanië, Bosnië, Bulgarije, Kroatië, Hongarije, Roemenië en Macedonië – met elkaar te zullen samenwerken aan vrede en economische groei in de hele regio. De internationale gemeenschap belooft de randvoorwaarden te creëren. Het gaat om hulp aan de betrokken landen voor de economische schade die ze geleden hebben ten gevolge van de oorlogen in ex-Joegoslavië, en bijstand bij hun economische hervormingen. De hoop is dat economische wederopbouw leidt tot meer welvaart, en meer welvaart tot politieke stabiliteit.

Het grondwerk is al gedaan. De belangrijkste vraag is hoeveel geld de internationale gemeenschap overheeft voor die stabiliteit op de Balkan, maar die zal waarschijnlijk voorlopig nog niet aan de orde komen. Diplomaten in Sarajevo verwachten dat de top niet veel meer zal opleveren dan een politiek spektakel van eensgezindheid.

[• *Vervolg* SARAJEVO: pagina 5]

• HOOFDARTIKEL: pagina 7

Balkanlanden moeten eersterangs EU-leden zijn

Het duurzame welslagen van de Kosovo-oorlog is alleen gegarandeerd als de Balkan volledig wordt geïntegreerd in de EU, vinden Timothy Garton Ash, Janos Kis, Adam Michnik, Jacques Rupnik, Karel Schwarzenberg, Martin M. Simecka en Aleksander Smolar.

27-7-99

De oorlog om Kosovo is voor de EU een dwingende reden zich te bezinnen op haar toekomst. Het aantreden van de nieuwe Europese Commissie onder leiding van Romano Prodi zou dan ook aanleiding moeten zijn de EU om te vormen van een op zichzelf gefixeerde organisatie, gepreoccupeerd door haar economische agenda, tot een pan-Europees politiek lichaam.

'Terugkeer naar Europa' was tien jaar geleden het centrale motto van de vreedzame revolutie in Midden-Europa. De hereniging van Europa zou de nalatenschap van Jalta liquideren en zorgen voor vrede, veiligheid, democratie en ontwikkeling. Die 'terugkeer'-gedachte drukte een geïdealiseerde visie uit waarin Europa verenigd zou zijn door een waardenstelsel en een gemeenschappelijk erfgoed, maar uitte zich het meest direct in het verlangen deel te nemen aan het proces van Europese integratie dat in het westelijk deel van het continent met succes tot ontwikkeling was gebracht.

Het Westen was echter slecht voorbereid op de revolutionaire uitdaging die het Oosten stelde. West-Europa bleef dubbelzinnig tegenover zijn oosterburen staan. Enerzijds heeft de EU altijd beweerd de 'eenwording van Europa' te steunen. Dat kwam tot uiting in een reeks positieve initiatieven in de richting van de nieuwe aspiranten: het Phare-programma, de Oost-Europabank (EBRD), de associatieverdragen die voorzagen in een langzame maar zekere versterking van de banden tussen de EU en de kandidaat-landen.

De identiteit van het geïntegreerde West-Europa kwam echter voort uit de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog en uit de verdeeldheid en vrees van de Koude Oorlog. Deze ontstaansgeschiedenis droeg ertoe bij dat de Unie na 1989 niet aan de snelle hereniging van Europa de hoogste prioriteit gaf, maar aan de verdere integratie van de westelijke helft. Tegelijkertijd poogde de EU zich in te dekken tegen mogelijke destabiliserende effecten van radicale geopolitieke veranderingen. Het Verdrag van Maastricht en de invoering van de euro waren mijlpalen langs die weg.

Tien jaar na de val van de Muur lijkt het streven naar een herenigd Europa te zijn verdwenen. Alle officiële verklaringen van het tegendeel ten spijt geldt uitbreiding van de EU niet als een echte prioriteit. De lidstaten lijken nog niet toe te zijn aan de voor die uitbreiding noodzakelijke hervormingen en uitgaven. De kosten hiervan worden overdreven voorgesteld, terwijl de positieve gevolgen van uitbreiding op de lange termijn in het algemeen worden onderschat. Tijdens de Berlijnse topconferentie eerder dit jaar werd duidelijk dat de lidstaten hun nationale prioriteiten weer voorrang geven. De onderhandelingen over wat heet de 'Agenda 2000' werden gekenmerkt door geruzie tussen lidstaten die hun gevestigde belangen verdedigden. Het slotcompromis berustte op de stilzwijgende afspraak dat uitbreiding van de EU niet mogelijk zou zijn voor de tweede helft van het volgende decennium.

> Tien jaar na 1989 lijkt het streven naar een herenigd Europa te zijn verdwenen.

Thans bestaat er een opvallende asymmetrie in het proces van institutionele aanpassing dat voor uitbreiding van de EU nodig is. De EU blijkt vooralsnog niet in staat haar instituties en procedures zo aan te passen dat er ruimte ontstaat voor de nieuwe leden. De kandidaat-lidstaten moeten van hun kant om in aanmerking te komen voor het EU-lidmaatschap de 80.000 pagina's regels en voorschriften verwerken die bekend staan als de *acquis communautaire* of 'communautaire verworvenheden'. Dit is een Sisyphusarbeid, daar de *acquis* sneller aangroeit dan de Oost-Europese landen hem in hun wetgeving kunnen verwerken. Een groot deel van de *acquis* – het resultaat van de lange, complexe geschiedenis van de EU – is nauwelijks relevant voor de ontwikkeling van de nieuwe democratieën. En zo'n dwangbuis van regelgeving is al evenmin de beste manier om vrije markteconomieën in staat te stellen om te concurreren wanneer delen ervan ook door bestaande lidstaten niet worden nageleefd. Toch wordt de verwerking ervan de kandidaat-leden opgelegd als een noodzakelijke voorwaarde in een proces waarvan het doel lijkt te worden verward met de middelen, hetgeen bij de Midden-Europeanen frustratie en potentieel ressentiment wekt.

De geschiedenis gaat sneller dan de politiek, die weer sneller gaat dan de bureaucratie. Het uitbreidingsbeleid van de EU is achterhaald door de Balkanoorlogen en hun gevolgen. Deze hebben het westers bondgenootschap, maar vooral de Europese Unie, geconfronteerd met hun bijzondere taak in het waarborgen van vrede en veiligheid op de Balkan, namelijk door de vorming van democratische nationale staten in die regio te stimuleren. Het duurzame welslagen van de oorlog om Kosovo kan alleen worden gegarandeerd door het vooruitzicht op integratie van de Balkan in het ontwikkelde Europa. Uiteengevallen staten van Zuid-Oost-Europa worden thans tot formele of informele protectoraten gemaakt, en dat brengt een verregaande betrokkenheid van Europa bij het waarborgen van de veiligheid in de hele regio met zich mee. Dat vereist zowel politiek engagement als massale kapitaalstromen voor wederopbouw en ontwikkeling. Het Europese Stabiliteitspact voor de Balkan is gesloten niet uit economische maar uit politieke, strategische en morele overwegingen.

De landen van Midden-Europa met hun ervaring in democratische en economische hervormingen kunnen en moeten een nuttige bijdrage leveren aan de wederopbouw op de Balkan. De huidige situatie kan echter tweeërlei ongewenste gevolgen hebben. Als gevolg van de noodsituatie op de Balkan dreigt het uitbreidingsproces wat betreft de stabiele, geconsolideerde democratieën te worden verschraald of vertraagd. Nog verontrustender zouden de gevolgen zijn voor landen die tussen wal en schip raken (geen protectoraat zijn en evenmin tot het eerste echelon uitbreidingslanden behoren), zoals Slowakije, Bulgarije en Roemenië. In beide gevallen zou het resultaat een destabiliserende opleving van anti-Europees ressentiment kunnen zijn.

De rechtstreekse betrokkenheid van de EU op de Balkan zou dan ook reden moeten zijn de uitbreidingsstrategie te heroverwegen. Het beleid dient zich te richten op versnelde integratie in de politieke en veiligheidsstuctuur van de Midden-Europese landen zonder dat hun economische integratie daaronder lijdt. Dit zou niet worden gezien als een 'tweederangs' lidmaatschap, maar integendeel als de ware 'Agenda 2000', een gepast antwoord aan hen die sinds 1989 weer hopen op een écht verenigd Europa. Dat zou dan ook een positief signaal zijn voor de naoorlogse wederopbouw in het Balkangebied.

Timothy Garton Ash is verbonden aan St. Antony's College in Oxford; Janos Kis is oprichter van de Alliantie van Vrije Democraten te Boedapest; Adam Michnik is hoofdredacteur van het dagblad Gazeta Wyborcza te Warschau; Jacques Rupnik is hoogleraar aan de Fondation Nationale des Sciences Politiques in Parijs; Karel Schwarzenberg is oud-kanselier van president Havel in Praag; Martin M. Simecka is hoofdredacteur van het dagblad SME te Bratislava; Aleksander Smolar is bestuursvoorzitter van de Batory Foundation in Warschau
© Project Syndicate

Nederlandse gemeenten helpen Kosovo bij opbouw

27-8-99

DEN HAAG — Nederlandse gemeenten willen hulp bieden bij het herstel van het lokaal bestuur in Kosovo. Dat heeft een woordvoerder van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gisteren gezegd.

De VNG heeft gisteren in samenwerking met de OVSE een missie naar Kosovo gestuurd waaraan ook vertegenwoordigers van de Raad van Europa deelnemen. Doel is te onderzoeken wat nu nog goed functioneert en hoe op de meest effectieve manier hulp kan worden geboden bij de wederopbouw van Kosovo.

De komende maand worden de 29 gemeenten in Kosovo bestudeerd. Als daar behoefte aan is, wil de VNG een bestuursacademie oprichten. Ambtenaren in Kosovo kunnen daar worden opgeleid. Ze krijgen een basistraining waarbij het uitgangspunt is: hoe organiseer ik lokaal bestuur? Ook kunnen andere maatregelen worden genomen om een eind te maken aan de bestuurlijke chaos die er heerst, aldus een woordvoerder.

Het is nog niet duidelijk welke Nederlandse gemeenten gaan helpen in Kosovo, maar volgens de VNG hebben Maastricht en Groningen al belangstelling getoond.

Een tweede groep Kosovaren is afgelopen nacht teruggekeerd naar Kosovo. Met bussen werden de vluchtelingen uit tien verschillende opvangcentra, waaronder het opvangcentrum in Ter Apel, Arnhem en Raamsdonksveer, opgehaald. Het vliegtuig met aan boord 105 personen vertrok vanaf Rotterdam Airport rond half één naar Skopje. Ook zijn er vluchten gepland op 30 juli, 3 en 4 augustus met telkens 150 Kosovaren. (ANP)

De Servische oppositie wil begin september met een algemene staking en een algehele ontregeling van het openbare leven Milošević ten val brengen. De Alliantie voor Verandering liet gisteren weten dat de algemene staking wordt gesteund door de aangesloten politieke partijen, onafhankelijke vakbonden en boerenorganisaties. Van de actie zullen wegversperringen deel uitmaken, die zullen worden uitgevoerd door de boerenorganisaties. Naar verwachting zullen ook legerreservisten aan de actie meedoen. Of de belangrijkste oppositiepartij, de Servische Vernieuwingsbeweging SPO van Vuk Drašković, aan de actie meedoet is onzeker. De SPO maakt geen deel uit van de Alliantie voor Verandering.

27-8-99

De Alliantie zegt sinds het begin van deze maand 550.000 handtekeningen te hebben verzameld onder een petitie waarin het aftreden van Milošević wordt geëist.
(Reuters, AP, AFP)

Oppositie in Servië roept op tot staking

27-7-99

De voornaamste oppositiebeweging in Servië, de Alliantie voor Verandering, heeft opgeroepen tot een algehele staking om president Milosevic tot aftreden te dwingen.

De staking zou worden gehouden in september. Ook wil de oppositiebeweging een complete blokkade van Servië opzetten. Zowel de vakbonden, boeren, politieke partijen als gewone burgers zouden mee moeten doen aan de acties.

De Alliantie trekt zich niets aan van de waarschuwingen van de Joegoslavische legertop. Die heeft gezegd elke poging tot actie tegen de president de kop in te drukken.

De oppositie houdt al wekenlang bijeenkomsten om te protesteren tegen het bewind van Milosevic. Volgens de beweging hebben al ruim een half miljoen Serviërs hun handtekening gezet onder een document waarin het aftreden van de president wordt geëist. Gisteren zijn negen reservisten van het Joegoslavische leger in hongerstaking gegaan uit protest tegen het uitblijven van hun soldij door de Joegoslavische regering. De groep heeft over de periode van ongeveer één jaar waarin ze in het opstandige Kosovo streden tegen de Albanezen, niet uitbetaald gekregen.

Het hoofd van het leger heeft de hongerstakers bezocht en hen opgeroepen de actie te beëindigen. De Joegoslavische regering maakte vorige week bekend de reservisten vanaf 1 augustus te zullen uitbetalen. Zo'n 20.000 exsoldaten hebben recht op ongeveer 180 miljoen gulden aan achterstallige soldij.

Het hoofd van de belangenorganisatie van veteranen vreest dat door de hoge inflatie de waarde van het bedrag dat de soldaten zullen ontvangen, flink zal verminderen. (AP)

Rekeningen ontdekt van leiders Servië

27-7-99

JOEGOSLAVIË In Zwitserland zijn voor het eerst vermogens van Joegoslavische leiders ontdekt. Momenteel wordt onderzocht of de rekeningen ook echt aan mensen uit de kring rond president Milosevic toebehoren. Bondspresident Ruth Dreifuss heeft op 16 juli in overeenstemming met de Europese Unie besloten de bevriezing van tegoeden van het Milosevic-regime uit te breiden naar 300 personen, die op een zwarte lijst van de EU staan. (AP)

LUDOVIC GOULLIAMAKI/EPA

Britse KFOR-militairen bewaken de toegangsweg naar het dorp Gracko.

Rode Kruis naar Kosovaren in de gevangenis

Het Internationale Rode Kruis heeft het grootste deel van de 2.000 gevangen genomen Kosovo-Albanezen in Servië bezocht.

De organisatie stuitte op honderden gevangenen die niet als zodanig op de Servische lijsten vermeld stonden. De Joegoslavische regering in Belgrado heeft een lijst met 2.095 namen van personen vrijgegeven die tijdens de oorlog in Kosovo gevangen zijn genomen. In juni lieten de Serviërs 166 gedetineerden vrij.

Op zeven verschillende locaties heeft het Rode Kruis nu zo'n 1.800 mensen bezocht die op de lijst staan vermeld. Hun families zijn over hun omstandigheden geïnformeerd. Het precieze aantal van de gevangen genomen Kosovaren is nog niet bekend.

Er bestaat nog onduidelijkheid over zo'n 140 Serviërs die sinds vorig jaar worden vermist en over enkele tientallen Serviërs die in de afgelopen maanden als vermist zijn opgegeven. (AP)

een gesprek vastgesteld, maar de VN-bestuurder van Kosovo, Bernard Kouchner, beloofde dat de moorden de pogingen om een vreedzaam Kosovo voor alle etnische groepen te scheppen, niet zullen tegenhouden.

Sinds KFOR-eenheden 12 juni Kosovo binnentrokken, zijn er 198 moorden gepleegd, zo zei de Britse kolonel Ian Waters gisteren.

Drieënzeventig van de slachtoffers waren Serviërs en tweeënzeventig waren Kosovaren. De rest van de slachtoffers bestond uit zigeuners.

De Kosovaarse Servische leider Trajkovic is gisteren door een groep Kosovaren in Pristina belaagd toen hij Serviërs wilde helpen die uit hun flats dreigden te worden gezet. (AP)

Een jongetje uit Kosovo wacht op het busstation van Sarajevo op vervoer naar huis. Duizenden Kosovaren vluchtten tijdens de oorlog naar de Bosnische hoofdstad. (Foto Reuters)

Bij CIMIC wordt alle ellende op tafel gelegd

In Priština heerst 's avonds een opgewonden gezelligheid. Overdag wordt in het centrum voor Civil Military Corporation (CIMIC) de menselijke ellende zonder omhaal op tafel gelegd. Waar zijn de kinderen, ons huis is bezet door vreemden, wie helpt de doden herbegraven? Verhalen over terreur, van vroeger en van nu.

Door onze redacteur
HARM VAN DEN BERG

PRIŠTINA, 27 JULI. Het mortuarium van het ziekenhuis in Priština heeft Arta Dobroshi (19) al vroeg in de morgen gevraagd om 22 bodybags te regelen. En even zoveel paar plastic handschoenen. Noodzakelijk voor de herbegrafenis van Albanezen die door Serviers zijn vermoord. Geen ongewoon verzoek, de afgelopen week zijn er al 1500 lijkzakken aangevraagd. „Niemand voelt zich verantwoordelijk voor het herbegraven van de doden, dat moet de familie zelf maar opknappen. Het ziekenhuis laat alleen even weten hoeveel zakken we nu weer moeten afleveren", zegt Arta.

Ze is er vandaag nog niet aan toegekomen. Eerst heeft ze huisvesting georganiseerd voor een wat ouder Albanees echtpaar met vier kinderen, wier huis is verwoest. „Voorlopig zullen ze in een tent moeten bivakkeren, we hebben niks anders", zegt de hulpverleenster van CIMIC, het centrum voor civiele en militaire samenwerking in Priština. Daarna moest een 78-jarige man teruggebracht worden naar het verzorgingshuis waar hij jaren had gewoond. Tijdens de bombardementen was hij samen met andere bewoners door Serviers ten onrechte naar een psychiatrisch ziekenhuis gebracht.

En dan is er iedere dag, nu al vier weken lang, het drama van de drie broers. Ze zijn tussen de acht en veertien jaar. Hun ouders zitten in Duitsland. De vader wordt daar binnenkort geopereerd, maar de jongens kunnen niet met de ouders worden herenigd. Noch Arta Dobroshi, noch de hulpverlener van Save the Children, gehuisvest bij CIMIC, kan zeggen waarom. „Om de terugkeer van vluchtelingen maakt niemand zich druk." De broers mogen iedere week twee keer met de ouders bellen. Overdag verkopen ze op straat blikjes frisdrank, een vroegere buurman bekommert zich een beetje om hen. Begin deze week hebben de drie gehoord dat hun 25-jarige broer is vermoord. Onthoofd, om precies te zijn.

Priština stroomt vol met leden van Albanese mafia

CIMIC (Civil and Military Cooperation) is een militair initiatief dat na de Golf-oorlog vorm kreeg. Volgens de Britse officier David Warner, die in Priština het centrum leidt, is het doel van CIMIC om de verschillende eenheden van het leger en de niet-overheidsgebonden hulporganisaties (NGO's) met elkaar te laten samenwerken. Zo kan sneller hulp geboden worden. CIMIC is bedoeld voor burgers die een klacht hebben, over gebrek aan huisvesting of voedsel. Een misdrijf rapporteren kan ook, dan neemt CIMIC contact op met de militaire politie, waar men overigens ook rechtstreeks naar toe kan gaan.

Met enige trots vertelt Warner dat het sjofele kantoor, waar de kunststofplaten half vergaan uit het plafond hangen en de tolken achter wankele tafeltjes hun werk doen, reeds zes uur na de intocht van KFOR in Priština met het werk is begonnen. „De eerste dagen kregen we hier honderden Serviërs, die wilden zo snel mogelijk weg. Onder escorte van het leger", zegt Warner. Toen werd daar nog aan meegewerkt, maar dat leidde al snel tot discussie. „We willen er niet van worden beschuldigd dat we meewerken aan een etnische schoonmaak", aldus Warner. De Servische vrouw die zich gisteren in paniek bij CIMIC meldde omdat haar Albanese schoonfamilie zich tegen haar had gekeerd, haar echtgenoot incluis, is met een legervoertuig toch maar naar haar Servische familie aan de andere kant van de grens gebracht.

Uit die eerste dagen herinnert Warner zich tal van verschrikkingen: mensen die terugkeerden in hun flat en de resten van grootvader verspreid in de diverse kamers aantroffen. Een andere melding betrof een dode koe die in een slaapkamer was gelegd: „De Serviërs hadden er een boobytrap in aangebracht. Als er aan het beest was getrokken, zou er een geweldige explosie zijn gevolgd."

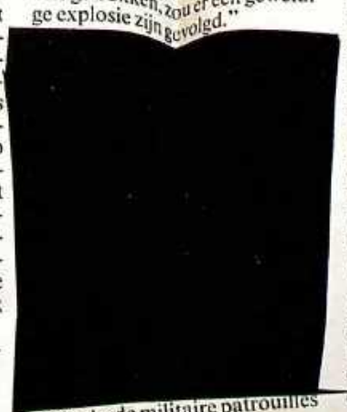

Ondanks de militaire patrouilles door de straten van de hoofdstad loopt het regelmatig behoorlijk uit de hand. „Gemiddeld worden er elke nacht twee, drie mensen vermoord, meestal Serviërs", zegt Warner. Families vestigen zich in appartementen die niet van hen zijn. „Gelukkig hebben we onlangs de complete administratie van het kadaster gevonden. Ook de vroegere directeur, ontslagen toen Kosovo tien jaar geleden de autonomie werd ontnomen, hebben we opgespoord. Nu kunnen we de beschuldigingen toetsen aan de feiten", zegt de Britse officier.

Het CIMIC-kantoor heeft geen deur, die sneuvelde bij een explosie en het gat werd daarna dichtgetimmerd. Een open raam doet nu dienst als ingang. Tien minuten na de opening staan er voor de acht tafeltjes ruim honderd mensen, niemand dringt voor. Zes Albanese en twee Servische tolken noteren de problemen en gaan op zoek naar een oplossing. Warner merkt wel eens wat onderhuidse spanning, maar in de praktijk wordt er tussen de tolken goed samengewerkt. Per dag komen er ruim 300 burgers, voor het merendeel Albanezen. „We zien nu nog slechts een, twee Serviërs per dag", aldus Warner.

'De winter wordt drama voor veel Kosovaren'

Luljeta Sefaja (44) en haar man Mehmet (51) uit Kosovska Mitrovica zijn na de lunchpauze aan de beurt. Daar worden de Albanese en de Servische gemeenschap door een inmiddels beruchte brug van elkaar gescheiden. Serviërs hebben hen gisteren voor de zoveelste keer bedreigd en bevolen de stad binnen 24 uur te verlaten. Luljeta maakt zich geen illusie wat er zal gebeuren als ze blijven: „Dan vermoorden ze ons, een maand geleden hebben ze me al zwaar mishandeld." Ze noemt het een wraakactie omdat zij voor KFOR in het ziekenhuis heeft gewerkt als tolk.

Na de bedreiging is Luljeta direct naar de Franse eenheid in Mitrovica gestapt. „De Fransen zijn erg vriendelijk, maar ze doen niks", zegt ze. Haar man knikt. „Ga maar naar CIMIC, zeiden ze, daarom zijn we hier, we willen bescherming." De kinderen zijn al ondergebracht bij een zuster elders. Luljeta en haar man peinzen er niet over om Mitrovica te verlaten. „De Fransen zeggen dat de brug het Servische en het Albanese deel keurig gescheiden houdt, maar er is helemaal geen Servisch of Albanees deel, dat roepen de Serviërs maar en de Franse troepen gaan daar op in", zegt Luljeta Sefaja boos.

Op een tafeltje ligt een beduimeld naslagwerk, 104 pagina's met de namen van vluchtelingen en de plaats waar ze verblijven. 'Familyfinder' staat er op de gele omslag, maar vandaag heeft nog niemand er in gekeken. Ongevraagd begint Arta Dobrosha kritiek te leveren op de internationale hulporganisaties, de mededeling dat het Rode Kruis in Peć is begonnen met het verstrekken van zesduizend warme maaltijden per dag, kan haar boosheid niet verzachten. „Het grootste probleem ligt bij de UNHCR [de VN-hulporganisatie, red.]. Zij stemmen de zaken niet af op de plaatselijke organisaties. Hier komen de mensen die onmiddellijk hulp nodig hebben, onder dak, voedsel en het is zo frustrerend om niks te kunnen doen, nie eens een tent te kunnen verschaffen", zegt Arta. Ze maakt zich grote zorgen: „Over een maand of drie begint de winter. Het zal voor veel mensen een drama worden".

• DOSSIER: www.nrc.nl

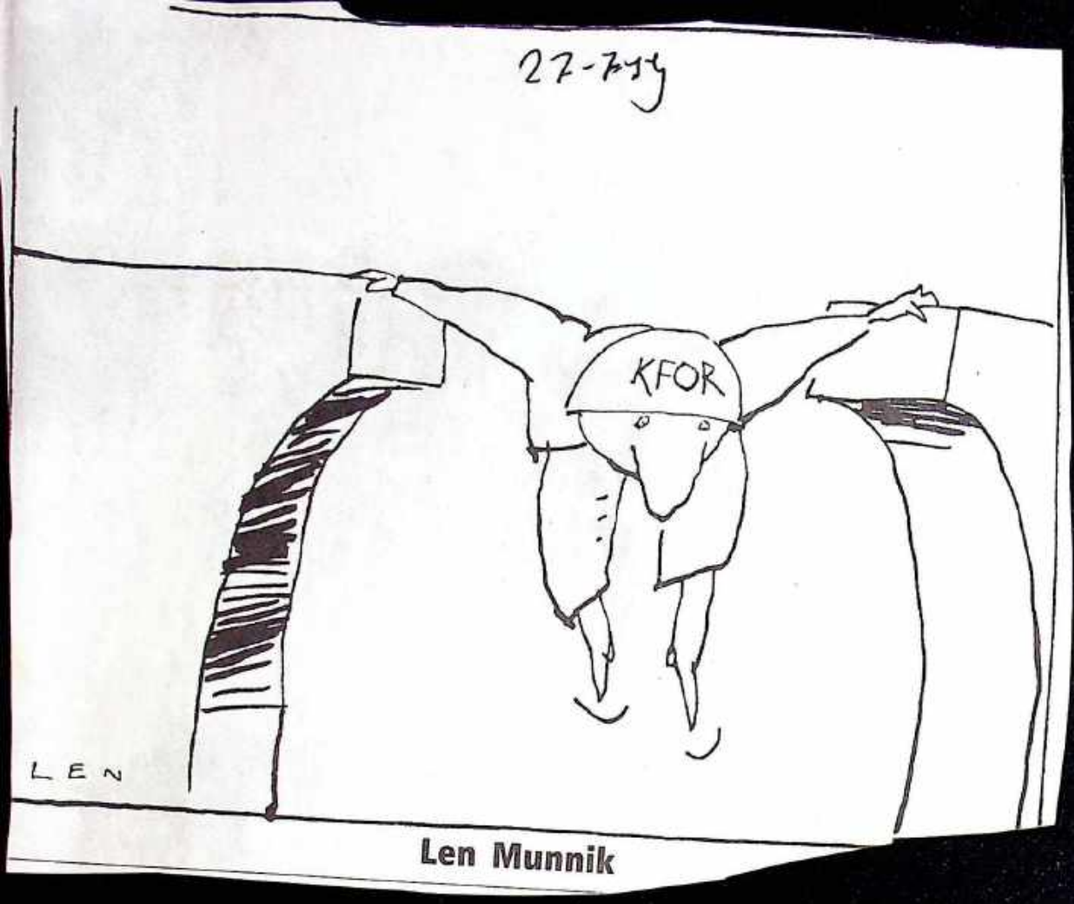

'Leger moet volk dienen, en niet regime Milošević'

BELGRADO, 26 JULI. Vuk Drašković, een van de leiders van de Servische oppositie, heeft op een grote bijeenkomst van opposanten van het bewind in de stad Niš het leger opgeroepen „het volk te dienen", en niet het bewind van president Milošević.

„U hebt uw generaalssterren niet om het bewind te dienen. U moet uw vaderland en het volk dienen", aldus Drašković zaterdag in Niš. „Dezer dagen dreigen generaals ons en beweren ze zonder reserve het regime te dienen. Maar generaals hebben niets te zoeken in interne politieke discussies."

Drašković reageerde met zijn opmerkingen op een uitlating van generaal Nebojša Pavković, die tijdens de recente oorlog om Kosovo bevelhebber was van de Joegoslavische eenheden in die inmiddels ontruimde provincie. Pavković zei vrijdag dat de strijdkrachten „zonder reserves" het bewind van Milošević steunen. De acties van de oppositie, aldus de generaal, leiden tot „chaos" en „daar is het leger tegen". Bij de betoging in Niš kwam een soldaat aan het woord, die zei dat „wat generaal Pavković zegt, ons niet aangaat". „In de discussies met onze kameraden zijn we het eens dat we nooit tegen het volk zullen optreden", aldus die soldaat.

De demonstratie van Drašković' partij in Niš was de grootste tot nu toe tegen Milošević sinds het eind van de oorlog in Kosovo. Er kwamen 25.000 mensen opdagen. Dat was beduidend meer dan de vijfduizend die, eveneens zaterdag, in Sombor verschenen bij een betoging van de Alliantie voor Verandering, de organisatie waarin de Servische oppositie zich, met uitzondering van Drašković' partij, heeft gebundeld. Bij de betoging in Sombor stelde de Alliantie de vroegere gouverneur van de Joegoslavische Centrale Bank, Dragoslav Avramović, voor als haar kandidaat voor de leiding van een overgangsregering van Joegoslavië na het vertrek van Milošević. Avramović, de man die begin 1994 de hyperinflatie van 330 miljoen procent per maand bedwong, beloofde de aanhangers van de Servische oppositie krachtige politieke en economische hervormingen voor het geval hij aan de macht zou komen.

Het Joegoslavische blad *Borba* lanceerde vandaag een felle aanval op de Servische oppositie. Het blad schreef dat de oppositie het land „naar chaos en bloedvergieten leidt". „Diegenen die al tien jaar de verkiezingen verliezen zoeken vandaag hun revanche. Ze willen door middel van chaos en bloedvergieten, met behulp van vliegtuigen en tanks van de NAVO, zonder verkiezingen, de macht grijpen en zo van hun frustraties en hun nederlagen afkomen." (AFP, AP, Reuters)

Oppositie: heel Servië plat

Kfor vindt nog geen spoor van daders van moord op Serviërs

27-7-99

BELGRADO – De Servische oppositie wil begin september een algemene staking organiseren om president Slobodan Milosevc tot aftreden te dwingen.

De Alliantie voor Verandering, een samenwerkingsverband van tientallen oppositiegroepen, organiseert al weken protestbijeenkomsten tegen Milosevic. Ze wil de acties opvoeren en riep gisteren op tot een algemene staking. Daarmee slaat ze de waarschuwing van de legertop in de wind, die vorige week duidelijk maakte een opstand tegen Milosevic de kop in te zullen drukken.

Djordje Garabandic, leider van een onafhankelijke boerenvakbond, kondigde aan dat de Servische boeren zo ontevreden zijn over de huidige leefomstandigheden dat ze bereid zijn tot „zeer radicale maatregelen", waaronder het blokkeren van wegen en staatsgrenzen.

Gisteren werd er in het West-Servische Sabac opnieuw gedemonstreerd. In de Zuid-Servische stad Nis gingen negen reservisten van het Joegoslavische leger in hongerstaking gegaan uit protest tegen het niet uitbetalen van hun soldij. Generaal Nebojsa Pavkovic, die aan het hoofd van het leger in zuidelijk Servië staat, bracht de reservisten een kort bezoek. Hij droeg hen op de hongerstaking te beëindigen.

In Kosovo hebben troepen van Kfor de controles uitgebreid in een poging de daders te grijpen van de moord op veertien Servische boeren op vrijdag. Vooral rond de hoofdstad Pristina zijn de inspanningen duidelijk zichtbaar. Er zijn veel nieuwe controleposten verschenen.

Van de daders ontbrak gisteren nog ieder spoor. De begrafenis van de slachtoffers die in Staro Gracko in Centraal-Kosovo plaats zou vinden, werd op het laatste moment afgeblazen. Experts van Kfor hebben nog niet op alle lichamen sectie verricht en kunnen ze niet allemaal vrijgeven. Verwacht wordt dat de begrafenis aan het eind van de week kan plaatsvinden.

De moordpartij heeft veel schade aangericht aan de pogingen van de internationale gemeenschap om Serviërs en Albanezen in Kosovo dichter tot elkaar te brengen. Gisteren nog moesten Kfor-soldaten de Servische politieke leider Trajkovic ontzetten toen een aantal woedende Albanezen de man aan wilden vallen. Eerder besloten Serviërs niet deel te nemen aan de vergadering van de raad die het leven in Kosovo weer in goede banen moet leiden.

In Sarajevo zetten soldaten stoelen klaar voor de zestig wereldleiders die hier deze week praten over de toekomst van de Balkan. FOTO AP

Op de muren van een verwoest huis in Djakovica, in Kosovo, hebben Servische sluipschutters, die werden ingezet tegen leden van het Kosovo Bevrijdingsleger, hun namen gekrast. De ramen zien uit op het eveneens verwoeste winkelcentrum van de stad. (Foto AP)

Leider van OVSE-missie in Kosovo, Daan Everts:

'Kosovaren zijn Europa's bouwvakkers'

De VN, de OVSE en andere internationale organisaties trachten het leven in Kosovo te normaliseren. Veel op bestuurlijk en financieel-economisch gebied is nog onduidelijk. Maar OVSE-chef Daan Everts is niet pessimistisch.

Door onze redacteur HARM VAN DEN BERG

PRISTINA, 26 JULI. Daan Everts, in Kosovo chef van de missie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), heeft eigenlijk geen tijd voor een gesprek. De rit per dienstauto van het vliegveld van Skopje in Macedonië, waar hij terugkeert van een korte reis naar Wenen, naar Priština wordt daar dus maar voor benut. 'Mr.Daan', zoals hij in Priština wordt genoemd, is zeer behoedzaam over de toekomstige politieke ontwikkelingen in Kosovo. Ibrahim Rugova? „Zijn positie is nog onduidelijk. Er staan andere belangrijke spelers op het toneel", zegt hij. Hij somt op: Hashim Thaçi, UÇK-chef en premier van een zelfuitgeroepen regering, Veton Surroi, onafhankelijk publicist en uitgever van het dagblad *Koha Ditore*, Blerim Shala, hoofdredacteur van een weekblad. Het antwoord is diplomatiek. Maar Rugova is voor de kopstukken van de OVSE en van de Verenigde Naties blijkbaar niet langer zo'n belangrijke factor. Zijn nieuwe bijnaam 'de lege sjaal' is in dit verband veelzeggend.

Everts is een van de plaatsvervangers van Bernard Kouchner, ...ef van de VN-missie en afgezant Kofi Annan, en spreek them ...ks („we hebben een collegi- ..."). Hij schetst kort de ver- ...elijkheden: „De OVSE is ...e ontwikkelingen op ... de VN moeten zich ...uden met de korte ...ijzonder met het ... In de praktijk ... vaak in elkaar."

De grote internationale organisaties werken samen in UNMIK, de VN-organisatie voor het interimbestuur van Kosovo.

Wanneer spreken de Kosovaren zich uit over de eigen toekomst?

„Dat zal niet zo snel geregeld zijn. Er zijn eerst zoveel andere zaken die van de grond moeten komen. De uiteindelijke status van Kosovo wordt later bepaald. Eerst moeten we er in slagen de algemene verkiezingen te organiseren."

En de vorming van lokale besturen, gaat dat net zo lang duren?

„Dat moet over tenminste een jaar mogelijk zijn, tot dan is er een technisch bestuur. Op korte termijn openen we hier een academie voor lokaal bestuur, er is onvoldoende kader beschikbaar. De Vereniging voor Nederlandse Gemeenten in Den Haag is hierbij ingeschakeld. Nederland heeft direct al vijf miljoen gulden beschikbaar gesteld voor het opzetten van het openbaar bestuur. Maar ook na die verkiezingen zal het nog wel even duren voor we de zaak echt kunnen overdragen." Everts schetst de huidige situatie: de VN hebben veel te weinig mankracht om nu reeds het bestuur over diverse gemeenten uit te oefenen en de nutsbedrijven te leiden.

'Rugova? Er staan ook andere spelers op het toneel'

UÇK'ers voeren op een aantal plaatsen de directie over de waterleiding, het energiebedrijf, de reinigingsdienst en een groot aantal bakkerijen. Blijft dat zo?

„Dat ze daar boven op gesprongen zijn is begrijpelijk, maar nu wordt het tijd om de zaak weer over te dragen. De VN moeten het gezag daar overnemen."

Daan Everts (Foto NRC Handelsblad / Maurice Boyer)

Tot de moord op veertien Serviërs, vrijdag, leek de criminaliteit wat af te nemen. Tegelijk echter zou de invloed van de mafia uit Albanië alsmaar groter worden.

„Het zit ons inderdaad erg dwars dat we zo lang moeten wachten op een internationaal politiekorps. De eerste tweehonderd man zijn er nu, maar dat is natuurlijk veel te weinig. De landen van de VN zullen zo snel mogelijk meer troepen moeten sturen. Als gevolg van het moorden, brandstichten en plunderen zijn nu duizenden Serviërs gevlucht en zitten de zigeuners in een onmogelijke positie. Wij zijn zo ver dat de politie-academie op 15 augustus wordt geopend. De eerste 150 Kosovaren beginnen dan aan hun politietraining. De directeur is een Amerikaan, de instructeurs komen uit verschillende landen."

Is er een rol weggelegd voor het UÇK in de politie-organisatie?

„Daar kunnen we niet omheen, als we op andere terreinen hun medewerking willen. Het zal voor het UÇK erg belangrijk zijn dat de soldaten kunnen worden omgeschoold tot politiemannen."

Deelt u de zorgen over de criminaliteit?

„De misdragingen moeten direct stoppen. Tegelijk worstel ik met de vraag of je van de Albanezen na alle verschrikkingen mag verlangen dat ze de Serviërs ook nog de andere wang toekeren. Wraakgevoelens zijn begrijpelijk, maar vergeldingsacties worden niet getolereerd. De Serviërs klagen dat ze onvoldoende worden beschermd tegen het geweld van Albanezen, maar we kunnen niet naast elke Serviër een KFOR-soldaat zetten. De OVSE, maar ook de andere organisaties zullen zo lang als dat mogelijk is de verzoeningsgedachte handhaven. De politieke leiders zeggen allemaal dat ook te willen, daar moeten we dus van uitgaan. We hebben een gezamenlijke antigeweldsverklaring opgesteld. Verder hebben we met de leiders van de diverse partijen bezoeken gebracht aan flats waar de boel in puin geslagen was of die illegaal in bezit waren genomen. Als blijk van afkeuring."

OVSE werkt aan eigen tv-zender in Kosovo

Is er een duidelijk wettelijk kader? En worden die regels ook gehandhaafd?

„Op internationaal niveau wordt het rechtsstelsel, de wetten, die in het bijzonder voor de Albanezen zeer omstreden zijn, nu doorgelicht en aangepast. Dat moet in vier weken klaar zijn en dan kunnen we zeggen: zo, hier hebben we ons aan te houden. Verder zijn er bijna dertig rechters benoemd. Ze hebben al 200 zaken behandeld en in ongeveer de helft van de gevallen een vonnis kunnen vellen. Daarnaast is er een groeiend aantal mensen op stap om er op toe te zien dat de mensenrechten niet worden geschonden."

Als u een rangorde moet aanbrengen, wat zijn de drie meest urgente zaken?.

„Een sterk politiekorps, een goed openbaar bestuur en onafhankelijke media. Dat laatste is natuurlijk een sexy onderwerp. Wij hopen binnenkort een onafhankelijke zender 'Priština' in de lucht te hebben. De OVSE gaat die onafhankelijkheid bewaken. Verder komt er een onpartijdige mediaraad van Kosovaren en internationale leden, maar ook een commissie die de machtigingen afgeeft. Tegelijk moeten we greep zien te houden op de telefoonmarkt, de verschillende netwerken voor mobiele telefonie mogen niet in handen komen van ongecontroleerde groepen, laat staan van criminele organisaties."

Hoe verloopt de ontwikkeling op financieel-economisch terrein? Krijgt Kosovo een eigen bank?

„De oprichting van een Kosovobank zal op korte termijn niet mogelijk zijn, het gebied valt immers nog onder het gezag van Belgrado? Het is niet onze zaak, maar van de Europese Unie binnen UNMIK [de VN-missie in Kosovo], daar zal men er iets op moeten verzinnen. Hetzelfde geldt voor het heffen van belastingen."

Everts kijkt uit het raam van de Patrolcar, op het land wordt gewerkt, soms met primitieve hulpmiddelen en ondanks de waarschuwingen voor mijnen. „Je ziet het, de Kosovaren hebben niet voor niets de naam van de hardst werkende Albanezen te zijn. Iedereen is bezig, terwijl ze vijf weken geleden nog in kampen zaten. Ook het herstel is in volle gang, de aanvoer van bouwmaterialen loopt. Kosovaren zijn altijd de bouwvakkers van Europa geweest, dat komt dus goed uit".

'Leger moet volk dienen, en niet regime Milošević'

BELGRADO, 26 JULI. Vuk Drašković, een van de leiders van de Servische oppositie, heeft op een grote bijeenkomst van opposanten van het bewind in de stad Niš het leger opgeroepen „het volk te dienen", en niet het bewind van president Milošević.

„U hebt uw generaalssterren niet om het bewind te dienen. U moet uw vaderland en het volk dienen", aldus Drašković zaterdag in Niš. „Dezer dagen dreigen generaals ons en beweren ze zonder reserve het regime te dienen. Maar generaals hebben niets te zoeken in interne politieke discussies."

Drašković reageerde met zijn opmerkingen op een uitlating van generaal Nebojša Pavković, die tijdens de recente oorlog om Kosovo bevelhebber was van de Joegoslavische eenheden in die inmiddels ontruimde provincie. Pavković zei vrijdag dat de strijdkrachten „zonder reserves" het bewind van Milošević steunen. De acties van de oppositie, aldus de generaal, leiden tot „chaos" en „daar is het leger tegen". Bij de betoging in Niš kwam een soldaat aan het woord, die zei dat „wat generaal Pavković zegt, ons niet aangaat". „In de discussies met onze kameraden zijn we het eens dat we nooit tegen het volk zullen optreden", aldus die soldaat.

De demonstratie van Drašković' partij in Niš was de grootste tot nu toe tegen Milošević sinds het einde van de oorlog in Kosovo. Er kwamen 25.000 mensen opdagen. Dat was beduidend meer dan de vijfduizend die, eveneens zaterdag, in Sombor verschenen bij een betoging van de Alliantie voor Verandering, de organisatie waarin de Servische oppositie zich, met uitzondering van Drašković' partij, heeft gebundeld. Bij de betoging in Sombor stelde de Alliantie de vroegere gouverneur van de Joegoslavische Centrale Bank, Dragoslav Avramović, voor als haar kandidaat voor de leiding van een overgangsregering van Joegoslavië na het vertrek van Milošević. Avramović, de man die begin 1994 de hyperinflatie van 330 miljoen procent per maand bedwong, beloofde de aanhangers van de Servische oppositie krachtige politieke en economische hervormingen voor het geval hij aan de macht zou komen.

Het Joegoslavische blad *Borba* lanceerde vandaag een felle aanval op de Servische oppositie. Het blad schreef dat de oppositie het land „naar chaos en bloedvergieten leidt". „Diegenen die al tien jaar de verkiezingen verliezen zoeken vandaag hun revanche. Ze willen door middel van chaos en bloedvergieten, met behulp van vliegtuigen en tanks van de NAVO, zonder verkiezingen, de macht grijpen en zo van hun frustraties en hun nederlagen afkomen." (AFP, AP, Reuters)

VNG wil bijdragen aan opbouw Kosovo

Door onze Amsterdamse redactie

AMSTERDAM, 26 JULI. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) wil in samenwerking met de OVSE en de Raad van Europa een belangrijke bijdrage leveren aan de opbouw van de bestuurlijke structuur van Kosovo. Het zou dan gaan om het uitwisselen van personeel en het leveren van kennis. VNG-directeur G.J. Fleers vormt samen met twee afgevaardigden van de Raad van Europa en een Noorse bestuursexpert van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) een missie die vandaag naar Kosovo is vertrokken om een inventarisatie op te maken van het lokale bestuur.

Meer dan tien Nederlandse gemeenten, waaronder Maastricht en Groningen, hebben aangeboden een bijdrage te leveren aan de opbouw. De VNG wil trainers leveren voor een bestuursacademie die in Pristina wordt opgericht. De VNG was eerder actief in Albanië, Macedonië en Slovenië.

De president van de Zwolse rechtbank, E. Maan, die ook vandaag is vertrokken naar Kosovo, zal werken aan de opbouw van de rechterlijke macht. Op verzoek van de OVSE zet Maan samen met twee Amerikanen en twee Kosovaren een plan op voor de training van Kosovaarse rechters.

De Kosovaarse Albanezen zijn sinds 1989 voor een belangrijk deel uitgesloten van het lokaal bestuur en de rechterlijke macht. Zij bouwden een schaduwbestuur op van vrijwilligers.

Op de muren van een verwoest huis in Djakovica, in Kosovo, hebben Servische sluipschutters, die werden ingezet tegen leden van het Kosovo Bevrijdingsleger, hun namen gekrast. De ramen zien uit op het eveneens verwoeste winkelcentrum van de stad. (Foto AP)

Leider van OVSE-missie in Kosovo, Daan Everts:

'Kosovaren zijn Europa's bouwvakkers'

De VN, de OVSE en andere internationale organisaties trachten het leven in Kosovo te normaliseren. Veel op bestuurlijk en financieel-economisch gebied is nog onduidelijk. Maar OVSE-chef Daan Everts is niet pessimistisch.

Door onze redacteur
HARM VAN DEN BERG

PRIŠTINA, 26 JULI. Daan Everts, in Kosovo chef van de missie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), heeft eigenlijk geen tijd voor een gesprek. De rit per dienstauto van het vliegveld van Skopje in Macedonië, waar hij terugkeert van een korte reis naar Wenen, naar Priština wordt daar dus maar voor benut. 'Mr.Daan', zoals hij in Priština wordt genoemd, is zeer behoedzaam over de toekomstige politieke ontwikkelingen in Kosovo. Ibrahim Rugova? „Zijn positie is nog onduidelijk. Er staan andere belangrijke spelers op het toneel", zegt hij. Hij somt op: Hashim Thaçi, UÇK-chef en premier van een zelfuitgeroepen regering, Veton Surroi, onafhankelijk publicist en uitgever van het dagblad *Koha Ditore*, Blerim Shala, hoofdredacteur van een weekblad. Het antwoord is diplomatiek. Maar Rugova is voor de kopstukken van de OVSE en van de Verenigde Naties blijkbaar niet langer zo'n belangrijke factor. Zijn nieuwe bijnaam 'de lege sjaal' is in dit verband veelzeggend.

Everts is een van de plaatsvervangers van Bernard Kouchner, chef van de VN-missie en afgezant van Kofi Annan, en spreek them dagelijks („we hebben een collegiaal team"). Hij schetst kort de antwoordelijkheden: „De OVSE is hier voor de ontwikkelingen op lange termijn, de VN moeten zich vooral bezighouden met de korte termijn, in het bijzonder met het

De grote internationale organisaties werken samen in UNMIK, de VN-organisatie voor het interimbestuur van Kosovo.

Wanneer spreken de Kosovaren zich uit over de eigen toekomst?

„Dat zal niet zo snel geregeld zijn. Er zijn eerst zoveel andere zaken die van de grond moeten komen. De uiteindelijke status van Kosovo wordt later bepaald. Eerst moeten we er in slagen de algemene verkiezingen te organiseren."

En de vorming van lokale besturen, gaat dat net zo lang duren?

„Dat moet over tenminste een jaar mogelijk zijn, tot dan is er een technisch bestuur. Op korte termijn openen we hier een academie voor lokaal bestuur, er is onvoldoende kader beschikbaar. De Vereniging voor Nederlandse Gemeenten in Den Haag is hierbij ingeschakeld. Nederland heeft direct al vijf miljoen gulden beschikbaar gesteld voor het opzetten van het openbaar bestuur. Maar ook na die verkiezingen zal het nog wel even duren voor we de zaak echt kunnen overdragen." Everts schetst de huidige situatie: de VN hebben veel te weinig mankracht om nu reeds het bestuur over diverse gemeenten uit te oefenen en de nutsbedrijven te leiden.

'Rugova? Er staan ook andere spelers op het toneel'

UÇK'ers voeren op een aantal plaatsen de directie over de waterleiding, het energiebedrijf, de reinigingsdienst en een groot aantal bakkerijen. Blijft dat zo?

„Dat ze daar boven op gesprongen

Daan Everts (Foto NRC Handelsblad / Maurice Boyer)

dragen. De VN moeten het gezag daar overnemen."

Tot de moord op veertien Serviërs, vrijdag, leek de criminaliteit wat af te nemen. Tegelijk echter zou de invloed van de mafia uit Albanië alsmaar groter worden.

„Het zit ons inderdaad erg dwars dat we zo lang moeten wachten op een internationaal politiekorps. De eerste tweehonderd man zijn er nu, maar dat is natuurlijk veel te weinig. De landen van de VN zullen zo snel mogelijk meer troepen moeten sturen. Als gevolg van het moorden, brandstichten en plunderen zijn nu duizenden Serviërs gevlucht en zitten de zigeuners in een onmogelijke positie. Wij zijn zo ver dat de politie-academie op 15 augustus wordt geopend. De eerste 150 Kosovaren beginnen dan aan hun politietraining. De directeur is een Amerikaan, de instructeurs komen uit verschillende landen."

Is er een rol weggelegd voor het UÇK in de politie-organisatie?

„Daar kunnen we niet omheen, als we op andere terreinen hun mede-

OVSE werkt aan eigen tv-zender in Kosovo

UÇK erg belangrijk zijn dat de soldaten kunnen worden omgeschoold tot politiemannen."

Deelt u de zorgen over de criminaliteit?

„De misdragingen moeten direct stoppen. Tegelijk worstel ik met de vraag of je van de Albanezen na alle verschrikkingen mag verlangen dat ze de Serviërs ook nog de andere wang toekeren. Wraakgevoelens zijn begrijpelijk, maar vergeldingsacties worden niet getolereerd. De Serviërs klagen dat ze onvoldoende worden beschermd tegen het geweld van Albanezen, maar we kunnen niet naast elke Serviër een KFOR-soldaat zetten. De OVSE, maar ook de andere organisaties zullen zo lang als dat mogelijk is de verzoeningsgedachte handhaven. De politieke leiders zeggen allemaal dat ook te willen, daar moeten we dus van uitgaan. We hebben een gezamenlijke antigeweldsverklaring opgesteld. Verder hebben we met de leiders van de diverse partijen bezoeken gebracht aan flats waar de boel in puin geslagen was of die illegaal in bezit waren genomen. Als blijk van afkeuring."

Is er een duidelijk wettelijk kader? En worden die regels ook gehandhaafd?

„Op internationaal niveau wordt het rechtsstelsel, de wetten, die in het bijzonder voor de Albanezen zeer omstreden zijn, nu doorgelicht en aangepast. Dat moet in vier weken klaar zijn en dan kunnen we zeggen: zo, hier hebben we ons aan te houden. Verder zijn er hebben al 200 zaken behandeld en in ongeveer de helft van de gevallen een vonnis kunnen vellen. Daarnaast is er een groeiend aantal mensen op stap om er op toe te zien dat de mensenrechten niet worden geschonden."

Als u een rangorde moet aanbrengen, wat zijn de drie meest urgente zaken?

„Een sterk politiekorps, een goed openbaar bestuur en onafhankelijke media. Dat laatste is natuurlijk een sexy onderwerp. Wij hopen binnenkort een onafhankelijke zender 'Priština' in de lucht te hebben. De OVSE gaat die onafhankelijkheid bewaken. Verder komt er een onpartijdige mediaraad van Kosovaren en internationale leden, maar ook een commissie die de machtigingen afgeeft. Tegelijk moeten we greep zien te houden op de telefoonmarkt, de verschillende netwerken voor mobiele telefonie mogen niet in handen komen van ongecontroleerde groepen, laat staan van criminele organisaties."

Hoe verloopt de ontwikkeling op financieel-economisch terrein? Krijgt Kosovo een eigen bank?

„De oprichting van een Kosovobank zal op korte termijn niet mogelijk zijn, het gebied valt immers nog onder het gezag van Belgrado? Het is niet onze zaak, maar van de Europese Unie binnen UNMIK [de VN-missie in Kosovo], daar zal men er iets op moeten verzinnen. Hetzelfde geldt voor het heffen van belastingen."

Everts kijkt uit het raam van de Patrolcar, op het land wordt gewerkt, soms met primitieve hulpmiddelen en ondanks de waarschuwingen voor mijnen. „Je ziet het, de Kosovaren hebben niet voor niets de naam van de hardst werkende Albanezen te zijn. Iedereen is bezig, terwijl ze vijf weken geleden nog in kampen zaten. Ook het herstel is in volle gang, de aanvoer van bouwmaterialen loopt. Kosovaren zijn altijd de bouwvakkers van Europa geweest, dat komt

Dragoslav Avramović, presidentskandidaat van oppositie:

'Desillusie brengt in Servië de omslag'

Als het aan de verenigde oppositie in Servië ligt moet Dragoslav Avramović president Slobodan Milošević opvolgen, of een overgangsregering leiden. 'Vadertje Avram': „Je hoeft niet erg kritisch te zijn om te willen dat de huidige regering verdwijnt."

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 24 JULI. „Geef me een miljard dollar om te beginnen en dan zien we later wel hoeveel er echt nodig is." Als een toekomstige regering Dragoslav Avramović zou vragen hoeveel buitenlands kapitaal er nodig is om de diep weggezakte Joegoslavische economie weer op te starten, zou dat zijn antwoord zijn. „Een miljard is genoeg om energie en grondstoffen te kopen om de industrie weer aan te jagen."

De 79-jarige Dragoslav Avramović weet dat het kan en waar hij moet beginnen. De legendarische oud-gouverneur van de Joegoslavische Centrale Bank wist in 1994 de hyperinflatie in Joegoslavië (van 330 miljoen procent in één maand) te bedwingen door de invoering van een nieuwe dinar en de beperking van de geldhoeveelheid. Hij was de redder van de economie – tot hij in mei 1996 door Milošević werd ontslagen omdat hij Joegoslavië terug wilde brengen in de internationale financiële wereld van de Wereldbank en het IMF.

In korte broek, in een snikhete flat in het centrum van Belgrado, maakt 'vadertje Avram' zich op voor de volgende ronde. Tweeeneenhalf jaar geleden was hij ook al nauw betrokken bij de anti-Milošević-beweging, verzameld in de Zajedno coalitie. Toen trok hij zich terug. Waarom gaat hij nu wel in op de uitnodiging van de democratische beweging, verzameld in de Alliantie voor Verandering?

..Het klinkt misschien een beetje verwaand, maar het is nu zover gekomen dat iedereen die iets kan doen dat ook moet doen. Op dit moment is er feitelijk geen keuze en aangezien de mensen denken dat ik iets kan bijdragen, kan ik moeilijk zeggen dat ik daar geen zin in heb." Het feit dat Avramović nierpatiënt is en regelmatig een dialyse moet ondergaan is daarom even van ondergeschikt belang.

Daarbij komt ook dat de Alliantie voor Verandering van nu niet hetzelfde als de Zajedno coalitie van toen. Het verschil heet Vuk Drašković, de leider van de Servische Vernieuwingsbeweging die zijn eigen gang is gegaan. Een hele opluchting voor de oud-gouverneur. „In deze coalitie zijn veel minder conflicten tussen partijen en personen. Ik wilde indertijd een zo breed mogelijke coalitie, maar er waren constant meningsverschillen en ik moest de hele tijd brandjes blussen. Ik heb daar geen talent voor en de kloof tussen rechts en de rest was echt hopeloos. Deze coalitie is veel minder rechts, eerder centrum-links, er is een beter evenwicht."

Avramović is econoom en geen politicus. Milošević moet vooral weg om economische redenen,

Avramović (Foto Reuters)

vindt hij. „Er is geen ander gezichtspunt dan het economische." Hij kent Milošević uit de tijd dat hij de Centrale Bank leidde. „Wij hebben nooit ruzie gehad, behalve toen hij mij ontsloeg", zo ontwijkt hij vragen over een eventuele strafvervolging van Milošević, die een deel van de Alliantie wel en een ander deel nadrukkelijk niet wenst. Het is een heet hangijzer in kringen van de oppositie.

Avramović probeert nuchter te blijven. „Je hoeft niet eens zo heel erg kritisch te zijn om een einde te willen aan deze regering. Deze mensen zijn al tien jaar aan de macht. Iedere regering die tien jaar zit raakt uitgeput, heeft geen inspiratie meer en geen energie. Ik ben blij dat ik niet in hun schoenen sta. Ze kunnen alleen nog maar repareren. Voor iets nieuws hebben ze geen geld. Met de grootste propaganda komen ze niet verder dan herstellen wat er was, en eerlijk gezegd, dat was al niet veel meer."

Het scenario dat Avramović voor ogen staat voorziet een totaal andere economie. Geen politieke restricties meer op het economische leven. Geen vakbonden meer die in naam van de overheid opereren. Hij wil een herstel van de vrije markt, met vrije ondernemers en vrije vakbonden, terugkeer in de internationale financiële wereld en vooral heel veel buitenlandse kapitaal. „Zo veel als we kunnen aantrekken. En die investeerders komen wel als we behoorlijk winsten kunnen garanderen. We moeten ervoor zorgen dat hun investeringen hier veilig zijn, dat ze hun investeringen en winsten weer het land uit kunnen brengen als ze dat willen. En de winstmarges zullen hier groot zijn, want we hebben waanzinnig goedkope en goed opgeleide arbeidskrachten." Zodra Milošević weg is ligt de Joegoslavische markt voor het grijpen en dat weten potentiële buitenlandse investeerders volgens Avramović heel goed.

Maar Milošević is nog niet weg. De onvrede over zijn regime is groot, maar de economische motor achter zijn bewind is nog niet echt vastgelopen. Avramović weet niet hoeveel reserves het bewind nog achter de hand heeft. Logisch gesproken zou de bodem allang in zicht moeten zijn. Vooral de energievoorziening zal de komende winter een groot probleem worden als er niets verandert. De prijzen op de wereldmarkt zijn gestegen, de eigen raffinage-capaciteit is vrijwel geheel weggebombardeerd en reparaties blijven uit. Avramović voorziet een winter waarin de Serviërs hout zullen gaan stoken in hun flatjes omdat de electriciteit waarmee de meesten zich verwarmen niet voorradig of te duur zal zijn.

Werkloosheid is een ander probleem waar de krasse oud-gouverneur zich grote zorgen om maakt. „De lonen worden minder, de belastinginkomsten worden minder en de regering heeft minder geld beschikbaar om haar mensen uit te betalen. Minder consumptie en minder werk volgen dan automatisch."

De sociale problematiek zal uiteindelijk de omslag brengen. „Het Joegoslavië van Tito was gebouwd op de gedachte dat kinderen het beter zouden krijgen dan hun ouders. Er werd geïnvesteerd in opleidingen en industrie. Tien jaar geleden was het jaarinkomen per capita 3000 dollar en dat was heel redelijk. Tito had de grenzen geopend, arbeiders konden in het buitenland werken en Joegoslavië was het Amerika van het Oosten. Van dat Joegoslavië is nu niets meer over," zegt Avramović. „Het vertrouwen dat de volgende generatie het beter zal krijgen is totaal verdwenen. Dat is de werkelijke achtergrond van de huidige protesten: armoede, afnemende inkomsten en de grote desillusie van een hele generatie die is opgegroeid in de overtuiging dat hun kinderen het beter zouden krijgen."

Duitse kanselier wacht in Prizren vergeefs op Rugova

AP, Reuters, AFP

PRIZREN

Ibrahim Rugova, de gematigde leider van de Albanese Kosovaren, schitterde vrijdag door afwezigheid tijdens een gepland gesprek met de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder in Prizren. Rugova was door 'verplichtingen elders' verhinderd om Schröder in Kosovo te ontmoeten, zo liet een woordvoerder in Rome weten.

Schröder voerde op het Duitse militaire hoofdkwartier in Prizren gesprekken met onder meer UCK-voorman Hashim Thaci. Rugova's partij, de LDK, liet zich vertegenwoordigen door Edita Tahiri.

Rugova bevindt zich sinds 5 mei, toen de NAVO-luchtacties tegen Servië nog in volle gang waren, in Rome. Sinds het vertrek van de Servische troepen uit Kosovo is de man die tien jaar als 'vader des vaderlands' van Kosovo gold, pas één keer teruggeweest. Op 15 juli verscheen Rugova in Kosovo, maar hij vloog nog diezelfde dag terug naar Rome.

Vanaf het moment dat Milosevic, in 1989, de autonomie van Kosovo introk, leidde Rugova geduldig en vastberaden het vreedzame protest van de Albanese Kosovaren. Hij werd officieus tot president van Kosovo gekozen. Maar sinds het UCK zo'n anderhalf jaar geleden tegen Rugova's zin een guerillastrijd begon, was de positie van de 'Gandhi van Kosovo' niet meer onomstreden.

Zijn gezag kreeg een nieuwe klap, toen hij tijdens de grootscheepse etnische zuiveringen in Kosovo samen met Milosevic op de Servische tv verscheen, om voor een 'politieke oplossing' te pleiten. Later, in Rome, schaarde Rugova zich achter het NAVO-ingrijpen. Zijn aarzeling om zich in Kosovo te laten zien, nu weer bij Schröder, ondermijnt Rugova's positie verder, zowel tegenover het alomtegenwoordige UCK als binnen zijn eigen partij.

Gerhard Schröder werd vrijdag enthousiast ontvangen door de Albanese bevolking van Prizren. Duizenden inwoners juichten hem toe.

Behalve met Thaci en andere Albanese Kosovaren sprak Schröder met de VN-bestuurder voor Kosovo, de Fransman Kouchner, en met vertegenwoordigers van de Servische minderheid. In de kathedraal van Prizren ontmoette hij de Servisch-orthodoxe patriarch Pavle, die hiervoor uit Belgrado naar Prizren was gekomen.

Schröder sprak zich uit voor een multi-etnisch Kosovo, waar ieders veiligheid, ook die van de Servische inwoners, is gegarandeerd. 'Het is niet normaal, dat de Serviërs die in Kosovo leven door angst worden beheerst. Zelfs met 30 duizend KFOR-militairen, kunnen wij helaas niet iedere woning beveiligen. De mentaliteit moet veranderen', aldus de bondskanselier.

Het opkomen door de Duitse kanselier voor de rechten van de Servische minderheid vermocht de regering in Belgrado niet milder te stemmen. Joegoslavië diende een officieel protest in tegen het feit dat Schröder naar Kosovo is gekomen zonder de autoriteiten in Belgrado daarvan in kennis te stellen. De Duitsers repliceerden dat het bestuur over Kosovo momenteel in handen is van NAVO en VN.

VN hervormen staatsomroep van Kosovo

Van onze verslaggeefster
Corine de Vries

PRISTINA

De Verenigde Naties en de OVSE willen de publieke omroep in Kosovo volledig hervormen. Een buitenlandse directeur gaat leiding geven aan de joegoslavische staatsomroep RTP (Radio en Televisie Pristina). De nieuwe publieke omroep moet objectief en onafhankelijk zijn, een afspiegeling van de samenleving.

Een van de redenen om de leiding over RTP in buitenlandse handen te geven is de angst dat een van de rivaliserende Albanese groeperingen zal proberen controle over de media te krijgen. 'De meningsverschillen tussen politieke partijen zijn voor ons een grote zorg', zegt VN-woordvoerder Kevin Kennedy, tijdelijk contactpersoon voor het opzetten voor nieuwe, Kosovaarse media – een taak die binnenkort door de OVSE wordt overgenomen.

'Deze regio heeft geen enkele traditie in vrijheid van meningsuiting, en daar worstelen wij nu mee', zegt Kennedy. Hij ontving drie weken geleden een delegatie oud-werknemers van RTP, Kosovo-Albanezen die in 1990 door de Serviërs waren ontslagen. Zij wezen op het gebrek aan Albanees-talige media in Kosovo, en vroegen of zij hun oude baan konden terugkrijgen.

Kennedy, zelf als woordvoerder van de VN-missie Unmik betrokken bij de vernieuwde publieke omroep aan het werk gaan, moeten met cursussen op de hoogte worden gebracht van de ontwikkelingen gedurende de afgelopen tien jaar. Ook moet veel apparatuur worden aangeschaft. Kennedy: 'Datgene wat niet door de Serviërs is vernield of meegenomen, stamt uit de vroege jaren zeventig. Op het gebied van radio en televisie gaat zich hier een ware revolutie voltrekken.'

Zie ook Stroom

noodoplossing voor. Een Servisch en een Albanees team van ieder twintig mensen zouden de gelegenheid krijgen ieder dagelijks twee uur televisieprogramma's te maken. Maar de Albanezen trokken zich terug uit protest tegen het gelijktrekken van Serviërs en Albanezen.

Om de informatievoorziening zo snel mogelijk op gang te brengen, zal de OVSE op korte termijn een buitenlandse mediadirecteur benoemen. Die zal samen met een internationale mediaraad bepalen aan welke regels de media in Kosovo moeten voldoen, en welke status de publieke omroep krijgt.

Bij de staatsomroep RTP zelf zal een buitenlandse directeur zich buigen over de programmering en het aannemen van personeel. Daarbij zullen 'ongetwijfeld' een aantal voormalige RTP-werknemers hun baan terugkrijgen, meent Kennedy. 'Maar niet alle 1300 natuurlijk. We kunnen de klok niet simpelweg terugdraaien naar 1990.'

Veel technici en journalisten die bij de vernieuwde publieke omroep aan het werk gaan, moeten

KFOR 'bemoedigd'

Jackson is tevreden over ontwapening

PRIŠTINA, 23 JULI. De commandant van de vredesmacht KFOR, de Britse generaal Sir Michael Jackson, heeft gisteren gezegd tevreden te zijn over het aantal wapens dat is ingeleverd door het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. Maar een oordeel over de vraag of het UÇK zich aan de ontwapeningsafspraken houdt, heeft Jackson nog twee dagen uitgesteld.

Gisteren verstreek de termijn waarbinnen het UÇK volgens de afspraken met KFOR de wapens moest hebben neergelegd of ingeleverd en de unformen moest hebben uitgetrokken. Vrijwel dagelijks worden UÇK-strijders betrapt op overtredingen. Gisteren hielden KFOR-soldaten bij Mališevo in het noorden van Kosovo vijftien gewapende en geüniformeerde UÇK'ers aan. Bij Dečani onderzochten KFOR-militairen een dorp en troffen er een illegale wapenopslagplaats van het UÇK aan, met vijf kalasjnikovs, drie geweren en twee zware mitrailleurs.

Ondanks die dagelijkse schendingen uitte Jackson zich gisteren tevreden. „Ik voel me bemoedigd door de hoeveelheid wapens die de afgelopen dagen is ingeleverd. Nu is het nodig vast te stellen of het proces [van de inlevering] correct is afgesloten", aldus de generaal.

Het UÇK hoefde per gisteren nog niet alle wapens te hebben ingeleverd. De volledige ontwapening moet pas op 19 september zijn voltooid. Gisteren moest het zware wapens met een kaliber van meer dan 12.7 millimeter, anti-tankwapens, luchtdoelgeschut, mijnen, granaten en explosieven hebben overhandigd, plus dertig procent van de lichte wapens.

Jackson had gisteren al een oordeel moeten geven over de mate waarin het UÇK zich aan de afspraken heeft gehouden. Maar dat oordeel schortte hij 48 uur op, omdat een gesprek tussen Jackson en UÇK-leider Hashim Thaçi gisteren niet als gepland kon plaatsvinden. De Britse opperbevelhebber tilde niet zwaar aan dat uitstel. „Ik zie dit niet als een teken van nietnakoming [van afspraken], maar eerder als een indicatie dat [UÇK-opperbevelhebber] generaal Ceku dit belangrijke thema serieus benadert", zo zei Jackson gisteren.

De secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, heeft zich gisteren verdedigd tegen Amerikaanse kritiek, als zouden de VN in Kosovo te traag opereren bij de wederopbouw van het land. Volgens Annan is er in Kosovo te veel werk om met beschuldigende vingers te wijzen. „Het is nooit de bedoeling geweest dat de VN binnen zes weken geheel operationeel zouden zijn. Dat is menselijkerwijs onmogelijk." De Amerikaanse minister van Defensie, William Cohen, zei deze week dat KFOR in Kosovo veel werk moet verzetten dat de VN zouden moeten doen. „De VN zijn te langzaam. En hoe meer wij doen, hoe minder de VN zich aangespoord voelen de last op zich te nemen." De kritiek sloeg vooral op de handhaving van de openbare orde in Kosovo. De VN zijn belast met de vorming van een nieuwe politiemacht, maar omdat die vorming zeer traag verloopt wordt de orde door KFOR gehandhaafd. (Reuters, AFP, AP)

Ibrahim Rugova, leider van 'Republiek Kosovo':

'Wellicht was ik vroeger te voorzichtig'

Ibrahim Rugova, president van de ondergrondse Republiek Kosovo, heeft zich vorige week heel even in Kosovo vertoond. Zijn lange zwijgen heeft veel Kosovaren vervreemd. „Ik kon niet anders, ik ben geen superman."

Door INGEBORG BEUGEL

PRIŠTINA, 23 JULI. „Hij is geen Albanees meer. Hij is een Serviër. En dus moet hij weg." Ibrahim Rugova heeft afgedaan voor de Albanese zakenman in het vliegtuig naar Skopje. Terwijl de Kosovaren werden uitgemoord en verdreven zat liet de man die hen jarenlang heeft geleid zich met Slobodan Miloševič op de tv zien. Na zijn vertrek naar Rome hield hij zich wekenlang oorverdovend stil. „Onvergeeflijk", zegt de zakenman. „Hij is een dode politicus", en hij trekt met zijn duim een streep dwars over zijn keel.

Donderdag vorige week. Na twee maanden is het zover: de president keert terug naar Kosovo. Hij stapt in Skopje uit het vliegtuig zonder zijn gebruikelijke sjaaltje. Strak in 't pak, gezond gebruind, maar breekbaar en verward. Hij verdwijnt onmiddellijk in de vip-room. Afwezig rookt hij een paar sigaretten. De begroeting van de Italiaanse ambassadeur hoort hij nauwelijks, hij begint zinnen zonder ze af te maken en staart in het niets. De enige die echt contact met hem heeft is Adnan, zijn lijfwacht en persoonlijke secretaris. Wie Rugova wil spreken, moet eerst langs Adnan. „Nee, u krijgt geen interview", zegt Adnan. „De president heeft niets te zeggen."

Het zou een glorieuze dag worden: de terugkeer van de Vader des Vaderlands. Maar van een triomftocht is geen sprake. Met 140 kilometer per uur wordt de Kosovaarse leider door de Amerikanen van Skopje naar Priština gereden. Langs de weg staan aanhangers met bloemen en spandoeken. Ze zien hem in een flits voorbij komen en blijven verbijsterd achter.

Bij het VN-hoofdkwartier in Priština staat een massa mensen te juichen. Helikopters cirkelen in de lucht, tanks op alle hoeken, soldaten op de daken. Mannen met zonnebrillen en draadjes uit hun oren duwen zelfs Adnan opzij. Rugova's naam wordt gescandeerd. Maar van een toespraak komt niets. „Omdat er nergens een megafoon te vinden is", snauwt Adnan.

In Rugova's huis, waar hij zes weken door de Serviërs werd gegijzeld, geeft hij een persconferentie, in een halletje vol foto's van Rugova met de paus, met Moeder Teresa, Klaus Kinkel en Bill Clinton. Hij bedankt God, de wereld en alle internationale instellingen die Kosovo weer vrij hebben gemaakt. Ja, hij zal samenwerken met het UÇK tot de volgende verkiezingen. Hij zal persoonlijk de hand schudden van degene die zal winnen. En ook de uiteindelijke onafhankelijkheid van Kosovo, waar het Westen nog bij lange na niet mee heeft ingestemd, acht hij geen probleem. De president wil niets zeggen over zijn gijzeling in Priština en ook niet

'U moet menselijker met me zijn'

over zijn zwijgen in Rome. „Ik kijk naar de toekomst", prevelt hij.

Adnan, zwetend en ongemakkelijk door de bobbels onder zijn oksels, breekt iedere vraag over de vertoning met Miloševič op de tv bot af. Rugova lacht er zijn tanden bloot bij. Dan zondert Adnan zich af en begint verwoed mobiel te telefoneren. Onze tolk luistert mee en begrijpt dat Rugova niet in Kosovo blijft, maar vanmiddag nog terugkeert naar Rome. Waarom is onduidelijk. De lijfwacht is woedend als zijn geheim is ontdekt. We ruilen ons stilzwijgen voor een interview. Adnan stemt knarsetandend toe.

Uitgeput zit Rugova in een fauteuil in de sierkamer van zijn huis. In een aangrenzend vertrek wordt

Ibrahim Rugova (Foto AP)

een grote tafel gedekt met kristallen glazen en zilveren bestek. Hij luistert naar het gerinkel en het is alsof de vragen njet helemaal tot hem doordringen.

Tot voor kort zaten hier Servische politiemannen. Voelt dit nog wel als uw eigen huis?

„Dat is voorbij. Je moet midden in het leven staan, naar voren kijken. Er is veel werk te doen. Daarom ben ik nu hier. Toen de politie hier voor me stond dacht ik alleen maar: hoe kom ik hier uit?" Opeens, vermoeid: „Maar ik heb geen nachtmerries. Dat komt door mijn intellectuele opleiding. U moet begrijpen, ik ben een literair criticus, een semioloog. Ik ben een structuralist van de jaren zeventig. Ik heb veel geleerd over de macht en sociale relaties. Daarom ben ik minder gevoelig dan echte schrijvers."

Veel van uw landgenoten verloren hun geduld met uw vreedzame verzet.

„Dat is normaal. Het duurde immers tien jaar. En we hadden een democratisch systeem met ruimte voor andere meningen. Er waren altijd mensen die sneller naar de wapens wilden grijpen. Later gingen steeds meer mensen in die wapens geloven."

Op straat heerst veel onbegrip over uw houding.

„De overgrote meerderheid van mijn volk begrijpt het en respecteert me."

Wat verwijt u het Westen?

„Ik verwijt nooit iemand iets. Ik hou niet van kritiek leveren. Ik wil alleen maar vrienden maken. Dat heb ik altijd gedaan. Het was een genetische boodschap van vele generaties: Kosovo mag niet geïsoleerd raken, het moet aansluiting bij Europa vinden. Dat hoorde ik al van de ouderen in mijn dorp, van analfabetische opa's en oma's. En kijk, die vrienden die ik heb gemaakt, die hebben nu geholpen." De president slaat met zijn vuist op tafel.

En wat verwijt u uzelf?

Hij kijkt weg. „Het was een delicate situatie. In die tijd kon ik het niet beter doen." De president blijft heel lang stil. „Ik ben geen superman. Mijn doel was om mijn volk te redden. Toen kwam die exodus. Ik raakte buiten mezelf. Even leek het erop dat het Servische plan waarheid zou worden: een Kosovo zonder Albanezen, een Servisch dierenpark. Misschien ben ik vroeger te voorzichtig geweest." Toch blijft hij ervan overtuigd dat het niet anders kon: als de Albanezen eerder naar de wapens hadden gegrepen, was de internationale gemeenschap niet bereid geweest te doen wat ze nu heeft gedaan. Dan waren de Kosovaren uitgemoord. „Het was horror, maar het was een korte horror. De NAVO heeft ons beschermd. En nu is er weer leven. Ik kan weer daar eten." Hij wijst naar de eetkamer. „Hetzelfde voedsel als vier maanden geleden. Met mijn vrienden. Net zoals de mensen in Parijs, Rome of bij u."

'De meerderheid van mijn volk begrijpt me'

Het UÇK heeft de feitelijke macht in Kosovo. Wat is uw rol nog?

Rugova wuift met zijn hand een nare gedachte weg: „De mensen van het LDK [Rugova's partij, red.] waren in het buitenland. Het UÇK was hier. Het is logisch dat die nu allerlei posities heeft ingenomen. Maar nu komen de LDK en ik terug. We gaan burgemeesters benoemen, voor discipline zorgen."

Maar zal het UÇK u de macht laten?

Geërgerd: „Laten, laten? Het is geen kwestie van laten. Nu is alles anders. De internationale gemeenschap is hier nu de derde persoon waar we alles mee gaan regelen voor de wederopbouw van Kosovo. Het UÇK kan niet de macht houden. Misschien een of twee maanden, niet langer. Om hier een normaal leven op te bouwen heb je de hele bevolking nodig, dat kan niet zonder de LDK."

Overweegt u om ooit nog eens met Miloševič te praten?

„Mijn positie is altijd geweest dat ik zal praten met de leider van het Servische volk. Maar als ze hem vervangen, is dat natuurlijk beter." Lijfwacht Adnan gebaart dreigend bij de naam Miloševič. „Nu is het afgelopen", roept hij.

Waarom bent op het moment dat uw volk werd uitgemoord met Miloševič op de tv verschenen?

„U moet begrijpen, ik deed dat niet met plezier. Het spijt me. Ik was een gevangene. Ze hadden me kunnen doden. Het ging om een mensenleven, om het voortbestaan van Kosovo. U moet menselijker met me zijn."

Adnan begint te schreeuwen: „U bent gek, u bent gek!"

Rugova: „Uw vraag ergert me enorm."

Maar de mensen begrijpen het niet.

„Mijn vrienden begrijpen het wel."

Ingeborg Beugel is verslaggever van KRO-Netwerk.

Generaal wil Joegoslavië redden

'Albanezen op de vlucht op bevel UCK'

BELGRADO – De voormalige stafchef van het Joegoslavische leger, Momcilo Perisic, heeft president Milosevic en de zijnen opgeroepen op te stappen. De generaal die vorig jaar november door Milosevic de laan werd uitgestuurd, ziet voor zichzelf een taak: het land redden van de ondergang.

Dat heeft hij verklaard in het weekblad *NIN*, in een eerste interview sinds zijn ontslag. Onder de kop 'Ik houd niet langer mijn mond', liet hij weten dat de regering-Milosevic moet verdwijnen om een nieuwe ramp te voorkomen. Perisic zou nog veel invloed hebben binnen het leger.

Volgens een woordvoerder van de president wil de militair slechts zijn gram halen over zijn ontslag. Naar verluidt onthief Milosevic hem van zijn functie omdat hij had gewaarschuwd tegen het Kosovobeleid van Belgrado. Hij beschuldigde Slobodan Milosevic ervan het land in een oorlog te storten met de Navo, die niet gewonnen kon worden, en het leger tot instrument van zijn politiek te maken.

De Servische krant *Blic* heeft gemeld dat leden van de oppositie, de orthodoxe kerk, wetenschappers, economen en intellectuelen gisteren gesprekken zijn begonnen over de vorming van een 'overgangsregering'. Dat zou een kabinet moeten worden van onafhankelijke deskundigen, die op 1 september aan de slag gaan. De overgangsregering zou binnen een jaar vrije verkiezingen moeten organiseren, hervormingen beginnen en de relaties met andere landen normaliseren. De bijeenkomst werd bijgewoond door onder meer de Servische Vernieuwingspartij (SPO) van Vuk Draskovic.

Een Nederlands onderzoeksteam is gisteren teruggekeerd uit Kosovo met overvloedige bewijzen van Servische wreedheden tegen Albanezen. Het materiaal wordt overgedragen aan het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag.

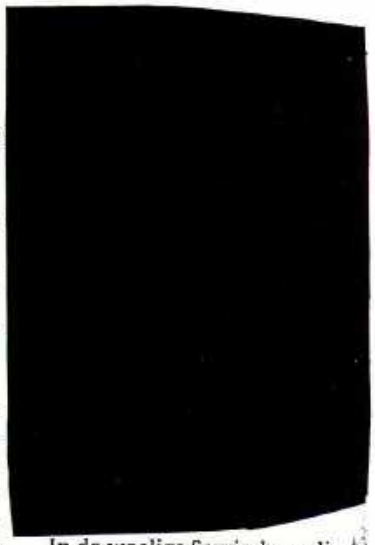

In de woelige Servische politiek geldt de rechtsgeleerde Kostunica als de redelijkheid zelve. Een 'man die met katten leeft', zo heeft Seselj hem ooit misprijzend genoemd. Een pragmaticus en een gematigde nationalist, die een derde weg propageert tussen het autoritaire neo-communisme van de regeringspartijen en de liberale oppositie. Zijn DSS heeft drie zetels in het federale parlement, één meer dan de Democratische Partij van Djindic.

Kostunica is vooral populair onder intellectuelen. Nogal wat hoogopgeleiden in Belgrado die zich van de immer schipperende Draskovic hebben afgekeerd, noemen hem als hun favoriet.

dat is niet genoeg. Er is veel onvrede in Joegoslavië, maar het is verdeelde onvrede. Het zijn lokale revoltes, moeilijk te coördineren. Voor echte veranderingen is er niet genoeg positieve energie.

Het Westen moet ons niet isoleren. Het moet ons helpen overleven, het land toelaten tot internationale organisaties en democratitische veranderingen steunen. Daarmee bedoel ik wat anders dan het steunen van individuele partijen, zoals de Democratische Partij van Djindic. Het resultaat daarvan zal juist de vernieling van die partij zijn. Hun kritiekloze pro-westerse zienswijze is nu eenmaal niet populair en zal het ook nooit worden. Normale, gemiddelde Serviërs zijn gefrustreerd over Milosevic, maar willen ook Washington niet aan de macht. Op deze manier helpt het Westen Milosevic gedeeltelijk en vernietigt het hem gedeeltelijk."

Uw partij noemt zich gematigd nationalistisch. Wat betekent dat?

„Ik geloof in een natuurlijke nationale politiek, die het nationale en het democratische vraagstuk in Servië met elkaar verbindt. Wij menen dat het niet-democratische regime van Milosevic de nationale kwestie niet kan oplossen. Dat is in Kosovo weer eens bewezen. Aan de andere kant denken partijen als die van Djindic en de Burgerbond van Vesna Pesic dat het Servische nationale vraagstuk niet bestaat."

Waarom maakt de DSS geen deel uit van het samenwerkingsverband van de oppositie, de 'Bond voor Veranderingen'?

„Het is voor ons onmogelijk een coalitie aan te gaan met partijen die geen enkele kritiek uiten op de Navo-agressie of het internationale beleid ten aanzien van Kosovo."

U leidt een anti-westerse partij.

„Nee, we zijn niet pro- of anti-westers. Natuurlijk zijn we niet

'Gemiddelde Serviër is gefrusteerd over Milosevic maar wil ook Washington niet'

blij met de westerse politiek. Agressie, daarvoor jaren van sancties. Het zou beter zijn geweest als het Westen ons land stap voor stap had geïntegreerd. De Bond zwijgt hierover."

Het lijkt er op dat Servië Kosovo heeft verloren.

„We hebben daar bijna niets meer. Geen leger, geen politie en geen Serviërs. Ik klamp me maar vast aan resolutie 1244 van de Veiligheidsraad. De territoriale integriteit en soevereiniteit van Joegoslavië zijn gegarandeerd. En officieel zijn de Amerikaanse en Europese regeringen niet voor afscheiding van Kosovo."

Wat kan het Westen doen om de democratisering van Joegoslavië te bevorderen?

„Dat is moeilijk te zeggen na de aanvallen. We horen alleen dat Milosevic weg moet als we de winter willen doorkomen. Dat is het enige. Ik weet niet wat men denkt te bereiken met deze chantage. Het lokt protesten uit, maar

Ex-legerchef naar oppositie Servië

Door onze correspondent

BELGRADO, 22 JULI. De oud-opperbevelhebber van het Joegoslavische leger Momčilo Perišić wil zich aansluiten bij het verzet tegen president Milošević. In een opmerkelijk interview in het Servische blad *NIN* zegt hij „een dreigende burgeroorlog" te willen afwenden.

Perišić werd in november vorig jaar weggezuiverd wegens zijn kritiek op het Kosovo-beleid van Milošević. Hij heeft sindsdien iedere publiciteit gemeden. In NIN zegt hij nu een publieke rol te overwegen om „alle democratische en patriottische krachten in ons land bij te staan om de moeilijkste episode uit de geschiedenis van het Servische volk te doorstaan, en om verdere erosie van de Joegoslavische federatie te voorkomen".

In het gesprek biedt de oud-legerleider een eerste inzicht in wat zich tussen hem en president Milošević heeft afgespeeld. „Wij hebben al in een vroeg stadium gepleit voor een openlijke en vreedzame oplossing voor de problemen in Kosovo en Metohija [de Servische naam voor Kosovo, red.]. We droegen overtuigende bewijzen aan dat de situatie onhoudbaar was en dat het Servische en Joegoslavische gezag, op een enkele uitzondering na, niet functioneerde. Alleen het leger voerde zijn taak uit zoals het hoorde. Met opzet hebben wij mensen in wie de huidige iding absoluut vertrouwen heeft r Kosovo gestuurd om met eien te zien wat er aan de hand e mensen zijn geweest en rslag uitgebracht, maar e niets. Al begin 1998 i de staatsleiding geuitzonderingstoestand om verdere escalatie n. Er gebeurde niets.

Nog later zijn leger en politie gebruikt om een einde te maken aan het terrorisme op een manier die de internationale gemeenschap alleen meer verder tegen ons heeft gekeerd. Er volgden dreigementen die uiteindelijk zijn uitgevoerd."

Perišić stelt Milošević en zijn vrouw Mira Marković, politiek leider van de partij JUL, ondubbelzinnig verantwoordelijk voor de gang van zaken. „In mijn tijd was het leger volstrekt a-politiek. De huidige legerleiding is veranderd in een partijcel van de SPS [de partij van Milošević] en JUL [de partij van zijn vrouw]. JUL heeft met alle mogelijke middelen – dreigementen, chantage en terreur – de staatsinstituties onder haar invloed gebracht, ook het leger. Maar dat is na mijn vertrek gebeurd."

Volgens Perišić had de 'NAVO-agressie' voorkomen kunnen worden als de leiding nog enigszins geweten had wat er in de wereld speelt en wat er eigenlijk gebeurde in het land zelf. „Maar ze leefden buiten de werkelijkheid en hielden zich doof voor zinnige meningen en voorstellen van een mogelijke bondgenoot. Zo is de wereld tot vijand geworden en de eigen bevolking is in een uitzichtloze situatie geraakt."

De oud-opperbevelhebber wil zich aansluiten bij het democratische verzet om een politieke uitweg te zoeken en een burgeroorlog te voorkomen. „Burgeroorlog zou het einde betekenen van ons land en ons volk. Onverantwoordelijke krachten zowel bij de 'positie' als de 'oppositie' kunnen een burgeroorlog ontketenen. En dat is precies de reden waarom ik me niet meer stil wil houden," aldus Momčilo Perišić.

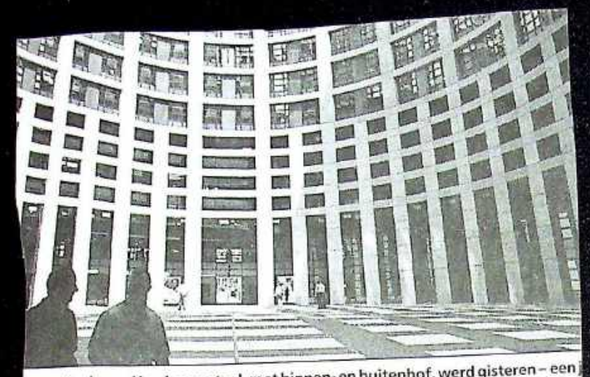

umentaal geval in glas en staal, met binnen- en buitenhof, werd gisteren – een

Europarlement

issers ontsieren duur gebouw

noemde eurocommissaris Neil Kinnock gisteren de verhouding tussen kosten en nut van het gebouw.

Hoewel de parlementariers zelf claimen meer macht te hebben veroverd, was het parlement bij het besluit over de eigen huisvesting amper betrokken. Het lag voor de hand om een einde te maken aan het geldverslindende gereis tussen Brussel en Straatsburg. Maar aan het politieke besluit van de regeringsleiders, onder Franse druk tot standgekomen, viel niets meer te doen.

In 1994 zette de toenmalige voorzitter van het Europees Parlement, de Duitse christen-democraat Egon Klepsch, zonder na te denken zijn handtekening onder de nieuwbouwplannen. Nog diezelfde middag ging symbolisch de spade in de grond.

De nieuwe plenaire vergaderzaal ziet er uit als een gigantisch ruimteschip met tl-verlichting en biedt plaats aan 750 leden. In een toren zijn 1 133 kantoren voor de leden en hun medewerkers. Gisteren was er al meteen sprake van 'file-vorming' voor de te krappe liften.

'Louise Weiss', door de bewoners inmiddels omgedoopt in 'Alcatraz', is gefinancierd met geld uit het pensioenfonds van de Nederlandse bouwnijverheid. De kosten, een miljard gulden, wil het parlement in tien jaar afbetalen. Het gebouw zal al die tijd één vijfde van de begroting van het parlement opslokken. De voorzieningen voor de pers bleken gisteren 'veelbelovend': het interne tv-circuit, waarmee journalisten de debatten kunnen volgen, werkte zo goed dat een besloten vergadering van de christen-democraten te horen was.

en inwoner van het dorp Celina in Kosovo neemt afscheid van 73 dorpsgenoten wier lichamen zijn opgegraven uit dertien verschillende massagraven in en rond het dorp. De dorpelingen

Kosovaren leven voor van geld uit buitenland

van Albanezen die door de Servi's waren verdreven. Die sloopten de kentekenplaten van de auto, zodat de vluchtelingen bij terugkeer nergens aanspraak op konden maken.

Bij de dure auto's met hun getinte ruiten gaat het om iets anders, zeggen diegenen die de bestuurders kennen. Ze zijn goedkoop gekocht in het buitenland – meestal betekent dat: gestolen – en de eigenaars betalen zonder kenteken geen belasting. Dat de voertuigen niet verzekerd zijn is iets waar de bestuurders niet mee zitten, ze we-

ten dat KFOR deze vorm van criminaliteit voorlopig niet zal aanpakken.

„Het is het gevolg van de chaos die nu heerst, men doet of er geen regels zijn, er is geen politie", zegt de econoom Ismail Kastrati, die voor de interim-regering van Kosovo leiding geeft aan de handels- en de industrialisatie. Zijn kantoor is ondergebracht in het gebouw waar alle ministeries zijn gevestigd.

Hoe verloopt het leven van alledag voor de gemiddelde Kosovaar, zo kort na de Servische terreur en de luchtacties van de NAVO? Is er voldoende geld om de dagelijkse boodschappen te halen, komt er werkgelegenheid? Kastrati waagt zich niet aan een voorspelling. Hij vervult deze functie nog niet lang, eerder was hij voor de ondergrondse Republiek Kosovo verantwoordelijk voor de betaling van salarissen aan 25.000 werknemers in de gezondheidszorg, het onderwijs en de cultuur. Het gemiddelde lag op 100 dollar per maand en dat kapitaal (2,5 miljoen dollar per maand) werd bijeengebracht door Kosovaren in het buitenland en

moeizaam en haperend. Waar leven de Kosovaren van, zo kort nadat ze tijdens de 'etnische zuivering' alles zijn kwijtgeraakt?

Door onze redacteur HARM VAN DEN BERG

PRISTINA, 22 JULI. Het straatbeeld in Pristina ondergaat een opvallende verandering. Iedere dag rijden er meer dure auto's langs de drukbezette terrassen in het centrum. De BMW's, Mercedessen en rappe Golfjes zien er nieuw uit, maar hebben geen nummerplaten. Kort na de intocht van de vredesmacht KFOR reden in deze stad ook wel voertuigen zonder kenteken, maar dat waren overwegend oude, gebluste en kleinere Yugo's

bestuurders zijn opgepakt door de politie van de voormalige Kosovo Liberation Army (UCK), die nu de basis vormt van de Kosovo Protection Corps (TMK). Ook de Servische politie heeft een aantal verdachten gearresteerd. Ze zijn verdacht van moord, ontvoering, mishandeling en diefstal.

Hoe de politie van de TMK te werk gaat, bleek onlangs toen een Servische man werd gearresteerd die zijn auto niet wilde afstaan. Hij werd door de politie van de TMK in de cel geslagen en moest zijn auto alsnog afstaan.

Ook de politie van de TMK heeft het druk met het onderzoek naar de massagraven die in Kosovo zijn gevonden. Vorige week werden in het dorp Celina 73 lichamen opgegraven. Ze waren op verschillende plaatsen begraven, soms in massagraven, soms in individuele graven. Ook in Celina zijn de lichamen op verschillende plaatsen begraven. Ook hier zijn de lichamen op verschillende plaatsen begraven. Ook hier zijn de lichamen op verschillende plaatsen begraven. Ook hier

sport

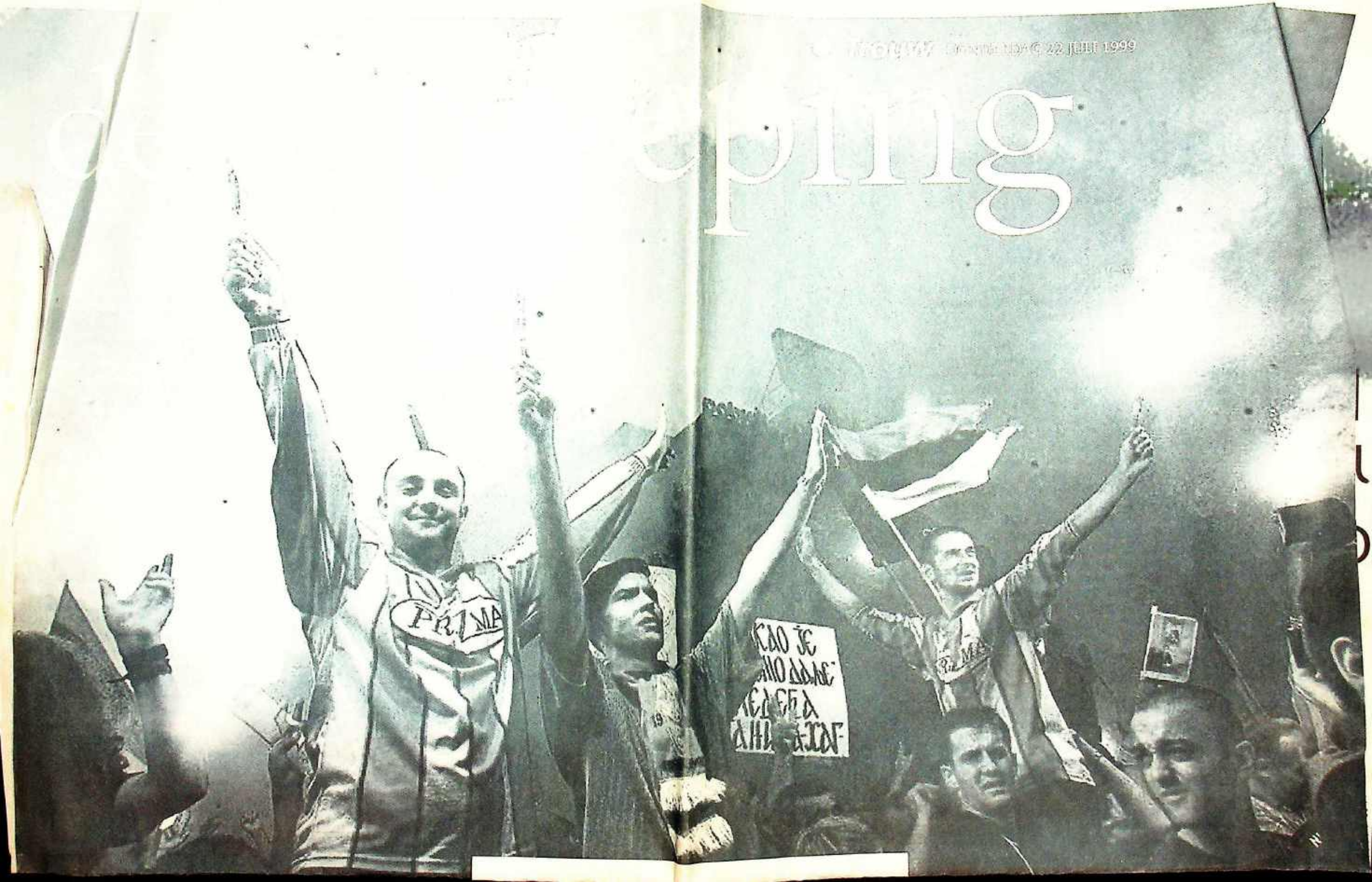

Protest tegen Milosevic in Kragujevac op zaterdag 17 juli.

FOTO EPA

Servische scenario's

Hij verloor vier oorlogen op rij. Dankzij hem wonen er, na velen eeuwen, vrijwel geen Serviërs meer in Kroatië, in West-Bosnië, in Kosovo. Dankzij hem krijgen de Bosnische Serviërs van alle miljarden die de internationale gemeenschap in Bosnië stopt, slechts een schijntje. Dankzij hem is de economie in Servië zelf vrijwel bankroet. Onder hem verwerd het ooit zo trotse Joegoslavische Volksleger tot een leger dat geassocieerd wordt met massamoord, verkrachting en etnische zuivering. Onder hem verwerd het Joegoslavisch paspoort, dat tien jaar geleden zowel in oost als west vrijwel alle deuren opende, tot een document dat nog uitsluitend argwaan wekt. Slobodan Milosevic maakte van Servië een paria-staat, die in één adem wordt genoemd met Irak en Libië. Hoe lang accepteert Servië hem nog? Vijf scenario's voor de nabije toekomst.

Toekomst

Nicole Lucas

1. Het gebeurde al eerder, een militaire coup.

Servië begon deze eeuw met een spectaculaire staatsgreep. In de vroege uren van 11 juni 1903 duwde luitenant Petar Zivkovic de dikke eiken deur open van het koninklijk paleis in Belgrado en liet tientallen jonge Servische officieren binnen. Zij vermoordden de paleiswachters en gingen op zoek naar het koninklijk paar. Dat had zich verstopt achter een geheime deur. Minder geheim dan het had gehoopt: met zwaarden en geweren hakten de coupplegers op het tweetal in. De stoffelijke resten werden uit het raam gegooid. Het leger had een eind gemaakt aan een autoritair regime dat door het volk werd gehaat.

We staan aan het eind van diezelfde eeuw. Het leger heeft tien desastreuze jaren achter de rug. De officieren hebben niet langer meer het enorme prestige waarmee ze voor 1991 waren overladen. Het leger wordt, in ieder geval in het buitenland, geassocieerd met moord en doodslag, bloedbaden en zuiveringen. Het leger is bovendien de laatste jaren stelselmatig kort gehouden, ten faveure van de politie. Slobodan Milosevic heeft zich meer en meer verlaten op zijn persoonlijk gevolg: een politiemacht van zestig- tot zeventigduizend goed bewapende en goed betaalde manschappen. Het leger heeft er genoeg van voor het vuile karwei van Milosevic gespannen te worden. Een aantal hoge officieren pleegt een coup, neemt de hedendaagse koning en koningin van Servië in preventieve hechtenis en schrijft nieuwe verkiezingen uit.

Alhoewel:

Het leger is de afgelopen jaren stelselmatig genivérd. Iedere keer dat militairen hun ongenoegen lieten blijken over het beleid van Milosevic, werden de militairen, niet de politici aan de kant gezet. In de generale staf is niet veel kritisch vermogen overgebleven. Dit weekeinde nog waarschuwde stafchef Dragoljub Ojdanice de oppositie in niet mis te verstane bewoordingen. In zijn ogen is die niets anders dan 'een vazal van het Westen'.

2. Naar Roemeens voorbeeld.

Economisch mag het land, door oorlog, sancties en wanbeleid, dan bankroet zijn, het afgelopen decennium heeft een kleine kliek rond Milosevic geen windeieren gelegd. Rondom de Joegoslavische leider heeft zich een kongsi gevormd van directeuren van grote staatsbedrijven die tegelijkertijd hoge politieke functies bekleden. Die top-zakenlieden hebben zichzelf de afgelopen jaren de leukste contracten toegespeeld en de staatskas verdeeld. De 'kleptocraten' zijn de afgelopen jaren steenrijk geworden. Maar diezelfde kleptocraten zien het perspectief op 'nog meer' verdwijnen.

Een deel van de industrie ligt in puin, de Zastava-fabriek bijvoorbeeld, en het Westen, inclusief Zwitserland, heeft de tegoeden van zo'n driehonderd zakenlieden bevroren. Zolang Milosevic aan de macht is, heeft het Westen gezegd, valt geen hulp te verwachten. De man die hen rijk heeft gemaakt, is nu een sta-in-de weg geworden. Via een paleiscoup wordt Milosevic tot aftreden gedwongen, vervolgens samen met zijn vrouw Mira omgebracht. De kleptocratie stelt een overgangsregering in, waarin voor de vorm een aantal tegenstanders van het regime wordt opgenomen. Achter de schermen houden zij de touwtjes in handen.

Maar:

Er zijn geen sterke aanwijzingen van onvrede in de partij, alhoewel niemand echt goed weet wat zich achter de schermen afspeelt. De elite is er bovendien niet van overtuigd dat het verdwijnen van Milosevic hun positie zal verbeteren. Het Westen heeft zijn vertrek weliswaar als voorwaarde gesteld, maar niet duidelijk gemaakt of dit voldoende is. Bovendien: behalve Milosevic heeft het Joegoslavië-tribunaal nog vier mensen uit de kring rondom hem aangeklaagd. Wie staat er nog meer op de geheime lijst?

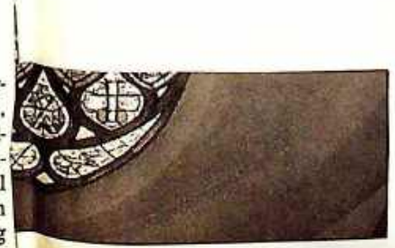

Spontane demonstraties en stakingen krijgen het land in hun greep. Overal wordt het aftreden van de regering geëist. De regeringspartijen (de SPS van Milosevic, de JUL van zijn echtgenote en de Radicalen van Vojislav Seselj) zijn echter niet van plan de macht uit handen te geven. Ze zetten op grote schaal het leger, maar vooral de politie in. Montenegro scheidt zich af, in Vojvodina gaan de Hongaren de straat op, in Sandzjak (het gebied op de grens tussen Servië en Montenegro) eisen de moslims vergaande autonomie.

Of toch niet;

De onvrede in Servië is enorm, maar dat was hij eerder ook al. Juist in Belgrado, eerder toneel van allerlei demonstraties en alternatieve bewegingen, zijn de mensen afwachtend. Ze hebben al eerder gehoopt op het vertrek van Milosevic, maar hebben gezien hoe hij via handig manoeuvreren én dankzij de verdeeldheid van de oppositie, toch aan het langste eind trok. Op steun vanuit het Westen rekenen zij sinds de Navo-bombardementen niet meer. Het allesoverheersende en allesverlammende idee is dat het allemaal toch niets uitmaakt.

4. Het ideale plaatje.

De oppositie verenigt zich, krijgt steun uit het Westen en weet een sneeuwbaleffect te bewerkstelligen. Steeds meer mensen gaan, in alle delen van het land, de straat op. Een deel van Milosevic' companen grijpt de kans om zijn onvrede over Milosevic te uiten. Het regime doet concessies. Slobodan Milosevic wordt uitgeleverd aan het Joegoslavië-tribunaal. Er komt een overgangsregering met Dragoslav Avramovic aan het hoofd. Deze voormalige president van de centrale bank, die begin 1994 Servië bevrijdde van een hyperinflatie, die in december 1993 was opgelopen tot driehonderd miljoen procent per jaar, sleept Servië de winter door. Met behulp van het Westen, dat grootschalig de portemonnee trekt. De SPS valt uiteen, hervormingsgezinde socialisten richten een nieuwe partij op. Servië wordt een democratie, voor Montenegro is er geen reden meer uit de federatie te vertrekken. De rechten van minderheden worden in theorie en praktijk gegarandeerd.

Of toch een droom?

De oppositie is verdeeld, voor veel Serviërs zijn inmiddels 'alle politici hetzelfde'. Op hulp uit het Westen, dat weliswaar volhoudt slechts individuen te willen straffen, maar in zijn beleid de indruk wekt de Serviërs collectief schuldig te houden, rekent niemand meer. Het idee dat het allemaal toch niets uitmaakt, houdt de Serviërs in hun eigen kleine wereld.

5. Het zwarte gat, Milosevic blijft.

Door handig te manoeuvreren weet Milosevic de tegenstand tegen hem en zijn regime binnen de perken te houden. De Serviërs hebben het slecht, maar zijn bang dat onrust het alleen maar erger maakt. Servië wordt het zwarte gat van Europa. Officeel kan het nog wel rekenen op humanitaire hulp, maar de praktijk van de sancties heeft uitgewezen dat daar niets van terecht komt. Het Westen biedt wel aan de bruggen over de Donau te herstellen (om Roemenië en Bulgarije niet op nog meer kosten te jagen), maar Milosevic weigert dit. De ergste schade wordt hersteld met behulp van Rusland en China. Aan het einde van de winter komt een nieuwe vluchtelingenstroom op gang richting West-Europa.

Maar dat kan toch niet?!

Nooit eerder was de onvrede zo groot, nooit eerder ook heeft het Westen zich zo duidelijk tégen Milosevic uitgesproken. Dus lijkt er geen andere conclusie: dat kán toch niet. Maar misschien ook wel.

In de speeltuin van Milošević jr. is niets loos

Terwijl de NAVO Servië bombardeerde, mocht de zoon van president Milošević in diens geboortestad Požarevac voor zeker één miljoen mark een pretpark bouwen. Het werd in recordtijd voltooid, in minder dan vier maanden. Of het project de inwoners van de stad aan hun president kan binden, is zeer de vraag.

21-7-99

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

POŽAREVAC, 21 JULI. Het Bambipark van Marko Milošević, de zoon van de president – er is veel om te doen maar eigenlijk stelt het niets voor. Het 'amusementspark' van Požarevac is nauwelijks groter dan een voetbalveld en bestaat vooral uit kleurig geverfde zitjes: een rijtje rode bankjes rond een metersgrote zonnewijzer, een rijtje bankjes rond een waterrad, een rijtje bankjes rond niets, en een verdwaald piratenschip in een grote zandbak. En natuurlijk de verplichte electrische botsautootjes die over de pleinen van alle Servische provinciesteden racen, bestuurd door drie- en vierjarigen die door hun trotse ouders omstandig getroost worden als ze in hun jeugdige overmoed op een tegenligger knallen.

Een speeltuin dus, verder niets. Er is nog een sporthoekje, er wordt wat gebasketbald, er rijden een paar waaghalzen op skateboards en er wordt een drankje gedronken in de bar. Het strandvolleybalveldje is totaal verlaten. Achter een net ligt een zoutwaterzwembad te wachten tot het open mag. De luie ligstoelen staan al klaar.

„Dat wordt Marko's buitenland. Hij gaat er ook een zandstrand aanleggen zodat het een beetje op Griekenland lijkt." In de cafeetjes in de stad maakt de bevolking zich vrolijk over het reisverbod dat de hele familie Milošević heeft gekregen van de internationale gemeenschap. Marko is onlangs zelfs door de Grieken – normaal gesproken trouwe bondgenoten van de Serviërs – een inreisvisum geweigerd.

Bambipark is het jongste speeltje van de presidentszoon. Eerder al opende hij een opzichtige discotheek op het hoogste punt van de stad. Die is deze zomer nog niet open geweest. Er scharrelen alleen een paar werklieden rond. Kennelijk is alle energie gaan zitten in het Bambipark, dat oorspronkelijk Bambiland had zullen heten. Naar Disneyland. Maar deze associatie was na het begin van de NAVO-bombardementen niet meer welkom en Marko veranderde het Westers klinkende 'land' in het Slavisch klinkende 'park'.

De opening van het beruchte pretparkje kwam enkele dagen na het einde van de NAVO-bombardementen, juist toen tienduizenden Serviërs overhaast de benen namen uit Kosovo. Op de dagelijkse protestbijeenkomsten tegen Milošević in het hele land wordt steevast de spot gedreven met de megalomane speeltjes van Marko en zijn zusje Maria die een eigen televisiestation drijft (waar na een voltreffer van de NAVO vooral onbegrijpelijke Chinese programma's te zien waren). Bambipark is voor de demonstranten het laatste bewijs dat 's lands eerste familie in een absurde droomwereld leeft.

Požarevac is de stad waar Slobodan Milošević werd geboren, waar hij en zijn vrouw Mira Marković naar school gingen en waar hun kinderen opgroeiden. Sinds anderhalf jaar is het vooral de stad van de jonge Marko, die midden in de stad een kapitale villa liet bouwen. Požarevac, zo'n zestig kilometer van Belgrado, is een relatief rijke stad. De boeren in de omgeving verdienen goed aan het graan dat ze produceren. De Bambi koekjesfabriek is een goede afnemer. Er zijn een paar mijnen in de buurt en sinds kort wordt er aardgas geproduceerd. Gastarbeiders die in Oostenrijk veel geld verdienen hebben er grote, protserige villa's neergezet. Door de straten rijden dure auto's met Weense nummerplaten.

De zwarte BMW's met Servische nummerplaten zijn meestal van de vriendjes van Marko Milošević. Zijn directe entourage wordt geschat op een stuk of dertig jongeren, die net als Marko veel geld verdienen met allerlei duistere zaken. Ze weten zich voorlopig beschermd door de plaatselijke politie en laten zich door niets of niemand de wet voorschrijven. Als zoon van de president kan Marko rekenen op de onvoorwaardelijke steun van de plaatselijke autoriteiten.

Toch weet een plaatselijke journalist die zijn naam liever niet in de krant heeft te melden dat het Marko-kamp de laatste weken zenuwachtig wordt. Het reisverbod heeft de zoon van de president ernstig aangegrepen en ook financieel lopen de zaken niet echt zoals verwacht, getuige het feit dat er op een zonnige zondagmiddag in zijn pretpark slechts een handjevol bezoekers rondloopt. Marko staat bekend als iemand die zich moeilijk kan beheersen. Kortgeleden zou hij zijn eigen advocaat in elkaar geslagen hebben. „Hoe we dat weten? Dit is een kleine stad, hier kent iedereen elkaar, hier hou je niets verborgen", wordt gezegd.

Op het terras van de Tropical bar zit een groepje jonge mannen. Een van hen is een naaste vriend van Marko, de zoon van de president was zijn *kum*, getuige bij zijn huwelijk. Ze drinken een kopje koffie en scheppen op over het feest dat de vorige avond in het Bambipark is gehouden. Dan verschijnt er een jongen met wat verfrommelde papieren onder zijn arm. Hij verzamelt handtekeningen onder de landelijke petitie tegen Milošević. Hij weet precies wie de jongens aan het tafeltje zijn maar vraagt toch om handtekeningen. Er wordt wat heen en weer gepraat en dan wordt er getekend. „Hier heerst een hele schizofrene sfeer. Enerzijds is iedereen nog bang voor Marko Milošević, anderzijds beginnen mensen zich in te dekken voor een andere toekomst", legt de activist later uit. Hij heeft zelfs als een paar handtekeningen van de plaatselijke politie weten te bemachtigen voor zijn petitie. Op één dag zijn er in Požarevac meer dan drieduizend handtekeningen opgehaald. Dat er iets gaat veranderen staat voor hem vast, maar wanneer kan hij moeilijk zeggen. Veel mensen kunnen volgens hem maar moeilijk afscheid nemen van hun leider. „Ik verdiep me sinds enige tijd in de psychologie en ik ben tot de conclusie gekomen dat wij Serviërs een infantiel volk zijn."

27-7-99

KFOR-troepen ontmantelden gisteren ook een geheim politiekantoor van het Kosovo Bevrijdingsleger, het UÇK. In het politiekantoor in een dorp bij Vučitrn werden dertien geüniformeerde UÇK-strijders aangehouden. Een grote hoeveelheid documenten en wapens, waaronder 52 handgranaten, werd in beslag genomen. Volgens de afspraken tussen KFOR en het UÇK hadden de wapens ingeleverd moeten zijn en mogen UÇK-strijders – uitzonderingen als herdenkingen en begrafenissen daargelaten – geen uniformen meer dragen.

KFOR gaf vandaag details over de verwoestingen die in de oorlog in Kosovo zijn aangericht. Van de 271.000 gebouwen in Kosovo zijn er 67.300 verwoest. De stad Peć is met 13.300 verwoeste gebouwen het ergst getroffen. De stad Srbica is voor meer dan de helft verwoest. (Reuters, AFP, AP)

Kwaadheid over 'pacifisme' van Jiří Kylián

99

Door onze kunstredactie

ROTTERDAM, 20 JULI. Het einde van een voorstelling van het Nederlands Dans Theater in New York is dansrecensente Anna Kisselgoff van de *New York Times* in het verkeerde keelgat geschoten. In haar recensie van afgelopen maandag maakt Kisselgoff zich kwaad over de finale van *Arcimboldo*, een choreografie uit 1995 van NDT-leider Jiří Kylián. Ze is positief over de 'conventionele' avond vol 'krachtige, complexe dans', die werd afgesloten met een 'uitbundige dansparodie' van alle vijftig dansers op een polonaise van Tsjaikovsky, met vuurwerk op de achtergrond.

Wat volgde noemt Kisselgoff echter een '*coup de théâtre*': duistemis en de stem van een televisiecommentator die de NAVO-bombardementen op Joegoslavië verslaat en ze vergelijkt met het vuurwerk van een '4th of July'-viering. 'Zelden heeft iemand een publiek van zulk een hoogte zo wreed neergehaald', schrijft Kisselgoff. Volgens haar was het einde speciaal gericht tegen het New-Yorkse publiek. Ze twijfelt niet aan de oprechtheid van Kyliáns pacifistische gevoelens, maar vindt dat ze oproepen tot 'simplistische tegenargumenten': „Moet men zeggen dat hij in staat was zijn loopbaan in West-Europa voort te zetten dankzij de bescherming van het Westen door de NAVO?"

„Ze vat het veel te persoonlijk op", zegt woordvoerder Reginald Verschoor van het NDT. „De voorstelling eindigt sinds '95 altijd op soortgelijke manier. Het enige dat wisselt, is het commentaar dat te horen is: daarvoor wordt steeds iets uit de actualiteit gekozen."

Trouw commentaar

20-7-99

Steun aan oppositie Joegoslavië

Minister van buitenlandse zaken Jozias van Aartsen heeft gisteren zijn idee, dorpen in Joegoslavië die zich verzetten tegen president Slobodan Milosevic met brandstofhulp te belonen, voorgelegd aan zijn Europese collega's. Dat idee klinkt sympathiek, maar roept wel de nodige vragen op. Hoe moet dat uitgevoerd worden in een staat die zowel door de Navo als de Europese Unie als soeverein wordt gezien?

Een staat ook waar de macht nog steeds berust bij het regime van Milosevic, dat niet zal aarzelen elke druppel brandstof, of welke economische hulp dan ook, in beslag te nemen. En verder moet gevreesd worden dat het idee, als het al uitvoerbaar zou zijn, eerder bijdraagt tot versnippering van de oppositie dan tot bundeling. En bundeling van de oppositionele krachten in Joegoslavië tegen Milosevic is nu een eerste vereiste.

Afgelopen vrijdag is wat dat betreft een hoopvolle stap gezet. De Alliantie voor verandering, een verband van dertig oppositiegroepen, heeft die dag een akkoord gesloten met de Alliantie van democratische partijen, waarin zes groepen samenwerken. Een teken dat in ieder geval een deel van de oppositie bereid is de onderlinge verschillen ondergeschikt te maken aan één overheersend doel: hoe raken we verlost van Milosevic die het land in een chaos heeft gestort.

Enerzijds is het jammer dat de Servische Vernieuwingsbeweging, van de vroegere vicepremier Vuk Draskovic, zich niet bij het nieuwe verbond heeft aangesloten, maar anderzijds heeft Draskovic zich een uiterst onbetrouwbare windvaan getoond, die tijdens zijn vice-premierschap medeverantwoordelijk is geweest voor het beleid van Milosevic.

Als de Europese Unie en de Navo willen dat Milosevic van het politieke toneel verdwijnt, en dat willen ze, dan is het zaak dat zij de nieuw gebundelde oppositie tegen Milosevic één pogingen om van het land een functionerende democratie te maken, van harte steunen. Strafmaatregelen tegen het Joegoslavië van Milosevic moeten gehandhaafd blijven, terwijl het Joegoslavië zónder Milosevic grootschalige hulp in het vooruitzicht gesteld moet worden. Maar vooral zal in samenwerking met die gebundelde oppositie bereikt moeten worden dat de Joegoslavische bevolking ervan overtuigd raakt dat een Joegoslavië mét Milosevic op dood spoor zit.

Eerste Kosovaren kere... terug naar Macedonië

20-7-99

Van onze redactie politiek

DEN HAAG – De eerste chartervlucht met negentig Kosovaarse vluchtelingen vertrekt morgen naar Skopje in Macedonië. Vandaaruit worden de vluchtelingen naar hun woonplaatsen in Kosovo gebracht. Al eerder vertrokken zo'n vijftig Kosovaren op eigen gelegenheid.

Volgens een woordvoerster van de Internationale organisatie voor migratie (IOM) zullen de komende weken nog verschillende vluchten naar Macedonië vertrekken met vluchtelingen aan boord. De IOM heeft al 500 aanvragen binnen van Kosovaren die terug willen. De verwachting is dat dit aantal de komende tijd snel zal stijgen.

Het ministerie van justitie betaalt deze vluchten. Staatssecretaris Cohen heeft hiervoor geld ter beschikking gesteld.

Daarnaast verstrekt justitie een financiële bijdrage voor de eerste levensbehoeften na terugkee... Ook installeert het ministerie ee... bureau in Kosovo voor verder... ondersteuning van de vluchtelin... gen.

Volgens Cohen is sinds het te... rugtrekken van Servische troepen uit Kosovo de humanitaire situa... tie sterk verbeterd. Daarom ko... men de 7500 in Nederland verblij... vende Kosovaren niet langer in... aanmerking voor een tijdelijke... verblijfsvergunning en moeten ze... na het verlopen van de geldig... heidsduur van het visum vertrek... ken.

Om de terugkeer naar Kosovo te stimuleren is Justitie een voorlichtingscampagne begonnen. Naast het geven van financiële steun, helpt de overheid de vluchtelingen bij het verkrijgen van vervangende reisdocumenten. Het ministerie wijst in de campagne de Kosovaren er wel op dat de veiligheidssituatie in hun land nog niet optimaal is. Zo liggen er veel mijnen.

Duitsland is ook militair volwassen

20-7-99

Dank zij de Kosovo-oorlog is de internationale positie van Duitsland drastisch gewijzigd. Eindelijk heeft de Bondsrepubliek laten zien ook op militair gebied volwassen te zijn, meent Michèle de Waard. En dat is niet alleen te danken aan de rood-groene coalitie.

Duitse militairen op patrouille met Russische para's in de stad Mališevo in Kosovo. (Foto AP)

Duitsland doet internationaal weer mee. Nadat eerst de Duitse mark is ingezet als sterke pijler onder de Europese munt, speelt het nu ook op militair gebied in Europa een grotere rol. Dat is te danken aan drie zelfbewuste vijftigers: bondskanselier Gerhard Schröder (SPD), de groene minister van Buitenlandse Zaken Joschka Fischer, en SPD-minister Rudolf Scharping van Defensie. Aan de vooravond van de verhuizing naar Berlijn heeft dit drietal de Bondsrepubliek een nieuw gezicht gegeven: doortastend en betrouwbaar. Zij zijn de *Verantwortungsethiker* in de buitenlandse politiek, die geheel voldoen aan het model van de verantwoordelijke politicus zoals de socioloog Max Weber dat 80 jaar geleden ontwierp.

Terwijl het buitenland aanvankelijk terughoudend reageerde op de start van Schröders rood-groene coalitie, is de relatie met Amerika en de NAVO-partners negen maanden later veranderd in een allerhartelijkste vriendschap. Dat komt door de Balkan.

Juist de oorlog in Kosovo heeft de internationale positie van Duitsland dramatisch gewijzigd, constateren toonaangevende diplomaten in Bonn.

Door vastberaden in te stemmen met de militaire acties tegen Joegoslavië, de bombardementen op Belgrado en de inzet van Duitse troepen op de Balkan, overschreed de Bondsrepubliek de Rubicon, zoals Julius Caesar in 49 v. Chr. deed toen hij zijn manschappen naar Rome liet oprukken.

Alea iacta est, de teerling is geworpen, sprak Julius Caesar. Hij brak de wet die het Romeinse veldheren verbood met hun legioenen Romeins grondgebied te betreden. Caesars woorden werden beroemd. Zij gelden nu voor Duitsland, met dit verschil dat roodgroen zich niet buiten de wet stelde, maar zich juist kamerbreed gesteund wist door het parlement. Voor het eerst in deze eeuw stonden de Duitsers aan de goede kant.

Duitsland heeft een grote sprong voorwaarts gemaakt, zonder de steun van de publieke opinie te verliezen. Een meerderheid van de Bondsdag stemde met alle voorstellen inzake Kosovo in. Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Wolfgang Ischinger, die al onder Kohl diende, noemt dat zelfs de 'belangrijkste verworvenheid' van het afgelopen halfjaar.

In de zes maanden dat Duitsland voorzitter was van de Europese Unie en van de G8 (de zeven grootste industrielanden plus Rusland) is in de buitenlandse politiek een ontwikkeling mogelijk geworden, die gewoonlijk zes jaar had geduurd. Duitsland is normaal geworden, ook op militair gebied.

Duitse soldaten doen als vanzelfsprekend hun werk in Kosovo, waar ze veilige zônes scheppen voor Kosovo-Albanezen. De Duitse regering stuurt een politiek zwaargewicht als Bodo Hombach, Schröders belangrijkste adviseur, als coördinator naar de Balkan waar hij de wederopbouw moet regisseren. En toen de Servische president Milošević besloot, de aftocht van zijn troepen uit Kosovo aan te bieden, stuurde hij geen brief naar Washington, of Moskou, maar naar bondskanselier Schröder, weet Jacob Heilbrunn in *The New Republic* te melden.

Ooit was Duitsland deemoedig. Dat is niet meer het geval. Nu geeft het zelf adviezen en hulp. *Deutschland ist wieder da*, aldus Heilbrunn.

Net als alle andere bondgenoten nemen de Duitsers deel aan buitenlandse militaire vredesmissies en aan het crisismanagement van de NAVO. Duitsland is met volle verantwoordelijkheid en alle mogelijkheden die het heeft in Europa 'aangekomen', constateerde minister Scharping onlangs.

De oorlog bracht de nieuwe rood-groene regering, nog voordat ze eind oktober officieel was geïnstalleerd, in een uitzonderlijke situatie. Stabiele voortzetting van de politiek was geboden. Maar niets

> De Kosovo-oorlog was de katalysator voor de regering

zou blijven zoals het was geweest. „Vijftien minuten hadden we om te beslissen of Duitse piloten in Awacs zouden worden ingezet", herinnert Joschka Fischer zich in een reconstructie van *Die Zeit*.

Veel tijd om te beslissen hadden ze niet nodig. In Washington en andere Europese hoofdsteden mocht de rood-groene regering met scepsis worden bekeken, topambtenaren bij Buitenlandse Zaken in Bonn hadden niet de geringste twijfel over de onvoorwaardelijke steun van Schröder, Fischer en Scharping aan het bondgenootschap.

Het oorlogstrio realiseerde zich terdege dat niemand het roodgroene Duitsland meer had vertrouwd – thuis en in de NAVO – als het ook maar enige aarzeling over de politiek van de alliantie liet opkomen. Toch adviseerden Helmu Kohls strategen, oud-minister Volker Rühe van Defensie en Joachim Bitterlich – toen nog buitenlands politiek adviseur - hun overzeese vrienden in Washington met klem rood-groen onder druk te zetten. Hun telefoontjes zorgden ervoor dat de vs de *greenhorns* in Bonn tot een positief besluit in de Bondsdag dwongen – nog voordat ze goed en wel regeerden.

De oorlog was op 24 maart nog niet met bombardementen losgebarsten, of de Duitsers grepen de sturende rol die ze als voorzitter van de EU en de G8 konden spelen, met beide handen aan. Als Duitsland ergens een stempel op heeft gedrukt is dat de inbinding van Rusland bij de NAVO-strategie, het daarop volgende vredesplan van Fischer en de inschakeling van de Verenigde Naties. De Duitsers hebben op alle niveaus gesprekken met de Russen gevoerd om ze te committeren aan een oplossing voor de crisis. Zonder Moskou kan er geen vrede in Europa zijn, was een gevleugelde uitspraak in die dagen, terwijl in Washington nog menigeen geloofde aan het korthouden van de Russen. Het Duitse standpunt werd door de oppositie voluit gesteund. Meer continuïteit was niet mogelijk.

Het naar voren schuiven van oud-premier Tsjernomyrdin, de benoeming van de in Rusland geboren Fin Martti Ahtisaari als diens westerse counterpart, het vredesplan van Joschka Fischer – het waren allemaal ontwikkelingen waarbij de Duitsers een sleutelrol hadden. Een rol die door de partners volledig werd erkend.

Even speelde zelfs afgunst een rol toen het Fischer-vredesplan in Brussel zou worden gepresenteerd, wat op het laatste moment door het NAVO-hoofdkwartier werd getorpedeerd. Het was tenslotte ongebruikelijk dat dergelijke voorstellen niet uit Washington kwamen. Fischer mocht het plan niet zelf bekend maken. Maar toen het enkele dagen later door VN-secretaris-generaal Annan werd overgenomen om als basis voor een resolutie van de VN-Veiligheidsraad te dienen, lag de bal waar de Duitsers hem wilden hebben.

De Kosovo-oorlog heeft niet alleen Duitsland een grotere militaire rol gegeven. Ook de relatie tussen de vs en West-Europa heeft een wijziging ondergaan. In 1995 kwamen in de Bosnië-crisis alle belangrijke voorstellen uit Washington. Onderhandeld werd in Dayton, Ohio. Nu was het Franse Rambouillet de plek van handeling. Wat de militaire presentie in Kosovo betreft, blijkt de opperbevelhebber geen Amerikaan meer te zijn, maar een Brit. En na Groot-Brittannië levert Duitsland met 8.500 militairen het grootste contingent aan troepen.

Dankzij de Kosovo-crisis heeft Europa begin juni op het gebied van de veiligheids- en defensiepolitiek een stap naar voren kunnen zetten. Met de aankondiging van een gemeenschappelijk buitenlands- en defensiebeleid door Frankrijk, Groot-Brittannië en Duitsland, lijkt een oude Europese droom werkelijkheid te worden. Dat is een belangrijke bijdrage aan de voltooiing van het Europese integratieproces. Wat was de Europese muntunie geworden als

> Voor het eerst stonden Duitsers aan de goede kant

Duitsland de Duitse mark niet had ingebracht? En wat is een Europees veiligheidsbeleid als Duitsland niet bereid is ook troepen te leveren?

Niet de kracht van Amerika, maar de zwakte van Europa was het probleem, erkent Karsten Voigt (SPD), de invloedrijke coördinator van de Duits-Amerikaanse samenwerking bij Buitenlandse Zaken. Hij had niet durven wensen dat het met rood-groen zo zou lopen. Een nieuwe Duitse *Alleingang* of een renationalisatie was evenzeer denkbaar geweest. Schreef de Berlijnse historicus Arnulf Baring niet terecht dat het „enige werkelijke grote gevaar voor Duitsland lag en ligt in de altijd denkbare isolering"? De vastberadenheid in het buitenlands beleid heeft niet alleen de bondgenoten, maar ook roodgroen aangenaam verrast.

Zal Duitsland bescheiden blijven en biedt de Berlijnse Republiek voldoende houvast voor een Europa dat verder naar elkaar toegroeit? Met zijn EU-voorzitterschap heeft Gerhard Schröder, die er graag een andere stijl op nahoudt dan Helmut Kohl, de kans benut in één keer de dominan van zijn veelgeprezen voorgan van zich af te schudden. Of hij d nieuwe rol gezien de omvang zijn binnenlandse hervormin waaraan hij nu prioriteit moet ven, weet te continueren, is no vraag. Schröder, die zelfbewu uit de oorlog kwam, is in ieder val vast van plan het nieuwe z vertrouwen ook in eigen land ir zetten.

De nieuwe generatie heeft vuurdoop goed doorstaan. Ze z zichzelf eerder als vertegenwo diger van zakelijke belangen in buitenlandse politiek dan als eeuwige, zwaarmoedige zonda Schröder loopt nu eenmaal lie door een fabriekshal van Airb dan over de graven van de Twe Wereldoorlog, omschrijven in wijden de nieuwe 'lichtheid' in Duitse politiek.

Het huidige zelfbewustzijn in buitenlandse politiek is niet slec de verdienste van rood-groen. is de handtekening van de nao logse politici. Volker Rühe Kohls ploeg had zich niet and opgesteld dan Fischer. De Ko vo-oorlog heeft als katalysator werkt voor de politieke volwass heid van Duitsland in de buit landse politiek. De brede binn landse consensus maakt het mo lijk internationaal een normale drage te leveren.

Voor het herwonnen zelfv trouwen hoeven de buren bang te zijn. Al is de toon van nieuwe leiderschap grover en stijl in zeker opzicht bruusker bij Kohl, een gesterkt Duitslan beter voor het Europese integra proces dan een kwakkelende 'z ke man' in het hart van Euro Zelfs het najagen van het Duitse genbelang wordt door rood-gro uitsluitend in een internation context gezien. De *Westbindu* waarbij de eerste naoorlogse k selier Konrad Adenauer het na nale Duitse belang als synoni voor het Europese belang schouwde („wat goed is voor ropa, is goed voor Duitsland blijft de hoeksteen van het buit lands beleid. Daaraan kan de v huizing van Bonn naar Ber niets veranderen.

Michèle de Waard is correspond in Berlijn voor NRC Handelsbla

Servische minister:

Montenegro mag weg uit Joegoslavië

PODGORICA, 19 JULI. Een prominente Servische minister heeft gezegd geen problemen te zien als Montenegro zich zou losmaken van Servië. Hij sprak zich voor het eerst ook openlijk uit voor de benoeming van Milo Djukanović, president van Montenegro en uitgesproken criticus van de Joegoslavische leider Milošević, tot premier van Joegoslavië.

Bogoljub Karić, minister zonder portefeuille van Servië en een vertrouweling van Milošević, zei in een vraaggesprek met het Montenegrijnse blad *Vijesti* dat „de belangrijkste Montenegrijnse partij deel moet uitmaken van de federale regering en de premier moet leveren". Volgens de federale grondwet van Joegoslavië moet de federale premier een Montenegrijn zijn als de federale president een Servië is. Op dit moment is de belangrijkste Montenegrijnse rivaal van Djukanović, Momir Bulatović – een vazal van Milošević – premier. De pro-Westerse en hervormingsgezinde Djukanović staat bekend als een fel tegenstander van 'de autocraat' Milošević en wordt in de Servische staatmedia regelmatig als 'verrader' bestempeld. Tijdens de recente oorlog van de NAVO tegen Joegoslavië bood Djukanović tot immense woede van Belgrado de NAVO allerlei faciliteiten in zijn land aan. De regeringen van Montenegro en Joegoslavië erkennen elkaar niet.

Montenegro en Servië openden vorige week besprekingen over een nieuwe inrichting van de Joegoslavische federatie. Montenegro heeft gedreigd zich uit de federatie los te maken als die besprekingen niet met succes worden afgerond. De Montenegrijnen eisen volledige gelijkwaardigheid binnen de federatie. Om die gelijkwaardigheid te bereiden zou de federatie meer bevoegdheden moeten afstaan aan de componenten Servië en Montenegro.

Karić zei in het vraaggesprek geen problemen te zien als Montenegro zich zou willen afscheiden van Servië. „Als we het niet eens worden, zit er niets anders op dan op democratische en beschaafde manier uiteen te gaan", aldus Karić. „Als Montenegro zich afscheidt, zijn we nog steeds naaste buren." Hij riep de 'vriendschappelijke' scheiding van Tsjechië en Slowakije in herinnering en tekende aan dat die landen „sindsdien met succes samenwerken". Mochten Servië en Montenegro uiteen gaan, dan staat niets „kwaliteitsrelaties" in de weg.

Karić is de eerste Servische leider die zinspeelt op een uiteenvallen van de federatie. Hij is ook de eerste Servische leider die zinspeelt op een benoeming van Djukanović tot federaal premier.

Karić is invloedrijker dan zijn functie, minister zonder portefeuille, doet vermoeden: hij is een bankier die dankzij intensieve samenwerking met het regime tijdens de periode van de sancties tegen Joegoslavië puissant rijk is geworden. Met zijn drie broers beheert hij een vooral in het buitenland gevestigd zakenimperium. Hij is bovendien betrokken bij het beheer en bij het verstoppen van de buitenlandse banktegoeden van Milošević, diens familie en diens belangrijkste vertrouwelingen. (AFP, Reuters)

'Clinton en Blair planden in Kosovo een grondoorlog'

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 19 JULI. Drie dagen voordat de Joegoslavische president Slobodan Milošević op 3 juni akkoord ging met de ontruiming van Kosovo waren de Verenigde Staten en Groot-Brittannië het eens geworden over een invasie van Kosovo met grondtroepen. Dat schrijft het Britse zondagsblad *The Observer*.

Volgens het blad waren president Bill Clinton en premier Tony Blair het eens geworden over een grondoorlog om Kosovo, die de codenaam B-Minus kreeg. De grondoorlog zou in de eerste week van september moeten beginnen met een strijdmacht van 170.000 man (onder wie 50.000 Britse soldaten). Ze zouden binnen zes weken – nog voor de eerste wintersneeuw – Kosovo moeten bezetten, aldus The Observer, die zich beroept op Britse militaire deskundigen en op niet nader geïdentificeerde bronnen bij de NAVO.

Volgens de Britse luchtmachtmaarschalk John Day, de op een na hoogste Britse militair, wist Slobodan Milošević van dit akkoord tussen Clinton en Blair. Op 3 juni, toen hij instemde met de terugtrekking van alle Joegoslavische en Servische troepen uit Kosovo en de legering van de internationale vredesmacht KFOR, bevond de NAVO zich op enkele dagen van een formeel besluit over de vorming van het grondleger voor de invasie in Kosovo. De negentien lidstaten zouden het plan volgens Day zonder twijfel hebben goedgekeurd.

De door The Observer ondervraagde deskundigen gaan ervan uit dat het grondleger van de NAVO zou zijn geslaagd in zijn opzet. Volgens de Britse opperbevelhebber Sir Charles Guthrie werden de Servische troepen overschat. Hij beschreef hen als „beulen, goed in het uitmoorden van vrouwen, kinderen en bejaarden".

Volgens The Observer heeft NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark een harde strijd moeten voeren om het plan voor een grondoorlog er bij de Amerikaanse regering – vooral bij minister van Defensie William Cohen – door te krijgen. De Britten gaven hem, om te kunnen beoordelen hoe de hoogste politieke leiders over de zaak dachten, zelfs toestemming om de privé-telefoongesprekken tussen Clinton en Blair (mee) af te luisteren. Clark kreeg uiteindelijk het groene licht. Een Amerikaanse genie-brigade werd naar Albanië gestuurd om de aanvoerwegen naar de grens met Kosovo in orde te maken. Ook benoemde Clark een geheime staf op het hoofdkwartier in het Belgische Bergen, die de plannen voor een grondoorlog baseerde op Britse plannen voor zes verschillende alternatieven voor een inval in Kosovo en Servië zelf, opgesteld in juni 1998.

metro MAANDAG 19 JULI 199

Leger waarschuwt demonstranten

Joegoslavische stafchef ontkent steun bevolking voor oppositie

De stafchef van het Joegoslavische leger heeft gisteren in de regeringskrant *Politika* verklaard dat de oppositieleiders, die al ruim twee weken betogen tegen het bewind van president Slobodan Milosevic, "het land naar een nieuwe catastrofe zullen leiden".

Volgens generaal Dragoljub Ojdanicen, die door het Joegoslavië-tribunaal is beschuldigd van oorlogsmisdaden, kunnen de oppositieleiders "niet op de steun van het volk rekenen". Ook noemde Ojdanicen hen "vazallen van het westen".

Het was voor het eerst sinds het begin van de betogingen dat de generaal dergelijke waarschuwingen uitte.

Zaterdag is in Kragujevac, honderd kilometer ten zuiden van Belgrado, door zeker 15.000 mensen gedemonstreerd tegen de regering. De betogers riepen leuzen als "Weg met Slobo" en "Nooit meer oorlog". Het was een van de grootste demonstraties van de afgelopen weken.

Tot deze betoging was opgeroepen door Vuk Draskovic, de leider van de Servische Vernieuwingsbeweging.

Draskovic wil niet samenwerken met andere oppositieleiders, wat ertoe leidt dat de oppositie verdeeld blijft. De eerdere betogingen werden georganiseerd door de Alliantie voor Verandering, een overkoepelende organisatie waar verscheidene oppositiepartijen in samenwerken. De Alliantie voor Verandering heeft Draskovic gevraagd zich bij de alliantie aan te sluiten, omdat ze in feite hetzelfde doel nastreven. Maar Draskovic weigert dit.

Het was niet duidelijk of de deelnemers aan de demonstratie van zaterdag specifiek tot de aanhang van Draskovic behoorden. Ze zouden ook kunnen deelnemen aan de manifestatie, omdat ze tegen het bewind van Milosevic zijn. (AP)

SASA STANKOVIC/EPA

Betogers dragen tijdens een demonstratie in Kragujevac een spandoek van de Servische oppositieleider Draskovic. Zo'n 15.000 mensen namen deel.

Legertop Servië dreigt oppositie

Van onze correspondent

BOEDAPEST, maandag

De opperbevelhebber van het Joegoslavische leger, generaal Dragoljub Ojdanic, heeft de oppositie in Servië gewaarschuwd voor een „nieuwe catastrofe" als men doorgaat met het vertrek te eisen van president Slobodan Milosevic.

Het is het eerste openlijke dreigement van de legertop en een teken dat in ieder geval de militaire leiders nog achter Milosevic staan. Een ingrijpen tegen de demonstrerende oppositie is daarmee nog steeds mogelijk.

Onder de lagere rangen bestaat wel veel onvrede. Sinds het einde van de NAVO-luchtaanvallen hebben duizenden soldaten geprotesteerd tegen het uitblijven van hun soldij. In totaal zou er nog zo'n 215 miljoen gulden aan achterstallig loon moeten worden uitbetaald. Geld dat er in het verpauperde Servië niet is. Enige honderden reservisten blokkeerden in het weekeinde kruispunten in de steden Nis en Krusevac.

Generaal Ojdanic, die net als Milosevic is aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden door het VN-tribunaal in Den Haag, hield zich verre van kritiek op zijn troepen. Zijn boosheid richt zich vooral op oppositieleiders als Zoran Djindjic en Vuk Draskovic die straatprotesten tegen het regime organiseren.

In zijn eerste protest tegen Milosevic kreeg Draskovic zo'n 15.000 mensen op de been in de centraal Servische stad Kragujevac. De demonstratie was een stuk groter dan die van de Alliantie voor Verandering van Djindjic een dag eerder.

Draskovic is altijd populair geweest, maar heeft nooit een slag van Milosevic kunnen winnen. De bebaarde leider koos daarom eind vorig jaar zelfs de zijde van de president, maar is nu definitief op Milosevic uitgekeken.

Draskovic weigert één front te vormen met de Alliantie voor Verandering. Bij eerdere

maandag 19 juli 1999

Democratieles in Kosovo

AMSTERDAM — Inwoners van Kosovo zouden lessen in democratisch burgerschap moeten krijgen, vindt PvdA-Kamerlid Middel.

Hij zei dat afgelopen weekeinde in een uitzending van Radio Amsterdam FM.

Volgens Middel moet Kosovo niet alleen economische en militaire hulp krijgen voor de wederopbouw, maar ook lessen in democratie.

Deze kennis kan Kosovaren helpen zichzelf in alle vrijheid goed te besturen. Onder het strenge Joegoslavisch bewind hadden ze die vrijheid in mindere mate. „De geschiedenis van zeshonderd jaar kan je niet zomaar uitvlakken", stelt Middel.

De lessen zouden enigszins vergelijkbaar zijn met de cursussen democratie die na de Tweede Wereldoorlog aan Duitsers werden gegeven. (ANP)

Gele rijders vinden opslagplaats UÇK

KOSOVO Nederlandse militairen die deel uitmaken van de Gele Rijders in Kosovo, hebben donderdagavond in het dorpje Goric een illegale wapenopslagplaats van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK ontdekt.

Ze namen 37 Kalasjnikovs, 45 geweren, een machinegeweer, handgranaten en munitie in beslag, aldus een defensiewoordvoerder vanuit Orahovac.

Vier Albanezen werden ontwapend en daarna weer vrijgelaten. Ze vertelden dat ze een huis moesten bewaken, dat vervolgens door de Nederlandse militairen werd doorzocht. Daar vonden ze de wapens. De Nederlandse patrouille werd vergezeld door zes Duitse militairen en later nog twee Russische officieren. (ANP)

'Servische oppositie speelt met vuur'

AP, AFP

BELGRADO

Zowel de chef-staf van de Joegoslavische strijdkrachten als de voorzitter van het Servische parlement heeft de demonstrerende oppositie gewaarschuwd dat ze met vuur speelt.

Generaal Dragoljub Ojdanic zei dat oppositieleiders die het aftreden van president Milosevic eisen 'een nieuwe catastrofe' riskeren. Parlementsvoorzitter Dragan Tomic verweet hen dat ze 'het verwoestende werk van de NAVO afmaken'. Volgens hem laat de oppositie zich door het buitenland betalen.

De Alliantie voor Verandering, een coalitie van oppositiegroepen, organiseert dagelijks protestacties in tal van Servische steden. Alleen oppositieleider Draskovic doet niet mee. Hij organiseerde zaterdag in Kragujevac een eigen demonstratie.

Milosevic gaf pas toe na besluit grondoorlog

Van onze buitenlandredactie

AMSTERDAM – De beslissing van de Joegoslavische president Milosevic om zijn troepen uit Kosovo terug te trekken, kwam drie dagen nadat de VS en Groot-Brittannië besloten tot een invasie van Kosovo met grondtroepen.

Dat meldt de Britse zondagskrant *The Observer* op basis van formele interviews met Britse militairen. De Britten gaan ervan uit dat Milosevic wist dat er een grondoorlog zou komen, toen hij op 3 juni besloot zijn verzet op te geven.

Washington gaf op 31 mei toe aan druk van Londen om in september een grondoorlog te beginnen. Onder de code naam B-Minus zouden 170 000 militairen worden ingezet. Groot-Brittannië was bereid met 50 000 militairen het grootste aandeel te leveren. De VS zouden 30 000 militairen sturen, terwijl Frankrijk, Duitsland en Spanje samen 40 000 mannen en vrouwen zouden inzetten. De invasie moest zes weken duren. Na half oktober moet met zware sneeuwval gerekend worden.

Eind mei werd al bekend dat de Navo meer troepen naar de regio ging sturen. Als motief werden 'humanitaire doelen' opgegeven, maar naar nu blijkt was de troepenopbouw bedoeld om tijd te sparen. Een formele Navo-beslissing voor de invasie was niet te verwachten vóór juli, veel te kort dag.

Britse militairen gaan ervan uit dat Milosevic van de invasie wist, toen hij toegaf in de kwestie Kosovo. De Britten houden er rekening mee dat de Amerikanen de informatie hebben doorgespeeld, om Milosevic onder druk te zetten. Maar het kan ook zijn dat Joegoslavië goede, geheime bronnen had. Volgens de Britten is tijdens de Navo-bombardementen uit verschillende incidenten gebleken, dat het Joegoslavische leger over geheime informatie beschikte.

Volgens *The Observer* is al sinds juni 1998 gewerkt aan plannen voor een eventuele invasie door een groep strategen, die onder de naam 'Jedi Knights' in het geheim in Brussel bijeenkwam.

De Britse militairen zouden met Blair snel tot een overeenstemming zijn gekomen. Volgens de Britten heeft de Navo-opperbevelhebber, de Amerikaanse generaal Clark, echter een titanenstrijd moeten leveren om de goedkeuring van Washington te krijgen.

De Servische politicus Vuk Draskovic is zaterdag met een campagne begonnen voor vervroegde verkiezingen in Servië. Draskovic zegt dat zijn doel is om Milosevic weg te krijgen, maar hij accepteert de sterke man in Belgrado nog wel als lid van een overgangsregering. Die moet een einde maken aan de sancties tegen Servië en ervoor zorgen dat Servië's terugkeren naar Kosovo. Draskovic weigert zich aan te sluiten bij de overige oppositie. Zaterdag tijdens een bijeenkomst met 15 000 aanhangers, uitte Draskovic kritiek op andere oppositie-

Van Vuk hoeft Slobo niet de gevangenis in

Slobodan Milošević moet aftreden, maar naar de gevangenis hoeft hij niet. Dat zei opposant Vuk Drašković zaterdag op de eerste grote protestbijeenkomst van zijn partij. Hij zie ook niet te willen samenwerken met de rest van de oppositie in Servie

[redacted]

Op zijn eerste na-oorlogse protestdemonstratie zegt Vuk het nog net niet in de woorden van Milošević zelf dat 'niemand het recht heeft de Serviërs te slaan'. Maar de vele duizenden Servische vluchtelingen uit Kosovo die uit het hele land met bussen naar de bijeenkomst in Kragujevac gekomen zijn klinken de woorden van de chef van de Servische Vernieuwingsbeweging vertrouwd in de oren. Eind jaren tachtig legde de toen nog jonge en onbekende apparatsjik Slobodan Milošević met die woorden de basis voor zijn politieke carrière.

Goran Djurić was erbij. Tien jaar geleden stond hij voor Milošević te juichen in Kosovo Polje. Vorige maand is hij Kosovo ontvlucht, met het Joegoslavische leger. Hij woont nu zolang bij familie in Servië en leeft van de verkoop van zijn laatste spulletjes. „Wij zijn hier vreselijk ontvangen. Het enige dat ik gekregen heb is een papiertje van het Rode Kruis met mijn naam erop en een nummer. Verder niets, geen cent." Verbitterd vertelt hij dat het regime mensen als hem alleen maar wil helpen als het er belang bij heeft.

Van zijn mede-Serviërs valt ook niets te verwachten. „De maatschappij wankelt op de rand van de afgrond en gewone mensen kunnen niets doen." Djurić sluit een burgeroorlog niet uit als het regime zal ingrijpen tegen de demonstraties. „Milošević is nu elf jaar aan de macht. Negen jaar daarvan is het land al in oorlog. Wij waren een goede familie. Hebben allemaal gestudeerd. Ik heb in Kosovo een huis staan dat een paar jaar geleden nog één miljoen mark waard was. Ik bezat de grootste viskwekerij van Kosovo, van heel Joegoslavië. En nu staan we op straat."

„Alle verantwoordelijkheid voor de rampen die de afgelopen tien jaar over ons zijn uitgestort, in het bijzonder de vernietiging van Kosovo, ligt bij de president", begint Drašković zijn optreden even later. „De president moet aftreden uit al zijn functies." Vervolgens zet hij enthousiast de aanval in op de rest van de oppositie, verzameld in de brede Alliantie voor Verandering, die twee dagen eerder op dezelfde plaats ook al tienduizend demonstranten wist te trekken. „Wij willen geen parades, geen charades en geen handtekeningenacties", roept hij in een duidelijke verwijzing naar Zoran Djindjić die een grote mars naar Belgrado wil organiseren en een petitie laat rondgaan die inmiddels door honderdduizenden Serviërs is ondertekend. „Wij hebben geen slogans nodig maar een programma dat niet afhangt van de vraag of iemand eindelijk bezwijkt onder druk en aftreedt, maar van ons zelf en van onze vastberadenheid", aldus Drašković.

> 'Geen parades, geen charades en geen petities'

Het belangrijkste punt in het programma van Drašković blijkt dan ook niet het vertrek van Milošević maar het opheffen van de economische en politieke sancties tegen Joegoslavië. Daartoe moet er eerst een overgangsregering komen, zowel in de Joegoslavische federatie als in de Servische republiek. Voor de federatie ziet Drašković een belangrijke rol weggelegd voor de partij van de opstandige Montenegrijnse president Djukanović, de DPS. „De DPS zou de premier moeten leveren in de nieuwe regering en de contacten met het buitenland moeten herstellen." Djukanović zou daar volgens Drašković wel voor voelen. Verkiezingen zijn volgens de leider van de Servische Vernieuwingspartij pas aan de orde als de sancties zijn opgeheven. Van samenwerking met de Alliantie voor Verandering wil Drašković pas na de verkiezingen horen. Op dit moment denkt hij in zijn eentje het beste af te zijn.

De naar schatting vijftienduizend ontevreden Serviërs die op de protestbijeenkomst zijn afgekomen kijken wat glazig als Drašković zijn programma presenteert. Oók als hij verkondigt dat wat hem betreft Milošević niet de gevangenis in hoeft, dat er geen wraak moet worden genomen.

[redacted]

Vladan Batić, de leider van de Servische christen-democraten en één van de voormannen van de Alliantie voor Verandering, heeft Drašković inmiddels scherp veroordeeld, vooral omdat hij tegen een verenigde oppositie is en omdat hij het op een akkoordje wil gooien met Milošević' socialisten. „Je kunt het heden en het verleden niet samenbrengen, net zomin als schande en eergevoel, diefstal en oprechtheid." Voor Batić is de rede van Drašković het bewijs dat zijn SPO probeert gemene zaak te maken met het regime en een uitweg zoekt voor Milošević.

LEGER – De Joegoslavische opperbevelhebber, generaal Dragoljub Ojdanić, heeft gisteren de Servische oppositie, die het aftreden eist van president Slobodan Milošević, uitgemaakt voor 'verraders'. In het blad *Politika* maakte de generaal de opposanten van Milošević verder uit voor „verloren zielen" en „vazallen van het Westen", die „met geweld de macht in handen willen nemen en het land naar een nieuwe catastrofe willen voeren."

Ojdanić werd opperbevelhebber van de Joegoslavische strijdkrachten aan de vooravond van de oorlog in Kosovo, toen zijn voorganger wegens kritiek op het beleid van Milošević werd weggezuiverd. Ojdanić is met vier andere Servische gezagsdragers (onder wie Milošević) door het VN-tribunbaal in Den Haag in staat van beschuldiging gesteld wegens oorlogsmisdaden in Kosovo. (AP)

Een eerste poging van de Verenigde Naties om de politieke leiders van Kosovo met elkaar in gesprek te brengen, is vrijdag mislukt doordat de liberale partij LDK van Ibrahim Rugova verstek liet gaan. Reden van haar afwezigheid was onvrede met de afvaardiging van het bevrijdingsleger UCK, die even groot was als die van de genodigde liberalen. Rugova's rivaal, UCK-leider Thaci, was wel aanwezig.

De bijeenkomst was bedoeld als voorbereiding op de vorming van een overgangsbestuur voor de Servische provincie. De coördinator van dit proces, Bernard Kouchner, was teleurgesteld over de afwezigheid van afgevaardigden van Rugova's partij. 'Ik betreur het dat de LDK ervoor heeft gekozen niet aan de eerste bijeenkomst deel te nemen.' In Servië hebben dertig oppositiegroeperingen zich verenigd in hun acties tegen president Milosevic. Het betreft de Alliantie voor Verandering onder leiding van Zoran Djindjic en de Alliantie van Democratische Partijen. Zij gaan gezamenlijk een mars op Belgrado organiseren.

Een groep van honderd Servische reservisten heeft gisteren verkeerswegen in de Servische stad Nis geblokkeerd. Ze protesteerden daarmee tegen het uitblijven van de uitbetaling van hun soldij voor de maanden dat zij in Kosovo vochten.

Een Albanese familie uit Kosovo bestijgt vrijdag in München de vliegtuigtrap naar het toestel dat hen naar Skopje zal brengen. Van daaruit zullen zij naar hun dorp terugkeren. FOTO EPA

Balkan wordt van randgebied tot symbool

Met de oorlog tegen Servië is een grens getrokken tussen wat Europa is en wat daarbuiten geacht wordt te vallen, meent Paul Scheffer. Het Westen is een verplichting aangegaan die verder reikt dan het instandhouden van twee protectoraten op de Balkan.

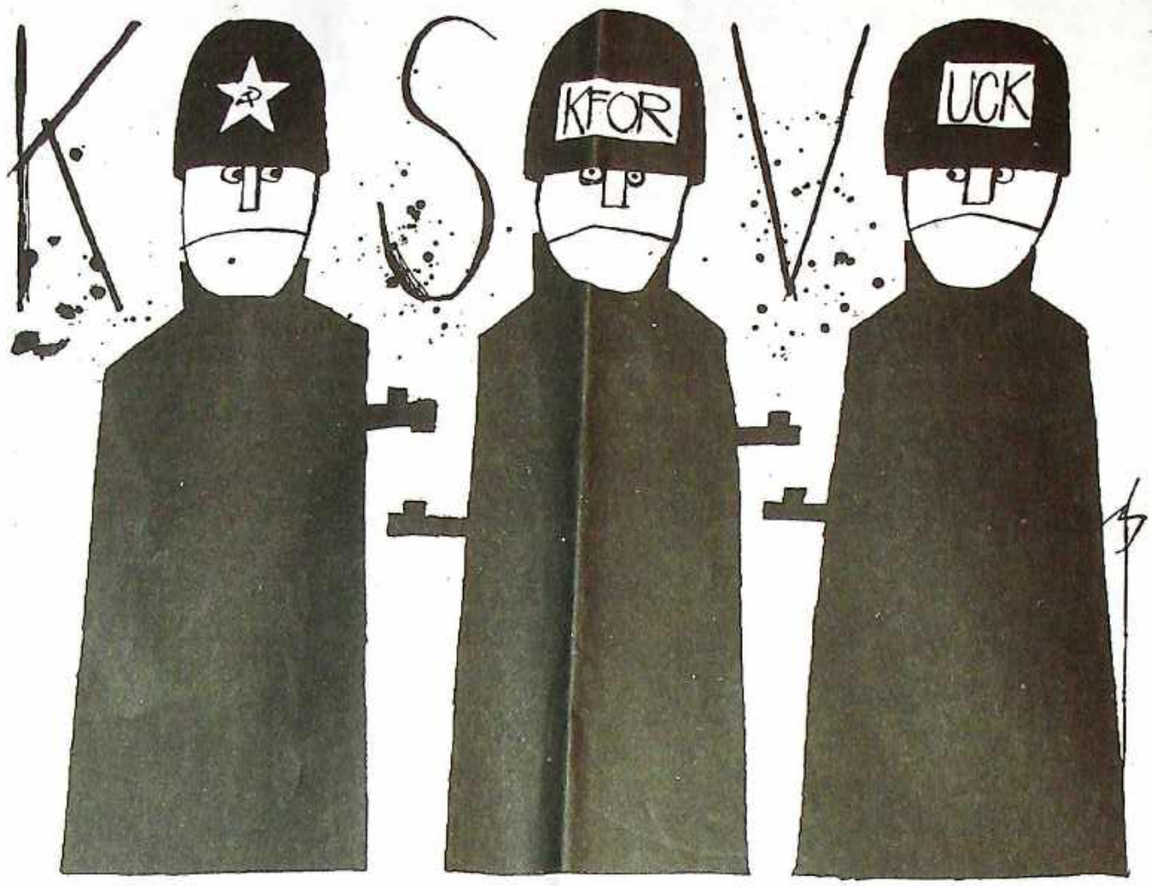

TEKENING: FRITS MULLER

Wie rekenschap van gezagsdragers verlangt, dient ook zelf om te kijken. Hoe moeten de critici van de militaire interventie nu achteraf oordelen over de oorlog tegen Servië en de gevolgen daarvan voor Europa? Daar valt heel wat over te zeggen, maar eerst moet worden vastgesteld dat Milošević' macht is ingedamd, de terugkeer van de vluchtelingen in volle gang is en een vergelijk met Rusland mogelijk bleek. Veel sombere verwachtingen zijn niet bewaarheid. Omschrijvingen van de uitkomst van de oorlog als een 'patstelling' of 'stom geluk' of 'geen humanitair feestlijstje' zijn dan ook veel te karig.

Het gebruik van geweld is gerechtvaardigd door te zeggen dat dit een 'oorlog voor de mensenrechten' was en dat daarmee in ieder geval in 'ons' Europa een norm overeind is gehouden. Een eindoordeel over de oorlog is te vroeg. Veel zal afhangen van het vervolg: brengt deze oorlog een duurzame omslag teweeg in onze houding tegenover humanitaire interventie? En vloeit er een verplichting uit voort om de Balkan in Europa te integreren?

Men kan zich afvragen of de houding tegenover etnische zuivering werkelijk is veranderd. Want reageren de Westerse militairen niet net als bij de verdrijving van de Serviërs uit de Krajina en de gedwongen volksverhuizing in Bosnië nu opnieuw halfhartig op de zuiveringen in Kosovo? We zien vertrouwde beelden: soldaten staan weer met machteloze gebaren naast de smeulende resten van een huis. De ontwapening van het UÇK wordt niet krachtdadig ter hand genomen; steeds duidelijker blijkt hoezeer dat leger moet worden gewantrouwd. Eerst is voor autonomie gevochten aan de zijde van het rebellenleger, nu moet tegen het streven naar onafhankelijkheid van dezelfde opstandelingen worden gestreden. Of daartoe de wil zal worden opgebracht mag worden betwijfeld en zo zijn we verstrikt geraakt in een ongewisse protectoraatsvorming. In de ogen van de Kosovaren kunnen de bevrijders van gisteren gemakkelijk de bezetters van morgen worden.

De geschiedenis van de onderhandelingen in Rambouillet moet nog worden geschreven, maar de journalist Mark Danner merkt op dat „niemand kan zeggen hoe Kosovo er nu uit zou zien en hoeveel Kosovaren nog in leven zouden zijn wanneer Albright de Serviërs niet een arrogant ultimatum had gesteld" (*New York Review of Books*, 15 juli). Die balans kan nooit worden opgemaakt, maar iedereen zal toch inzien dat de prijs in mensenlevens hoog is geweest. Althans aan Kosovaarse en Servische kant, aan Westerse zijde vielen geen slachtoffers.

Volgens velen heeft de risicoloze strategie al vanaf het eerste moment de humanitaire doelstelling ondermijnd. De Albanese journalist en onderhandelaar in Rambouillet, Veton Surroi, zei misprijzend: „De NAVO voerde een klinische oorlog als betrof het een geavanceerd computerspel. Het Kosovaarse volk heeft daardoor langer geleden dan nodig was" (NRC Handelsblad, 23 juni).

Ogenschijnlijk heeft de technologie ons van een netelig dilemma bevrijd. Het lijkt nu mogelijk om met minimale risico's een oorlog voor de mensenrechten te voeren.

Deze wijze van oorlogvoering hoort bij een samenleving die met technologische middelen probeert het lijden uit te bannen. Maar net zoals de voortschrijdende medische wetenschap nieuwe vragen oproept, geldt dat voor de 'vooruitgang' in militaire kennis. De paradox van humanitaire interventie is voor iedereen zichtbaar: de heiligheid van het leven verbiedt het nemen van risico's bij de verdediging ervan buiten de eigen grenzen. De dagen van het 'kanonnenvoer' zijn voorbij. Men zag de verwarring op de gezichten van de soldaten die als bevrijders werden binnengehaald maar, anders dan de Russen, Amerikanen of Canadezen in 1945, geen oorlog hadden gevochten.

Wat tegelijk opviel was de groeiende onverschilligheid als het om doden aan de andere kant ging. Nu kan men zeggen dat de terughoudendheid bij de bombardementen op Servië toch van het tegendeel getuigt, maar evenzeer is zichtbaar dat na de aanvankelijke opwinding over burgerslachtoffers, de meldingen van 'missers' langzaam naar de binnenpagina's verdwenen. Wie over oorlogsmisdaden aan Westerse kant sprak – bijvoorbeeld het bombarderen van de televisietoren waarbij doden vielen – werd weggehoond.

Deze oorlog past in een samenleving die leeft bij het adagium 'alles is te koop'. Russische instemming, geweld tegen Servië en de wederopbouw van Kosovo: het is *au fond* een kwestie van geld. Dat is in ieder geval het enige offer dat de welvarende burgers van het Westen hebben moeten brengen. Dat is vooralsnog een fundamentele zwakte van humanitaire interventie, ook wel te omschrijven als de wil om het rechtsgevoel te bevredigen tegen nultarief. Was de oorlog tegen Servië een precedent of een uitzondering? Voorlopig benadert het laatste dichter de waarheid.

De beweegredenen om ten strijde te trekken kunnen niet alleen als een oefening in mededogen met het lot van de Kosovaren worden beschreven. Het is onmiskenbaar dat naast morele verontwaardiging, die voorzover men kan nagaan het zwaarste woog, ook een steeds pijnlijker gezichtsverlies van de westerse landen tot ingrijpen aanzette. Acht jaar vernedering door Milošević speelde een eigen rol om de grens van het geweld over te steken.

Anders gezegd, naast morele argumenten speelden geopolitieke overwegingen een rol. Dat is allerminst een verwijt, het maakt duidelijk dat humanitaire interventie meestal wordt geschraagd door veiligheidspolitiek. De angst voor een uitbreiding van het conflict op de Balkan en de daarbij horende vluchtelingenstromen was een argument om geweld te gebruiken.

Samuel Huntington voorspelde in zijn beroemde studie *The clash of civilizations* dat de oorlogen na het einde van de Koude Oorlog zouden plaatsvinden langs de breuklijnen van beschavingen en religies. Het is evident dat dergelijke tegenstellingen ook hier een rol speelden: latijns versus orthodox christendom en natuurlijk christendom versus islam.

Maar in zijn ogen is een vreemd patroon van bondgenootschappen ontstaan: het Westen komt de moslimbevolking van Bosnië en Kosovo te hulp. Met interventies in een conflict tussen orthodoxe christenen en moslims hebben we helemaal niets te winnen, althans dat zou de conclusie uit zijn theorie moeten zijn. Men zou echter ter verdediging van Huntingtons stelling kunnen aanvoeren dat het Westen geen islamitische enclaves in Europa wil. Een onafhankelijk Kosovo of een Bosnië dat uit elkaar valt zou als uitkomst twee wrokkige moslimstaatjes hebben, waarop niemand zit te wachten. Onbedoeld gevolg van de oorlog zou echter kunnen zijn dat onafhankelijkheid van Kosovo onontkoombaar wordt.

Ondanks deze kanttekeningen bij de morele rechtvaardiging van de oorlog, moeten de critici van het geweldsgebruik zichzelf de dwingende vraag stellen: waarom niet aan de hoofdlijn vastgehouden, namelijk in 'ons' Europa kunnen we etnische zuivering niet langer aanvaarden. Of zoals H.L. Wesseling laconiek schreef: beter één volk gered, dan geen volk gered. Hier stuiten we op een aantal meer machtspolitieke bedenkingen, die gedurende de oorlog niet of slechts ten dele correct bleken.

De angst voor een escalatie van de gewelddadigheden deed sommigen ernstig aarzelen over de wijsheid van de oorlog tegen Servië. De situatie in Moskou was zeer labiel en China raakte in alle staten door de rare combinatie van een bombardement op de ambassade en een spionage-affaire. Tijdens de oorlog tegen Servië raakten kwesties die niets met elkaar te maken hadden verstrikt en we zagen hoe uit een lokaal conflict een internationale confrontatie kan ontstaan. Zeker is wel dat deze oorlog een redelijk gelukkige afloop heeft gehad, wat weer iets anders is dan 'stom geluk'.

> Er is nu een norm gedefinieerd die de moeite van het verdedigen waard is

Direct in verband daarmee is de vraag welke risico's in de omgang met Rusland aanvaardbaar zijn en welke niet? Ogenschijnlijk zijn veel van de trauma's bedwongen en heeft Rusland gekregen wat het wilde: internationale erkenning en financiële steun. In die zin was de diplomatie succesvol. Tegelijk zijn verschillende afspraken met voeten getreden en is de machtsontplooiing van de NAVO nogal gewaagd, zoals blijkt uit de aanhoudende ruzie over de Russische troepen in Kosovo.

Rusland is er voor het eerst sinds lange tijd niet voor teruggeschrokken om met militaire middelen – de bezetting van het vliegveld van Pristina – een voldongen feit te scheppen en dat heeft velen aan het denken gezet. Welke risico's is een getergd Rusland verder bereid te nemen? En hoe moet het Westen met schijn en werkelijkheid van dit imperium in ontbinding omgaan? De eigenmachtige rol van de NAVO, na de al omstreden uitbreiding, is een geweldige aanmoediging voor het Russische nationalisme. Bij de komende verkiezingen kunnen we de balans opmaken.

Kissinger schreef over de gevolgen van de verpletterende technologische voorsprong van het Westen, zoals nu sinds de Golfoorlog meermalen ten toon is gespreid (*Newsweek*, 21 juni). Volgens hem kan een overwicht in conventionele wapens een toenemende proliferatie van kernwapens uitlokken. De rest van de wereld heeft de technologische slag verloren, en deze machtsverschuiving kan men enkel goedmaken door het verwerven van atoomwapens. Tsjernomyrdin werd in Newsweek geciteerd met de uitspraak „the world has never been in this decade so close as now to the brink of nuclear war".

Het 'gaullistische' complex in Rusland – waarbij de kernmacht als een compensatie voor economische en technologische zwakte geldt – heeft natuurlijk een volkomen andere lading dan in Frankrijk. Het is wel zeker dat een politiek die Rusland verder provoceert enorme gevolgen kan krijgen voor de veiligheid in Europa. Of de huidige reparatie van de betrekkingen voldoende is, moet nog blijken. Maar het sluiten van het luchtruim voor Russische militaire vliegtuigen door landen als Roemenië, Bulgarije en Oekraïne tijdens de crisis rond het vliegveld van Priština kan niet anders dan een gevoel van isolement achterlaten.

Vaak is de afgelopen maanden gezegd: een regime dat oorlog voert tegen de eigen bevolking is niet langer te tolereren. Maar de omstandigheid waarbij de NAVO zich tot een VN in het klein omvormt en het volkenrecht in eigen hand neemt, is enkel voorstelbaar in Europa. Dat hebben vele voorstanders dan ook gezegd: deze oorlog gaat om onze omschrijving van het toekomstige Europa. Als dat meer is dan een gelegenheidsargument, wordt gezegd dat Rusland (Tsjetsjenië) en Turkije (de Koerden) niet bij Europa horen, want niemand wil met geweld in deze landen interveniëren.

Vele toezeggingen zijn gedaan aan Macedonië, Albanië, Montenegro, Bosnië. Om nog te zwijgen over Oekraïne, Roemenië en Bulgarije. Wat hun precies is toegezegd over hun toekomstige relaties met de NAVO en de EU is onduidelijk, maar met de oorlog tegen Servië is een grens getrokken tussen wat Europa is en wat daarbuiten geacht wordt te vallen. Op het grondgebied van de toekomstige Unie is een norm gedefinieerd die de moeite van het verdedigen waard is. Het 'realisme' van de critici van de oorlog is achterhaald door het 'moralisme' van de politici.

Ook hier geldt dat het eindoordeel of nieuwe rechtsverhoudingen zijn gecreëerd afhankelijk is van het vervolg. Met de oorlog is een geweldige verplichting aangegaan, die verder reikt dan het instandhouden van twee protectoraten. De wil om stabiliteit te exporteren staat tegenover de angst om instabiliteit te importeren. Kissinger schreef bezorgd dat we nu de rol van het vroegere Habsburgse en Ottomaanse imperium op ons gaan nemen in deze regio. Die zorg is terecht: hebben we de 'imperiale' wil om deze landen duurzaam bij het beschavingsregime van de Europese Unie te betrekken? En zal zo'n uitgebreid Europa wel voldoende innerlijke samenhang hebben om duurzaam vrede te garanderen en een communautaire rechtsorde te doen naleven?

Tegelijk is de wedervraag pertinent: is er na deze oorlog wel een alternatief voor de geleidelijke integratie van de Balkan? De mentale kaart van Europa lijkt te zijn veranderd: van een randgebied is het voormalige Joegoslavië tot een toetssteen van Europese ordening geworden. Een verantwoordelijkheid is aanvaard waarvan de reikwijdte nog lang niet duidelijk is. Het moet worden afgewacht of de*ze opgave nog steeds als urgent zal worden gevoeld wanneer de oorlog verder achter ons ligt.* Tussen de grote emoties van 1989 en de daadwerkelijke toetreding van de eerste Midden-Europese landen ligt immers ook een lange tijd, waarschijnlijk meer dan vijftien jaar.

Ook na deze oorlog blijft het onduidelijk in welke mate men de democratie in een land van buitenaf kan afdwingen. Democratisering is een zaak van burgers zelf en moet vooral voortkomen uit een eigen herwaardering. Milošević zal het verliezen in Servië, de prijs van zijn streven naar een groter Servië is te hoog gebleken.

Voor een geloofwaardige ommekeer vormt het beeld dat men van de eigen geschiedenis heeft een blokkade. Servië zwelgt al heel lang in slachtofferschap: het overgeleverde gevoel altijd door het Westen te zijn verraden zit diep. Het is voor de oppositie moeilijk om na de bombardementen en na de verdrijving van de Serviërs dat sentiment te weerspreken. De indruk is gemakkelijk bevestigd: van alle kanten worden rotstreken uitgehaald, wraak hoort nu eenmaal bij oorlog en het uiteenvallen van Joegoslavië was zo'n oorlog.

Ook al erkent men dat de schuld voor de hele oorlog vanaf 1991 goeddeels aan Servische kant ligt, dan is nog wel zeker dat de roep om een groot-Kroatië en een groot-Albanië niet alleen een reactie is op de machtswil van Milošević en de zijnen. Warren Zimmermann, de laatste ambassadeur van de Verenigde Staten in Belgrado, is niet erg vleiend over het gedachtegoed van Tudjman: „Ik zie in Milošević niet eenzelfde soort van etnische scherpslijper als de president van Kroatië Franjo Tudjman." Maar Tudjman is 'onze' zuiveraar en zal daarom nooit door het Joegoslavië Tribunaal worden aangeklaagd. Zolang die eenzijdigheid voortduurt zal een toenadering tot Servië, ook na een machtswisseling, moeilijk zijn.

Paul Scheffer is publicist.

17-7-95

Een ongewoon groepje reist deze week langs Nederlandse trekpleisters, op uitnodiging van een kerkelijke werkgroep. Jongeren uit Tuzla in Bosnië, afkomstig uit elkaar voorheen op leven en dood bestrijdende partijen, vormen een opmerkelijk harmonieus gezelschap. Alsof de oorlog in Bosnië nooit heeft plaatsgevonden.

De Tuzla-jongeren bij de stormvloedkering.

FOTO WERRY CRONE, TROUW

Groepsreisje

Florentijn van Rootselaar

Toeristen bij het tribunaal

Plastic groene helmen zijn verplicht bij de Maeslantkering. Ook voor de groep Bosnische jongeren die Nederland bezoekt. De 22-jarige Ivana Maglovski uit Tuzla zet de helm op: „Ik ben ziek van die helmen", zegt ze lachend. „De oorlog is nu toch afgelopen."

Ze loopt samen met twaalf Bosnische jongeren uit Tuzla en een aantal Nederlanders van dezelfde leeftijd langs de enorme stormvloedkering bij Hoek van Holland, 'het sluitstuk van de Deltawerken, het plan om Nederland te beschermen tegen de zee'. En een favoriete bestemming voor Nederlandse schoolreisjes.

Eén groep, drie religies. Servisch-orthodox, rooms-katholiek en islamitisch. Ze zijn een week in Nederland op uitnodiging van de Nederlandse 'Grupa Most'. Een interkerkelijke 'werkgroep' die bruggen wil bouwen tussen de verschillende culturen en religies in Tuzla en in Alphen aan den Rijn en Schiedam; 'most' is Bosnisch voor brug. Ivana Maglovski heeft een katholieke vader en een moeder van servisch-orthodoxe en katholieke afkomst. Hoewel ze geen kerk bezoekt, noemt ze zich katholiek. Ze loopt langs de Maeslantkering met haar vriendin – ze kennen elkaar al hun hele leven – Mirela Suljetović, eveneens 22. De oma van Mirela is belijdend moslim, zelf houdt ze zich nog aan de regels voor belangrijke feestdagen, voornamelijk om haar oma te plezieren.

De verbroedering van het gezelschap is bijna ongeloofwaardig, alsof de oorlog in Bosnië nooit heeft plaatsgevonden. Ze praten over liefde en respect voor een andere religie, zoals kinderen die net op school hebben geleerd dat tolerantie belangrijk is. De oorlog, de dreiging van granaataanvallen lijken ze van zich afgeschud te hebben of te ontkennen. Mirela's vader heeft gevochten in de oorlog maar sprak daar nauwelijks over met zijn dochter. Volgens Mirela is haar vader een verdraagzaam man, die geen haatgevoelens koestert jegens mensen met andere overtuigingen.

Niet alleen hun woorden, ook hun gebaren ontkennen elke vorm van haat. Mirela pakt mijn arm om te demonstreren hoe ze met de hele groep gearmd hebben geslapen op een station. Niet tijdens de oorlog, maar een paar dagen geleden, onderweg naar Nederland.

De oorlog was een angstige periode waarin elk moment een granaat kon

Ze kijken zoals je hoort te kijken op een vakantiekiekje

vallen, dat geven ze toe, maar wel op een weinig geëmotioneerde manier. Ze vertellen over scholen in schuilkelders; het lijkt alsof het leven in die schuilkelders intiemer was dan het leven ervoor. Veel jonge mensen trouwden tijdens de oorlog. Het kon immers morgen afgelopen zijn. Ivana en Mirela zagen tijdens de oorlog veel vrienden, rondom een brood en wat drank, als dat er was. Zelfs cafés waren door de schaarste drooggelegd. Televisie viel door de stroomstoringen af als vermaak. Ook nieuws over de oorlog was daardoor beperkt.

Tuzla is een uitzonderlijke stad binnen Bosnië. De etnische partijen zitten in de oppositie. De stad wordt bestuurd door een coalitie van liberale en sociaal-democratische partijen. Voor veel vluchtelingen een reden om naar Tuzla te trekken. Vooral grote groepen van moslims trekken naar de stad. Serviërs daarentegen, schijnen de stad te verlaten.

Ook de oorlogshandelingen hebben Tuzla minder getaakt dan andere plaatsen. De grootste klap die Tuzla heeft geleden is een granaat die neerkwam op het Kapija-plein. 'Op deze plek zijn op 5 mei 1995 door Servische fascistische agressors afgevuurde mortiergranaten 71 jonge mensen om het leven gebracht', zo valt nu te lezen op een monument op het plein. Toch een dissonant in de harmonie van Tuzla: 'Servische fascistische agressors'.

De jongeren die gedood werden vormden een dwarsdoorsnede van de jongeren in Tuzla, van de verschillende religies in die stad. Het grootste gedeelte van die mensen ligt nu, zo verzekeren leden van 'Grupa most' mij, samen op een begraafplaats, waar de nabestaanden elkaar ontmoeten. Op het plein waar de granaat insloeg, staat op hetzelfde monument: 'Hier leeft men niet alleen om te leven. Hier leeft men niet alleen om te sterven. Hier sterft men ook om te leven.'

De Bosnische jongeren moeten weer in de bus stappen en worden naar het strand gebracht. Ze lopen de zee in met opgerolde broekspijpen. Ivana en Mirela vertellen over hun bezoeken aan het strand bij het Modrac-meer, aan de rand van Tuzla. Overdag zwemmen ze daar, drinken ze wat. 's Avonds bezoeken ze de Bumbar, een discotheek aan het strand – over de oorlog praten ze daar niet.

Na het strand is het tijd voor serieuze zaken: een bezoek aan het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag. De Bosniërs, 15 tot 22 jaar, laten hun Bosnische paspoorten zien aan de Amerikaanse bewakers, daarna volgt een tocht door verschillende metaaldetectoren. In een benauwde kleine kamer zien ze tv-beelden van een zaak tegen de Kroaat Mario Cerkez, betrokken bij dé etnische zuiveringen van moslims.

Een medewerkster van het tribunaal vertelt over de enorme logistieke problemen voor het tribunaal. Een groot aantal getuigen wordt heen en weer gevlogen en moet voortdurend beschermd worden. De hoeveelheid werk in combinatie met de snelle groei van het tribunaal is volgens haar oorzaak van de trage rechtsgang. Voor veel Bosniërs is die traagheid, vertelt de zeventienjarige Miroslav Krstć, een reden om niet veel vertrouwen te stellen in het tribunaal. „De belangrijke misdadigers", voegt hij daaraan toe, „pakken ze niet. Alleen de kleine vissen. Veel mensen in Bosnië denken dat het daar om politiek gaat, niet om recht."

Het gezelschap in de warme ruimte wordt langzaam in slaap gewiegd door de cadans van een ondervraging van een getuige en het exposé van de medewerker van het tribunaal. Enkele gapers kijken me verontschuldigend aan. Alleen de zeventienjarige Miroslav blijft overeind. Hij vertaalt alsof het zijn dagelijks werk is. Van het Engels naar het Bosnisch en omgekeerd.

Buiten, in de zon, wil iedereen op de foto. Voor me op het grasveld ligt een stapel fototoestellen: iedereen wil een eigen foto. Het gebouw waar de Joegoslavische oorlogsmisdadigers berecht worden vormt de achtergrond. De Bosniërs kijken zoals je hoort te kijken op een vakantiekiekje: veel lachende gezichten en uitdagende poses.

Daarna weer snel de bus in. Naar de Tweede Kamer. Ze moeten in een week alles zien en doen wat typisch 'Hollands' is: een rondvaart in de Amsterdamse grachten, een bezoek aan een moskee en het Anne Frankhuis, discussies over religie en politiek, en tobbedansen in het Nederlandse water. Na het bezoek aan de Tweede Kamer komt aan deze dag langzaam een eind. Een 'internationale' maaltijd in McDonald's en een wandeling door Madurodam sluiten de dag af. Heuse toeristen, geen ruzie in zicht.

Rugova laat verstek gaan bij overleg Kosovo

17-7-99

PRISTINA – Een poging van de VN om de verschillende politieke leiders in Kosovo aan één tafel te krijgen is mislukt. Ibrahim Rugova bleef, samen met zijn partijgenoten van de Democraische Liga voor Kosovo (LDK), weg uit onvrede over de zetelverdeling in de nieuw te vormen politieke raad. Die moet, met de VN, de dagelijkse gang van zaken in de provincie gaan regelen.

Rugova is boos dat het LDK slechts twee zetels heeft toegewezen gekregen in de nieuwe raad, terwijl het Bevrijdingsleger voor Kosovo (UCK) en de daarmee verbonden Verenigde Democratische Liga er samen vier hebben.

Rugova was jarenlang de onbetwiste leider van de Albanese Kosovaren. Tijdens de Navo-bombardementen raakte hij echter op de achtergrond, en trok het UCK steeds meer macht naar zich toe. Rugova was deze week, voor het eerst sinds weken, weer in Pristina, maar vertrok vervolgens weer naar Italië.

Ondanks de afwezigheid van Rugova, vergaderde de raad uiteindelijk toch. Er waren vier Albanezen aanwezig (onder wie de leider van het UCK, Hasim Thaçi) en drie Serviërs (onder wie bisschop Artemije en de politiek leider van de Kosovaarse Serviërs, Momcilo Trajkovic).

Het hoofd van de VN-missie in Kosovo, de Fransman Bernard Kouchner, toonde zich teleurgesteld over de houding van Rugova. „Wij zijn hier om een zekere en welvarende toekomst voor alle mensen in Kosovo te scheppen, gebaseerd op democratische principes", aldus Kouchner. Volgens hem moeten Serviërs en Albanezen „van aangezicht tot aangezicht" samenwerken.

De deelnemers aan de vergadering kwamen overeen dat snel iets moet worden gedaan aan de etnische spanning in de provincie. Volgens de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR worden overal in Kosovo systematisch huizen van Serviërs in brand gestoken. Vooral in de steden Prizren, Orahovac en de hoofdstad Pristina is de situatie ernstig.

In Servië zelf blijft de onvrede over de Joegoslavische president Slobodan Milosevic groeien. Meer dan dertig groepen die het vertrek van de Joegoslavische president Milosevic eisen, besloten gisteren te gaan samenwerken. Zij willen een mars naar Belgrado organiseren en in september een algemene staking houden om de president ten val te brengen.

De Alliantie voor Verandering, een verband van dertig groepen die door de Democratische Partij van Zoran Djindjic wordt gedomineerd, sloot gisteren een akkoord met de Alliantie van Democratische Partijen, waarin zes groepen samenwerken.

Beide groeperingen hopen dat de Servische Vernieuwingsbeweging van de vroegere vice-premier Vuk Draskovic zich bij hen aansluit. Draskovic organiseert vandaag in Kragujevac, in middden-Servië, een grote demonstratie tegen Milos[illegible]

ZATERDAG 17 JULI 1999

Machtsstrijd met UÇK

Rugova's partij boycot raad Kosovo

Wie leidt de Servische oppositie? Vuk Drašković, opposant van het eerste uur, sloot zich eind vorig jaar plotseling bij het regime van Slobodan Milošević aan, dat hem in april vervolgens ontsloeg. Nu wil hij de oppositie weer gaan leiden. Maar dat gaat de rest van de Servische oppositie duidelijk te ver.

PRIŠTINA, 17 JULI. De VN-missie in Kosovo is er niet in geslaagd de twee belangrijkste politieke groepen in Kosovo – de Democratische Liga van Kosovo (LDK) van Ibrahim Rugova en het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK – nader tot elkaar te brengen.

De LDK boycotte een bijeenkomst waarop een raad moest worden gevormd die wordt belast met het vormen van instanties ter voorbereiding van de instelling van een autonome regering in Kosovo. De chef van de VN-missie in Kosovo, Bernard Kouchner, had alle partijen in Kosovo willen opnemen in deze 'wederopbouwraad': de LDK, het UÇK, de Servische gemeenschap en de Gorani (Slavische moslims) en de Turkse minderheid. De Albanezen van Kosovo zijn in de raad vertegenwoordigd door LDK-leden en vier anderen: Hashim Thaçi, UÇK-leider en premier van een zelfuitgeroepen interim-regering, de schrijver Rexhep Qosja van de Verenigde Democratische Beweging (pro-UÇK), en de onafhankelijken Blerim Shala en Veton Surroi. Deze vier maakten deel uit van de Kosovaarse delegatie op het vredesoverleg in Rambouillet, begin dit jaar.

De LDK liet zich evenwel niet zien op de bijeenkomst. Een LDK-woordvoerder meldde de samenstelling van de raad „onevenwichtig" te vinden. Kouchner uitte zich teleurgesteld en zei dat de samenstelling van de raad nog niet definitief is en nog kan worden aangepast. Hij riep de LDK op haar houding te wijzigen. „Het werk van deze raad is te belangrijk."

De LDK is jarenlang de belangrijkste partij van de Kosovaren geweest, maar verliest sinds anderhalf jaar gestaag terrein aan het UÇK. Dat proces is dit jaar tijdens de oorlog om Kosovo in een stroomversnelling gekomen. Terwijl de Serviërs hun 'etnische zuivering' tegen de Kosovaren uitvoerden en UÇK-strijders hun leven waagden in de strijd tegen de Serviërs, verscheen LDK-leider Ibrahim Rugova met Slobodan Milošević op de televisie. Na de oorlog liet hij na de Kosovaren in de vluchtelingenkampen op te zoeken. Gisteren keerde hij voor het eerst naar Kosovo terug, om onmiddellijk weer naar Italië te vertrekken.

De raad voor de wederopbouw moet instanties vormen die het leven in Kosovo normaliseren. Als eerste taak staat de vorming van een multi-etnische politiemacht op het programma, die zal functioneren onder de VN-politiemacht.

Gele Rijders – Nederlandse soldaten van de vredesmacht KFOR – hebben een illegale wapenopslagplaats van het UÇK, met 37 kalasjnikovs, 45 geweren en een machinegeweer – ontdekt. Vier UÇK-strijders werden gearresteerd. (Reuters, AFP, AP)

Drašković wil flirt met bewind vergeten

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 17 JULI. Zonder een spier te vertrekken heeft Vuk Drašković deze week definitief het Milošević-kamp verlaten en opnieuw zijn vertrouwde positie van oppositieleider betrokken. „Niemand heeft meer geleden onder Milošević dan ik, niemand heeft de binnenkant van zijn gevangenissen en de harde hand van zijn politiemensen zo gevoeld als ik."

De leider van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) zette een dikke streep onder zijn flirt met het regime – het vice-premierschap van de Joegoslavische federatie was hem al in april ontnomen – en wenst van nu af niet meer aan zijn recente verleden herinnerd te worden. Ook niet aan recente uitspraken dat Milošević nog een laatste kans moest krijgen om zich te bewijzen. „Wij vechten al tien jaar tegen dit bewind", aldus een van zelfbewustzijn blakende Drašković.

Met een elegante sprong is de charismatische leider van de SPO helemaal terug in het oppositiekamp. Zij het voorlopig uitsluitend in zijn eigen oppositiekamp. Want van samenwerking met de brede Alliantie voor Verandering wil hij niets weten. Zeker niet zolang zijn aartsrivaal Zoran Djindjić – 'de landverrader die de oorlog in Montenegro heeft uitgezeten' – en de man die Drašković in 1997 als burgemeester van Belgrado wipte, kort nadat beiden maandenlang samen in de straten van Belgrado hadden betoogd, in die Alliantie de dienst uitmaakt.

De strijd tussen de twee kemphanen van de Servische oppositie leidde deze week al tot weinig verheffende taferelen. Nauwelijks had Drašković aangekondigd dat hij zijn campagne tegen Milošević zaterdag zou beginnen in de middden-Servische stad Kragujevac, waar de SPO en de DP samen regeren, of Djindjić stak hem de loef af. Donderdag al deed het oppositiecircus van de Alliantie Kragujevac aan. In een poging het initiatief voor het protest bij de Alliantie te houden nodigden de sprekers Drašković in alle toonaarden uit om zich vooral bij de Alliantie aan te sluiten.

Maar andersom probeerde Drašković net zo goed Djindjić vliegen af te vangen door zich naar Griekenland te haasten, precies een dag voordat Djindjić zich daar had aangemeld. De betrekkingen met de Griekse regering zijn voor

NIEUWSANALYSE

beide oppositieleiders van groot belang omdat ze de weg naar Europa kunnen openen.

De terugkeer van Drašković in het anti-Milošević kamp kan grote gevolgen hebben voor het protest dat langzaam maar zeker in Servië op gang begint te komen.

De charismatische Drašković, de ras-Servië, is als geen ander in staat om de massa's te bespelen en in beweging te brengen. Niet helemaal zonder grond verklaarde hij deze week op een persconferentie dat zijn SPO de kern heeft gevormd van alle verzet tegen Milošević sinds het begin van de jaren negentig. En ook al heeft hij de afgelopen tijd een merkwaardige scheve schaats gereden binnen het door hem zo gehate regime, hij blijft voor een groot deel van de Serviërs oppositieleider nummer één.

En ook volgens politieke analisten in Belgrado kan hij het verschil vormen tussen het incidentele protest van nu en een mogelijk massaal verzet in de nabije toekomst. De onvrede onder de Servische bevolking is gigantisch. Na bijna drie maanden oorlog is het land uitgeput. Kosovo is zo goed als verloren, werk is er nauwelijks meer en perspectief op enige verbetering nog veel minder. De toestand schreeuwt om een charismatische leider die tot de verbeelding spreekt.

Aan die verwachting kan de filosoof Djindjić met zijn brede, maar vooral ook diffuse Alliantie voor Verandering op dit moment nog niet echt voldoen. De Alliantie beschikt ook over onvoldoende middelen om de bevolking te bereiken, anders dan op de protestbijeenkomsten die nu dagelijks gehouden worden.

Drašković daarentegen heeft niet alleen het charisma maar ook een eigen televisiestation, Studio B. De hele week al worden daar spotjes uitgezonden met oproepen om deze zaterdag naar Kragujevac te komen voor het begin van het 'echte' protest tegen Slobodan Milošević.

Drašković zou de doorslag kunnen geven, maar volgens dezelfde politieke analisten hier in Belgrado zou hij met zijn tomeloze ambitie net zo goed de hele protestbeweging van dit moment te gronde kunnen richten. Wil het protest tegen Milošević kans van slagen hebben dan moet de oppositie zich aaneensluiten.

Drašković echter wil alleen met de andere oppositiebewegingen samen gaan op voorwaarde dat hij de onbetwiste leider wordt. Iets wat voor Djindjić en de anderen die na de grote protesten van 1996-1997 door Drašković zijn gemarginaliseerd, volstrekt onaanvaardbaar is. De vraag is daarom wie van de huidige oppositieleiders de komende dagen over zijn eigen schaduw kan en wil springen. De demonstranten die zich dagelijks in toenemende mate op verschillenden plaatsen in het land verzamelen en petities tegen Milošević ondertekenen, lijkt het weinig uit te maken wie de nieuwe baas wordt. Zolang er maar enig zicht is op het einde van de uitzichtloze dictatuur.

EU-landen steggelen over opbouw Kosovo

17-7-99

door Bert Schampers

BRUSSEL – Alle goede bedoelingen ten spijt dreigt de wederopbouw van Kosovo in eerste instantie te ontaarden in een prestigestrijd tussen de verschillende lidstaten om de baantjes en de plaats van vestiging van een agentschap. Het heeft er dan ook alle schijn van dat de Europese bureaucratie zich naar de Balkan verplaatst.

„Geef de Kosovaren allemaal een zak spijkers, cement, wat hout en bakstenen. Dan ben je volgens mij al een heel eind", zei deze week een EU-diplomaat. Zo simpel is het blijkbaar niet. Meerdere organisaties zoeken momenteel plek in het schema voor de wederopbouw van Kosovo en de economische steun aan de westelijke Balkan. Wie precies wat doet is volstrekt onduidelijk.

De EU, gepromoveerd tot de motor van de reconstructie, is onderling verdeeld over de centen en de organisatiestructuur. Op de top van de EU en Latijns-Amerika besloten de Europese regeringsleiders enkele weken geleden het agentschap voor de wederopbouw van Kosovo te openen in de Griekse havenstad Thessaloniki. De Grieken kregen pas hun zin nadat ze hadden ingestemd met de kandidatuur van de door Berlijn weggepromoveerde Duitse sociaal-democraat Hombach als hoofd van dat agentschap.

De Europese Commissie is helemaal niet gelukkig met de keuze voor Thessaloniki, het resultaat van een politieke deal. De stad is volgens haar ongeschikt: het werkterrein voor de circa 350 vaste medewerkers ligt immers enkele honderden kilometers verder in Kosovo.

De Commissie opteert daarom voor de provinciehoofdstad Pristina. Ook het Europees parlement kant zich tegen vestiging in de Griekse havenstad. En hoewel staatssecretaris Benschop van Europese zaken dat gisteren in Brussel ontkende, zijn ook niet alle lidstaten honderd procent overtuigd.

De wederopbouw van Kosovo kost de EU dit jaar 229 miljoen euro. Geld dat al gedeeltelijk is uitgegeven en nodig is om de bureaucratie op poten te zetten. Of dat wordt besteed om het internationaal prestige van de EU extra glans te geven. Zo kost de speciale top die op 30 juli in Sarajevo wordt gehouden over het stabiliteitspact voor de Balkan zo'n 1,5 miljoen euro. De Bosnische hoofdstad heeft namelijk geen behoorlijke congresfaciliteiten.

Rugova wijkt niet voor UÇK

16-7-99

PRISTINA – Ibrahim Rugova, leider van de gematigde Albanezen in Kosovo, wenst niet te wijken voor het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. Hij wil dat alle politieke krachten een 'billijke vertegenwoordiging' krijgen in het overgangsbestuur voor de Servische provincie.

Het UÇK, dat de Serviërs met geweld heeft bestreden, heeft zich de afgelopen tijd opgeworpen als de vertegenwoordiging van de Albanese meerderheid in Kosovo. Het wil dat Rugova, die in 1992 bij ondergrondse verkiezingen door de Albanezen tot 'president' van Kosovo werd gekozen, zich uit de politiek terugtrekt.

Rugova verbleef gisteren enige uren in Kosovo, maar vertrok weer naar Rome. Hij werd begroet door duizenden sympathisanten.

Amerikaanse machtspolitiek is de weg kwijt

J.H. Sampiemon

Toen president Clinton begin 1993 voor het eerst aantrad, heette het dat hij geen idee had van de internationale verhoudingen, althans voorzover die historisch worden gesitueerd onder het lemma machtspolitiek. Clinton ontpopte zich daarentegen als een internationalistisch georiënteerde bevlogene, een voortrekker van globalisering, van de verbreiding van vrije markt en democratie. Na zesenenhalf jaar regeren mag worden vastgesteld dat althans de Amerikaanse economie zich onder het bewind van Clintons 'premier' Rubin en centraal bankier Greenspan voorspoedig heeft ontwikkeld. Over de vruchten van de globalisering wordt genuanceerder gedacht, zoals onlangs bleek uit een kritisch VN-rapport. De concentratie van het wereldvermogen in relatief zo weinig handen achtte de VN een direct en ongewenst gevolg van het vrije spel der globaliserende krachten.

In Clintons eerste termijn speelde nog een andere doctrine een rol die van het multilateralisme. Geen Amerikaans optreden in de wereld was denkbaar zonder partners Clintons Amerika weigerde in die dagen 's werelds, of zelfs maar de regionale politiek agent te spelen.

Het bepalen van de ommekeer die zich heeft voltrokken is speculatief. De gebeurtenissen in Bosnië van 1995 komen als waterscheiding in aanmerking. Het optreden van de Serviërs tegen blauwhelmen en bewoners van 'veilige enclaves' als Sarajevo en Srebrenica markeerde het fiasco van een VN-interventie waarin Europese landen een zwaartewegend aandeel hadden gehad. De realiteit sloeg Clinton des te harder in het gezicht omdat een losse presidentiële opmerking over Amerikaanse militaire hulp bij een gedwongen Europese terugtocht buiten zijn medeweten om in Brussel al in NAVO-beleid bleek te zijn omgezet. De president zag zich onverwachts en onontkoombaar geconfronteerd met de gevolgen van zijn praktische inslag onder het hem toegeschreven motto: *„Speaking loudly, carrying a small stick."*

De teleurstelling in Bosnië bleef niet het enige bewijs dat de wereld niet reilt en zeilt op de automatische piloot van een sterk verenigvoudigd dogma. De Europeanen brandden zich aan het exploderende Joegoslavië. Aziatische leiders die de wereld hun zogenaamde Aziatische normen en waarden hadden willen inprenten, kwamen zichzelf tegen in 1997. De ene tijgereconomie na de andere stortte in, miljoenen raakten werkloos en voelden de grond onder zich wegzinken. Maar, zoals het fiasco in Bosnië niet alleen een les voor Europa inhield, zo beperkte de Aziatische crises zich niet tot de Aziaten. De globalisering bleek een haperende motor, de vrije markt niet zo vrij als voor het gemak was verondersteld, de democratie verder verwijderd dan ooit. De dogmatici in Amerika, de mannen en vrouwen van de zogenoemde Washington-consensus, moesten zich dit wel aantrekken.

Het resultaat van de bewustwording dat de wereld anders in elkaar steekt dan was aangenomen, is tweeslachtig. De Amerikanen tonen, zie Kosovo, een nieuwe assertiviteit, die echter aan strenge grenzen blijft gebonden. Zij beseffen dat zonder hun leiderschap niets van de grond komt, maar dat leiderschap ontbeert richting. De ervaring van de dag bepaalt het beleid. Het verloop van de bombardementscampagne tegen Servië was daarvan een sprekend voorbeeld. Maar ook de nasleep bevestigt dat. De doelstelling blijft het behoud van Kosovo binnen Joegoslavië, tegelijkertijd wordt van Kosovo een internationaal protectoraat gemaakt met een eigen bestuur, wetgeving en rechtspraak. De oorlogsmisdadigers worden vervolgd, maar de Servische oppositie moet eerst maar met hoofdverantwoordelijke Milošević afrekenen alvorens de internationale justitie hem in de kraag vat. Zolang Milošević aanblijft, kan de wederopbouw van Servië niet beginnen, maar iedereen weet dat van de Donauvaart afhankelijke buurlanden als het zwaar getroffen Roemenië en Bulgarije haast hebben met de opruiming van ingestorte bruggen.

De tegenslagen beperken zich niet tot Europa. Na jarenlang met Saddam Hussein te hebben gekibbeld over de verschroting van diens arsenalen massavernietigingswapens hebben de internationale inspecteurs zich definitief uit Irak moeten terugtrekken. De hernieuwde bombardering van Bagdad en omstreken werkte averechts. Een nieuw beheerssysteem is in de Veiligheidsraad geïntroduceerd, maar zelfs als dit ooit in werking treedt, zal het nimmer de graad van nauwkeurigheid bereiken die in het verleden ten minste werd nagestreefd. De oorlog tegen de verspreiding van massavernietigingswapens is weliswaar niet verloren, maar een belangrijke veldslag is in een nederlaag geëindigd.

> De ervaring van de dag bepaalt het beleid

In het naburige Iran heeft de conservatieve geestelijkheid deze week een naar het zich laat aanzien geslaagde greep naar de macht gedaan. Uit de hand gelopen studentendemonstraties boden de fundamentalisten de kans van hun leven om de op voorzichtige liberalisering gerichte politiek van president Khatami te torpederen. Khatami zelf wist niet beter te doen dan zich, nadat hij eerder de studenten was bijgevallen, alsnog aan de kant van de ordebewaarders te scharen. De Amerikaanse regering heeft terughoudend gereageerd op de openingen die Khatami sinds zijn aantreden leek te offreren. Haar hoop was, evenals in Irak en Servië het geval is, gevestigd op oppositionele krachten die Amerika en de wereld beter gezind zouden zijn. Het was niet helemaal zeker of Irans president daartoe kon worden gerekend. Inmiddels doet dat er weinig meer toe.

De recente bombardementen op Irak en Joegoslavië zouden kunnen worden uitgelegd als uitvloeisels van een puur machtspolitiek concept van de Amerikaanse regering. Maar het gebruik van macht wil niet zeggen dat de gebruikers de werking en de zin ervan hebben begrepen. Het gaat om de verhouding tussen doel en middelen en de uiterste middelen leiden niet altijd tot het doel, zoals de tweede Indo-Chinese oorlog ten overvloede heeft bewezen. Het doel, wil de Washington-consensus, is een veilige wereld waar de vruchten van de welvaart eventueel zijn verdeeld en de rechten van de mens worden erkend. Dat doel is, ondanks alle inspanningen, sinds begin 1993 niet werkelijk dichterbij gekomen.

J.H. Sampiemon is commentator voor NRC Handelsblad.

'Milošević moet weg, maar hoe?'

De stemming in Belgrado is moedeloos, hopeloos, mat. De woede over het regime van Slobodan Milošević en hun eigen uitzichtloosheid ligt vlak onder de oppervlakte, maar waar ze met hun woede heen moeten weten de Serviërs niet.

15-7-99

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 15 JULI. „Natuurlijk moet Milošević naar Den Haag. Sterker nog, als ik hem in handen krijg knoop ik hem persoonlijk op aan de Terazija." Een paar straten achter het door de NAVO in puin geschoten hoofdkwartier van het Joegoslavische leger stond ze aandachtig in de etalage van een fourniturenwinkel te kijken. Verbaasd was ze, en vooral op haar hoede toen ze plotseling werd aangesproken door een buitenlandse journalist. Ja, ze had de lijsten gezien waar je de petitie tegen Milošević kon ondertekenen, die middag nog op de Terazija, in het centrum van Belgrado. Ja ze had getekend. Wat het uitmaakt?

En toen was haar lip begonnen te trillen en schoten haar ogen vol. „We kunnen zo niet verder leven. Milošević moet weg. Geeft niet hoe, maar hij moet weg. Ik heb twee zoons die allebei werkloos zijn. Mijn man verdient nog geen honderd gulden in de maand in een groot pharmaceutisch bedrijf. We hebben allemaal gestudeerd, maar ik moet de familie nu in leven houden met naaiwerk, thuis."

Ze blijkt 43 jaar oud, geboren in West-Slavonië – nu in Kroatië – opgegroeid in Bosnië, sinds haar huwelijk woont ze in Belgrado. Een echte Joegoslavische zegt ze, met een gemengde Hongaarse, Duitse en Servische achtergrond. Na tien jaar Milošević heeft haar gezin geen enkel perspectief. Zonder geld kan ze haar zoons niet aan een baan helpen. Familie in het buitenland heeft ze niet.

Ze heeft een mooi, krachtig gezicht, maar ziet er minstens tien jaar ouder uit dan ze in werkelijkheid is. Ze is in de war en gebroken, ze weet niet hoe het verder moet. „Wij Serviërs zijn geboren om te lijden, maar dit houden we niet lang meer vol."

Bij een bushalte staat een jongeman doelloos te wachten. Hij blijkt evenmin werk te hebben. De afgelopen maanden was hij gemobiliseerd. Hij heeft zijn land verdedigd vanuit de bossen rond Belgrado. Het heeft hem voorlopig vijftig gulden opgeleverd. De legerleiding is hem nog zeker honderdvijftig gulden schuldig. Ook bij hem ligt de woede heel dicht onder het oppervlak. „We willen allemaal Milošević zo snel mogelijk weg. Maar dat zal niet gebeuren langs politieke weg. Het wordt vechten, net als in Roemenië op het laatst tegen Ceaușescu. Alleen nog niet nu, want de mensen zijn te bang. Ik ben niet bang om de wapens op te nemen." Hij blijkt vierentwintig en een aanhanger van de ultra-nationalistische Radicale Partij van Vojislav Šešelj. „Niet omdat ik vind dat Šešelj aan de macht moet komen, maar omdat ik denk dat hij de enige is die Milošević aan kan."

De sfeer in Belgrado is er een van woede, maar het is een woede die gekoppeld is aan matheid en machteloosheid. Het thema van de angst voor het regime keert voortdurend terug. Heeft hij of iemand die hij kent ooit met de lange arm van Milošević te maken gehad? Waar komt die angst vandaan? Waarom lopen er geen duizenden mensen te demonstreren door de straten van Belgrado als iedereen het zo zat is? „Nee, ik heb nooit met de mannen van Milošević te maken gehad. Maar die angst is er nu eenmaal. En de mensen zijn moe."

Van het buitenland verwacht hij weinig. Boos is hij niet op het Westen, ook niet na de NAVO-bombardementen die een paar straten verderop diepe gaten hebben geslagen in zijn stad. „Maar wat kan het Westen doen, wij Serviërs moeten dit zelf oplossen", zegt hij mat.

De relatie tussen wat er in Servië gebeurt en wat er door de Serviërs in Kosovo is gedaan ontgaat de jongeman. „Tja, als er oorlog is vallen er doden", zegt hij over de berichten over massagraven in Kosovo. Hij wil er liever niet over nadenken en in het drukkende klimaat van Belgrado, waar het regime nog altijd bepaalt wat de televisiekijker te zien krijgt, hoeft dat ook niet.

Cruciaal overleg Montenegro presenteert zijn eisen

BELGRADO, 15 JULI. In Belgrado praten Servische en Montenegrijnse leiders na twintig maanden ruzie over de toekomst van de Joegoslavische federatie. Montenegro dreigt uit de federatie te stappen als die niet „democratisch en open naar de wereld" wordt.

Voorafgaand aan het overleg zei de Montenegrijnse president Milo Djukanović dat Montenegro „een democratisch, economisch ontwikkeld en in Europa geïntegreerd land wil zijn". „Als het dat met zijn huidige status als lid van de federatie kan bereiken, is dat goed. Als dat echter onmogelijk is, zal het thema van de onafhankelijkheid zich als onvermijdelijk alternatief aandienen", aldus Djukanović.

De leider van de Montenegrijnse delegatie, Zeljko Sturanović, zei gisteren dat de federatie zich in een diepe crisis bevindt door het gebrek aan respect, van de kant van Servië, voor „de wil van de Montenegrijnse kiezers". Alleen als de relaties tussen Montenegro en Servië volstrekt gelijkwaardig zijn, kan de federatie functioneren, aldus Sturanović. Dat betekent dat het centrale gezag meer bevoegdheden moet afstaan aan de republieken, Servië en Montenegro.

Sturanović, fractieleider van Djukanović' socialistische partij in het Montegrijnse parlement, sprak gisteren met delegaties van de Servische socialistische partij (de partij van Djukanović' tegenstander Milošević), de partij Joegoslavisch Links (van Milošević' vrouw) en de Servische Radicale Partij. Later willen de Montenegrijnen ook met de Servische oppositie spreken. Na de eerste dag van het overleg domineerde optimisme. Volgens Sturanović bestaat bij de Servische partijen begrip voor de Montenegrijnse argumenten. „We hebben de indruk dat ze geen serieuze bezwaren hebben tegen de principes die we voorstellen", aldus Sturanović. (Reuters, AFP, AP)

Een onzer redacteuren voegt hieraan toe: De Servische partijen spraken gisteren met nóg een Montenegrijnse afvaardiging: die van de oppositie in Montenegro. Die wordt geleid door Djukanović' aartsrivaal, Momir Bulatović, de federale premier van Joegoslavië, een man die wordt gezien als een stroman van Milošević. Welke status die besprekingen hebben is niet duidelijk, maar algemeen wordt aangenomen dat Bulatović als stoorzender wil optreden en afspraken in het overleg van Sturanović met de Serviërs wil voorkomen. Hij moet bovendien vrezen voor zijn eigen baan: volgens de grondwet mogen de Montenegrijnen de federale premier aanwijzen als – zoals nu het geval is – de federale president een Serviër is. In het overleg zullen de Montenegrijnen dat recht opeisen. Als het tot een akkoord komt, wordt een aanhanger van Djukanović premier en moet Bulatović verdwijnen.

De betrekkingen tussen Servië en Montenegro zijn de afgelopen twee jaar dermate verslechterd dat de Montenegrijnen de federale regering van Joegoslavië – de regering van Bulatović – niet eens erkennen. In mei 1998 hebben de Montenegrijnse regeringspartijen zelfs hun parlementariërs uit het federale parlement teruggetrokken.

Binnen de Montenegrijnse regeringscoalitie zijn de besprekingen in Belgrado overigens omstreden. Een van de partijen in Djukanović' coalitie, de sociaal-democratische partij, vindt het onzinnig met de Serviërs te praten zolang Milošević op totalitaire wijze in Belgrado regeert, en vindt het bovendien onzinnig te verwachten dat Montenegro kan of moet worden gebruikt als instrument om Servië te democratiseren en te hervormen. De Volkspartij, eveneens lid van de coalitie, verzet zich tegen „politieke spelletjes" met de Serviërs en eist te worden geraadpleegd over elke afspraak.

Rugova krijgt bij visite bescheiden ontvangst

De gematigde leider Ibrahim Rugova was gisteren voor het eerst sinds maanden even terug in Kosovo. Hij noemde de toestand in zijn land een wonder. En hij wil snel verkiezingen.

Door onze redacteur
HARM VAN DEN BERG

PRIŠTINA, 16 JULI. Geen zijden sjaaltje, wel een flinke stropdas onder het bruine pak. Zo arriveerde Ibrahim Rugova gisteren rond een uur 's middags bij het VN-kantoor in Priština. De belangstelling moet hem enigszins zijn tegengevallen. Rugova werd na ruim twee maanden verblijf in het buitenland door amper vijfhonderd aanhangers verwelkomd: „Onze president." Hier en daar een bescheiden Albanese vlag of een foto.

De gematigde leider Rugova, twee keer door de Kosovo-Albanezen gekozen tot hun 'president' maar niet als zodanig erkend door Belgrado, heeft tijdens de oorlog veel steun verloren. Zijn reputatie is aangetast door Servische televisiebeelden, waarop hij een ontmoeting heeft met de Joegoslavische president Milošević tijdens de NAVO-bommencampagne, en door zijn daaropvolgende beslissing om Kosovo te verlaten. Rugova's verdediging dat hij Milošević onder Servische dwang ontmoette en voor zijn veiligheid Kosovo verliet, heeft daar weinig aan afgedaan. Tijdens Rugova's afwezigheid deed de leider van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, Hashim Thaçi, een - voorlopig nog onbesliste - gooi naar de macht.

Terwijl Engelse militairen een cordon rond de demonstranten leggen en het verkeer regelen, beweegt Rugova zich bij zijn terugkeer onhandig tussen de vele veiligheidsfunctionarissen, die onverstoorbaar tegenstrijdige adviezen geven. Van de een mag hij handen schudden, de ander raadt dit met klem af. Plotseling maakt hij een onhandig sprongetje in de richting van het publiek, alsof hij de belagers van zich af wil schudden. Maar dan ziet hij er toch maar van af en verdwijnt hij wuivend in het VN-gebouw, waar een kort gesprek wacht met VN-afgezant Vieira de Mello. Een gesprek over het toekomstig bestuur van Kosovo, dat iets meer dan een half uur duurt.

„Ik ben president", zei Rugova gisteren desgevraagd toen hij de grens van Kosovo en Macedonië passeerde. (Foto AP)

Als hij weer naar buiten komt, zingen de aanhangers „Ik beloof je dat ik mijn leven geef voor Kosovo". Rugova zwaait wat stijfjes met een bos bloemen. Daarna vertrekt de leider van de Democratische Liga van Kosovo, in een donkerblauwe Lancia naar zijn vrijstaande huis in Velania, een van de twee villawijken van Priština. Hij ontvangt er delegaties van diverse partijen en enkele buitenlandse vertegenwoordigingen, alsmede zijn vrienden. Ze passeren allemaal de forse Albanese vlag die naast de voordeur staat opgesteld.

Vervolgens is een selectie van de internationale media welkom. Rugova, ook wel de Ghandi van Kosovo genoemd, geeft slechts een enkel statement. Bijvoorbeeld dat hij niet gaat werken aan de totstandkoming van „de heilige etnische Albanese staat'. Nee, het is juist de bedoeling dat „alle groepen" die in Kosovo hoorden, daar weer terugkeren, vindt Rugova. Ook de Serviërs dus, van wie er volgens een opgaaf van KFOR eerder die morgen al 150.000 (75 procent van het totaal) zijn vertrokken. Uit angst of zonder meer weggejaagd, weet KFOR.

Verder hoopt Rugova op snelle verkiezingen. Hij is bereid met het UÇK te praten over de toekomst van Kosovo, waarop UÇK-leider Thaçi later die dag zal reageren met: „Ik zal naar hem luisteren." De huidige toestand in het land, vooral in Priština, noemt Rugova een wonder en hij rekent op de hulp van God en van de internationale organisaties om het land onafhankelijkheid te geven.

Terwijl de leider binnen in het VN-gebouw met de afgezant van VN-chef Kofi Annan de toekomst bespreekt, zegt Gjergj Dedaj, leider van de Liberale Partij, dat er „na de oorlog alle groepen in een andere positie zijn terecht gekomen". Zijn partij is er klaar voor om „met iedereen samen te werken, ook met de Serviërs", aldus Dedaj. Hij vindt dat de NAVO en VN nog lang in Kosovo moeten blijven, „tot Kosovo zelf lid is van de NAVO". Op de vraag wie het nieuwe bestuur van deze kleine staat zou moeten leiden, zegt Dedaj: „Tot de volgende verkiezingen is Rugova onze president."

In het KFOR-hoofdkwartier was het bezoek van de leider 's morgens vroeg met enig gevoel voor drama aangekondigd als „de terugkeer van president Ibrahim Rugova in Kosovo". Het verblijf is echter maar van korte duur. Aan het eind van de middag is Rugova al weer op weg naar Skopje, de hoofdstad van Macedonië, en onderweg passeert hij een lang konvooi van Russische militaire voertuigen. Op weg naar de multinationale eenheid van KFOR in het zuiden. Na Skopje vertrekt Rugova naar Italië en vandaar naar de VS waar hij een dezer dagen een gesprek zal hebben met president Clinton.

Een aanhanger van de oppositie klapt tijdens de demonstratie in Kragujevac. (Foto Reuters)

Kragujevac geniet van protestleiders

De oppositie tegen de Joegoslavische president Milošević wordt gearticuleerder. In Kragujevac wordt met eieren gegooid maar komen ook programma's op tafel.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

KRAGUJEVAC, 16 JULI. Het dozijn eieren dat aan het begin van protestbijeenkomst wordt afgevuurd op Zoran Djindjić en de andere leiders van de Alliantie voor Verandering is hetzelfde. Ook in Subotica, Jagodina en Prokuple moesten ze het struif van hun kleren vegen. Ze zijn er elke avond, de paar kwajongens die al dan niet in opdracht van het regime een paar eieren gooien. Of het nou in het verre noorden is, in de Vojvodina of in het diepe zuiden, in Prokuple.

Toch wordt Kragujevac vanavond anders. Niet alleen de bekende oppositieleiders zijn gekomen, maar ook de hoogbejaarde Dragoslav Avramović. Onder ovationeel applaus wordt de 80-jarige oud-president van de Joegoslavische centrale bank op het podium gehesen. Avramović geldt als de lievelingsgrootvader van de Joegoslaven omdat hij in 1993 een einde wist te maken aan de hyperinflatie, een gevolg van de eerste oorlogsavonturen van Milošević.

Geen mens heeft hier zoveel magisch gezag als de oude Avramović en dat is precies de reden dat de brede Alliantie voor Verandering hem nu naar voren schuift als mogelijke premier voor een eerste regering van experts na de val van Milošević. Al in 1996 toen Zoran Djindjić (Democratische Partij) en Vuk Drašković (Servische Vernieuwingsbeweging) werkten aan hun toenmalige Zajedno-oppositiecoalitie probeerden ze de oud-president van de centrale bank binnen te halen. Het lukte niet. Volgens sommigen omdat mevrouw Avramovic weigerde haar zieke (Avramović is nierpatiënt) man af te staan aan de politiek. Volgens anderen omdat Avramović er weinig voor voelde tussen deze twee kemphanen in te zitten.

Djindjić en Drašković zijn sindsdien alleen maar verder uit elkaar gegroeid maar in Kragujevac is Avramović weer van de partij. Een kleine breekbare man met een kaki kibboetspetje tegen de brandende avondzon. Met een zachte ijle stem zegt hij vier punten op zijn programma te hebben staan. Punt één: democratie. De democratie moet terug in Joegoslavië en Joegoslaven moeten weer het beste paspoort in de wereld krijgen. Punt twee: economische hervormingen. Het hele stelsel van vriendjespolitiek moet overhoop, de wurgende belasting moet omlaag, er moet vrijheid komen voor de vakbonden. Punt drie: het land moet open voor nieuwe investeringen. Punt vier: Joegoslavië moet vrede maken met de wereld en er moet een einde komen aan alle sancties.

Aan het einde van een lange reeks sprekers houdt Avramović de duizenden demonstranten voor dat Kragujevac - tijdens de NAVO-bombardementen zwaar getroffen - weer een belangrijk industrieel centrum kan worden. Het is precies wat de naar schatting tienduizend demonstranten willen horen. Kragujevac is de stad van de Zastava-fabrieken, waar behalve auto's ook tanks en ander wapentuig werden gemaakt. Al voor de oorlog was de productie hier, ten gevolge van de economische neergang onder het Milošević-regime, tot ongeveer tien procent gedaald. Sinds de bombardementen, waarbij overigens geen enkel slachtoffer is gevallen, liggen de fabrieken stil en deels in puin. Ruim de helft van de bevolking is werkloos en wacht apathisch. Tien procent van de bevolking is vluchteling. Zij komen uit Kroatië, Bosnië en sinds kort dus ook uit Kosovo. Een groot deel van de jeugd doodt de tijd met drugs.

Kragujevac was één van de eerste steden in Servië waar tweeëneenhalf jaar geleden de oppositie aan de macht kwam. De coalitie Zajedno, waarin de Democratische Partij van Djindjić en de Servische Vernieuwingsbeweging van Drašković toen samenwerkten, bestaat hier nog steeds. Zij het alleen op plaatselijk niveau. Drašković heeft inmiddels deel uitgemaakt van de Joegoslavische regering en pas een paar dagen geleden openlijk afstand genomen van Milošević.

Spreker na spreker roept vanavond op om ook landelijk opnieuw de gelederen te sluiten. „Dat is de enige mogelijkheid om Milošević tot aftreden te dwingen", roept Velimir Illić, de immens populaire burgemeester van Čačak. „Vuk, waarom ben je niet hier vanavond bij ons', schreeuwt hij tegen een denkbeeldige Vuk Drašković die hier in Kragujevac over twee dagen zijn eigen protestdemonstratie komt houden.

Na twee weken betogingen door het hele land lijkt het protest tegen Milošević gearticuleerder te worden. Het aftreden van Milošević blijft nummer één, maar daarnaast komen er nu ook programma's en voorstellen tot samenwerking op tafel. Vesna Pesić, de vroegere voorzitter van de Burgeralliantie, één van de oppositiepartijen, bekent openlijk dat ze tot nog toe weinig fiducie heeft gehad in het protest. „Maar nu ik jullie hier vanavond zie met jullie vele duizenden zie, begrijp ik dat niets Servië kapot zal maken. Milošević heeft al drie onnodige oorlogen verloren. Niemand weet hoeveel slachtoffers er echt gevallen zijn. Nu staat hij op het punt om een nieuwe oorlog te beginnen, in Montenegro. Wij moeten hem stoppen, wij willen geen oorlog."

Pesić lijkt voor het eerst in jaren weer bevlogen en het publiek geniet. Van haar en van alle anderen die vanavond op het drukke podium staan. „Ik hoor bij geen enkele politieke partij, maar ik wil gewoon dat Milošević verdwijnt', zegt een jongen die na iedere toespraak luid klapt. Hij is bang dat hij opgeroepen zal worden voor militaire dienst en naar Montenegro moet. Op een bankje zitten een paar oude mensen te stralen. „Ja, dit vinden we prachtig. Misschien krijgen we straks ook wel weer onze pensioenen uitbetaald. Wanneer wij voor het laatst ons pensioen hebben gehad? Even denken. Ik zou het echt niet weten. Ergens vorig jaar."

ORAHOVAC

Orahovac loopt uit

[• *Vervolg* van pagina 1] Desgevraagd willen de soldaten op het plein 'best toegeven' dat ze ingenomen zijn met dit enthousiasme, „maar we zullen onze opdracht net zo goed op een andere plek uitvoeren". Of de Nederlanders uit Orahovac zullen vertrekken, is nog altijd niet zeker. Daarover wordt nu op het hoogste niveau in Moskou met de Russen onderhandeld.

Terwijl de demonstratie met applaus ten einde loopt, nemen overste Van Loon en NAVO-generaal W. Clark, die voor een dagje bij de troepen in het veld is overgekomen uit Brussel, op een terrein tien kilometer buiten de stad een petitie in ontvangst. Twintigduizend handtekeningen tegen de komst van de Russen. Clark benadrukt dat de Russische eenheid volledig geïntegreerd zal worden in KFOR en dat er dus niks te vrezen valt. Dat is echter onvoldoende om het protest te doen stoppen. Maar de generaal heeft geen tijd voor meer tekst en uitleg en beent naar de gereedstaande Chinook-helikopter.

De Task Force onder bevel van overste Van Loon maakt deel uit van de multinationale eenheid Zuid van KFOR en die staat in zijn geheel onder bevel van een Duitse brigadegeneraal. Volgens Van Loon, die juist gisteren ook nog een Turkse eenheid binnen zijn Task Force kreeg, wordt er met de Russen volop gesproken over alternatieven. Als de gesprekken daar niet over gaan, biedt Van Loon met zijn manschappen assistentie bij de onderzoeken naar de massagraven, die juist in dit gebied worden aangetroffen. Sinds enkele dagen staat voor het gebouwtje dat als mortuarium dienst doet, een splinternieuwe witte Thermo King-koelcontainer om de stoffelijke resten te bewaren. „En natuurlijk proberen we de vrede te bewaren tussen de verschillende groepen hier", aldus Van Loon. Daartoe zijn De Gele Rijders op strategische punten zeer zichtbaar gemaakt. Niet alleen in het centrum van Orahovac, ook in enkele omliggende plaatsen.

De soldaten tonen zich over de dagelijkse gang van zaken niet erg spraakzaam. „Het gaat goed hier", luidt de korte mededeling.

Kosten van wederopbouw Kosovo lijken mee te vallen

Door onze correspondent
BEN VAN DER VELDEN

BRUSSEL, 14 JULI. De kosten van de wederopbouw van Kosovo zullen lager uitvallen dan aanvankelijk werd gedacht. Volgens Europees commissaris De Silguy hebben de NAVO-bombardementen minder schade aangericht dan eerder werd aangenomen. Volgens vertegenwoordigers van de Wereldbank is bovendien gebleken dat niet alles wat in Kosovo werd verwoest ook herbouwd moet worden.

De ministers van Financiën van de zeven meest geïndustrialiseerde landen en vertegenwoordigers van de Europese Commissie, de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds, de Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling overlegden gisteren in Brussel over de hulp die de Balkan landen verstrekt moet worden. Zij willen als stuurgroep de steun aan de Balkan coördineren.

Voorlopig is er nog niet duidelijk hoeveel geld precies nodig is. Directeur Wolfensohn van de Wereldbank waarschuwde dat hulp aan de Balkan niet ten koste mag gaan van lopende hulpprogramma's aan andere gebieden.

Op 28 juli zullen hoge ambtenaren van de stuurgroep in Brussel overleggen over de meest dringende humanitaire steun voor de betrokken Balkanlanden. Er wordt op gerekend dat tegen die tijd een overzicht bestaat van de kosten voor de hulp aan terugkerende vluchtelingen. Joegoslavië komt ook in aanmerking voor humanitaire steun, maar het is de bedoeling dat Servië verder geen economische steun krijgt zolang president Milošević aan het bewind is. Voor Montenegro, de zusterrepubliek van Servië binnen Joegoslavië, is wel steun voor de economische ontwikkeling voorzien.

Ambtenaren van bij het overleg betrokken instellingen zeiden echter dat dit standpunt moeilijk lang volgehouden kan worden, omdat landen als Bulgarije en Roemenië schade blijven ondervinden zolang de Donau niet opnieuw bevaarbaar is. In het noorden van Servië belemmeren ingestorte bruggen en gezonken schepen sinds de bombardementen het scheepvaartverkeer in de Donau.

De stuurgroep wil in september een voorlopig inzicht hebben in de kosten van de economische wederopbouw van de betrokken landen. Later in de herfst worden pas de definitieve cijfers verwacht. Pas dan zal gesproken worden over de verdeling van de kosten. De Amerikaanse minister van Financiën Summers wilde gisteren niet zeggen welk aandeel in de kosten zijn land wil dragen. De Europese Unie wil deze week besluiten om op de begroting van volgend jaar 500 miljoen euro voor hulp aan Kosovo te bestemmen.

De EU schatte onlangs dat de totale wederopbouw van Kosovo tussen de drie en vier miljard euro zou kosten. De Europese Investeringsbank taxeert dat voor wederopbouw in heel Joegoslavië, Albanië en Macedonië ongeveer 25 miljard euro nodig is.

Het verlies van Kosovo komt terug in bijna alle redevoeringen in Jagodina, maar er wordt met geen woord gerept over de gruweldaden tegenover de Albanezen. De Serviërs zijn in Jagodina vooral met zichzelf bezig. Vladan Batić, leider van de christen-democraten, is de enige die roept dat Milošević niet alleen moet aftreden, maar dat hij ook naar Den Haag moet. De reactie is lauw.

Orahovac tegen Russen en voor de Gele Rijders

Nederlandse Gele Rijders gaan samen met Russen patrouilleren in Kosovo, aldus Defensie. Ter plekke blijft de situatie gespannen.

Door onze redacteur
HARM VAN DEN BERG

ORAHOVAC, 15 JULI. Het lijkt de commandant van Task Force Orahovac in het zuiden van Kosovo voorlopig het verstandigst de zaak 'low key' te houden. „Het verhaal gaat", zegt overste A. van Loon, „dat een aantal Russen heeft meegevochten met Servische paramilitaire eenheden en in een huis hier in het centrum van Orahovac kinderen hebben vermoord. Het bloed zat op de muren, zeggen de mensen die er gekeken hebben."

Van Loon is in het dagelijks leven commandant van de 41ste afdeling rijdende artillerie 'De Gele Rijders' uit 't Harde die nu met kanonnen en pantserwagens dit stadje tussen Priština en Prizren bewaakt. Hij noemt het verhaal een van de verklaringen voor het steeds feller wordende protest van de Albanese bevolking in Orahovac. Of een dergelijk misdrijf ook werkelijk heeft plaatsgehad, wordt volgens Van Loon officieel onderzocht. De demonstranten krijgen, zo wordt gezegd, volledige steun van het UÇK, het Kosovo Bevrijdingsleger, dat zich meer en meer op politieke kwesties richt. De komst van Russische soldaten naar Orahovac is er een van, en daartegen wordt de bevolking nu al dagenlang gemobiliseerd.

Ook gistermiddag weer. Rond vier uur verzamelen zich iets meer dan duizend mensen op het kleine marktplein van de stad waar twee pantservoertuigen en een kanon allesoverheersend staan opgesteld. Ook deze keer worden de Nederlandse militairen met hun opvallende hoofddeksels in de benauwende hitte luidkeels toegejuicht. Op meegebrachte spandoeken staat: 'We like Netherland' en 'No Russian peacemakers in Rahovac'.

De balkons staan eveneens vol, ook de omloop van de minaret bij de moskee is geheel bezet. Enkele plaatselijke leiders leggen nog eens uit waarom de Russen niet gewenst zijn. Dan klinken populaire Albanese liederen die het werk van het UÇK verheerlijken. Het verhaal over de moordpartij op de kinderen blijft achterwege.
[• *Vervolg* ORAHOVAC: pagina 3]

[• *Vervolg* van pagina 1] De ontvangst is hartelijk, maar Radet Stanković, de pope van de lokale kerk, is op zijn hoede. Hij is niet van plan de kerk te laten misbruiken door de heren politici uit Belgrado. „Zij hebben zich in het verleden allemaal gecompromitteerd. Straks gaan ze natuurlijk weer niet ver genoeg. Wij willen dat er echt een einde komt aan de dictatuur", vertelt hij later. Tegenover Djindjić houdt hij het op een voorzichtige waarschuwing dat de kerk te vaak is misbruikt door politici. Djindjić knikt vroom en drinkt wat onwennig zijn glaasje rakija. De kerk speelt een belangrijke rol in zijn tactiek. Overal waar het reizend oppositiecircus optreedt doet Djindjić eerst de kerk aan. Niemand staat immers dichter bij het volk dan de priester die precies weet wat er in de samenleving speelt.

Van de kerk gaat het naar het stadsplein waar een deel van de bevolking is uitgelopen. Het is een snikhete avond in Midden-Servië, waar normaal gesproken niets te beleven valt. Een groot deel van de bevolking is werkloos, een nog groter deel leeft onder de armoedegrens. Maar Jagodina ligt in landbouwgebied en de bevolking weet zich met eigen producten aardig te voorzien, al zijn stad en omgeving twee dagen geleden getroffen door een Bijbelse regenval die een groot deel van de stad onder water heeft gezet en een deel van de grote weg heeft weggevaagd. Er lag al een gat door de NAVO-luchtacties, maar de provisorische brug die de regering er bij wijze van groot gebaar had aangelegd bleek niet tegen het water bestand. De buitenwereld, het regime en de elementen spannen op duistere wijze samen tegen de mensen in dit deel van Servië.

WOENSDAG 14 JULI 1999

KFOR en Van Aartsen:

'Gele Rijders handhaven in Orahovac'

Door onze redacteuren

PRIŠTINA/DEN HAAG, 14 JULI. De Nederlandse militairen in Kosovo moeten in Orahovac blijven en gaan mogelijk opereren in door Russische militairen gecontroleerd gebied. Dat heeft KFOR-woordvoerder Jan Joosten vanmiddag gezegd.

Nederland verzet zich tegen druk om de in Orahovac gelegerde 'Gele Rijders' (de 41ste afdeling rijdende artillerie) plaats te laten maken voor een Russische eenheid. „We zijn niet de voetveeg van de NAVO", aldus minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken), gisteren na afloop van een gesprek in de Kosovaarse hoofdstad Priština met KFOR-bevelhebber generaal Michael Jackson.

De Nederlandse militairen doen daar goed werk en hebben het vertrouwen gewonnen van zowel de Albanese als de Servische bevolking, aldus Van Aartsen. KFOR erkent dit, aldus woordvoerder Joosten: „Het is de bedoeling dat de Nederlanders in het huidige gebied blijven".

Vorige week liet minister De Grave (Defensie) tijdens een bezoek aan Orahovac weten dat vervanging van Nederlandse militairen door Russen vrijwel onvermijdelijk was, en dat Nederland zich daar „met frisse tegenzin" in zou schikken. Nederland erkent dat de Russen een taak hebben bij de vredeshandhaving in Kosovo, waarover een akkoord bestaat tussen de NAVO en Moskou.

De Gele Rijders houden zich in het gebied van Orahovac bezig met patrouilles, het bewaken van massagraven die door het Joegoslavië-tribunaal worden onderzocht, en het bewaren van de rust in het door een meerderheid van Albanezen en een minderheid van Serviërs bewoonde gebied. Vooral de Albanese inwoners hebben zich de afgelopen dagen met demonstraties verzet tegen het mogelijke vertrek van de Gele Rijders.

Intussen is een ongeveer honderd manschappen telllende Russische compagnie neergestreken in Banja, zo'n vijftien kilometer ten noordoosten van Orahovac. De Russen staan onder bevel van de Duitse brigade, waarbij de Nederlandse overste Van Loon, commandant van de Gele Rijders, de communicatie onderhoudt, aldus KFOR-woordvoerder Joosten. Volgens een woordvoerder van de landmacht houden de Russen zich ook bezig met 'sociale patrouilles' en het handhaven van de rust. Vanmiddag zou KFOR-commandant Jackson in Orahovac een gesprek hebben met Van Loon.

Fout 12-7-1999

Marcel van Dam wekt in zijn column de indruk dat de oorlog tegen Joegoslavië een grote fout is geweest (Forum, 8 juli). Zo schrijft hij dat de oorlog veel te veel slachtoffers heeft gekost. Helemaal verbaasd was ik dat hij schreef dat de NAVO geen idee had kunnen hebben van de etnische zuiveringen.

Schrijft Van Dam nu over dingen waarvan hij niets weet, of heeft hij een geheugen als een zeef? Mag ik even aan Raçak herinneren waar nog voor het NAVO-ingrijpen veel burgers werden vermoord? Ook schrijft hij dat vaststaat dat duizenden UCK-leden zijn vermoord. Niet alleen veel UCK-leden zijn vermoord; ook vrouwen en kinderen zijn omgebracht. En vergeet voorts niet dat Kosovo bij het binnentrekken van de NAVO-troepen nog niet leeg was en dat de etnische zuiveringen nog door hadden kunnen gaan als de NAVO niet ingegrepen had.

SOEST *Konstantin Prekpalaj*

De Balkan is de nieuwe white man's burden

De zendingsdrift van het Westen en de internationale organisaties op de Balkan is gebaseerd op een combinatie van paternalisme en zelfoverschatting, meent A.W.M. Gerrits. Onbewust heeft de internationale gemeenschap er koloniale verhoudingen geschapen, waardoor een cultuur van afhankelijkheid is gecreëerd die een zware hypotheek legt op de ontwikkeling van de regio op de langere termijn.

Het geduld van het Westen is op. Na operatie Allied Force is het tijd voor een 'strategische', 'geïntegreerde' aanpak van de problemen op de gehele Balkan. Maar welke aanpak? Grenscorrecties? Democratisering? Een nieuw internationaal protectoraat? Een Marshallplan?

Het zicht op de problemen wordt je haast ontnomen door het woud van instituties, instanties en organisaties dat zorg dient te dragen voor de gewenste oplossing. De geïntegreerde benadering die het Westen zegt voor te staan, is alleen al een vereiste vanwege het enorme aantal internationale organisaties dat actief is in het gebied. Zij laat zich gemakkelijk samenvatten: internationale stabiliteit door welvaart en democratie. De redenering is even simpel als overtuigend: een bestendige democratie kan niet zonder een zekere mate van welvaart en stabiliteit, en democratische verhoudingen in de afzonderlijke landen zijn voorwaarde voor vreedzame relaties tussen die landen. De 'internationale gemeenschap' is echter vrijwel unaniem van mening dat de volkeren op de Balkan niet in staat *zijn om deze democratisering zelf ter hand te nemen. Stabiliteit zal* hun moeten worden opgelegd. Democratie zal hun moeten worden geleerd. Na enige aarzeling heeft het Westen zijn missie op de Balkan op overtuigende wijze geaccepteerd. Is het een kwestie van politiek opportunisme of van collectieve zelfoverschatting dat vrijwel niemand zich de simpele vraag stelt of de democratie zich wel laat exporteren?

We hebben daar echter reeds enige ervaring mee: in Bosnië. Het optreden van de 'internationale gemeenschap' in Bosnië laat zich goed vergelijken met de taken die het Westen zich in Kosovo heeft gesteld. In beide gebieden hebben we te maken met een geheel nieuwe vorm van internationale bemoeienis. Hier wordt, door mogendheden die in wezen part noch deel hadden aan het oorspronkelijke conflict, een vorm van interventie bedreven waarvan zowel de omvang (in militaire en financiële zin) als het bereik (de mate waarin in een samenleving wordt ingegrepen) zonder historisch precedent zijn.

Uitgangspunt van de internationale bemoeienis in Bosnië en Kosovo is een tijdelijke aanwezigheid. De lokale bevolking moet zo snel mogelijk in de gelegenheid worden gesteld een democratisch bestuur en een levensvatbare markteconomie van de grond te tillen. De praktijk ziet er echter anders uit. Het internationale mandaat in Kosovo is onbegrensd (in tijd) en spreekt zich niet uit over de uiteindelijke politieke status van de provincie.

Iedere tegenslag in het 'vredesproces' in Bosnië is beantwoord met een uitbreiding van de bevoegdheden van hoogste internationale gezag. Het intervenieert in alle lagen van het bestuur. Het heeft zich zowel wetgevende als uitvoerende bevoegdheden toegeëigend. Het kan bestuurders naar believen ontslaan. De 'internationale gemeenschap' 'faciliteert' de ontwikkelingen in Bosnië niet, zoals in alle officiële stukken wordt gesteld, ze 'dicteert' ze.

Wanneer gaan verheven aspiraties over in loze beloften? Kan het Westen werkelijk, zoals Soros bepleit (NRC Handelsblad, 6 juli), de gehele regio een betere toekomst garanderen? Staat de steeds verdergaande bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken niet op gespannen voet met het streven de lokale bevolking een eigen bestuur te laten inrichten? Waar houdt een zinvolle bijdrage aan de wederopbouw van de regio op, en begint een vorm van bevoogding?

In wezen zijn Bosnië en Kosovo westerse protectoraten geworden. De 'internationale gemeenschap' heeft er, tegen eigen wil en dank wellicht, koloniale verhoudingen geschapen. Het heeft een cultuur van afhankelijkheid gecreëerd die een zware hypotheek legt op de ontwikkeling van de regio op de langere termijn.

Hoe staat Bosnië ervoor – na vier jaar internationaal gezag? De vrede is gehandhaafd, maar van bestuurlijke autonomie en democratie is nog nauwelijks sprake. De 'internationale gemeenschap' domineert de politieke agenda bijna volledig.

[redacted]

De investeringen in de private sector zijn een fractie van de hulpgelden, die op hun beurt nog nauwelijks hebben bijgedragen aan een zelfstandige economische ontwikkeling van het land. De economische groei van Bosnië (volgens officiële cijfers gemiddeld 39 procent per jaar) komt vrijwel geheel voor rekening van de internationale donoren. Een leger van 15.000 internationale opbouwwerkers in Sarajevo houdt de economie van het land kunstmatig in stand. Privatisering is nog nauwelijks van de grond gekomen. Van reële marktverhoudingen is geen sprake. Corruptie tiert welig.

De voortdurende uitbreiding van het internationale mandaat in Bosnië, waarnaar het protectoraat in Kosovo is gemodelleerd, wordt gelegitimeerd met een verwijzing naar de obstructie van de bepalingen van Dayton door de Bosniërs zelf. Dit is slechts een deel van het verhaal. De wijze waarop de 'internationale gemeenschap' intervenieert in de regio en de mate waarin zij zich bemoeit met de dagelijkse gang van zaken, lijkt steeds meer te worden bepaald door factoren die slechts zijdelings met de situatie op Balkan zelf van doen hebben. De talloze (internationale) overheidsinstanties en NGO"s lijken vooral te gehoorzamen aan een soort organisatorisch imperatief. Aanwezigheid op de Balkan schraagt vooral de eigen beweging. Ze verschaft de organisatie continuïteit en een nieuw doelbewustzijn. Voor vele NGO's zijn de activiteiten op de Balkan een voorwaarde van bestaan, een institutioneel vereiste. De wijze van interventie wordt echter vrijwel nooit openlijk ter discussie gesteld. Niet minder, maar meer bemoeienis blijft het parool van de talloze opbouwwerkers, politieke consultants en andere democratische handelsreizigers. Er is geen reden hun goede bedoelingen in twijfel te trekken, maar er kunnen wel de nodige kanttekeningen worden geplaatst bij de vanzelfsprekendheid waarmee zij hun missie aangaan.

Hun zendingsdrift is gebaseerd op een combinatie van paternalisme en zelfoverschatting. De Balkan is onze nieuwe white man's burden. Het Westen definieert en vertegenwoordigt de belangen van de volkeren in de regio. Het Westen brengt beschaving – met alle teleurstellingen vandien. Een jaar na de ondertekening van Dayton leggen we de Bosniërs democratische verkiezingen op (september 1996). Nadat de drie belangrijkste nationalistische, etnische politieke partijen, zoals voorzien, hun overwinning hebben geïnd, doen we de uitslag af als een bewijs van de democratische onvolwassenheid van de Bosnische bevolking.

Het is paradoxaal dat de internationale organisaties zich in wezen laten leiden door dezelfde pessimistische visie op de Balkan. De merites van de licht-misantropische visie van Henry Kissinger en de zijnen laat ik voor wat ze zijn, maar ik constateer dat hun opvattingen nauwelijks aan bod komen in de feitelijke besluitvorming over de wederopbouw van de Balkan. Dit is niet alleen het gevolg van het eerder genoemde organisatorische imperatief, waardoor internationale instanties zich laten leiden. Ze gehoorzamen ook aan een 'ideologisch' gebod.

Ik parafraseer de Britse Oost-Europadeskundige David Chandler: juist de bemoeienis met Bosnië en Kosovo biedt internationale instanties in onzekere tijden de mogelijkheid hun strategische doeleinden te herformuleren, hun organisatie te reorganiseren en hun legitimiteit op te waarderen. De stabilisering, democratisering en modernisering van de Balkan, door middel van de export van onze eigen politieke waarden en normen, verschaft de 'internationale gemeenschap' (lees in dit geval: de westerse landen) het gemeenschappelijke doelbewustzijn en de gezamenlijke missie die in het post-ideologische tijdperk na afloop van de Koude Oorlog zo node werden gemist. Vandaar de grote moeite die de westerse landen hebben om de Russen in te passen in zijn Balkanpolitiek. In alle officiële stukken over onze geïntegreerde benadering wordt hoog opgegeven over de verdiensten van de Russische Federatie bij de bewerkstelliging van vrede in het gebied. In geen enkel document daarentegen kan worden aangegeven welke bijzondere rol de Russen bij de opbouw van de regio zouden kunnen spelen.

Het Westen accepteerde volgaarne de bemiddeling van de Russische federatie in het diplomatieke overleg met de van oorlogsmisdaden beschuldigde Slobodan Milošević, maar het is nooit bereid geweest de Russen de rol in de wederopbouw van de Balkan te geven waarop dezen recht meenden te hebben. De essentie van de westerse onwilligheid komt hierop neer: de Russen zijn niet één van ons en staan buiten onze 'veiligheidsgemeenschap'. Hoe zou het land ook een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de export van politieke democratie en markteconomie als het niet eens in staat is die in eigen land te realiseren?

A.W.M. Gerrits is verbonden aan het Oost-Europa Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

ILLUSTRATIE: PIM VERMAAT EN CYPRIAN KOSCIELNIAK

Demonstranten gisteren in Jagodina tijdens de protestbijeenkomst tegen het bewind in Belgrado, georganiseerd door de Alliantie voor Verandering. Zij dragen de vlag van de Democratische Partij met zich mee. (Foto Reuters)

'Wacht niet op ons in Belgrado'

De Servische oppositie wil met dagelijkse betogingen Milošević verdrijven. Gisteren was ze in Jagodina. Grote woorden, maar een lauwe stemming.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

JAGODINA, 14 JULI. „Milošević is een kankergezwel dat weg moet uit onze samenleving. Hij heeft hier alles kapot gemaakt en ons totaal geïsoleerd. We leven op een klein eiland midden in een grote oceaan. We kunnen geen kant op. We kunnen nog net bewegen."

Een jonge leraar formuleert langzaam en zorgvuldig. Hij is nog lang niet aan het einde van zijn betoog als de oppositieleiders van de brede Alliantie voor Verandering het podium betreden en uit volle borst een monarchistisch lied meezingen. Jagodina ligt in Midden-Servië en heeft een zeer monarchistisch verleden.

Een kleine duizend mensen zijn op de protestbijeenkomst van de Alliantie voor Verandering afgekomen. Gelaten kijken ze naar de politici uit Belgrado die komen vertellen dat Milošević moet aftreden. Een enkele keer komt een spreekkoor met een gescandeerd 'aftreden, aftreden' los, maar het verstomt telkens binnen enkele seconden. Vonken springen er pas over als Zoran Djindjić, de leider van de Democratische Partij, als laatste het woord neemt en „de grootste protestmars uit de geschiedenis van de mensheid" op Belgrado aankondigt. Binnen twee weken moet de mars op gang komen vanuit zeker twintig steden in Servië. Er zullen telkens duizend demonstranten vertrekken, aangevoerd door een van de oppositieleiders. Vijf dagen zullen ze Milošević de tijd gegeven om af te treden. „Wacht niet tot we in Belgrado zijn", is de boodschap voor Milošević. „Haal je schoenen! En tot ziens in Belgrado", roept Djindjić naar de demonstranten die nog één keer luid joelen voor ze afdruipen naar de plaatselijke McDonald's voor een ijsje.

Jagodina is de vijfde etappe in de rondreis van de Alliantie voor Verandering door Servië alvorens het protest naar Belgrado wordt verlegd. Als Zoran Djindjić aan het einde van de middag bij de Servisch-orthodoxe kerk van Jagodina arriveert is de politie opvallend afwezig. Voor de pastorie heeft zich dan al een bont gezelschap van priesters, monarchisten en plaatselijke bobo's verzameld. Op tafel staat een fles rakija met een houten kruis erin. [• *Vervolg* OPPOSITIE: pagina 5]

13-7-99

Kosovars taunt Russian peacekeepers

KOSOVSKA KAMENICA, Yugoslavia (AP) - Ethnic Albanians taunted Russian peacekeepers and kicked their armored personnel carrier Monday as U.S. troops tried to show the Russians around this village in Kosovo. "Russians go home!" shouted many of the 1,500 protesters in Kosovska Kamenica, where Russian paratroopers have started setting up an advance base in their first official deployment alongside the NATO-led peacekeeping force. The protest ended peacefully with no injuries, but it underscored problems the Russians will face with their deployment in Kosovo, where many ethnic Albanians deeply distrust them for their close ethnic ties to Serbs and for Moscow's support of Belgrade during the Kosovo conflict. Demonstrations also continued elsewhere in Serbia, demanding the resignation of Yugoslav President Slobodan Milosevic amid growing anger at his policies that led to the devastating NATO air campaign against Yugoslavia and the effective loss of Kosovo. About 7,000 people marched in the western Serbian town of Valjevo, and some of the protesters tried to occupy the city administration building, local radio said. Police pushed the demonstrators out of the building, and there were reports of several injuries. The Yugoslav government also banned a petition drive calling for Milosevic's removal, opposition groups said. So far it had gathered some 100,000 signatures in 10 cities.

Yugoslavia's Hungarian minority wary

BUDAPEST, Hungary (AP) - A minority population in Yugoslavia has its rights curtailed and fears a sharper crackdown while pressing for autonomy. Sound familiar? This time it's not Kosovo's Albanians but roughly 300,000 ethnic Hungarians in Yugoslavia's northern tier near the Hungarian frontier. Meeting Monday with Defense Secretary William Cohen, Hungarian Prime Minister Viktor Orban pressed the cause of the Hungarians in the Vojvodina region of Serbia, the dominant Yugoslav republic. Orban said NATO should insist that Yugoslavia grant them autonomy. Cohen said whatever change occurs should happen peacefully. The look on his face said, "Not again!" Midway through a weeklong visit to several NATO member countries, Cohen met with the prime minister for more than an hour at Hungary's Gothic parliament building athwart the Danube River. A few hundred miles downstream in Yugoslavia, a large ethnic Hungarian population is struggling to regain cultural autonomy, albeit without the violence that occurred in Kosovo. They want to use their language and alphabet in education and other spheres of public life. Orban is pressing NATO to take up the case of the Vojvodina Hungarians in negotiations with Belgrade toward greater stability in Yugoslavia. He said NATO should negotiate for ethnic autonomy in the northern Yugoslav region and guarantee that agreement. Asked if he meant by military force, he said, "How else?"

12-7-99

Japanese newsman says "Kosovo is meant for Albanians only".

TOKYO, July 12 (Itar-Tass) - A journalist from the Japanese newspaper Asahi who watched mass expulsion of the Serbs from Kosovo, said in his report from Pristina that despite a UN resolution on preservation of territorial integrity of Yugoslavia the process of creating "a state for the Albanians only", which is actually independent of Belgrade, has been in full swing in Kosovo at NATO's connivance.

Notes such as "A property of the Albanian. Don't touch" can been seen in almost all the cafes and restaurants in Pristina, which used to be one of the busiest cities in Kosovo. Until NATO troops were introduced, these cafes and restaurants had been owned by the Serbs, but now, the former owners had to flee the city under the threat of force, and their property has been seized by the Albanians.

According to the Japanese journalist, shots were fired in the chief hospital in Pristina at the end of June when a guard and a nurse were injured by a young Serb. The shooting was an act of despair since shortly before the incident an elder brother of the young Serb died in this hospital. He died before the eyes of Albanian doctors who deliberately refused to help him because he was a Serb.

All these are outward signs of the politics aimed at the secession of Kosovo, expulsion of all non-Albanians from Kosovo, the Japanese journalist said. Such policies rest on the economic background of sweeping ouster of the Yugoslavian Dinar from circulation. The Dinar has been replaced by the German Mark and US Dollar, which is being done with NATO's open support, the newspaper said.

Despotovic, Ruza

Afzender: despot@wishmail.net
Aan: Despotovic, Ruza
Onderwerp: NATO bombing results (http://www.suc.org
Datum: donderdag 15 juli 1999 1:20

<<Bijlage bestand: FILE0001.ATT>>

Jul 14

German chancellor plans to visit Kosovo.

BONN, July 14 (Itar-Tass) - German Chancellor Gerhard Schroeder is expected to visit the Serbian province of Kosovo in July.

Schroeder told journalists on Wednesday that the restoration of the destroyed economy will one of priority tasks of Germany's foreign policy.

He noted that Kosovars should give guarantees for their future which will allow them to avoid the new inflow of refugees.

The chancellor said that his visit will exert support to the Serbian opposition.

Schroeder believes that it is necessary not only for the restoration of Yugoslavia's economy and the development of democracy in the republic.

Russia landing ships lie at anchor off Salonika.

ATHENS, July 14 (Itar-Tass) - The first convoy of five Russian landing ships with 460 Russian peacekeepers, some 100 tons of cargo and more than 100 pieces of armor and other vehicles on

board lie at anchor off the Greek port city of Salonika and are expected to enter the port in about an hour.

The paratroopers and marines will be met there by officials from Russian diplomatic missions, from the staff of the military attache as well as by local authorities.

Itar-Tass learned at the Russian Consulate-General in Salonika that Greece is ready to house the peacekeepers in the barracks on the port territory. They will most probably use them, as it will take at least three hours to unload each ship.

On July 15, the Russian naval vessels will head back home. The second ship convoy is expected by the end of the month.

First Russian landing ships to arrive in Salonika.

ATHENS, July 14 (Itar-Tass) - The first group of Russian large landing ships with 460 Russian peacekeepers, some 100 tons of cargo and more than 100 pieces of armor and other vehicles on board are expected to arrive in Salonika at 8:30, Moscow time (4:30 GMT) on Wednesday.

The ships will be met by officials from Russian diplomatic missions, from the staff of the military attache as well as by local authorities.

Itar-Tass learned at the Russian Consulate General in Salonika that Greece is ready to offer the peacekeepers barracks situated on the port territory in case the Russian command decides to give them some rest before they march to Kosovo.

On Thursday, the Russian ships will head back home. The second echelon of ships is expected by the end of the month.

Also on Wednesday, a British and an Italian ship will dock at Salonika to take on board KFOR peacekeepers who have ended their mission in Kosovo.

On Thursday, a Spanish and three US ships will arrive in Salonika with the same aim. Late in June, the Greek Foreign Ministry gave an official permission for the Russian military ships with military and equipment on board to enter the Greek territorial waters.

Earlier, the plan was approved by the Greek National Defence Ministry. Greece assumes responsibility for ensuring a safe passage of the Russian paratroopers to the Macedonian border.

Last time, Salonika saw Russian paratroopers during WWI. Together with English, French, Serb, Italian and Greek allies, Russian soldiers participated in fights against Bulgarian-German troops on the Salonika front. Russian cruiser Askold also participated in that action.

Train carrying 50 Russian APCs leaves Bosnia for Kosovo.

BELGRADE, July 13 (Itar-Tass) - A freight train carrying about 50 armored personnel carriers left the Bielina railroad station in Bosnia and Herzegovina on Tuesday to bring the materiel to Russian peacemakers in Kosovo, diplomatic sources told Itar-Tass.

The APCs are accompanied by 100 servicemen from the SFOR Russian brigade. After delivering the materiel the servicemen will go back to their military unit, which has the headquarters in Uglevik, Bosnia.

It will take the train a day to cover the distance between Bielina and Slatina via Leskovac and Pristina. It is expected to reach the destination point on Wednesday afternoon.

Copyright © 1996-99 Serbian Unity Congress. All Rights Reserved.

Way of the World - Auberon Waugh, Telegraph 5th July 1999

Tell us more lies

ON FRIDAY, Nato finally admitted that the Americans had "probably exaggerated" the number of Yugoslav tanks that had been hit by the 79-day bombing campaign against Yugoslavia. It is interesting that Nato puts all the blame for this exaggeration on the Americans.

In fact, it was the Nato information machine which assured us that 122 tanks had been destroyed. The latest figures suggest that 13 tanks were hit. When the Serbs eventually withdrew, at least 250 tanks were counted. Not much is to be gained by trying to guess whether Nato's figures represent exaggeration, optimistic error or deliberate lies. It has often been observed that truth is the first casualty of war. When a country is at war, we in the press support our government and patriotically repeat any lies we are told by the Ministry of Defence.

I would also like to think that it was a lie, exaggeration or error to claim that Nato flew 700 bombing sorties a day, although this claim was uncritically reported in all the newspapers. Some 50,000 bombing sorties will have reduced most of Kosovo and Serbia to rubble, as we may eventually discover, and accounted for an untold number of civilian casualties.

The tough response to all this is to say that such things are justified in war, but we were not engaged in a war. We had simply decided to drop bombs on a friendly country which had no quarrel with us and did not threaten our interests in any way, because we disapproved of its domestic behaviour. Any fool could see that intervening in ancient Balkan squabbles would have disastrous results. Ninety per cent of the Serbian atrocities over which Mr Cook now grieves or gloats, as one prefers, were committed in direct response to the Nato intervention.

With the honourable exception of the Independent on Sunday, all newspapers supported this disastrous and half-witted decision - whether from the greater ease of printing government hand-outs, or because conflict makes good reading. As the true horrors begin to unfold, reporters are still allowing themselves to be taken around Kosovo by Nato press officers, to give them the official line.

I would like to think that public demand for greater horror, greater shame will eventually persuade these reporters to discover the truth. It seems the only hope of preventing a recurrence. Our democracy has developed to the point where politics attracts only the second-rate and the emotionally insecure, who wish to assert themselves and exert power. If these people are allowed to throw bombs around, none of us is safe. By all means let them be given offices which cost pounds 1.2 million each, with armchairs that cost £1,000. We must hope they will stay in those armchairs and take a snooze.

Copyright © 1996-99 Serbian Unity Congress. All Rights Reserved.

'Wees niet nieuwsgierig. Laten liggen, dus.'

14-7-99

Mijnencursus Kosovaren

van onze correspondent

ERMELO – Na afloop van de cursus 'mijn-bewustzijn' pakken twee Kosovaarse broertjes zonder aarzelen de oefengranaten en -munitie van tafel. 'Yugoslav or Nato?' willen ze van de Nederlandse instructeur weten.

Die wijst keurig aan wat van het gehate Joegoslavische leger is en wat van de geliefde Navo. Om de jongetjes vervolgens vermanend toe te spreken dat ze niet aan de nep-explosieven mogen komen. Want dat is nu net de boodschap die sergeant-majoor André Hogenberg de afgelopen vijf kwartier heeft proberen over te brengen: wees niet nieuwsgierig, blijf af van mijnen, munitieresten en niet-ontplofte Navo-bommen en granaten. „Mijnen en bommen maken geen onderscheid tussen vriend of vijand. Laten liggen, dus. Een waardeloos souvenir is het niet waard om een ledemaat te missen", zegt Hogenberg vooral tegen de dertig kinderen. Ondanks de hitte in de tent en de taaie lesstof letten ze goed op.

De Koninklijke landmacht geeft deze weken cursussen 'mine awareness' aan naar Nederland gevluchte Kosovo-Albanezen die binnenkort naar hun vaderland terugkeren. Kosovo is vergeven van door de Servische troepen gelegde mijnen. Ook van niet-ontplofte Navo-bommen valt gevaar te duchten. Met de cursussen in de verschillende opvang- en asielzoekerscentra hopen Defensie en het Centraal orgaan opvang asielzoekers „een stukje van de film" in te vullen dat de vluchtelingen hebben gemist. Zij hebben niet kunnen zien hoe van akkers mijnenvelden zijn gemaakt en van de meest onschuldige voorwerpen een dodelijke boobytrap. Wie die mooie verrekijker van de grond opraapt of als eerste op een stoel gaat zitten, loopt goede kans in de lucht te vliegen.

De repatrianten weten na de cursus waar ze op moeten letten, „maar de praktijk leert helaas dat mensen pas echt voorzichtig worden als ze van dichtbij een ongeluk meemaken".
Kinderen lopen het grootste gevaar. De kleinste anti-personeelsmijnen gaan al af onder een druk van twee kilo. Maar ook een anti-tankmijn kan zo staan afgesteld dat „de stukjes vlees in het prikkeldraad hangen". In een mijnenveld beland is het zaak, doceert Hogenberg aan de hand van kleurige dia-cartoons, om niet in paniek te raken, anderen te waarschuwen, goed te kijken naar struikeldraden, ontstekingen of mijnen en zo mogelijk in je eigen voetstappen terug te lopen. Lukt dat niet, dan zit er weinig anders op dan je een veilige weg terug te prikken: elke 2 centimeter van de grond onderzoeken en zo stap voor stap naar een veiliger omgeving terugkeren.

De cursus wordt opnieuw gegeven als grotere groepen vluchtelingen naar Kosovo terugkeren. Defensie wil in Kosovo plaatselijke bewoners scholen in het herkennen en opruimen van mijnen. Daarmee zijn in Bosnië, Angola, Mozambique en Cambodja goede ervaringen opgedaan.

Kosovo-hulp in de steigers

12-7-99

Van onze correspondent

BRUSSEL – De lobby van Europa's aannemers is al begonnen. Volgens ruwe schattingen zijn in Kosovo 40 000 tot 50 000 woningen vernield. Anderen beweren dat de schade nogal meevalt. De internationale gemeenschap verwacht over een paar weken een betrouwbaar beeld te hebben van de behoeften.

In Brussel overlegden gisteren de ministers van financiën van de zeven rijkste landen met de Wereldbank, IMF, Europese Unie en de VN. Samen vormen zij de stuurgroep die de wederopbouw in de steigers zet. Na afloop wenste niemand een bedrag te plakken op de kosten van de reconstructie. Op 28 juli heeft in Brussel een eerste donorconferentie plaats.

Christian Poortman, coördinator van de Wereldbank voor de Balkan, liet zich evenmin vastpinnen op een cijfer. „In Bosnië was de oorlogsschade becijferd op 20 miljard dollar", vertelde hij. Uiteindelijk werd de internationale gemeenschap het eens over een investeringsprogramma van 5 miljard dollar, waarvan tot heden 3,3 miljard dollar daadwerkelijk is besteed. „Je hoeft niet alles wat vernield is weer op te bouwen", aldus de Nederlander Poortman, die morgen naar Kosovo afreist.

Zijn baas James D. Wolfensohn, president van de Wereldbank, herhaalde in Brussel dat Servië enkel in aanmerking komt voor humanitaire steun. Wel wordt er gezocht naar een oplossing voor Montenegro. Ook de buurlanden van Servië, die economisch zwaar te lijden hebben gehad onder de crisis, krijgen hulp. Minister Zalm was maandag nogal ontevreden over het feit dat Nederland wel mag betalen, maar niet meepraten. Wat EU-voorzitter Finland betreft, is Nederland welkom.

De bedoeling is dat na de hulp particuliere investeerders komen, maar daar zal, evenals in Bosnië, voorlopig weinig van komen. Eurocommissaris Yves-Thibault de Silguy benadrukte dat de regio niet afhankelijk moet worden van hulp, maar economisch moet integreren in de EU. Wolfensohn onderstreepte dat de schade aan wegen en gebouwen hem nog de minste zorgen baart. „De bevolking is moreel zwaar aangeslagen, het vertrouwen is zoek, de dynamiek verdwenen. Dat is een groter probleem."

KFOR maakt veilige zone voor kinderen Kosovo

Kosovo heeft sinds gisteren een klein stukje land waar kinderen veilig kunnen spelen.

De omgeving van een lagere school in Ortakol, vlakbij Prizren, is door KFOR-militairen vrijgemaakt van landmijnen en niet-geëxplodeerde munitie.

Stichting Redt de Kinderen, onderdeel van de International Save the Children Alliance, zorgde voor deze eerste 'safe zone' voor kinderen. De organisatie zet zich in voor een veilige toekomst voor kinderen in Kosovo.

De hulporganisatie denkt dat er nog veel meer inspanningen nodig zijn om die veiligheid volledig te garanderen. (ANP)

Politie verbiedt acties tegen president Milosevic

13-7-99

De politie van Belgrado heeft gisteren een nieuwe actie van de oppositie tegen president Milosevic verboden.

Agenten bezetten 22 locaties waar handtekeningen werden verzameld onder een oproep aan de Joegoslavische president om af te treden. Volgens de organisatoren beschikten zij al over 3000 handtekeningen. Ondanks het politieoptreden gaat de oppositie met haar acties tegen Milosevic door.

Brandstichtingen en plunderingen blijven in Kosovo aan de orde van de dag. In de stad Prizren werden in de nacht van zondag op maandag vijftien huizen van gevluchte Serviërs in brand gestoken. Militairen van KFOR hebben negen mensen aangehouden die van betrokkenheid bij de brandstichtingen worden verdacht.

De VN-gezant voor de mensenrechten, Dienstbier, zei dat het terorisme in Kosovo toeneemt. Hij riep de internationale gemeenschap op meer politie te sturen.

Minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) zei tijdens een bezoek aan Montenegro dat hij het streven naar gelijkwaardigheid van deze republiek met Servië ondersteunt. Montenegro en Servië vormen samen de Federale Republiek Joegoslavië. De afgelopen dagen waren er berichten dat Belgrado zijn leger in Montenegro wil versterken. Maar Servië sprak dat tegen. (RTR-DPA-ANP)

COLUMN

Een beetje Kosovo in Mississippi

13-2-99

De kwestie Kosovo bracht mij in de zomer van 1995 in Oxford, Mississippi. Ik wilde een man, waar niemand naar luisterde, laten zien dat ik er naartoe was gegaan. Mijn vriendin, die ook een paar honderd mijl was omgereden, vroeg: "Wat doen we hier eigenlijk?" We hingen, nadat de kroeg gesloten was, rond in een benzinestation en dronken lauw bier uit blikjes. De lokale bevolking was verrukt, want er stond zoiets als de doodstraf op openbaar drinken. Bovendien had ik verzonnen dat ik tangolerares was. Ik schoof de zoveelste plastic zonnebril op mijn hoofd en bekeek mezelf in een groezelig spiegeltje. "Veton Surroi", legde ik uit. Mijn vriendin knikte zonder te luisteren. "Die moet je nemen", zei ze.

De volgende ochtend schreef ik een kaartje naar Kosovo. Dat had ik beloofd. Als ik ooit in de buurt was, zou ik naar Oxford, Mississippi gaan om iedereen daar de groeten van Veton Surroi doen. Kort voordat ik hem ontmoette, was hij daar zelf geweest om het huis van William Faulkner te bezoeken. Omdat het vanuit Washington zo ver was, bleef hij een nacht en werd, net als wij, dronken in de plaatselijke kroeg. Wat hij in Washington niet voor elkaar had gekregen (hij had belangrijke mensen proberen te wijzen op de problemen van zijn land), lukte hem daar wel. De hele bar hing aan zijn lippen toen hij hen vertelde hoe een Servische minderheid het leven van de Kosovaarse Albanezen onmogelijk maakte.

Ik heb geen idee wat er inmiddels met Veton Surroi gebeurd is, maar ik vrees het ergste. Toen ik hem leerde kennen, was hij de veelbelovende rechterhand van Ibrahim Rugova. Maar begin 1995 bestond de kwestie Kosovo nog niet. Servië richtte slachtingen aan in Bosnië, terwijl het Westen hardnekkig weigerde de 'good guys' van de 'bad guys' te onderscheiden. In die sfeer, het bloedbad van Srebrenica had onze vredige nachtrust nog niet verstoord– ontmoette ik Veton Surroi. Ik was, net als hij, op een congres in Zagreb dat was bedoeld om de behoeften van de Balkan in kaart te brengen. Maar omdat de organisatie waar ik voor werkte geen geld voor eigen projecten had, voelde ik me misplaatst. Er waren mensen die hun leven hadden gewaagd en door de modder naar het vliegveld van Sarajevo waren gekropen in de hoop wat geld in te zamelen. Veton Surroi voelde zich net als ik. Bosnië beroerde het geweten. Voor Kosovo was geen plaats.

Als een gevangene van het weerloze verzet had hij zijn woede leren beheersen en zijn haat weggestopt. Maar zijn gedrongen, gespierde gestalte straalde trots en kracht uit. Hij had fluwelen ogen en sprak met de zachtste stem. In een overvolle Kroatische nachtclub kwam ik naast hem te zitten. Daar had ik een beetje op aangestuurd, want hij intrigeerde me. Beroepshalve wist ik wel iets over Kosovo, maar Veton Surroi gaf het land een gezicht. Zijn verhalen over de massale ontslagen, de Servische intimidaties en de sluiting van scholen raakten me.

Ook vertelde hij over zijn bezoek aan die uithoek in Mississippi. Daar zat ik dan, op de veranda van een grote, dode schrijver. Trouw aan mijn afspraak had ik alle bewoners de groeten gedaan, maar niemand herinnerde zich een man met zo'n gekke naam. Dat schreef ik hem niet. Ik wilde hem troosten in de weinige illusies die hij nog had. De tango-lerares uit Nederland is waarschijnlijk ook al weer vergeten.

MARIETTA NOLLEN
Publiciste

Oppositie Servië blaft hard maar bijt niet

l van Servische steden
len sinds een week
e protestbetogingen
uden tegen het regime
president Milošević.
gan Bišenić meent dat
acties weinig resultaat
1 hebben, zolang de
sitiepartijen verdeeld
n duidelijke ideeën
ren over de toekomst
un land.

Gisteren gingen in de Servische stad Kikinda 5000 betogers de straat op om het aftreden van Milošević te eisen. (Foto AP)

Ja de landing van het Amerikaanse leger in Italië schreef de beroemde Italiaanse schrijver Curzio Malaparte boek *La Pelle*, De Huid. Hij hreef de intocht van de Amerise troepen in Napels tijdens Tweede Wereldoorlog in de a van een dialoog tussen een erikaanse kolonel en de schrij- De Amerikaan vertegenwoorduiteraard de overwinnaar, de rijver verdedigt het verslagen opa. Tijdens de elf weken dude bombardementen op Joegoië kroop de Joegoslavische reing *in de huid van Malaparte. orlog tegen Joegoslavië is oortegen Europa", hoorde men grado telkens zeggen. „Het is* schande een oorlog te win-", concludeerde Malaparte. Joegoslavische oppositie denkt r echter heel anders over: zij kondigt de ondergang en de nelaag van de Servische natie en Milošević dwingen af te treden. Sinds vorige week gaan in tal Servische steden betogers de aat op. De meeste van die steden rden bestuurd door oppositieirtijen. Het burgerprotest heeft n ook de stilzwijgende instemng van de plaatselijke autoriteiı. In Čačak betoogden rond .000 mensen, in Leskovac .000 en in Užice 10.000. De geente Novi Sad heeft, met de deonstranten, het ontslag van Mišević geëist.

Het is verleidelijk te denken dat volkswil zich tegen Milošević n het keren is. Maar of de protesn werkelijk een bedreiging voor Milošević vormen, is allerminst zeer. De oppositie blaft namelijk el hard, maar de grote vraag is of ij ook kan bijten.

De Servische oppositie is een meltkroes van teleurstellingen, ude ideologieën, traditionalisme en nationalisme. Haar leiders zijn veelal niet de aangewezen personen om positieve veranderingen te bewerkstelligen. De meesten van hen kritiseren Milošević niet om wat hij heeft gedaan, maar om wat hem niet is gelukt. De Academie van Wetenschappen en Kunst heeft onlangs een buitengewone vergadering over de actuele situatie belegd, waar een groep leden zeer felle kritiek uitte op Milošević en zijn aftreden eiste. Een bij uitstek scherpe toespraak werd gehouden door de vroegere president van de Federale Republiek Joegoslavië, de bekende schrijver voorman van de intellectuele oppositie in het oude 'groot-Joegoslavië', maar hij stond tevens bekend als 'vader van de natie', omdat hij de eerste was die openlijk de vraag stelde over de status van de Serviërs in Kosovo. Al in 1968 zei Ćošić in het hoogste communistische gremium dat de Albanese leiders – die na een grondwetswijziging aan de macht zouden komen – de Serviërs in Kosovo tot tweederangs burgers zouden maken. Ćošić werd daarop prompt vervangen en veranderde in een vooraanstaand dissident.

De afgelopen tien jaar is Milošević veelvuldig met even stellige eisen geconfronteerd, maar hij is een geniaal overlevingskunstenaar. Hij stelt zich niet met geijkte tactieken tegen de oppositie te weer. Milošević doet liever niets tegen de betogingen dan dat hij geweld gebruikt, zoals tijdens de grote betogingen in Belgrado in de winter van 1996. Tijdens die protesten bleef hij steeds in gesprek met een select groepje oppositieleiders, zoals Zoran Djindjić, die nu de sterkste oppositiegroepering leidt. Milošević willigt altijd een deel van de eisen van de oppositie in, maar accepteert ze nooit allemaal.

Voor de Servische oppositie vormt de interne verdeeldheid niet het grootste of het voornaamste probleem. Dat is ook het Westen duidelijk. Volgens de NAVO-opperbevelhebber voor Europa, generaal Wesley Clark, is „de Servische oppositie zwak en verdeeld." De Amerikaanse minister van Buiten- Albright heeft over de Servische oppositie gezegd: „Ze zeggen van zichzelf dat ze een eenheid zijn, maar dat is geenszins het geval." Een andere Amerikaanse diplomaat die zich met Joegoslavië bezighoudt, Robert Gelbard, concludeerde na een bijeenkomst met de oppositie: „Ze voeren een interne strijd over wie Milošević gaat opvolgen en laten hun beste kansen liggen."

Het is waar. Het grootste probleem voor de Servische oppositie is het gebrek aan nieuwe ideeën. Vorig weekeinde heeft een groep Servische intellectuelen een discussie georganiseerd „om Servië te redden". Een interessant gegeven daarbij is dat Servische intellectuelen altijd denken dat ze als messias moeten optreden om iets te 'redden', mensen 'bijeen te brengen', de besten en de knapsten aan te wijzen enzovoort. Maar wat waren de ideeën die volgens hen Servië konden redden? Ze kwamen met traditionele waarden en een grotere rol voor de Kerk als een alternatief voor de huidige situatie. De voormalige adviseur van Ćošić, de filosoof Svetozar Stojanović, die de bijeenkomst had georganiseerd, stelde voor een overgangsregering te vormen met daarin de knapste koppen, maar de kern van het gezelschap zou moeten bestaan uit Servisch-orthodoxe geestelijken. Dat de Kerk eenzelfde rol zou kunnen spelen als in Polen, valt niet te verwachten. „Er is geen behoefte aan de stem van de pope", zei bisschop Atanasije, de woordvoerder van patriarch Pavle, in een toespraak waarin hij een scherp onderscheid maakte tussen wat de Servisch-orthodoxe kerk in Joegoslavië bereid is te doen en wat de rooms-katholieke in Polen heeft gedaan. „We kunnen niet kwaad met kwaad verdrijven. We kunnen zeggen: houd u aan de wet," aldus Atanasije.

> Het is verleidelijk te denken dat de volkswil zich tegen Milošević aan het keren is

Het Westen levert steun aan de oppositie, ondanks de twijfel die het heeft over haar capaciteiten. Het heeft echter weinig keus, want de toenemende druk vanuit het buitenland op Milošević leidt niet tot het gewenste resultaat. Intendeel, de gelederen rondom de president en binnen de Socialistische Partij sluiten zich. Verdeeldheid is eerder te verwachten van vroegere partners van Milošević' Socialistische Partij, zoals Nieuwe ...ocratie. „Na drie maanden van bombardementen op Servië komt het Amerikaanse bevel om onze regering omver te werpen niet als een verrassing", aldus een functionaris van die Socialistische Partij.

Politieke krachten met een programma gebaseerd op modernisering, gebundeld rondom de leider van de Democratische Partij, Zoran Djindjić, en openlijk gesteund door het Westen, hebben sinds de bombardementscampagne geen invloed meer op gewone mensen. Een grote meerderheid van hen gelooft niet dat die campagne gerechtvaardigd was. De Serviërs menen dat zij net als de NAVO voor bepaalde waarden streden.

De internationale gemeenschap – de NAVO en de westerse landen – steunde de Albanezen en het UÇK uit humanitaire overwegingen, maar ze rechtvaardigde ook de Albanese ideologie. De Servische filosoof Jovan Babić stelde daartegenover de vraag: „Wat heeft de NAVO eigenlijk gesteund door met 1.400 gevechtsvliegtuigen gedurende 11 weken in meer dan 30.000 vluchten 6.000 doelen te treffen, al die duizenden mensen, meest burgers, te doden, en al die bruggen, elektriciteitscentrales, belangrijke fabrieken, spoorwegen en verbindingswegen te vernietigen? Is de ideologie van de Albanese gemeenschap soms multicultureel, multinationaal of egoïstisch? Voor de Albanezen was de NAVO een instrument om Servië te bombarderen. Geen Albanees heeft gezegd: 'Geen bommen op Servië.' Als het Albanese nationale egoïsme is gesteund, waarom houdt de internationale gemeenschap dan geen rekening met de Servische 'egoïstische' argumenten?"

Andere Serviërs geloven niet dat de politieke eisen van de Albanezen politiek gemotiveerd zijn. De auteur van de beste en meest recente studie over Kosovo, Branislav Krstić, vraagt zich af: „Kan in theorie een toenemend aantal inwoners een voldoende argument zijn om een staat te stichten? In 1961 bedroeg het aantal Albanezen in Kosovo ongeveer 600.000. Twintig jaar later was dit aantal verdubbeld tot 1,2 miljoen. Sinds het uiteenvallen van het oude Joegoslavië kent niemand meer het precieze aantal inwoners van Kosovo." Zulke overwegingen vormen een ernstige belemmering voor de aanvaarding onder brede bevolkingslagen van de eisen die de oppositie stelt.

Bij de demonstraties in Užice bood Zoran Djindjić de betogers houvast: „Het maximum dat wij eisen en het minimum dat wij accepteren is dit: Milošević moet weg voordat er nieuwe verkiezingen worden gehouden."

De regeringspartijen, gesteund door de leider van de Servische Radicale Partij, Vojislav Šešelj, eveneens een krachtige figuur in Servië, zullen waarschijnlijk niet accepteren dat de macht onderhands of op grond van de protesten wordt overgedragen. De meest realistische optie is dat er in de nabije toekomst verkiezingen worden gehouden. De oppositie in Servië is als het Servische volk – ze heeft revolutionaire eisen, maar is niet in staat die kracht bij te zetten en onvoldoende voorbereid om de verkiezingen te winnen.

En ook al verkeert Milošević in een lastiger parket dan ooit, toch is het nog mogelijk dat hij zijn tegenstanders de loef afsteekt door gebruik te maken van hun verdeeldheid en gebrekkige organisatie. Hij zwaait nog altijd de scepter over de machtige staatsmedia en geniet blijkbaar nog de steun van politie en leger en ook van talrijke Serviers die woedend zijn over de bombardementen en vermeende pro-Albanese gezindheid van het Westen.

Al eerder dit decennium, vooral in de winter van 1996-'97, waren de verwachtingen van de oppositie hooggespannen. Maar zij heeft die verwachtingen nooit weten om te zetten in een landelijke opstand, vooral vanwege de ook nu nog evidente breuklijnen in eigen gelederen. Een oppositie kan niet veel beter zijn dan de natie.

Net als die natie verwacht de Servische oppositie telkens te veel en krijgt ze te weinig steun. Dat is de oorzaak van de teleurgestelde verwachtingen en het falen van de oppositie in het verleden. Wanneer ze de oude mythologie weer oprakelen kunnen oppositie en regering slechts in hun oude fouten vervallen – en zijn nieuwe successen uitgesloten.

Dragan Bišenić is redacteur van de Servische krant Naša Borb-

Voor Milošević dringt tijd in Montenegro

Bereidt Slobodan Milošević zijn vijfde oorlog voor? Volgens *The Independent on Sunday* recruteert de Joegoslavische leider een gewapende politiemacht in Montenegro, die mèt het federale leger het bewind van Milo Djukanović moet verdrijven.

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 12 JULI. Als Milošević geweld gebruikt tegen het bewind in Montenegro, zusterrepubliek van Servië binnen Joegoslavië, is een oorlog onvermijdelijk: Montenegro heeft geen leger, wel een goedbewapende politiemacht. Miodrag Vuković, een medewerker van de Montenegrijnse president Djukanović, zei tegen The Independent on Sunday dat een conflict in Montenegro de eerdere bloedbaden op de Balkan zou doen verbleken: „Je kunt dan Bosnië, Kosovo, alles vergeten."

Al kort na het eind van de oorlog in Kosovo werd duidelijk dat Milošević iets van plan is in Montenegro. Veel Joegoslavische troepen die in Kosovo waren gelegerd werden na hun aftocht naar de zusterrepubliek gedirigeerd. Het leek een bevestiging van een oude strategie van de Joegoslavische leider: na een nederlaag moet de aandacht worden afgeleid met gestook elders. Milošević vreest rust en kalmte omdat de Serviërs zich alleen in een situatie van rust realiseren hoezeer de economische, politieke en sociale situatie in hun land onder Milošević is gedegenereerd. Daarom moeten de Serviërs steeds opnieuw worden gemobiliseerd achter een heilige zaak.

De tijd is kennelijk gekomen om af te rekenen met Milo Djukanović, sinds zijn aantreden als president van Montenegro, begin vorig jaar, de scherpste criticus van Milošević in Joegoslavië. Djukanović is voor Milošević veel gevaarlijker dan de Servische oppositie. Hij is de baas op een deel van het grondgebied van Joegoslavië, hij controleert 's lands enige haven, hij zit in de Joegoslavische Defensieraad, hij controleert een deel van het federale parlement, hij geeft de Servische oppositie onderdak, hij laat vrije en kritische media toe.

Al voor de oorlog in Kosovo waren de relaties tussen Podgorica en Belgrado zeer slecht. Milošević heeft er alles aan gedaan om de verkiezing van de pro-Westerse en hervormingsgezinde Djukanović tot president te verhinderen. Montenegro weigert de federale regering in Belgrado (onder Milošević' stroman Momir Bulatović, voorganger en rivaal van Djukanović) zelfs maar te erkennen.

De oorlog in Kosovo heeft de relaties verder onder druk gezet. Montenegro weigerde ondanks zware druk van het federale leger de door Milošević uitgeroepen staat van oorlog uit te voeren, hield Montenegrijnse rekruten thuis, bood de NAVO faciliteiten in de havenstad Bar en op het verdere grondgebied van Montenegro aan, verwelkomde Milošević' critici, schafte eenzijdig de visumplicht voor buitenlanders af en nam tienduizenden gevluchte Kosovaren op. Tegen diverse Montenegrijnse leiders lopen in Belgrado uitgeschreven arrestatiebevelen. De beschuldiging: verraad.

Van zijn kant liet Milošević niets na om het de Montenegrijnen moeilijk te maken. In Servië zweeg het afweergeschut als de NAVO-vliegtuigen verschenen, in Montenegro schoot het afweergeschut van het federale leger daarentegen uit alle macht met de bedoeling NAVO-aanvallen op Montenegro uit te lokken en de Montenegrijnse bevolking tegen de NAVO en tegen Djukanović op te zetten. Joegoslavische legereenheden bezetten de grenzen van Montenegro en hielden humanitaire hulp tegen, arresteerden journalisten op beschuldiging van spionage, vermoordden in enkele dorpen in Montenegro etnische Albanezen en probeerden de Montenegrijnse politie onder hun gezag te plaatsen. De Servische media scholden en schelden Djukanović e.s. dagelijks uit voor verraders, separatisten en vijfde colonne.

Voor Milošević dringt de tijd. Deze week beslist het Montenegrijnse parlement over een voorstel om een apart staatsburgerschap in te voeren – wellicht een eerste stap naar de afscheiding. Nog dit jaar wil Montenegro een referendum over de onafhankelijkheid houden. „De federale staat bestaat niet meer. Er is geen parlement en er is geen regering. Er is alleen Milošević. We maken geen deel uit van Joegoslavië om door een andere federale staat te worden gefolterd", zei Djukanović eind juni.

Bij een referendum zou op dit moment een meerderheid van de Montenegrijnen voor onafhankelijkheid kiezen. Dat is minder vanzelfsprekend dan het lijkt: Montenegrijnen beschouwen zich als broeders van de Serviërs en velen zien zich zelfs als Serviërs. Traditioneel zijn de banden hecht, men spreekt dezelfde taal, schrijft in hetzelfde alfabet en hangt dezelfde orthodoxe godsdienst aan. Het was voor niemand een wonder dat de Montenegrijnen in 1991 bij het uitvallen van het oude Joegoslavië, anders dan de andere republieken, verkozen samen met Servië verder te gaan. Maar vier oorlogen op rij, een desastreus economisch, politiek en sociaal beleid door Milošević, het internationale isolement van Joegoslavië, de oorlog tegen de NAVO om Kosovo en het Servische gestook hebben de solidariteit sterk ondermijnd. Als het tot geweld komt tussen Djukanović' politietroepen en het federale leger, zou dat wel eens op een burgeroorlog kunnen uitlopen.

Politie Belgrado grijpt in bij actie tegen Milosevic

Reuters, AP

BELGRADO

De politie van Belgrado heeft maandag een handtekeningenactie voor het aftreden van president Milosevic verboden. De organisatoren van de actie hadden op 22 locaties drieduizend handtekeningen verzameld toen de politie ingreep. Een actievoerder werd gearresteerd. Het was de eerste actie van de oppositie tegen Milosevic in de Joegoslavische hoofdstad.

Een woordvoerder van de Alliantie voor Verandering, waarin diverse oppositiegroeperingen zich hebben verenigd, ziet de ingreep van de politie als een 'duidelijk teken dat de regering van Milosevic zenuwachtig aan het worden is en dat haar einde nabij is'.

De afgelopen twee weken heeft de Alliantie in tien Servische steden 100 duizend handtekeningen verzameld voor het aftreden van Milosevic. De tekst van de petitie luidt: 'Laten we onszelf niet voor de gek houden. Er is geen toekomst met deze man. Als hij niet wil vertrekken, laten we hem dan afzetten.' In de stad Valejvo, zeventig kilometer van Belgrado, gingen maandag drieduizend mensen de straat op om tegen Milosevic te demonstreren.

Het Joegoslavische leger heeft maandag nadrukkelijk ontkend dat het bezig is voorbereidingen te treffen voor een inval in Montenegro. Het beschuldigt de NAVO ervan bewust dergelijke berichten *naar buiten te brengen om de spanning tussen Servië en Montenegro te vergroten.*

Servië houdt momenteel 1438 Kosovaren gevangen. Het Rode Kruis heeft maandag een lijst met hun namen ontvangen van de Servische autoriteiten. Het gaat om etnische Albanezen die vlak voor de komst van KFOR-militairen in Kosovo zijn gearresteerd op beschuldiging van activiteiten tegen de regering in Belgrado.

De Verenigde Naties gaan deze week beginnen met de repatriëring van Kosovaren die de afgelopen maanden zijn opgevangen door landen buiten de Balkan. Het streven is dagelijks duizend vluchtelingen per vliegtuig te vervoeren naar hun geboorteland. Het gaat om in totaal 91 duizend mensen verspreid over 29 landen.

Dit zijn de vluchtelingenorganisatie Unhcr van de Verenigde Naties en de opvanglanden maandag overeengekomen tijdens een besloten overleg in Genève. De eerste vlucht is op donderdag gepland. De Kosovaren zullen landen in Skopje en vandaar verder worden vervoerd.

De terugkeer gebeurt op vrijwillige basis, maar 'er is een enorme druk van de Kosovaren om terug te keren', zei het hoofd van de Unhcr voor Europa, Anne-Willem Bijleveld, na afloop van het overleg. In sommige landen zijn Kosovaren in hongerstaking gegaan om repatriëring af te dwingen.

Duitsland heeft met een kleine 15 duizend Kosovaren het leeuwendeel van de vluchtelingen opgevangen, gevolgd door de Verenigde Staten (negenduizend) en Turkije (achtduizend).

De Kosovaarse hoofdstad Pristina heeft gisteren het stadhuis heropend. Onder begeleiding van VN-medewerkers keerden 140 ambtenaren terug op hun post. Onder hen waren zestig Serviërs en tachtig etnische Albanezen.

Adem zag opeens zijn benen staan

Van onze verslaggeefster
Corine de Vries

PRISTINA/MALISHEVO

UCK-strijder Musli uit Malishevo heeft geluk gehad. Toen hij drie weken geleden, vlak nadat de NAVO-militairen Kosovo waren binnengetrokken, thuiskwam en de meelton in zijn keuken opende, vertrouwde hij het zwarte doosje niet dat hij op het meel zag liggen. Hij rende de keuken uit, en was net op tijd weg toen de ton explodeerde.

De oom van Rexhep Berisha uit Pristina was minder fortuinlijk. Een boobytrap ontplofte toen hij net uit Albanië thuisgekomen het raam wilde openen. Beide armen van de 65-jarige man moesten worden geamputeerd. 'Ik ben gisteren in het ziekenhuis bij hem op bezoek geweest. Hij weet nog niet goed wat hem is overkomen', vertelt Berisha.

Nog steeds worden dagelijks slachtoffers van mijnen en boobytraps het ziekenhuis van de Kosovaarse hoofdstad Pristina binnengebracht. 'Gemiddeld twee per dag', schat prof. dr. M. Gashi, hoofd van de afdeling inwendige geneeskunde. Van zijn patiënten is 50 procent oorlogsslachtoffer, gewond geraakt door mijnen, foltering, sluipschutters of messteken. 'Vroeger was hooguit 5 procent van de patiënten het slachtoffer van een misdrijf.'

Op de kinderafdeling ligt de 13-jarige Adem Busaku naast zijn 9-jarige vriendje Altin Kelmendi. Beide jongetjes hebben hun benen verloren toen ze met een koe aan het spelen waren en op een mijn liepen.

Bij Adem lagen ook zijn darmen eruit en raakte een oog zwaar beschadigd. 'Ik keek naar beneden en zag daar mijn benen staan', vertelt Adem. 'Het voelde alsof ik wel tien minuten in de lucht zweefde.'

'Hoeveel mijnen er liggen in Kosovo, daar zijn we nog niet achter', zegt KFOR-woordvoerder Jan Joosten. 'Maar vooral in het zuiden liggen er verschrikkelijk veel. Daar zijn ook veel boobytraps onschadelijk gemaakt. Mijnen zijn zeer moeilijk op te sporen, en een groot probleem is dat ze niet netjes in patronen liggen. Als wij informatie krijgen dat er ergens een mijnenveld is, kan dat betekenen dat er honderd mijnen liggen, maar het kan er ook eentje zijn.'

Het ziekenhuis in Pristina is tot nu toe redelijk in staat om de mijnenslachtoffers te helpen, vertelt professor Gashi. 'Medicijnen hebben de Serviërs voldoende achtergelaten. We hebben alleen een tekort aan beademingsaparatuur. En veel instrumenten zijn oud.'

Maar ondanks die gebrekkige omstandigheden is de 63-jarige Gashi dolgelukkig dat hij na tien jaar eindelijk weer op de afdeling mag werken die hij in 1974 zelf heeft opgericht. Toen president Milosevic Kosovo de autonomiteit ontnam, werd de professor ontslagen, net als vele andere Kosovo-Albanezen. De Servische dokter die Gashi's plaats innam was ooit bij hem gepromoveerd. 'Tien jaar lang heb ik ondergronds

Mijnen maken slachtoffers in Kosovo

moeten werken, thuis, in een privékliniek. Af en toe vielen ze binnen om apparatuur te stelen. Ik vond drie weken geleden mijn operatietafel hier in de kelder terug.'

Gashi is verbitterd over wat de Serviërs hem en het ziekenhuis hebben aangedaan. 'We hebben zo veel verloren in de afgelopen tien jaar. We stonden op het punt onze kliniek uit te breiden met een hartchirurgie-afdeling, we hadden een goede relatie met Europa en de VS, onze artsen werden voortdurend uitgenodigd in het buitenland. We hadden zoveel kennis, ambities. Onder de Servische overheersing is dit ziekenhuis geïsoleerd komen te staan. Ik neem het de internationale gemeenschap zeer kwalijk dat ze tien jaar geleden niet al hebben ingegrepen. Toen was het veel eenvoudiger geweest', zegt Gashi.

Er werken nu geen Servische chirurgen meer op de afdeling inwendige geneeskunde. Die zijn allemaal vertrokken voordat de NAVO-troepen Kosovo binnenkwamen. Tot Gashi's spijt, want hij had graag hun gezichten gezien toen hij drie weken geleden zijn oude kantoor weer binnenliep.

'Ik herinner me nog zo goed hoe mijn collega's keken toen ze me zeiden dat ik weg moest. Maar het is niet alleen uit leedvermaak dat ik hen graag wilde zien. Ik had met mijn Servische collega's alles willen uitpraten, hen in de ogen willen kijken, om vervolgens weer samen aan het werk te gaan.'

Want Gashi is absoluut bereid om met Serviërs samen te werken, verzekert hij. 'We hebben ook Servische patiënten in het ziekenhuis. Ik kan me niet voorstellen dat ik ooit een patiënt op zijn nationaliteit zal beoordelen. De criminele collega's die hun vak hebben misbruikt moeten worden gestraft, maar met anderen willen we samenwerken.'

R-7-99

three mediators , but Russian Ambassador Boris Mayorsky refused to sign, although he attended the ceremony, as - he said - one signature did not make an agreement and an agreement can be valid only if it is signed by all participants.

The signatures of the ethnic Albanian delegation were consequently witnessed by US and Austrian Ambassadors Christopher Hill and Wolfgang Petritsch only.

Despite all attempts of the US diplomatic machinery headed by State Department spokesman James Rubin to maximize the importance of the signing ceremony, press and diplomatic circles had to admit the attempts had failed, as no agreement had in fact been reached.

Even the CNN, which was entrusted with media coverage of the ceremony, was forced to admit that no agreement existed and that the delegations of ethnic Albanians and Serbian government had not met even once.

It must be noted that it is unclear what the signature by the ethnic Albanian delegation will mean for the political process as a whole, since that process, as defined by the Contact Group, must be based on dialogue and coordination, not on imposed settlements.

Following the scandal and unprecedented fraud that occurred Thursday at the Kleber congress center in Paris consisting of the fraudulent so-called "agreement on resolving problems in Kosovo", signed unilaterally by ethnic Albanian separatist movement parties, the delegation of the government of the Republic of Serbia

---

Russian landing ships heading for Greek Salonika.

MOSCOW, July 10 (Itar-Tass) -- Two landing ships of the Russian Black Sea fleet on Saturday left Tuapse and headed for the Greek port of Salonika, the Russian Defence Ministry told Tass.

There are about 100 paratroopers and 80 service staff on board the ships. Several days after they pass the Black sea straits of Bosporus and Dardanelles, the ships will join the first three Russian landing ships Azov and Caesar Kunikov, which had left Tuapse on July 8.

The first group, including five major landing ships and rescue tug "Shakhtyor" are expected to arrive in Salonika on July 14. The paratroopers will then set out on march to Kosovo.

The second group of Russian landing ships will leave Tuapse on July 23 to take 540 Russian peacekeepers to Salonika.

Russian peacekeepers' marine echelon to land in Greece July 15.

PRISTINA, July 10 (Itar-Tass) -- A marine echelon of Russian peacekeepers is expected to disembark in Greece on July 15, Tass learnt at the liaison group of the Russian peacekeeping force in over 100 Russian paratroopers, 11 armoured personnel carriers and dozens of military vehicles.

The paratroopers will then march for Pristina via Macedonia. According to the plans of the Russian command, the paratroopers are to cover 420 kilometers in 24 hours.

The liaison group believed the main problem in combining personnel columns with a convoy of mostly special military vehicles not suitable for carrying people. To settle the problem the command will send a number of trucks to the landing place.

Russian peacekeepers leave Pristina for US sector in Kosovo.

PRISTINA, July 10 (Itar-Tass) -- An advance party of the Russian peacekeeping battalion early on Saturday left Pristina and headed for US peacekeepers' sector in Kosovo. Russian paratroopers' permanent dislocation area will be at Kosovska Kamenica.

The convoy of Russian peacekeeprs includes three armoured personnel carriers and nine motor vehicles. The advance party numbers 86, including two women. The party is to arrange for arrival of the 13th Pskov paratrooper battalion in the US controlled "East" sector in Kosovo.

The Russian peacekeepers are to camp on the premises of a local earthenware factory severely damaged by NATO bomb strikes. The paratroopers carry special equipment allowing to provide for autonomous energy and water supply.

The Russian peacekeepers are to replace one of the US

12-7-99

Russia to set up hospital in Kosovo.

MOSCOW, July 12 (Itar-Tass) -- The Russian Emergency Ministry will set up a hospital in Kosovo in the next few days, its press service said on Monday.

The ministry is expected to dispatch an aircraft to Pristina on Tuesday morning with all necessary equipment abroad, the press service told Itar-Tass.

Group of Russian paratroopers leave for Kosovo.

MOSCOW, July 12 (Itar-Tass) - A military transport plane Il- 76 carrying a group of paratroopers and equipment left for Kosovo on Monday, the press service of the Russian Air Force reported.

The plane took off from the military airfield Dyagilevo (Ryazan region). It is expected that another Russian military transport plane will fly to Kosovo on Monday from Chkalovsky airfield in the Moscow region.

The two planes will deliver in Pristina about 150 paratroopers and material-everyday belongings.

1 killed, 1 injured in attack at Americans in Gnilane.

LONDON, July 11 (Itar-Tass) - One was killed and one injured in an armed attack at American soldiers in Gnilane, south-eastern Kosovo, on Saturday, according to a report of the KFOR.

The attack was made when the soldiers came to investigate into spontaneous disturbances in the town, located in the American sector in Kosovo. No American servicemen were hurt. The killed and the injured are being identified.

U.S. troops fired upon in Kosovo

PRISTINA, Yugoslavia (AP) - U.S. peacekeeping forces came under fire several times over the weekend in Kosovo, evidence that tensions are still simmering in the war-torn Serbian province. No Americans were hurt in the shootings Saturday in southeastern Kosovo, but U.S. soldiers believe they shot and killed one assailant and seriously wounded another, U.S. Capt. Paul Swiergosz said.
It wasn't known who fired the shots. Meanwhile, Russian troops scouting for peacekeeping bases faced a protest Sunday by ethnic Albanians who distrust them and from Italian peacekeepers who refused to let them through a checkpoint. The incidents underscored the ethnic discord that still exists, a month after Yugoslav forces began withdrawing and NATO forces moved in under a peace plan.
--==========_-1280330844==_ma========== Content-Type: text/html; charset="us-ascii"

Despotovic, Ruza

Afzender: despot@wishmail.net
Aan: Despotovic, Ruza
Onderwerp: NATO bombing results (http://www.suc.org
Datum: maandag 12 juli 1999 1:04

<<Bijlage bestand: FILE0001.ATT>>

Jul 10

Russian ships heading for Kosovo to pass Bosporus Saturday.

SEVASTOPOL, July 10 (Itar-Tass) - Three big landing ships of the Russian Black Sea fleet, which left the port of Tuapse on July 8, should clear the Bosporus before the sunset and enter the Sea of Marmara.

The three ships -- Azov, Tsezar Kunikov and BDK-156 -- will sail into the Aegean Sea on Sunday and drop their anchors in the second half of the day as was planned. On July 13, they will be joined by two more warships with Russian peacekeepers which left Tuapse on Saturday.

After that they will sail together under Rear Admiral Vladimir Vasyukov's flag to Saloniki, Greece, where the peacekeepers will disembark to march 650 kilometres to Kosovo.

The three ships are carrying more than 400 paratroopers and 160 pieces of military hardware, including armoured personnel carriers, patrol cars, a field hospital and automobiles for various purposes.

12-7-99

and the President of the Republic of Serbia, convinced of the key importance of the equality of ethnic communities in Kosovo as against the mentioned unilateral act, proposed the signing of a multi-ethnic agreement on self-rule in Kosovo. This agreement has been signed on behalf of all ethnic communities of Kosovo by their elected representatives, and presented to the Contact Group 15 minutes after the Albanian separatists have signed their "agreement".

The agreement signed by the representatives of all ethnic communities is based on the ten principles set by the Contact Group and is being made public by the state delegation.

12-7-99

YUGOSLAV FOREIGN MINISTRY - VISITS ONLY THROUGH DIPLOMATIC CHANNELS

BELGRADE - The Yugoslav foreign ministry has issued a statement in reaction to a statement by the Norwegian foreign ministry on the reasons preventing a visit to Yugoslavia by Foreign Minister Knut Vollebaek.

According to usual practice, visits to Yugoslavia are arranged through diplomatic channels and keeping in mind the principles of equality and mutual respect. Anyone neglecting these principles and wishing to impose his own will bypassing Yugoslavia's legitimate interests must bear responsibility for the consequences, the ministry said.

Yugoslavia remains open for full cooperation and for any visit made in good will and respecting the principles of equality and mutual respect, the ministry said.

As for the OSCE and its chairman, Norwegian Foreign Minister Knut Vollebaek, Yugoslavia has many times in the past demonstrated its constructive approach and desire for cooperation, and its stance in this regard remains unchanged, the ministry said.

Albanians Separatist Delegation Signed Fake Agreement In Paris

During the Paris talks on Kosovo crisis delegation of Albanian ethnic minority has signed the "agreement" that was created by them and their American sponsors. That fake agreement has never been discussed, agreed or signed by the Contact Group as a whole, either in Rambouillet or in Paris. It was also not a subject of discussion with Serbian state delegation. So that fake and nonexistent "agreement" was made and signed by only one side at the Paris talks. One document can not be called agreement if it is made by only one side in bilateral talks.

Paris talks were stopped and Serbian delegation was oppressed to sign that fake agreement, which was nothing else but Albanian separatists' and USA State Department's common dictate, and result of NATO's (USA) obvious wish to occupy Kosovo, the thirteen centuries old Serbian territory.

Albanian Delegation Signs Nonexistent Agreement

Representatives of the ethnic Albanian delegation to the Paris talks on Serbia's Kosovo province signed Thursday evening an alleged "agreement for Kosovo" although no such agreement has been reached.

The paper was signed by Ibrahim Rugova, Veton Surroi, Rexhep Qosja and Hashim Thaqi.

Their signatures were to be witnessed by the

Print Edition
Sunday Outlook
Editorial Page
Front Page Articles

On Our Site
Talk Central
Editorials & Opinion

A War-Torn Reporter Reflects

By Michael Dobbs

Sunday, July 11, 1999; Page B01

On my way out of Kosovo last month, I stopped off in the southern Serbian city of Nis. I wanted to find out what Serbs thought about the war that had been waged in their name, and how they felt about the atrocities committed by Serbian forces against ethnic Albanian civilians. My first call was on the mayor, Zoran Zivkovic, a leader of Yugoslavia's Democratic party and a longtime opponent of President Slobodan Milosevic.

While Zivkovic certainly did not condone the killings of ethnic Albanian civilians in Kosovo, he was more interested in talking about killings he had witnessed within sight of his own office. On two occasions during the war--on May 7 and May 12--NATO warplanes dropped cluster bombs on the center of Nis, killing a total of 15 civilians. (NATO maintains that both times it was trying to hit the airport, several miles away.) I asked Zivkovic which was worse: a NATO pilot unloading cluster bombs or a crazed Serbian paramilitary fighter gunning down fleeing

refugees. As mayor of Nis, he said, his primary concern was "the suffering that NATO has caused to the people of my town."

Having spent much of the previous week examining mass grave sites in Kosovo, and finding incontrovertible evidence of Serbian war crimes, I was in no mood for lectures on "NATO atrocities." On reflection, however, I think Zivkovic raised a profound point about America's reliance on air power in waging war, and one we need to think about carefully. Over the past 50 years, America's increasing technological superiority has enabled us to engage in warfare without directly confronting our victims. In so doing, we have also placed extraordinary value on preserving the lives of our pilots, sometimes at the possible expense of civilians on the ground. Kosovo is a case in point. Unlike the Serbian paramilitary troops, American pilots did not set out intentionally to murder women and children, and could not see the faces of the people they killed. But from the point of view of the victims, the end result was much the same.

Justified outrage at Serbian atrocities in Kosovo does not exempt NATO--and the United States in particular--from carefully examining its actions during the 78-day bombing campaign of Yugoslavia. Quite the opposite. As a democracy committed to upholding international law, we have an obligation to hold our own side to even higher moral standards than those we impose on others. One does not have to be an apologist for Milosevic to be disturbed by some of the methods employed by NATO in order to win its war against Yugoslavia.

[illegible] business going to war over Kosovo or that NATO's supreme commander Gen. Wesley Clark deserves to be put in the dock alongside Milosevic. It is that war is messy and cruel and no side has a monopoly on virtue. In order to drum up public support for going to war, governments simplify the issues and present the conflict as good versus evil. Reality is more complicated. The United States fought what it thought was a just war, with essentially humanitarian motives, but also did things that we have the right and the obligation to subject to very searching examination.

Michael Dobbs, an investigative reporter for The Post, covered the war from Kosovo and Belgrade. He is the author of a recently published biography of Secretary of State Madeleine K. Albright.

© Copyright 1999 The Washington Post Company

Pull Down to Choose:
a) treats the whole person
b) performs surgery
c) prescribes medication

The explanation offered by Western governments goes something like this: "Unlike the Serbs, we never deliberately targeted civilians. When we killed civilians, it was by mistake, not by design.

When we made mistakes, we owned up to them."

Unlike many Serbs, I accept that NATO did not deliberately set out to kill or terrorize civilians. But the way we chose to prosecute the war still troubles me. As depicted by NATO briefers, the air campaign was an almost clinical exercise, of "surgical hits" by "precision-guided weaponry." Seen from the ground, it was a much messier affair, in which real people died--people such as Ljiljana Spasic, a 27-year-old Serbian woman in her seventh month of pregnancy who was killed by a NATO cluster bomb on her way to the hospital in Nis. And from the point of view of ordinary Serbs, the distinction between Western behavior and Serbian behavior seems more one of degree than one of kind.

It is true that the United States has made a lot of progress over the years in using technology to limit the impact of warfare on civilians. When the United States and Britain destroyed Dresden in 1945, a third of a million people were killed. A million or so Vietnamese died as the result of the bombing of North Vietnam. Historically, however, the United States has resisted any restrictions on the use of air power, its single greatest technological advantage in waging war. This is the reason Washington refused to ratify the 1977 protocols to the Geneva Convention outlawing the "indiscriminate" use of air power, even though it accepts their spirit.

The point here is not that the Clinton administration had no business going to war over Kosovo or that NATO's supreme commander Gen. Wesley Clark deserves to be put in the dock alongside Milosevic. It is that war is messy and cruel and no side has a monopoly on virtue. In order to drum up public support for going to war, governments simplify the issues and present the conflict as good versus evil. Reality is more complicated. The United States fought what it thought was a just war, with essentially humanitarian motives, but also did things that we have the right and the obligation to subject to very searching examination.

Michael Dobbs, an investigative reporter for The Post, covered the war from Kosovo and Belgrade. He is the author of a recently published biography of Secretary of State Madeleine K. Albright.

© Copyright 1999 The Washington Post Company

Pull Down to Choose:
a) treats the whole person
b) performs surgery
c) prescribes medication
d) can specialize
e) all of the above

10-7-99

10 juli demonstratie in Den Haag

Stop de NAVO-oorlog tegen Joegoslavië

Sinds 24 maart voert de NAVO onder leiding van de VS een oorlog tegen de Federale Republiek Joegoslavië. De NAVO eigent zich het recht toe om waar dan ook ter wereld gewapend op te treden tegen iedere staat of volk die zij ziet als een bedreiging voor haar belangen en die van haar lidstaten. Deze nieuwe NAVO-strategie is op de NAVO-top in Washington van april dit jaar officieel vastgelegd. De oorlog tegen Joegoslavië is het eerste openlijke optreden van de 'nieuwe NAVO' buiten haar grondgebied conform deze strategie.

Op 10 ~~april~~ juli demonstreren we tegen die agressie-oorlog tegen Joegoslavië, de Nederlandse deelname daaraan en tegen de eigenmachtige NAVO-politiek die een bedreiging vormt voor de vrede, hier in Europa en in de gehele wereld.

10 juli demonstratie in Den Haag
De demonstratie begint om 12.30 uur aan de Bezuidenhoutse Weg tegenover station Den Haag CS. Na een korte toespraak om 13.00 uur vertrek van de demonstratie door het centrum van Den Haag naar het gebouw van de Tweede Kamer en het ministerie van Defensie aan het Plein. De demonstratie wordt op het Plein afgesloten met enkele korte toespraken.

De voorlopige lijst van organisaties die de demonstratie ondersteunen:
AFVN, Bond van Anti-Fascisten; Anti Interventie Comité; Bayan International (Europe); Bond van Joegoslavische Clubs in Nederland; Comité "Navo is oorlog, dus weg ermee"; HTIF (Fed. van Arbeidersverenigingen uit Turkije); Migrante - Europe; Moeders voor Vrede.

Voor meer informatie: tel. 070-3603676 (Wil van der Klift), 070-3211283 (Hans de Ruijter).

10-7-99

10 juli demonstratie in Den Haag

Stop de NAVO-oorlog tegen Joegoslavië

Sinds 24 maart voert de NAVO onder leiding van de VS een oorlog tegen de Federale Republiek Joegoslavië. De NAVO eigent zich het recht toe om waar dan ook ter wereld gewapend op te treden tegen iedere staat of volk die zij ziet als een bedreiging voor haar belangen en die van haar lidstaten. Deze nieuwe NAVO-strategie is op de NAVO-top in Washington van april dit jaar officieel vastgelegd. De oorlog tegen Joegoslavië is het eerste openlijke optreden van de 'nieuwe NAVO' buiten haar grondgebied conform deze strategie.

Op 10 ~~april~~ juli demonstreren we tegen die agressie-oorlog tegen Joegoslavië, de Nederlandse deelname daaraan en tegen de eigenmachtige NAVO-politiek die een bedreiging vormt voor de vrede, hier in Europa en in de gehele wereld.

10 juli demonstratie in Den Haag
De demonstratie begint om 12.30 uur aan de Bezuidenhoutse Weg tegenover station Den Haag CS. Na een korte toespraak om 13.00 uur vertrek van de demonstratie door het centrum van Den Haag naar het gebouw van de Tweede Kamer en het ministerie van Defensie aan het Plein. De demonstratie wordt op het Plein afgesloten met enkele korte toespraken.

De voorlopige lijst van organisaties die de demonstratie ondersteunen:
AFVN, Bond van Anti-Fascisten; Anti Interventie Comité; Bayan International (Europe); Bond van Joegoslavische Clubs in Nederland; Comité "Navo is oorlog, dus weg ermee"; HTIF (Fed. van Arbeidersverenigingen uit Turkije); Migrante - Europe; Moeders voor Vrede.

Voor meer informatie: tel. 070-3603676 (Wil van der Klift), 070-3211283 (Hans de Ruijter).

Laten we ons geen illusies maken over Kosovo

10-7-99

Het Westen koestert in Kosovo opnieuw de illusie van de multi-etnische samenleving. Jammer alleen dat geen leider op de Balkan daarin gelooft, stelt **Chris Hedges.** *Wat er ook gebeurt, de einduitkomst ligt vast: onder leiding van het UCK zal Kosovo zich, via onderhandelingen of met geweld, van Servië afscheiden. Dit plaatst de vredesmacht straks voor een moeilijk dilemma.*

Een jongetje rouwt bij het portret van zijn vader tijdens diens herbegrafenis eerder deze week. Hij werd anderhalve maand geleden met nog drie UCK-strijders gedood door Servische militairen. FOTO AP

IN voormalig Joegoslavië kondigt de zoveelste nationalistische aardbeving zich aan. Uit de stinkende bouwvallen in Pristina en de betonnen familie-boerderijen op het platteland van Kosovo is een nieuwe politieke en militaire organisatie opgestaan: het Kosovo Bevrijdingsleger, oftewel het *Ushtria Clirimtare e Kosoves (UCK).*

De opkomst van de militante groepering tempert de hoop dat de vrede in Kosovo op basis van een compromis met Belgrado kan worden hersteld. Aangemoedigd door de NAVO-bombardementen zal het UCK doorgaan met zijn guerrilla in de Servische provincie. Ook in de buurlanden Macedonië en Albanië kan dan de vlam in de pan slaan, zodat zelfs Griekenland en Bulgarije bij het conflict betrokken worden.

Het UCK is niet bereid af te zien van zijn streven naar een onafhankelijk Kosovo nu en een groot-Albanië later. En tot ontsteltenis van de *would-be* vredesstichters in Washington hebben de UCK-kopstukken de plaats ingenomen van de gematigde vertegenwoordiger van de Albanese meerderheid in Kosovo, Ibrahim Rugova.

Het UCK is veel belangrijker dan zijn omvang doet vermoeden, niet alleen omdat het zijn doel, een onafhankelijk Kosovo, op den duur waarschijnlijk zal bereiken, maar ook omdat zijn aspiraties inmiddels die van de meeste Kosovaarse Albanezen zijn.

Voor inzicht in het huidige conflict in Kosovo is kennis van het UCK daarom onontbeerlijk. Met andere woorden: hoe is het ontstaan, door wie wordt het geleid, wat zijn de drijfveren erachter en waarom ontwikkelde het zich tot de spreekbuis van de meerderheid van de Kosovaren?

In de loop der jaren nam de verbittering onder de Albanezen in Kosovo toe. In zijn verwoede pogingen een onafhankelijkheidsoorlog te voorkomen, achtte het westerse bondgenootschap het dan ook raadzaam het UCK te betrekken bij het vredesproces dat in februari in het Franse kasteel Rambouillet begon. Zelfs de bombardementen op Servië hadden tot doel Kosovo binnen klein-Joegoslavië te houden.

gova, die jarenlang het pacifisme predikte, geldt eerder als het symbool van achterhaalde gematigdheid dan als een leider. Doordat

van het communisme ondergaan. De eerste factie wordt geleid door de zonen en kleinzonen van rechtse Albanezen die hetzij in de

deeldheid is het geen wonder dat het UCK geen politieke organisatie, en zelfs geen vaag politiek programma heeft

nada en de Verenigde Staten.

Het vreedzame protest hield zowat tien jaar lang stand. Heel wat delegaties uit Kosovo volgden in

Daar kwam nog bij dat de eerste jongemannen die dankzij vaak ongeschoolde baantjes in het buitenland, geld naar hun familie

Dat het prediken van multi-etniciteit weinig zin heeft, is het duidelijkst te zien in Kroatië en Bosnië. Kroatië heeft de etnische Ser-

het UCK de wapens zal inleveren is hoogst onwaarschijnlijk, temeer daar Milosovics neiging zich niets van formele afspraken aan te trekken, bekend is.

De blunders die het Westen als vredesstichter beging, hebben het UCK geleerd niet teveel op de NAVO te vertrouwen. Het bondgenootschap was zonneklaar niet bereid Servië te straffen toen dat de afspraken van vorig jaar oktober, om de vijandelijkheden in Kosovo te staken, op een flagrante manier had geschonden. Het pact van oktober verder negerend, probeerde de NAVO met bombardementen Belgrado het Rambouillet-akkoord door de strot te duwen, een koerswijziging die de Albanezen niet is ontgaan.

Milosovic van zijn kant heeft de NAVO sinds het begin van de Kosovo-crisis gek gemaakt. Chris Hill, de Amerikaanse bemiddelaar voor Kosovo, heeft met al zijn pendeldiplomatie sinds het voorjaar nog niets bereikt; tijdens zijn laatste trip naar Belgrado wilde Milosovic hem niet eens ontvangen. Om het ronduit te zeggen: de Amerikanen hebben zich door de Servische leiders laten bedriegen. Het UCK wantrouwt de westerse intenties en vastberadenheid dan ook terecht.

Vanuit dit wantrouwen weigerde het UCK in de eerste gespreksronde in februari van dit jaar het Rambouillet-verdrag te tekenen. Daarmee vervielen de morele verplichtingen van de NAVO. Het gebrek aan meegaandheid van de Kosovaren gaf het Westen het toch al gewenste excuus om de oktober-afspraken niet af te dwingen, en verdiepte de reeds bestaande onenigheid binnen de alliantie.

Als het Westen zijn streven naar vrede uiteindelijk opgeeft, en zoals het nu lijkt zal dat waarschijnlijk gebeuren, zullen de UCK-kopstukken zich onmiddellijk van het Westen afwenden en steun zoeken bij islamitische radicalen. En die zullen zeker niet aarzelen om weer een nieuwe strijd van moslims tegen orthodoxe christenen van geld en wapens te voorzien.

Maar voorlopig zitten de internationale vredestroepen nog in

troepen de strijdende partijen in de provincie uit elkaar houden. Het idee achter het door de NAVO gecreëerde protectoraat is dat er tijd mee wordt gewonnen. In een driejarige overgangsperiode mogen de etnische Albanezen een eigen parlement en andere bestuursinstellingen kiezen, waarmee ze hopelijk hun aspiraties voldoende vervuld zien om hun streven naar onafhankelijkheid op te geven.

jaar negeerde, hadden veel Kosovaren al vóór de bombardementen hun vertrouwen in de democratische landen verloren. Veel Albanezen voelden zich zowel door de wereld als door hun eigen inschikkelijke leiders in de steek gelaten. Niet de opstand van het UCK was opmerkelijk, maar dat het zolang duurde voordat de wapens werden opgenomen.

Het UCK is de voornaamste machtsfactor in de provincie geworden. Uit dit rebellenleger zul-

Westerse coalitie heeft zich gebonden aan een oplossing die inmiddels onuitvoerbaar is

Het goede nieuws is dat de westerse coalitie in ieder geval iets van haar gestumper in Bosnië bleek te hebben geleerd. Ditmaal verklaarden de Europeanen niet dat ze de kwestie zelf wel konden afhandelen, maar verlangden zij de aanwezigheid van de Verenigde Staten. Dreigementen werden kracht bijgezet met geweld. En men was het erover eens dat er snel een oplossing moest worden gevonden, omdat de strijd in Kosovo anders escaleerde, en een toekomstige interventie moeilijk, zo niet onmogelijk zou maken.

Maar net als in Bosnië heeft het Westen zich aan een oplossing gecommitteerd die eerder in het conflict misschien nog mogelijk was, maar inmiddels onuitvoerbaar is. De Servische etnische zuivering in Kosovo had een wat ander karakter dan die in Bosnië. In Kosovo werd zij hoofdzakelijk om tactische redenen uitgevoerd: om te verhinderen dat de rebellen nog langer hulp van de bevolking kregen, was zij vooral tegen de inwoners van UCK-bolwerken gericht.

Niettemin zijn de Serviërs zo vreed tekeer gegaan dat autonomie voor Kosovo geen optie meer is. Na het afschuwelijke bloedbad van de afgelopen maanden, de verdrijving van honderdduizenden mensen en de verwoesting van talloze dorpen kunnen de etnische Albanezen – 90 procent van de bevolking – niet langer binnen Servië leven. Ze vertrouwen noch de Joegoslavische president Milosevic, noch de Serviërs in het algemeen. En gezien Belgrado's staat van dienst van de laatste tien jaar, waaronder het niet nakomen van vele afspraken, kan men hun dat moeilijk kwalijk nemen.

De Albanezen zijn zo geradicaliseerd dat ze het UCK nu als hun woordvoerder beschouwen. Rulen de nieuwe politieke kopstukken voortkomen, en zij zullen militant, nationalistisch, onverzoenlijk en zeer wantrouwig jegens alle buitenstaanders zijn.

De Amerikaanse inlichtingendiensten, druk in de weer met het opsporen van militante islamitische groeperingen en Iraanse agenten in Bosnië, werden verrast door het ontstaan, de kracht en de populariteit van het UCK in Kosovo. Zelfs een jaar geleden nog, toen kleine gewapende bendes door Drenica, in Midden-Kosovo, trokken, vroegen sommige diplomaten zich af of de schimmige organisatie wel echt bestond.

De eerste gewapende aanval van het UCK vond plaats in mei 1993 in Glogovac. Daarbij kwamen twee Servische politieagenten om het leven en raakten er vijf gewond. Maar de paramilitaire organisatie, die goeddeels bestaat uit leden van een paar clans in Kosovo, aangevuld met radicalen uit de Albanese diaspora, werd al acht jaar geleden opgericht. Het gros van de leiders heeft wegens separatistische activiteiten jarenlang in de cel gezeten, en menigeen was ook onder het communistische regime van Tito al eens veroordeeld geweest.

Net als alle revolutionairen die langdurig in het ondergrondse verzet dan wel in de gevangenis zaten, zijn zij op hun hoede voor buitenstaanders, neigen zij tot geheimzinnigheid en paranoia, en liegen zij met het grootste gemak als ze menen dat hun zaak daarmee gediend is, en dat denken ze meestal.

Het UCK is in ideologisch opzicht diep verdeeld. Er zijn twee groepen te onderscheiden: de ene neigt naar het fascisme, de andere heeft onmiskenbaar de invloed

sche linnes of in de door de nazi's opgerichte vrijwillige SS-divisie Skanderberg vochten, hetzij als kacak-strijders deelnamen aan de opstand tegen de Serviërs van tachtig jaar geleden.

De Skanderberg-divisie was niet echt als gevechtseenheid bedoeld, maar nam wel deel aan de razzia's en deportatie van de paar honderd joden die in de provincie woonden. Aan het eind van de oorlog vochten de restanten van de divisie tegen de partizanen van Tito, waarbij duizenden etnische Albanezen de dood vonden.

De beslissing van UCK-commandanten hun politiemannen zwarte uniformen te laten dragen en hun strijders te laten salueren met de gebalde vuist tegen het voorhoofd, riep bij velen herinneringen op aan deze fascistische antecedenten. Onder invloed van deze kritiek salueren de UCK-strijders nu met de gebruikelijke open handpalm.

De andere UCK-factie, waartoe de meeste leiders in ballingschap behoren, bestaat uit oude stalinisten die ooit werden gefinancieerd door Enver Hoxha, de in 1985 overleden xenofobe dictator van Albanië. Deze groep leidde een separatistische beweging die in feite uit was op integratie in het Albanië van Hoxha.

Het leeuwendeel van hen studeerde na 1974, toen Belgrado de provincie autonomie verleende, aan de Universiteit van Pristina. Bevrijd van het toezicht van Joegoslavië importeerde deze universiteit duizenden leerboeken uit Albanië, allemaal zorgvuldig afgestemd op het aldaar heersende stalinisme. Verder werden er ten minste tien militante Albanese hoogleraren aangesteld. Naast de normale studieprogramma's werden hier in alle stilte jonge Kosovaren ingewijd in de kunst van het revolutie maken. Niet alleen het overgrote deel van de UCK-kopstukken komt van deze universiteit, maar opvallend genoeg geldt dat ook voor de leiders van de etnische Albanezen in buurland Macedonië.

Beide UCK-facties hebben weinig op met de democratie, noch zijn ze bekend met het functioneren van democratische instellingen. De radicaal-linkse en radicaal-rechtse vleugels staan fel tegenover elkaar. Zo wordt er op dit moment heftig gediscussieerd over de vraag of de strijd moeten worden uitgebreid naar Macedonië en Montenegro.

Het enige waarover de facties het eens zijn is dat Kosovo van het Servische juk moet worden bevrijd. Al het andere, zo klinkt het dreigend, zal later worden besloten. Hoe die besluitvorming in zijn werk zal gaan, wordt er niet bij verteld. Gezien de diepe ver-

In het begin van de jaren negentig, toen Kroatië en Servië, vanuit een vaak openlijk racistische ideologie, een oorlog begonnen om etnisch 'zuivere' enclaves en staten te creëren, volgden de Albanezen in Kosovo een geheel andere koers. Nadat Milosovic in 1989 de autonomie van de provincie had opgeheven, had Rugova met succes een Gandhi-achtige politiek bepleit. Die kwam erop neer dat de Albanezen zich uit alle staatsinstellingen terugtrokken en een parallel bestuur vormden.

Met dat vreedzame verzet wilde Rugova het voorbeeld geven van fatsoen en tolerantie, in de hoop dat de Kosovaarse Albanezen zo de steun van de democratische landen zouden krijgen.

De gewezen professor in de literatuur ziet er met zijn eeuwig afzakkende bril, los om de hals geknoopte sjaaltje en verstrooide blik uit als een op leeftijd gekomen dichter van de *rive gauche*. Hij trad op als de president van Kosovo, ook al werd zijn 'staat' zelfs door zijn aanhangers in de Albanese hoofdstad Tirana niet erkend.

Onder Rugova's leiding bouwden de etnische Albanezen hun eigen scholen, ziekenhuizen en schaduw-regering op. Het geld daarvoor, dat als belasting werd geïnd, kwam voornamelijk van Albanese emigranten – ruim zeshonderdduizend in Europa en ongeveer driehonderdduizend in Ca-

betaalde cursus geweldloos verzet in een van de Scandinavische landen. Maar de weg van Rugova leverde, mede door de internationale onverschilligheid, niets op en werd daarmee onhoudbaar.

De koers kreeg de doodklap toen de Europese Unie spoedig na het Dayton-akkoord van 1995 Joegoslavië (Servië en Montenegro) erkende, in weerwil van de eerdere eis dat Belgrado eerst de kwestie-Kosovo zou oplossen. De Kosovaarse Albanezen waren al woedend over het akkoord zelf: zij vonden het onbegrijpelijk dat de Bosnische Serviërs, die enkele van de ergste massamoorden sinds de Tweede Wereldoorlog op hun geweten hadden, in Dayton bijna de helft van Bosnië kregen. Dat Karadzics gangsterstaatje, de Republika Srpska, werd erkend, ervoeren zij als een grove belediging. De hoop op een vreedzame verandering in de provincie was toen op sterven na dood.

In Kosovo greep de radicalisering daarna snel om zich heen. Een deel van het geld, met name de 3 procent die over alle verdiensten in het buitenland werd geheven, werd naar het Vaderland roept-fonds van het UCK gesluisd. Albanese kranten buiten de provincie, zoals de in Zürich uitgegeven *Voice of Kosovo*, publiceerden communique's van het rebellenleger, en plaatsten advertenties waarin om donaties werd gevraagd.

Servische inwoners van Mitrovica, Kosovo, schreeuwen leuzen naar passerende Albanezen. FOTO EPA

werden uitgewezen conform afspraken die landen als Duitsland, Zwitserland en Zweden met Belgrado hadden gemaakt. Met het oog op de zowat één miljoen vluchtelingen uit Bosnië, wilden deze regeringen een verdere instroom vanuit de Balkan stoppen. De oorlog om Kosovo heeft een einde aan deze repatriëring gemaakt.

Tegelijkertijd gaven massa's jongeren voor wie Rugova's politiek niets opleverde, en die, in tegenstelling tot hun ouders, geen Servo-Kroatisch spraken, hun geloof in de multi-etnische samenleving op. De werkloosheid onder etnische Albanezen bedroeg 70 procent. Gecombineerd met het hoogste geboortecijfer in Europa (23,1 per duizend inwoners), ontstond er zo een enorm reservoir waaruit het UCK kon putten. Van de bevolking is 70 procent jonger dan dertig jaar.

De Serviërs leefden ondertussen in Kosovo alsof het hun eigendom was. Zij monopoliseerden de banen bij de openbare diensten en de overheid, en een privé-politiekorps zorgde ervoor dat hun privileges in de wieg van het moderne Servische nationalisme behouden bleven.

Vanwege de economische crisis in heel klein-Joegoslavië klampte Milosevic zich vast aan de miljoenen dollars die het uitgestrekte mijnencomplex bij het Kosovaarse Trepka jaarlijks opleverde. Alleen al vanwege deze harde valuta wilde hij de provincie niet aan de etnische Albanezen afstaan; het ultranationalisme dat hem aan de macht hielp, versterkte zijn koppigheid nog. Kosovo ontwikkelde zich zo tot een politieke tijdbom, die luider en luider tikte. Maar de wereld keek de andere kant op.

De oorlog heeft de impasse in Kosovo niet doorbroken. Zowel de Serviërs als de etnische Albanezen geloven nog steeds dat zij alleen gewapenderhand kan worden opgelost. De eersten hebben nog grote voorraden zware wapens en het UCK kan recruteren uit een enorm reserveleger van vrijwilligers. Bovendien is de grens met Albanië poreus genoeg om voorraden en getrainde recruten Kosovo binnen te smokkelen. Beide partijen hebben weinig reden de wapens neer te leggen.

Zolang Washington vasthoudt aan het principe dat alle landen in ex-Joegoslavië multi-etnisch moeten zijn, is er weinig kans op een oplossing. En zolang Belgrado troepen mag legeren in Kosovo, een onderdeel van het huidige akkoord, zullen NAVO-soldaten noch Kosovaarse Albanezen hun leven zeker zijn. Onder die omstandigheden kan er niet worden gebouwd aan een duurzame vrede en democratie.

bevolking, voor het merendeel verdreven, en Bosnië is na Dayton strikt gescheiden in een Kroatisch, Servisch en islamitisch mini-staatje. Desondanks houdt men in diplomatieke kringen de fictie overeind dat de stukjes aan elkaar kunnen worden gelijmd, en krijgen Zagreb en Sarajevo op gezette tijden het verwijt dat ze daar niet in slagen.

De diplomatieke inspanningen om Serviërs en etnische Albanezen in één land te laten samenle-

Onder leiding van het UCK zal Kosovo zich hoe dan ook afscheiden van Servië

ven zijn een herhalingsoefening van de vergeefse vredespogingen in de eerste drie jaar van de oorlog in Bosnië. Vanuit strategisch en moreel oogpunt mag de afwijzing van etnisch 'zuivere' enclaves dan begrijpelijk zijn, het leidt ertoe dat diplomaten eer bewijzen aan multi-etnische instellingen, hoe hol ook, en aan hooggestemde democratische idealen waar vrijwel geen leider op de Balkan iets in ziet.

Kosovo kan een provincie van Servië blijven en beide groepen kunnen samenleven, zo gaat deze redenering, als de etnische Albanezen maar iets meer vrijheid krijgen. Gezien het feit dat in de jaren 1966-1989 naar schatting 130 duizend Serviërs de provincie verlieten vanwege frequente pesterijen en discriminatie door de Albanese meerderheid, is dit op zijn zachtst gezegd naïef.

Volgens het vredesakkoord worden er zo'n dertigduizend man NAVO-troepen in Kosovo gelegerd, en zullen de politietaken in gebieden met een Albanese meerderheid door etnische Albanezen worden vervuld. Het komt erop neer dat lokale politietaken geleidelijk worden overgeheveld naar het UCK. Maar ook Servië mag troepen in de provincie stationeren, namelijk om de grenzen te bewaken – en vooral de grens met Albanië, waar het UCK logistieke bases en smokkelroutes voor wapens en strijders heeft opgezet. Het akkoord voorziet tevens in een gefaseerde ontwapening van het UCK.

Zou dit alles onder Rugova al moeilijk te implementeren geweest zijn, het is schier onmogelijk onder een opstandig commando dat zich de drie laatste jaar op de oorlog heeft voorbereid. Dat

ene dag boer zijn, en de volgende soldaat. En de verwarring wordt nog vergroot doordat het UCK slecht wordt geleid.

Het kent geen centraal commando en weinig discipline. In tal van dorpen zijn ad-hoc milities gevormd, die zich weliswaar voor UCK-eenheden uitgeven, maar die zelfstandig opereren. Deze chaotische situatie zal de vredestroepen voor specifieke problemen stellen: zo zullen zij de Servische soldaten, in uniform en gelegerd in kazernes, veel gemakkelijker in de gaten kunnen houden dan de UCK-strijders.

Net als in Bosnië voorkomen de vredestroepen op de korte termijn dat de gevechten weer in volle hevigheid losbarsten, waarmee ze levens redden. Maar de autonomie die Tito, als de laatste Habsburger, zo bekwaam wist te garanderen, zullen ze niet kunnen herstellen. Ze zorgen hooguit voor een adempauze, waarin naar een werkbare oplossing kan worden gezocht. Gegeven de haat tussen beide partijen, lijkt de kans op zo'n oplossing echter zeer gering.

De internationale gemeenschap zal dan voor de keuze komen te staan om lange tijd in Kosovo te blijven of de aftocht te blazen na de voorgestelde drie jaar, ondanks het gevaar dat beide partijen de wapens weer oppakken. Maar wat er ook gebeurt, de einduitkomst ligt vast: onder leiding van het UCK zal Kosovo zich, via onderhandelingen of met geweld, van Servië afscheiden.

Chris Hedges is verbonden aan de Harvard Universiteit en was van 1995 tot 1998 Balkan Bureau Chief van *The New York Times*. Hij bezocht het gebied meerdere malen.
© Foreign Affairs
Vertaling: Margreet de Boer

Opdeling van Kosovo beste oplossing

10-7-99

De Navo lijkt er op aan te sturen dat Joegoslavië wordt opgedeeld en dat niet alleen Kosovo zich afscheidt, maar ook Montenegro en Vojvodina. Zo'n opdeling is onnodig als er twee zones in Kosovo worden ingesteld: eentje voor de Serviërs en eentje voor de Albanezen.

Balkan

Vladimir Volkov

In Kosovo is onder het mom van een vredesoperatie een nieuwe golf etnische zuiveringen aan de gang. Waar eerst de Joegoslavische autoriteiten het gebied zuiverden van Albanezen, verdrijft nu het Kosovo Bevrijdingsleger UCK de Serviërs uit de regio, met stilzwijgende medewerking van de Navo-vredesmacht.

Met de mond belijdt de Navo dat het wil dat de Serviërs blijven, maar deze wens wordt volgens mij niet ondersteund met daden. Temeer omdat de Navo in mijn ogen een ernstige fout maakt door een lokaal bestuur te willen vormen uit de leiding van het Kosovo Bevrijdingsleger, of uit mensen die duidelijk met deze organisatie sympathiseren. Daardoor is het lot van de niet-Albanese bevolking in Kosovo alles behalve benijdenswaardig.

Uit wat er nu in Kosovo gebeurt, blijkt dat de Navo-planning voor de intocht van de vredesmacht fout was. Het was verkeerd om vast te houden aan de gelijktijdige terugtrekking van alle Servische politiemensen en militairen. De Servische politie is weg, en de Navo-troepen zijn niet in staat geweest om haar meteen te vervangen, waardoor een vacuüm is ontstaan, waar strijders van het UCK zijn ingesprongen. Ik weet zeker dat het beter was geweest als het Russische plan was uitgevoerd en als de Servische politie in fasen was teruggetrokken en dan nog alleen als de agenten door vredestroepen vervangen zouden kunnen worden.

Het Navo-commando kon niet instemmen met dit plan, net zo min als met het Russische voorstel om aan de Russische vredestroepen een bepaalde sector in Kosovo toe te wijzen. Dat laatste had een massale exodus van Serviërs kunnen voorkomen.

Natuurlijk is het aantal Russische strijders in Kosovo niet groot, maar zelfs een kleine vredesmacht vermag iets. Dat bleek al bij de snelle mars van de Russische troepen naar het vliegveld van Pristina. Ik twijfel er niet aan dat de aanvankelijke onwil van sommige Oost-Europese landen om het luchtruim open te stellen voor het transport van Russische vredestroepen, niets anders was dan een poging van de alliantie om wraak te nemen voor die snelle intocht.

Ik ben ervan overtuigd dat er voor de Russen in Kosovo nog allerlei nieuwe obstakels zullen worden opgeworpen. Toch is hun aanwezigheid noodzakelijk, al was het maar om te voorkomen *dat het UCK alle remmen los gooit.*

De VS dwingen hun Navo-partners hun lijn te volgen. Dat is jammer, want ik geloof dat dit beleid de opdeling van Joegoslavië veroorzaakt: de afscheiding van niet alleen Kosovo maar ook Montenegro en Vojvodina. De opdeling wordt vergemakkelijkt door de omstandigheid dat de positie van president Milosevic in Joegoslavië is verzwakt. Hij krijgt steeds meer tegenstanders en de zorgwekkende situaties na de vernietigende bombardementen heeft het aantal mensen dat ontevreden is met de situatie in Joegoslavië nog doen groeien. We kunnen echter niet om het feit heen dat Milosevic nog steeds de legitieme president van Joegoslavië is.

Joegoslavië gaat nog een moeilijke tijd tegemoet. Helaas zal het moeilijk zijn om opdeling van het land te voorkomen. Vrede tussen de verschillende etnische groepen in Kosovo zal vrijwel onmogelijk zijn. Het samenleven van Serviërs en Albanezen moet blijkbaar de komende jaren uitgesloten worden geacht.

De situatie herinnert aan het Bosnische scenario, waar de Serviërs en de Bosnische moslims na het beëindigen van de militaire acties gescheiden hebben geleefd, in compacte etnische groepen. Ik ben ervan overtuigd dat het ook in Kosovo mogelijk moet zijn om twee nationale kantons te creëren, eentje voor de Serviërs en eentje voor de Albanezen. Het is echter nog onduidelijk hoe Serviërs overgehaald kunnen worden naar huis terug te keren als zij het risico lopen daar gedood te worden door strijders van het UCK.

Professor Vladimir Volkov is directeur van het Instituut voor Slavische Studies van de Russische Academie voor Wetenschappen in Moskou

Belgrado intimideert Kosovo-Serviërs

10-7-99

GENÈVE, ROME, BELGRADO – Serviërs uit Kosovo zijn niet welkom in Servië. Ze worden niet geregistreerd en krijgen daarom geen benzinebonnen. Ze kunnen hun pensioen niet innen. Hun kinderen kunnen niet naar school.

Dat zei woordvoerder Kris Janowski van de UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, gisteren op een persconferentie. De honderdduizend Serviërs uit Kosovo die naar het Servische hartland zijn gevlucht, zijn 'niet gewild', volgens Janowski. „Ze kunnen niet vrij reizen binnen Servië en staan onder grote druk om terug te keren."

Het voornaamste bureaucratische hulpmiddel om de Kosovo-Serviërs te dwingen terug te gaan, is de 'registratie'. Iedere burger van Servië moet in zijn woonplaats geregistreerd staan bij de politie om rantsoenkaarten te ontvangen en aanspraak te maken op uitkeringen, pensioenen en voorzieningen. Van de Kosovo-Serviërs wordt geëist dat ze teruggaan naar Kosovo om zich daar uit te laten schrijven. Maar in Kosovo functioneert geen Servische politie meer die zulke handelingen kan verrichten.

De roep om het vertrek van president Milosevic in Servië begint intussen langzaam aan te zwellen. Naast de gemeenteraden van Pirot en Novi Sad, stemden gisteren ook die van de grote stad Nis en die van Sombor voor een oproep aan Milosevic om op te stappen. De Beweging voor vernieuwing van Servië, die tussen de oppositie en het Milosevic' kamp heen en weer zwalkt koos deze keer voor de oppositie.

Oppositieleider Djindjic kondigde aan dat er iedere dag in een Servische stad tegen Milosevic gedemonstreerd zal worden. Dat moet uitlopen op een gigantische demonstratie in Belgrado, half augustus.

De gematigden onder de leiders van de Kosovo-Albanezen, Ibrahim Rugova, gaat volgende week terug naar Pristina. Daar wil hij werken aan democratisering van de provincie (tegen het autoritaire UCK in) en verzoening met de Servische minderheid. Dat zei hij in Rome tegen het Franse dagblad *Le Monde*.

DE ONDERKRANT

NIEUWSMAKERS / *Zoran Djindjic probeert het nog een keer*

10-7-99 10-2-99

Het arrestatiebevel tegen Zoran Djindjic ligt er al. Omdat hij een oproep van het leger in oorlogstijd heeft genegeerd, kan hij twintig jaar cel krijgen. Hij kan ieder moment worden opgepakt.

Het lijkt echter niet waarschijnlijk dat het Joegoslavische regime (nu al) dergelijk grof geschut zal inzetten. Tenslotte bleek eerder deze week dat de oppositieleider bepaald niet overal gevierd is. In Kosovo werd hij alles behalve met open armen ontvangen. 'Verrader' werd hem door de achtergebleven Serviërs toegevoegd, 'waar was je toen hier de bommen vielen'.

Eind 1996 kon de leider van de Democratische Partij op méér applaus rekenen. Samen met Vuk Draskovic (van de Servische Vernieuwingspartij) en Vesna Pesic (van de kleine Burgeralliantie) slaagde hij er, steevast gekleed in een zwarte coltrui en een lichtbruin colbert, toen in weken achtereen tienduizenden mensen op de been te krijgen. *Zajedno* (samen) lukte het hen het bewind te laten erkennen dat de uitslagen voor de gemeenteraadsverkiezingen waren vervalst. Djindjic werd burgemeester van Belgrado. Lang duurde de overwinningsroes niet. Amper een half jaar later moest de filosoof, die ooit in Berlijn bij Jürgen Habermas studeerde, het veld ruimen. Met dank aan een monsterverbond van Vuk met de partij van Slobodan Milosevic. Goed gekomen is het sindsdien niet meer tussen de twee oppositieleiders, die graag allebei het populairst willen zijn.

De afgelopen twee jaar was het stil rond de vlot van de tongriem gesneden Djindjic, die in 1952 in Bosnanaki Samac werd geboren. Sinds de oorlog voorbij is, roert hij zich weer. Hij organiseert demonstraties, roept Milosevic op te vertrekken en vraagt steun van het westen bij de democratisering van Servië.

Dat westen is echter niet onverdeeld gelukkig met de man, die in het oude Joegoslavië van Tito een aantal maanden in de gevangenis zat wegens 'oppositionele activiteiten'. Ze herinnert zich bijvoorbeeld hoe hij een paar jaar geleden de Bosnisch-Serviërs in de armen sloot, nadat Milosevic die had laten vallen. De als gematigd bekend staande intellectueel schold de (toen nog) Servische president uit als verrader van de Servische zaak en bracht demonstratieve solidariteitsbezoeken aan Radovan Karadzic in Pale.

Volgens de vloeiend Duits sprekende Djindjic is dit echter een teken dat het westen maar bar weinig van de Balkan begrijpt. Politiek bedrijven op de Balkan, zo zegt hij steevast, kan nou eenmaal niet zonder een zekere mate van chauvinisme. „Om de steun van de bevolking te hebben moet onze democratie wel traditionele elementen bevatten. Het nationalisme hoort daarbij. Maar van alle politieke leiders ben ik de enige die de Europese variant daarvan vertegenwoordigt."

Nicole Lucas

Djindjic

LETTER & GEEST

boek

10-7-99

Vanaf 17 april publiceerde Letter & Geest wekelijks zijn oorlogsdagboek, met medewerking van Timothy Garton Ash, Hans Meesman, Bert Keizer, Heleen Dupuis, Arie Leijen, Orhan Pamuk, Rudolf Burger, Slavenka Drakulic, Mircea Dinescu, Istvan Eorsi, Manon Uphoff, Raymond Detrez, Marcel Möring, 6 x Biljana Srbljanovic, Louis-Ferdinand Céline, Harry Mulisch, Francis Ford Coppola, Gerard Reve, Willem G. van Maanen, Dirk Ayelt Kooiman, Jeroen Brouwers, Konstantin Paustovskij, Arthur Rimbaud, Georg Trakl, Marius Broekmeyer, Tito, Jürgen Habermas, Charles Simic, Peter Handke, Danilo Basta, Nicolaas Matsier, Sadbera Gashi, Eelco Runia en Peter Schat.
Vandaag de – voorlopig? – laatste aflevering van het oorlogsdagboek: een internationale discussie in Berlijn over de oorlog om Kosovo.

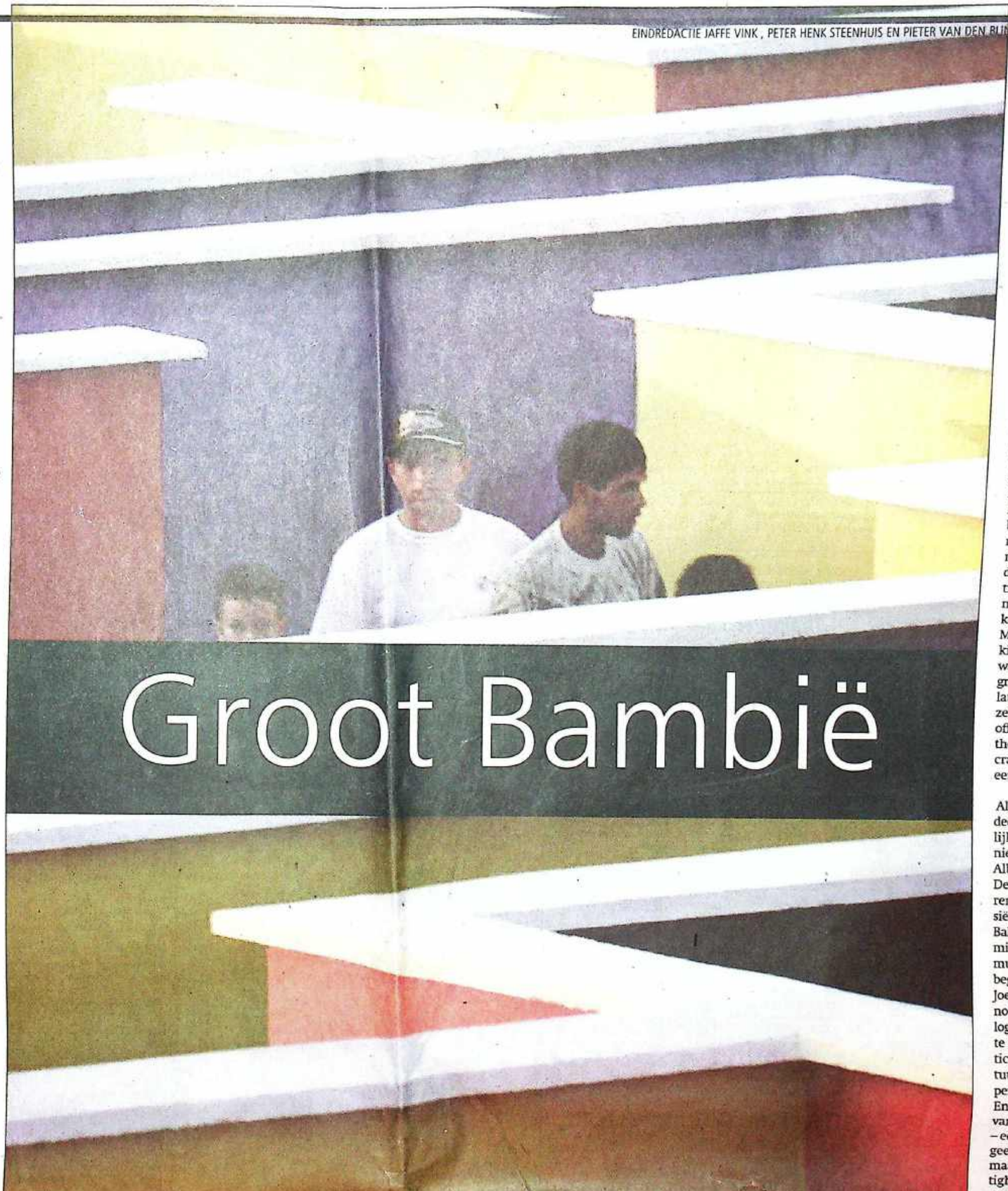

Groot Bambië

door Wim Boevink

Het mag waar zijn dat de taal het eerste slachtoffer van oorlogen is, zoals Peter Handke opmerkte, maar taal behoort wellicht ook tot de aanstichters. In ieder geval waren het twee spookachtige zinnen, zo schreef de Belgrado se auteur Dragan Velikic kort geleden, die in de jaren tachtig de nationalistieke ideologie in Servië bepaalden. De ene was afkomstig van Dobrica Cosic, lid van de Servische Academie voor Kunst en Wetenschappen. Hij schreef dat 'de Serviërs altijd in de vrede verloren wat ze in de oorlog hadden gewonnen'. De andere zin kwam van Matija Beckovic, eveneens lid van die Academie. Die zin luidde: 'Kosovo is het kostbaarste Servische woord'.

Het is dus de vrede die Servië de grootste verliezen brengt en de enige uitweg

Servische bezoekers onderweg in het labyrint van het pas geopende Bambipark – eigendom van Marko Milosevic.

FOTO AP

keerde deze week vanuit Montenegro terug naar Belgrado – de stad die hij tijdens de Navo-bombardementen ontvluchtte – om de hernieuwde oppositie te leiden.

De binnenlandse protesten tegen Milosevic nemen toe, maar op welke gronden? Soldaten demonstreerden tegen het uitblijven van soldij, bejaarden tegen het uitblijven van hun pensioen, en nationalisten rouwen om het verlies van Kosovo. De Kroatische uitgever en publicist Nenad Popovic vermoedde dat met het dalen van het inkomen ook het nationalisme zou afnemen: „Hoe lager de salarissen, des te geringer is de nationale euforie. Kijk maar naar Tudjman. Die heeft zijn nationalisme gekocht met buitenlandse kredieten."

Maar Popovic acht de Servische bevolking niet zomaar onschuldig aan de wandaden van Milosevic. „Er heerst een grote gemakzucht, men wil zichzelf niet laten informeren. De Serviërs zijn vol zelfmedelijden, ze koesteren hun slachtoffer-ideologie en reproduceren hun mythes. Ik zie ook een onwil om te democratiseren, liever wentelt men zich in een comfortabel provincialisme."

Als hier in Berlijn al het ruimdenkende deel van de Balkan zit, dan is het moeilijk voor te stellen dat straks – al dan niet in protectoraatsvorm – Serviërs en Albanezen zullen kunnen samenleven. De Duitse organisatoren van de conferentie in Berlijn hadden willen discussiëren over de culturele diversiteit op de Balkan, maar zo'n debat was hopeloos misplaatst. Popovic: „Het idee van een multiculturele samenleving is van het begin af aan het grootste zelfbedrog van Joegoslavië geweest. We zijn elkaar nog nooit om de hals gevallen." Na vier oorlogen stelde hij voor maar even afscheid te nemen van de gedachte van de multiculturaliteit. „In plaats van multicultuur moeten we eerst cultuur scheppen."

En Baton Haxhiu, de hoofdredacteur van het onafhankelijke (onafhankelijk' – een in deze regio bijna onvoorstelbar geesteshouding) *Koha Ditore* in Pristin maakte attent op het juist in alle h tigheid in Duitsland gevoerde deb over een monument voor de holocaus

daaruit is de oorlog. En Kosovo is de ruimte waar die oorlog moet worden uitgevochten. Zo werd de Servische waarheid geformuleerd. Velikic riep deze zinnen in herinnering om de bodem te kenschetsen waaruit Milosevic in de jaren tachtig voortkwam.

'Slobodan Milosevic, een onbelangrijke apparatsjik, in die dagen al politiek actief, maar onzichtbaar, verloren in de stoffige vertrekken van het reusachtige gebouw van de ooit alom heersende partij, die had opgehouden te bestaan, werd met één klap als een figuur bedacht, verzonnen, een figuur die in staat was de historische opvattingen van ons recht, van onze waarheid uit te spreken. Slobodan Milosevic is daarom het fantasma van de 'nationale' intelligentsia van Servië, een Pinokkio, uitgevonden voor maar één doel, om eens en voor altijd onze waarheid te verkondigen.'

Met iedere nederlaag kwam, zo schreef Velikic, Milosevic vaster in het zadel, Slovenië, Kroatië, Bosnië. En Kosovo? De hele wereld tegen – iets beters kon het Servische nationalisme nauwelijks overkomen. Als overwinnaars keerden – drie opgestoken vingers – de troepen van Milosevic het leeggedreven, geplunderde land de rug toe.

soevereine staat uiteindelijk zal duiden. De meningenstrijd is nog niet ten einde, zoals ook bleek op een internationale conferentie die eind vorige week in Berlijn gehouden werd.

De genodigden waren niet politici of strategen van de krijgskunst, maar schrijvers, dichters, academici, de meesten vooral van de Balkan zelf afkomstig. Ware Europeanen zijn ze geworden. De publicist Boris Buden leeft zowel in Wenen als in Zagreb, de schrijver Ismail Kadare verliet Tirana voor Parijs, de literatuurprofessor Gazmend Pula verkeert tussen Wenen en Pristina, de schrijver György Konrad pendelt tussen Boedapest en Berlijn, de dichter-schrijver Ali Prodrimja tussen Pristina en het Duitse Langenbroich, de oriëntaliste Jasna Samic verruilde Sarajevo voor Parijs, de schrijver Bashkim Shehu trok van Tirana naar Barcelona, de schrijfster Herta Müller week van Boekarest uit naar Berlijn, de schrijver Bora Cosic uit Belgrado leeft eveneens al zeven jaar in Berlijn, de vertaalster Drinka Gojkovic kijkt vanuit Boedapest naar haar Belgrado. De Balkan moet een benauwd gebied zijn voor ruimdenkenden.

Op het congres in Berlijn trachtte men die oppositie in beeld te brengen. De eerder genoemde Vesna Pesic gold als een van de consequentste critici van het Milosevic-regime, elk nationalisme is haar vreemd. In de wandelgangen van het congres echter liet ze weten zich terug te trekken uit haar partij. „Ik heb tien jaar gevochten en het heeft niets opgeleverd." In haar ogen heeft de oude Servische oppositie zich gecompromitteerd en is de nieuwe machteloos.

Gazmend Pula, de Albanese literatuurprofessor uit Pristina en voorzitter van de Kosovo-afdeling van het Helsinki-comité, twijfelt ook sterk aan de kwaliteit van het Servische verzet. „Het is tekenend dat bij de laatste verkiezingen de ultra-nationalist Seselj na Milosevic de grootste politieke kracht is geworden."

En vertwijfeld klonk het verwijt van de Duits-Roemeense schrijfster Herta Müller dat iedereen binnen de Servische oppositie zwijgt over Kosovo.

Drinka Gojkovic mocht zich aangesproken voelen. Ze is in Servië de vertaalster van Grass en Enzensberger en behoort tot de kritische 'Belgradose kring'. Ze wil zich inzetten voor 'het openbaar maken van de feiten', maar zich bij de Kosovo-Albanezen verontschuldigen, nee, dat kan ze niet: „Daarvoor ontbreekt het me aan een minimum van identificatie met de regering."

Zwijgen deed in Berlijn ook Bora Cosic, de Servische schrijver, die al jaren in Duitsland woont. „Ik kan Servië niet vertegenwoordigen. Dat is met name voor dissidenten niet passend. Een staat heeft een man van het boek niet nodig. Een staat heeft een staatsman nodig." Ook hij hoopte op hulp van buiten: „Servië heeft zichzelf bezet, het kan zichzelf niet bevrijden." Cosic zelf heeft zijn vaderland afgezworen.

Ismail Kadare, als Albanees auteur meer dan hem lief geweest moet zijn aan de borst gedrukt van dictator Enver Hoxha, fulmineerde tegen de volledige Servische oppositie: „Wat zich nu als dissidenten voordoet is een gevaar voor Europa", zei hij, „de voorzitter van de Democratische Partij van Servië, Zoran Djindjic, behoort tot Milosevic' reserve van pseudo-dissidenten." Djindjic, die uit opportunistische gronden een zekere mate van nationalisme niet schuwt,

Maar wat Servië vooral nodig heeft is een sterke oppositie. Want als Dragan Velikic gelijk heeft met zijn waarneming dat Servië's politieke ideologie nog steeds gevoed wordt door het idee van het collectieve, bijna mystieke slachtofferschap dat zovele burgers tijdens de bombardementen met de schietschijven opgespeld (als waren het jodensterren) naar bruggen en fabrieken deed uitzwermen, dan kan alleen een sterke oppositie een brede tegenbeweging in gang zetten.

In het weekblad *Die Zeit* stond te lezen dat vredesleuzen niet meer aanslaan, 'dat de wagens van de grote historische demonstraties van de anti-nucleaire beweging, de Vietnamprotesten en het *Kirchentag*-christendom ergens tussen Bagdad en Bosnië waren vastgelopen'.

Op het congres in Berlijn kreeg de Sloveense filosoof Slavoj Zizek – auteur van het boek 'Heb uw naaste lief? Nee, dank u' – de lachers op zijn hand toen hij vertelde over een Oostenrijkse televisie-uitzending. Daarin debatteerden een Servische nationalist en een Albanese nationalist en een Oostenrijker 'van een of andere groen-pacifistische partij'. De Servië verdedigde zijn standpunt met rationele argumenten, evenals de Albanees. De Oostenrijker daarentegen bezwoer de twee tolerant voor elkaar te zijn en elkaar niet te doden. Daarop wisselden de Serviër en de Albanees een veelbetekenende blik, een blik van verstandhouding, die Zizek hoop gaf en die scheen uit te drukken: 'wat moeten we met deze idioot?'

„zijn de doden nog niet eens
en hun stemmen klinken luid
van de levenden. De kinderen
zombies, de ouderen huilen on
ken. Meisjes die verkracht zijn
ons nooit vertellen wat hen is o
men, maar hun leven is verwoest.
muren die nog overeind staan he
de Serviërs 'Umri' geschreven: Ster
teruggekeerde Albanezen nemen wr
En te midden van dit alles staat Kfo
de internationale gemeenschap n
haar concept van een multi-etnisch
burgerlijke en tolerante samenlevin
Ze staat alleen."

Kan Servië iets van de Duitse ervaringen leren? „Er zijn van Servische auteurs inmiddels vier of vijf boeken verschenen waarin de waarheid van de oorlogen in Kroatië en Bosnië wordt aangekaart. Vier of vijf boeken, dat is alles. In Duitsland is twee, drie generaties lang gediscussieerd. Hoe lang zal het nog duren voordat in Servië een politiek leider opstaat zoals Willy Brandt, die in 1970 in Warschau zijn knieval maakte en een krans neerlegde voor de slachtoffers van het getto? Tot die tijd is er geen vreedzame coëxistentie in Kosovo mogelijk, hooguit een afgedwongen coëxistentie."

Het is misschien goed om tot slot nog eens terug te grijpen naar het oorlogsdagboek van de jonge Servische toneelschrijfster Biljana Srbljanovic, dat weken achtereen op deze plek gepubliceerd werd. Tijdens een bezoek aan een Duitse vriendin in Keulen stelt ze een vraag waar ze zelf van schrikt: 'Voelen jullie je schuldig over de oorlogsmisdaden van jullie land?' De eenvoud van het antwoord verbaast haar. 'Het Duitse volk heeft Hitler gekozen, en daar valt niets tegen in te brengen.' En de vriendin voegt eraan toe: 'Mijn hele leven lang zal ik dat besef met me meedragen.'

Srbljanovic schrijft: „En dan begin ik uit te leggen, mijn positie uiteen te zetten. Ik vertel over de mensen in mijn land die niet schuldig zijn, die de oorlog niet steunen en éronder lijden. In het vuur van mijn betoog begin ik steeds meer iets te verdedigen waarin ikzelf niet meer geloof en een gevoel legt me het zwijgen op. 'Het Servische volk heeft Milosevic gekozen', zegt mijn vriendin."

Srbljanovic denkt aan de taak waar haar land voor staat, aan de moeizame wederopbouw. En aan de wederopbouw van het eigen geweten. Onder de dissidenten in Berlijn was van dat inzicht nog weinig te bespeuren. En in Servië opende de zoon van Milosevic deze week zijn eigen Disneyland. Het heet Bambipark.

Als communicatiespecialist bij Pecoma College weet je
je tekst en beeld moet combineren om je doelgroep te
reiken. Je kent de verschillen tussen het communiceren
traditionele en elektronische media. Dat is essentieel, v
Pecoma College, het communicatiebureau van Pec
informatica, is specialist op het raakvlak van communi
en informatie- en communicatietechnologie (ICT). C
kunnen samenwerken met klanten, ICT-specialisten, t
schrijvers, web designers en consultants is een vere
Onze producten? Internet, handleidingen, elektroni
helpsystemen en presentaties, cd-roms, multimedia, i
face design en cursussen. Vanaf uitstekende person
arbeidsvoorwaarden kun je rekenen op veel ruimte v
studie en ontwikkeling. Zo blijf je bij. Want als vaksped
laat je niets aan het toeval over.

JUNIOR COMMUNICATIESPECIALIST M/

We zoeken iemand met een communicatieopleiding
hbo- of academisch niveau en affiniteit met ICT, die zich
verdiepen in gebruikerscommunicatie en/of multimedia.

ERVAREN COMMUNICATIESPECIALIST M/

We zoeken iemand met een communicatieopleiding
of academisch niveau, affiniteit met ICT en aanto
ervaring met multimedia en het web. Je kunt conc
denken, teksten schrijven, en beeld en tekst sam
n met tools als Macromedia Director, Dreamwea
ode Photoshop.

We zoeken iemand met een collega die crea
ieke functies zoeken we een collega die

Uitgaan

De swinging party in El Centro
is met vakantie maar de FU-
SION PARTY neemt het tot
september over. Dus iedereen
is van harte welkom elke don-
derdag van 21 tot 24 uur en
elke zaterdag van 21 tot 2 uur.
Borgerstr. 112 , 020-6737269

Vanavond v.a. 21.00 voor 30+
met dansgelegenheid in 2
zalen Singlesoc. Paradise,
De volger 43-De Rijp
Info 0299-675149

DANS- en PARTYCENTRUM
Van Mourik, elke zondag ge-

Spirit. healing en -integratie
massage-ther. 020-6686107.

Speciale TAROTDAG in de
Roos, Vondelstraat, 15 juli van
10-17. Folder: 020-6963858

Sportmasseur verulit al uw
aangename massage wen-
sen. Tel. 020-6194067.

MASSAGES, IRISCOPIE en
HOMEOPATHIE 02042050 19

Ontsp.massage gn ero/seks,
A'dam ZO. 06-21607419

Trouw
ZATERDAG 10 JULI 1999

pagina 24

Dutch Insurance Network B.V.

is een dienstverlenende organisatie voor het onafhankelijke assurantie-intermediair. Wij ontwikkelen adviezen en producten voor zo'n 800 professionele assurantietussenpersonen op het gebied van marketing, communicatie, bedrijfsvoering en commercie. 35 medewerkers zetten zich vanuit hun specialisatie dagelijks in voor het optimaal functioneren van de aangesloten assurantiekantoren. Door een sterke ontwikkeling van onze organisatie zijn wij op zoek naar toptalenten voor de afdeling Media & Organisatie.

• ervaren tekstschrijvers (40 u.p.w.)

Je functie: het verwaardigen van teksten voor direct mail, brochures, nieuwsbrieven, kranten, magazines en advertenties.

Wij vragen: een perfecte beheersing van de Nederlandse taal, ervaring in marketingcommunicatie, een commerciële instelling, affiniteit met financiële dienstverlening.

• trafficme.

Je functie: het initiëren, plannen, inkopen met klanten.

Wij vragen: een initiatiefrijke, duizendpoot met een pittige ervaring.

Wij bieden: een afwisselende, gelijkhebberige functie in een informele, dynamische werksfeer.

Solliciteren:
Voor de functie van opdracht uit te voeren Peter van der Mark, dagen je schriftelijke Dutch Insurance Net t.a.v. Peter van der M Postbus 23

Arrondissementsparket Amsterdam

Nederland telt negentien rechtbanken. In elke stad waar een rechtbank staat het Openbaar Ministerie zijn eigen arrondissementsparket, welke onder leiding staat van een Hoofdofficier van Justitie. De belangrijkste taken van een arrondissementsparket liggen vast in de wet. Deze zijn: opsporing van strafbare feiten, vervolging van strafbare feiten en het toezicht op de uitvoering van strafvonnissen.

Wij zijn op zoek naar een gemotiveerde collega die ons kan ondersteunen als

specialistisch beleidssecretaris
Sociale zekerheid & fraude
m/v 36 uur

FUNCTIE
Uw werkzaamheden bestaan uit het zelfstandig, dan wel in overleg met officieren van justitie (ovj's) behandelen van minder routinematige en bewijstechnische ingewikkelde strafzaken op het gebied van sociale zekerheid en fraude. Ook verricht u beleidsondersteunende werkzaamheden voor ovj's van uw team en neemt u deel aan speciale projecten. Voor uw werkzaamheden moet u zelfstandig contact onderhouden met externe instanties waaronder de politie, bijzondere opsporingsdiensten en bestuurlijke en uitvoerende instanties. Voor secretarissen fungeert u als aanspreekpunt/vraagbaak. Ook verricht u meer ingewikkelde onderzoekswerkzaamheden (wetsonderzoek, jurisprudentie, literatuur e.d.).

PROFIEL
We verwachten dat u in het bezit bent van een volledige universitaire opleiding Nederlands Recht en dat u beschikt over een goede uitdrukkingsvaardigheid in woord en geschrift in het Nederlands en in een of meer moderne talen. Ook heeft u als [illegible] beleidssecretaris affiniteit en kennis van het werk
[illegible] voorkomende overheden
[illegible] op een correcte wi-
[illegible] verleggenwoordigen. Ver-
[illegible] stellen van beleidsnota's.

Over aanblijven van Milošević

Oppositie Servië eist een volksstemming

PROKUPLJE, 9 JULI. De Servische oppositieleider Zoran Djindjić heeft gisteren op een nieuwe protestdemonstratie tegen het bewind in Belgrado een referendum geëist over het lot van president Slobodan Milošević.

„We moeten dit jaar een echt democratisch referendum krijgen over het aftreden van Milošević: voor Milošević of voor Servië", aldus Djindjić, leider van de Democratische Partij en een van de kopstukken van de Alliantie voor Verandering, de overkoepelende organisatie van de oppositie.

Voordat Djindjić het woord nam op het centrale plein van Prokuplje in het zuiden van Servië, werd er vanuit het nabijgelegen lokale hoofdkwartier van de regerende socialisten geschoten. De plaatselijke partijvoorzitter kwam het kantoor uit en vuurde op de trappen van het gebouw zes keer in de lucht. De ordedienst van de oppositie voorkwam dat betogers de schutter te lijf gingen. De socialisten hadden gisteren op hetzelfde plein en op hetzelfde tijdstip een tegendemonstratie willen houden, maar zagen daar later alsnog van af. Wel kwam een tiental aanhangers van Milošević opdagen, voornamelijk oorlogsveteranen, die riepen dat ze Hitler hadden weerstaan en nu „verraders" niet zouden toestaan het woord te voeren. De ordedienst van de oppositie voorkwam vechtpartijen.

Bij de manifestatie onderstreepten diverse sprekers het nieuwe bondgenootschap tussen de oppositie en de orthodoxe kerk, die volgens hen betrokken zou moeten zijn bij de vorming van een overgangsregering in Servië. Die regering zou uit technocraten moeten bestaan en vervroegde verkiezingen moeten uitschrijven als Milošević is verdwenen. „Milošević heeft geen plek meer om zich te verstoppen", zei de leider van de partij Burgeralliantie, Goran Svilanović. „We zullen hem opjagen. Hij zal ons niet ontsnappen. Onze leiders hebben ons met schande overladen door in onze naam te moorden en te roven."

Eerder gisteren was Djindjić met zijn karavaan van opposanten in Kosovo in moeilijkheden geraakt. Hij bezocht het orthodoxe klooster van Gračanica en stelde samen met bisschop Artemije een verklaring op waarin werd aangedrongen op democratisering van Servië. Toen hij het klooster verliet, werd hij opgewacht door rond honderd Servische ultranationalisten die hem, zijn collega's en de pers te lijf dreigden te gaan. Britse soldaten van de vredesmacht KFOR hielden de partijen uit elkaar. De tegenstanders van Djindjić scholden hem uit voor 'verrader', een verwijzing naar zijn besluit om tijdens de Kosovo-oorlog een oproep van het leger te negeren en naar Montenegro te gaan. Djindjić zelf zei dat de nationalisten „door Belgrado worden geleid". „We verwachtten deze provocatie."

De gemeenteraad van Belgrado wees gisteren een voorstel van Djindjić' partij af om het aftreden van Milošević te eisen. Het voorstel werd afgewezen dankzij de gemeenteraadsleden van de Servische Vernieuwingsbeweging SPO, de partij van Vuk Drašković, die zich wel tot de oppositie rekent, maar niet wil meedoen met de acties van de Alliantie voor Verandering. De SPO-leden van de raad sloten zich bij de stemming aan bij de socialisten van Milošević. De gemeenteraden van Niš en van Pirot in het zuiden van Servië namen wel een verklaring aan waarin Milošević' vertrek werd geëist. (Reuters, AP, AFP)

Tegenstanders van Milošević demonstreren in Prokuplje in het zuiden van Servië. (Foto Reuters)

Anti-Albanese stemming onder Grieken loopt hoog op

in Kosovo en de stijgende criminaliteit in Griekenland hebben onder de Grieken de toch al anti-Albanese stemming tot een bijna-psychose verergerd. Het racisme rukt op.

Door F.G. VAN HASSELT

ATHENE, 9 JULI. Het Griekse weekblad *Ependitis* (Investeerder) kopte onlangs over de hele voorpagina: „Een half miljoen Servische vluchtelingen op komst." De nooddruft en werkloosheid zouden in Joegoslavië zodanig oplopen, dat bij het begin van de winter 500.000 economische vluchtelingen hun heil in Griekenland zouden zoeken. Dat Servië niet, zoals Albanië, aan Griekenland grenst maakt dit perspectief op zichzelf weinig waarschijnlijk.

Het aantal Albanezen in Griekenland wordt eveneens op 500.000 geschat, en het aantal werkloze Grieken, alsof de duivel er mee speelt, ook alweer op een half miljoen. Het weekblad ging door met zijn 'worst case scenario' door te voorspellen dat de Serviërs zouden proberen onder de prijs van de Albanezen te gaan werken (dezen op hun beurt werken onder de prijs van de zigeuners) zodat de Albanees-Servische oorlog zich op de Griekse arbeidsmarkt zou voortzetten.

Vooralsnog allemaal speculatie. Feit is dat in Athene het aantal bedelaars met bordjes 'Ik ben Servië̈r, ik heb honger' de laatste maanden is toegenomen. Albanezen verschijnen nooit met dergelijke bordjes op de Atheense boulevards, want ze zouden niets ophalen. Hoewel ik laatst in Athene hoorde verkondigen dat 'Serviërs óók stelen', valt de antipathie van de Grieken geheel uit naar Albanese zijde.

Enkele recente, rauwe, aan Albanezen toegeschreven moorden plus de huidige jacht van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK op Serviers in Kosovo, hebben de anti-Albanese stemming in heel Griekenland doen omslaan in wat men bijna een psychose kan noemen. De Albanees die tijdens een televisiediscussie verkondigde: „Als het zo doorgaat wordt het hier een Kosovo", mag blij zijn dat hij dit heeft overleefd. „Er zijn ook goede Albanezen" predikte trouwens op een ander kanaal een indrukwekkende priester, „Maar dat zijn uitzonderingen."

Het televisiestation Sky, zowat het meest bekekene, begon kort geleden een regelrechte campagne tegen de Albanezen, die net als honderdduizenden gastarbeiders uit andere landen de laatste maanden een begin van registratie ondergaan. De onbeschrijfelijke 'gespreksleider' Nikos Evangelátos nodigde elke avond een aantal le-

honend weggelachen.

De politie, eveneens zwaar aangevallen, heeft de laatste maanden niet stilgezeten. Ze organiseerde buurtpatrouilles die ook de parken mosten bewaken („die zijn niet meer van ons, maar van de Albanezen"). Maar een nog veel groter probleem blijft de onveiligheid in de dorpen, waar vroeger iedereen zijn deuren open liet staan en zijn was buiten liet hangen. Nu liet Sky een eindeloze reeks boeren zien die zichzelf hebben bewapend en verschanst, maar gevallen waarin Albanezen werden doodgeschoten bij het pikken van een watermeloen krijgen op dit kanaal niet veel aandacht. De brullers op Sky zijn het erover eens: alle Albanezen zouden het land uit moeten.

Ze weten tegelijkertijd dat dit niet zal gebeuren, want de Albanezen van de inmiddels opgerichte 'Bond van Beroofden' uit die hun gal mochten spuien over alles wat Albanees is. De kijker kreeg al gauw de indruk dat beroofd worden het slachtoffer automatisch tot een brullende racist maakt. Weliswaar riep menigeen: „Het ergste is nu nog dat ik voor racist wordt uitgescholden", maar vele anderen riepen: „Het ergste is nog dat ze een racist van me hebben gemaakt".

'Het ergste is nog dat ze een racist van me hebben gemaakt'

Evangelátos (inmiddels met vakantie) plaatste in elke uitzending ook één Grieks-sprekende Albanees, die te goeder trouw moest worden geacht. Maar die werd door de beroofden zonder markeren weggeschreeuwd. Soms deed Evangelátos daaraan mee. Een Albanees die vroeg: „Hoe weet u eigenlijk zo zeker dat al die rovers Albanezen zijn geweest?" werd zen moeten de vermoeiendste en vuilste klusjes opknappen tegen de helft van het loon. Daarom gaat ook de kreet dat de 500.000 buitenlanders 500.000 Grieken werkloos houden nauwelijks op. Als alle Albanezen zouden vertrekken, zou de Griekse economie wellicht instorten. In ieder geval zouden de landbouwproducten, nu nog door hen geoogst, duurder worden en de inflatie stijgen.

Niettemin heeft de politie, na de Sky-campagne, deze week gemeend te moeten overgaan tot razzia's („bezemacties") op een schaal zoals tevoren nog niet vertoond. De eerste dag werden bijna duizend buitenlanders, voornamelijk Albanezen bij het dorp Pallini, niet ver van Athene, afgevoerd naar het stadion waar ze uren in de brandende zon werden vastgehouden en op papieren onderzocht.

Aangezien de registratieporcedure nu aardig op gang is gekomen, konden verreweg de meesten zulke papieren tonen, maar reeds is de handel in valsheid op gang gekomen. Slechts 198 personen bleken tenslotte illegaal en werden op transport gezet naar de grens. Hoewel ook daar de controle is toegenomen zijn de meesten hier van oordeel dat ze spoedig weer terug zullen komen. En de fel anti-Albanese krant *Eleftheros Typos* kopte daags erna: 'Van de 500.000 Albanezen 198 uitgewezen!' De minister van Orde verkondigt dat deze razzia's, die vooral ook op de eilanden de hele zomer door zullen gaan, het racisme tegen moeten gaan. Commentatoren in de media zien ze echter zelf als door en door racistisch. Men wordt op zijn uiterlijk meegenomen (ook twee Franse vrouwelijke toeristen trouwens, per ongeluk) en onder vernederende omstandigheden onderzocht.

Het Albanese ministerie van Buitenlandse Zaken heeft gisteravond een klacht ingediend tegen de slechte behandeling van Albanezen in Griekenland. Er zouden geldige identiteisbewijzen zijn verscheurd. Athene ontkent dit en zegt dat het om vervalsingen ging. Een en ander zal zeker ter sprake komen tijdens het bezoek dat Albenese minister van Buitenlandse Zaken, Pascal Beko, vandaag aan Athene brengt.

De acties van de Griekse politie lijken weinig resultaat te hebben: ze richten zich in de vroege morgen op bouw- en andere arbeidsplaatsen waar de Albanezen hard aan het werk zijn, of op bussen waarin ze zich laten vervoeren. Criminelen vind je zo niet. En de juist op gang gekomen registratie van alle vreemdelingen wordt nu ondermijnd. Ruim driehonderd bekende intellectuelen, alsmede het Genootschap van Advocaten, hebben reeds een protestverklaring ondertekend. En gelukkig kreeg een 17-jarige Albanees die een 65-jarige Griek in Thessaloniki uit het zeewater redde ook veel publiciteit.

SUPERIEUR

...an de grootste computerproducenten ter wereld weet Acer perfect welke eisen voor notebooks gelden. ...is een zeer compleet multimedia model voor een aantrekkelijke prijs. De TravelMate 330T is zo licht en ...n toch met topprestaties– dat u het overal mee naar toe wilt nemen.

...an een Amsterdams antiquariaat. (Foto Frans Schellekens)

...sluit als een bus.

Gelukkig voor de lezers van NRC Handelsblad dat er journalisten zijn, die aan deze 'mode' niet mee doen. Terzijde kwam in NRC Handelsblad – en iets duidelijker, maar ook terzijde in de BBC – naar voren, dat tegen het einde de UçK in feite als grondtroepen hadden gefunctioneerd, die de Servische militairen uit het verdere dwongen en de NAVO van gegevens voorzagen. Maar 'luchtoorlogen' moeten kunnen, dus daar hebben we het niet meer over.

Milošević is er nog, het Servische leger ook en het eigenlijke werk (tiegen jaren gelden had moeten gebeuren) moet een armzalige Servische oppositie volbrengen (Hoe goed dat patroon Hussein, en we wensen de Serviërs gaat, zien we aan Saddam meer geluk!). 'Gewonnen'? – en de grondervulling? (Het einde van de bombardementen is nog geen overwinning – hoogstens een Pyrrusoverwinning).

...t sinds het uitbreken van de ...o-crisis de humanitaire ...ormaelijk naar Albanie is

...n. ...rigens zal de minister deze ...mede op verzoek van de ...de Kamer, ook een bredere ...n-beleid onwikkelen. In dat ...zal duidelijk worden hoe ...rland het beste kan bijdragen ...edorpbouw en stabiliteit in ...iele regio.

ER SEROO, ...lichting Onwikkelingssa- ...erking, Den Haag

...htoorlogdebat

...ndag 28 juni lees ik 'Colum- ...n zaten er naast in het lucht- ...gedebat'. Een wonderlijke ...ie: omdat Keegan e.a. erken- ...fout' te hebben gezeten en ...randen omdraaiden t.a.v. hun ...op luchtoorlogen, moeten ...eren dat ook doen.

...a, natuurlijk, want dat is 'in' – ...NAVO moet hebben gewonnen, ...heeft ze gewonnen. En wat we ...der dachten, dat was fout. Het

Misschien moeten de heren

Keegan c.s. nog weer eens 90 graden of meer terugdraaien. Gelukkig waren de Nederlanders niet zulke haastige weerhanen.

HEBE KOHLBRUGGE,
Utrecht

Koningin Beatrix

De publicatie in *Forbes* over vermoedde rijkdommen van koningin Beatrix heeft stof gegeven tot vele discussies. De een is van mening, dat Beatrix opzettelijk vermijdt over bezit te spreken om zodoende niet het verwijt te krijgen, dat zij dit niet wil delen. Een ander verwijt haar in een kerstboodschap het delen wel ter sprake te brengen maar zelf nalaat hier gevolg aan te geven.

Overigens, hoe komt Forbes aan de genoemde cijfers? Zijn het vermoedens, schattingen of feiten. Indien dit laatste 'so what'. Er zijn in Nederland enige honderdduizenden miljonairs, waarvan vele tientallen een vermogen hebben van meer dan 100 miljoen.

Schoolweek

Het lijkt erop dat een vierdaagse schoolweek niet aanslaat in de samenleving. Dat lijkt me terecht. Voor de rust in het basisonderwijs is een zekere landelijke orde en regelmaat nodig waaraan niet getornd wordt.

Ook leert een kind wellig meer in een laatste half uurtje dat aan het eind van de dag gepakt wordt. Een uitgerust kind leert meer, dus 's ochtends. Het delang van de tijd die een lerarr en leerling daarbij in een leerstituatie met elkaar doorbrengen moet niet onderschat worden.

Een onderzoek in Zuid-Afrika in verband met de slechte prestaties op zwarte scholen heeft aangetoond dat van alle mogelijke variabelen die de prestaties van achterstandskinderen gunstig beïnvloeden het juist het aantal contacturen is dat het hoogste scoort.

LOTTIE MERKUS,
Almere

...so, Mehmet tot Memo, zo luidt de koosnaam van Abdullah (Ara-bisch voor slaaf van God) in het omgangs-Turks gewoon Apo. Dat heeft dus niet bijster veel met oompje te maken.

AGUSTOS BAL,
Amsterdam

Oppositie Joegoslavië wil interim-regering

9-7-99

JOEGOSLAVIË De Servische oppositieleider Zoran Djindjic heeft zich gisteren uitgesproken voor de komst van een interim-regering in Joegoslavië. Dat zakenkabinet zou met het oog op de winter vooral moeten zorgen voor voedsel en bescherming.

De overgangsregering dient in de ogen van Djindjic te worden samengesteld in nauwe samenspraak met de Servisch-Orthodoxe kerk. Belangrijke opgave is ook het uitschrijven van vrije democratische verkiezingen. Dragoslav Avramovic, oud-president van de Centrale Bank, is volgens Djindjic een goede kandidaat-premier.

De protesten in eigen land tegen het bewind van de Joegoslavische president Milosevic houden intussen aan. De oppositie ging gisterenavond weer met duizenden de straat op, ditmaal in Prokuplje, op zo'n 250 kilometer ten zuiden van Belgrado. In Prokuplje werd een tegendemonstratie van Milosevic-aanhangers op het laatste moment afgelast. Prokuplje (35.000 inwoners) is een bolwerk van de Socialistische Partij SPS van de Joegoslavische president.

Het anti-Milosevic-protest begon grimmig toen kort na de komst van Djindjic een vermeende SPS-aanhanger enkele keren in de lucht schoot. De Serviërs in Kosovo zijn erg boos op Djindjic. Ze beschouwen de oppositieleider als een verrader.

VERVOLG OP PAGINA 3

VRIJDAG 9 JULI 1999 / 7

STEPHAN SANDERS

André Hazes

HET zomert nu flink aan, en dat is niet de tijd voor principiële debatten. Er vallen gaten in het geheugen, gaten in de agenda's, en daarin zie je de kwestie Kosovo stilletjes verdwijnen.

Twaalf weken achtereen heeft die oorlog mijn stemming en stukjes bepaald, en nog steeds raak ik er niet over uitgesproken, al merk ik aan de reacties om me heen dat het mooi geweest is en Zuid-Frankrijk lonkt.

Nooit het idee gehad dat er geschiedenis geschreven werd terwijl ik er naast stond. Maar bij Kosovo overkwam het me. Een van de meest bepalende gebeurtenissen in het na-oorlogse Europa, schat ik (kan je dat na deze laatste 'beperkte' oorlog nog zo zeggen?).

Gelukkig heeft niet iedereen last van een snel smeltend geheugen. Arie Elshout maakte in deze krant een beknopte inventaris op en schreef over de rol van de media tijdens de crisis: met hun bombardement van aangrijpende beelden versterkten die 'de druk op de NAVO om in te grijpen'. Maar later, toen niet de snelle overwinning gloorde maar de chaos 'kwam de NAVO opnieuw onder druk te staan. Maar nu om te stoppen met die "waanzin"'.

De publieke opinie zou zijn omgeslagen, suggereert Elshout, maar dat is nauwelijks het geval geweest. Tachtig dagen lang bleef de steun voor het NAVO-ingrijpen onder Nederlanders ongewoon hoog, zo'n 70 à 80 procent. Hetzelfde beeld kon je zien in andere Europese landen, met uitzondering van Griekenland. Het waren vooral de opiniemakers en commentatoren die niet Milosevic, maar de NAVO de wacht aanzeiden.

Hoe die opvallend afwijkende mening van de 'professionals' te verklaren? Wisten zij het zoveel beter? Nee, bepaald niet, blijkt achteraf.

Het moet distinctiedrift zijn geweest, denk ik, de behoefte van veel spraakmakers om zich koste wat het kost te onderscheiden van het gewone volk en André Hazes.

Velen slaagden daar zo goed in, dat ze er nog mee in hun maag zitten. De zomerstop komt dit jaar echt als geroepen.

Het leger vreest de Russen

8-7-99

Kosovo

Teun Lagas

DEN HAAG – „We moeten natuurlijk niet doen of de koude oorlog nog gaande is", zegt minister De Grave als hij op het marktpleintje van het Kosovaarse Orahovac vragen krijgt over de komst van de Russen.
In de schaduw op het plein, waar net vanaf de half vernielde moskee wordt opgeroepen tot het middaggebed, probeert de minister van defensie de internationale politiek uit leggen. „Ik begrijp het probleem. Maar door de wereldgemeenschap is er op aangedrongen dat de Russen meedoen aan de vredesmacht Kfor. Die moeten dus een plaats krijgen."

Nederlandse militairen die, zwaar bewapend en op eieren lopend, hun politietaken proberen waar te maken tussen de teruggekeerde vluchtelingen, voorzien dat de wankele stabiliteit in 'hun' stad gevaar loopt. Dat dreigt als ze plaats moeten maken voor Russische Kfor-troepen.

Hun sector in Zuid-Kosovo, waar de Duitse Wehrmacht de leiding heeft, dreigt een riskante mengelmoes van vredestroepen te worden. Naast de Nederlanders is er een Turks bataljon, onder Albanees gejuich en Servisch tandengeknars. Dan komen de Russen eraan, met zo'n 1000 man in twee bataljons. Tot vreugde van overgebleven Serviërs en ergernis van de Albanezen.

Nederlandse militairen zeggen dat de Albanezen 'doodsbenauwd' zijn. Ze maken dat op uit waarschuwingen van hun tolken en de contacten met bewoners die massaal langs komen op het Kfor-klachtenbureau.

Op de basis die de landmacht buiten Orahovac opbouwt, geeft een commandant, overste Van Loon, zijn minister een nogal sombere briefing. „Vertegenwoordigers van de Russische troepen zijn nu twee keer komen praten over hun stationering. In het eerste gesprek stelden ze zich nors op, er was een broeierige sfeer, ze weigerden botweg zelfs de koffie. De Albanese delegatie werd geen blik waardig gegund. Het tweede gesprek ging beter. Toen leek het dat Russische commandant een professionele verkenning kwam maken. Maar de Albenese delegatie maakte toen heel duidelijk dat zij geen prijs stelt op Russische aanwezigheid."

Van Loon vertelt over de geruchten: „Onze tolken zeggen dat de Albanese bevolking massaal zal wegtrekken, zodra de Russen komen. Er gaat een verhaal dat Russische huurlingen tijdens de oorlog meededen aan Servische zuiveringen."

„Het UCK, dat hier vlakbij een bolwerk had, waarschuwt dat ze dit niet accepteren. Ik vrees dat het UCK de macht in de stad wil overnemen, zodra duidelijk is dat Russische Kfor-troepen echt komen. Dan pakken zij de wapens op. Ze redeneren dat ze die kans niet meer krijgen als de Russen er zijn."

Hoe relatief de rust in de stad is, beseffen de Nederlanders. Elke nacht gaan in de Albanese wijken nog huizen van gevluchte Serviërs in brand. De ontwapening van het Kosovaarse bevrijdingsleger UCK is een wassen neus.

Van Loon: „Er is wel wat ingeleverd, maar dat zijn een paar antieke geweren en zelfbouwwapens. Veel UCK-strijders hebben hun burgerpak aangetrokken, maar zitten in feite ondergronds. Die komen zo weer tevoorschijn als dat nodig mocht zijn."

„Natuurlijk doen wij hier aan ontwapening. We voorkomen vrij redelijk dat het UCK overdag door Orahovac met wapens loopt. Op straat pakken we ze aan. Maar ik laat mijn mannen geen woningen binnen gaan. Dat ligt nog te gevoelig. De situatie moet eerst veiliger en stabieler zijn, voor we daaraan beginnen."

De Grave hamert er op dat in het andere kruitvat, Bosnië, de Russische troepen ook een positie hebben in van de internationale vredesmacht.

Hij kent dan blijkbaar onvoldoende de verhalen van Nederlandse militairen in Bosnië over Russische soldaten, die meer met winstgevende handeltjes bezig waren dan met vredestaken. En die tijdens controles bij Sfor-wegversperringen wel erg snel hun wapens op scherp zetten tegenover Bosnische burgers.

De Nederlandse officieren stellen gelaten vast dat besluiten over hun stationeringsplek boven hun macht liggen. „Dat is internationale politiek, waar ook Den Haag geen invloed op heeft."

OORLOG EN MENSENRECHTEN

8-7-99

MARCEL VAN DAM

ALS er een oorlog is gevoerd uit humanitaire overwegingen dan is het voor mensen die tegenstander waren van die oorlog na afloop veel makkelijker om hun standpunt te herzien dan voor de voorstanders. Als je na afloop tot de conclusie moet komen dat door de oorlog het menselijk lijden is afgenomen, dan is het tamelijk makkelijk om te zeggen: gelukkig dat ik fout zat. Per saldo is er minder lijden geweest. Hulde aan de belligerenten.

Andersom is moeilijker. Als je tot de conclusie moet komen dat door de oorlog het lijden is verergerd, dan heb je iets gesteund waardoor veel mensen onnodig zijn omgebracht of in de ellende zijn gestort. Dat is even slikken.

Het is niet moeilijk om aan te tonen dat er na het begin van de NAVO-bombardementen op Joegoslavië veel mensen zijn omgebracht of in de ellende zijn gestort. In Kosovo gelukkig niet zo veel als de NAVO-propaganda ons wilde doen geloven. Je hoort nu in NAVO-kringen niemand meer praten over 'ten minste' tienduizend moorden of over genocide. Ook niet over de honderdduizend mannen die werden vermist. Maar vast staat dat er duizenden Kosovaren zijn gesneuveld (leden van de UCK) of vermoord. En dat er honderdduizenden zijn verdreven. Daarnaast is er een onbekend aantal Joegoslaven gedood.

Nu zijn in Kosovo Serviërs en zigeuners aan de beurt om te worden verdreven. De schade die aan de economie van Kosovo en Joegoslavië is toegebracht is enorm en zorgt voor veel menselijke ellende op langere termijn. Alles bij elkaar geen humanitair feestlijstje.

Om de oorlog toch moreel acceptabel te maken, verschijnen er regelmatig berichten over bewijzen die eruit zouden bestaan dat de moorden en etnische zuiveringen al lang van te voren waren gepland en ook zonder de NAVO-bombardementen zouden hebben plaatsgevonden.

Dat is ook de overtuiging van onze eigen scherprechter in etnische aangelegenheden, Stephan Sanders. Zo schreef hij vorige week vrijdag in *de Volkskrant*: 'Dat de exterminatie-plannen al maanden vertrouwelijk op Servische bureaus lagen, deed en doet er kennelijk niet toe.' Zijn liefde voor een getrouwe geschiedschrijving blijkt al uit het woord 'exterminatie-plannen'.

Zelfs als het waar zou zijn dat de

etnische zuiveringen al waren gepland, dan nog kon dat niet als rechtvaardiging dienen voor een oorlog tegen Joegoslavië. Doodeenvoudig omdat het vaststaat dat de NAVO van die plannen, als ze al bestonden, niet op de hoogte was. Volgens minister De Grave waren de massale etnische zuiveringen een complete verrassing.

Ik acht het niet onwaarschijnlijk dat er aan Servische kant plannen bestonden om van eventuele NAVO-bombardementen gebruik te maken om Albanese Kosovaren te verdrijven. De leiding in Belgrado kan hebben geredeneerd: iedere oorlog brengt vluchtelingenstromen op gang. Wij zullen die vluchtelingenstroom als alibi gebruiken om ons van Kosovaren te ontdoen. Kennelijk niet beseffend dat die misdaad avond aan avond in westerse huiskamers te zien zou zijn. Waarmee de NAVO zich van de steun van de publieke opinie wist verzekerd.

Sanders gelooft dat de NAVO is gaan bombarderen vanwege de mensenrechtenpolitiek die ze voert en niet vanwege het handhaven van de eigen geloofwaardigheid. Ik zou er een lief ding voor over hebben om een verslag te krijgen van de beraadslagingen in NAVO-kringen voorafgaande aan het besluit te gaan bombarderen. Ik zou het gebruik van het woord 'geloofwaardigheid' graag hebben geturfd.

Net als Sanders geloof ik dat de meeste NAVO-landen een mensenrechtenpolitiek voeren en dat de bemoeienis van het Westen met de problemen op de Balkan mede daarop is gebaseerd. (Ook op angst voor grote vluchtelingenstromen naar het Westen). Helaas is het zo dat de mensenrechten in andere landen als het er op aan komt altijd ondergeschikt worden gemaakt aan eigen belangen. Zo is de CIA nu bezig 'democratische' krachten te steunen om de gekozen Milosevic ten val te brengen. Maar net zo makkelijk bracht ze Allende ten val en steunde ze Pinochet in zijn pogingen links in Chili uit te roeien. Dat zag men als een Amerikaans belang.

Bij Amerika en Frankrijk was in 1994 bekend dat er plannen waren om de Tutsi's in Rwanda uit te roeien. Maar Amerika, Groot-Brittannië en Frankrijk hielden in de Veiligheidsraad ingrijpen door de VN tegen. Dat zagen ze niet als hun belang. Dat kostte een half miljoen Tutsi's het leven.

Iemand zou kunnen tegenwerpen: dat is ouwe koek. Vanaf de oorlog om Kosovo zal het anders gaan. Een hedendaags voorbeeld dan maar. De VS en Groot-Brittannië, de landen die tijdens de bombardementen de meeste propaganda bedreven met de mensenrechtenschendingen in Kosovo, dragen de verantwoordelijkheid voor de uithongeringspolitiek tegen het Iraakse volk. Die heeft volgens de regering van Irak al aan twee miljoen kinderen het leven gekost. Volgens de VN zijn het er zeshonderdduizend. Dat begint aardig op genocide te lijken. Helaas voor die kinderen ligt daar in de buurt Israël en er zit ook veel olie. Dan moeten de mensenrechten natuurlijk wijken.

Demonstraties gaan door

'Serviërs niet bang meer voor regime'

BELGRADO, 8 JULI. In diverse Servische steden is het gisteren opnieuw tot demonstraties tegen het bewind van president Slobodan Milošević gekomen. De Serviërs hebben volgens een oppositieleider „een grens overschreden" en „zijn niet langer bang voor Milošević".

In Leskovac, dat tot dusverre werd beschouwd als een bolwerk van Milošević' regerende socialisten, gingen voor de derde opeenvolgende dag demonstranten de straat op. Ze eisten naast het aftreden van de Joegoslavische president ook de vrijlating van een televisietechnicus, die vorige week 'inbrak' in het programma van de lokale televisie om op te roepen tot een betoging tegen het regime, die maandag plaatsvond. De man werd op die dag gearresteerd en tot dertig dagen cel veroordeeld.

In de stad Niš haalden opposanten van het bewind gisteren 3200 handtekeningen op onder een petitie waarin het aftreden van Milošević werd geëist. In Užice werden op één dag zesduizend handtekeningen onder een soortgelijke petitie opgehaald. In Leskovac werd één demonstrant gearresteerd. In Niš dwong de politie de organisatoren van de petitie hun actie niet op straat te houden, maar vanuit een privéwoning.

De oppositie wil elke dag gaan demonstreren tegen het regime. Vandaag moet dat gebeuren in Prokuplje, niet ver van de grens van Servië en Kosovo. De leider van de oppositionele Democratische Partij, Zoran Djindjić, wil in de gemeenteraad van Belgrado een voorstel indienen waarin het aftreden van Milošević wordt geëist. De gemeenteraad van Novi Sad heeft zo'n voorstel inmiddels aangenomen. Djindjić zei gisteren dat eind deze maand of begin volgende maand de tijd rijp is voor een algemene staking tegen het regime.

Volgens Goran Svilanović, leider van de oppositionele Burgeralliantie, zijn de Serviërs niet bang meer voor het bewind. „In het volk heeft zich veel woede opgehoopt, over verraden hoop en slechte levens", zo zei hij tegen het blad *Blic*.

De oppositie, verenigd in de Alliantie voor Verandering, eist het onmiddellijke vertrek van Milošević en de installatie van een overgangsregering, die vervroegde verkiezingen onder internationaal toezicht moet uitschrijven en de betrekkingen van Joegoslavië met de internationale gemeenschap moet normaliseren.

De oppositiepartij Servische Vernieuwingsbeweging SPO, die wordt geleid door Vuk Drašković en die niet behoort tot de Alliantie voor Verandering, organiseerde gisteren in Leskovac ook een demonstratie tegen het bewind waarvan Drašković zelf tot april als vice-premier deel uitmaakte. Er kwamen echter slechts enkele honderden SPO-aanhangers opdagen en waarnemers spraken van een mislukking. Volgens hen heeft de grillige Drašković, door zich vorig jaar bij het bewind aan te sluiten, het grootste deel van zijn aanhang van zich vervreemd en zijn geloofwaardigheid verspeeld.

In Kosovo is gisteren gedemonstreerd tegen de komst van Russische KFOR-soldaten. In Orahovac, waar de Russen de Nederlandse soldaten van de vredesmacht gaan vervangen, gingen enkele duizenden Kosovaren de straat op. De Russen zijn in Orahovac niet welkom omdat ze worden gezien als bondgenoten van de Serviërs en omdat Russische vrijwilligers er tijdens de recente 'etnische zuiveringen' met de Serviërs hebben samengewerkt. (Reuters, AFP, AP)

De Servische oppositie wil met betogingen president Milošević ten val brengen. Of ze dat kan bereiken, is de vraag. Milošević wordt eerder bedreigd door een paleiscoup.

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 8 JULI. Dagelijkse demonstraties. Burgerlijke ongehoorzaamheid. Een algemene staking. Een grote coalitie van de oppositie, de orthodoxe kerk, de onafhankelijke vakbonden, de opgejaagde Kosovo-Serviërs en het bewind in de zusterrepubliek Montenegro is uit op de val van Slobodan Milošević, president van Joegoslavië.

De argumenten zijn krachtig. Dankzij Milošević wonen er na vele eeuwen geen Serviërs meer in de Krajina, in Oost-Slavonië, in westelijk Bosnië, wonen er vrijwel geen Serviërs meer in Kosovo. Wel wonen er 600.000 vluchtelingen in Servië voor wie niet wordt gezorgd. Hij heeft het oude Joegoslavië te gronde gericht en Slovenië, Kroatië, Bosnië en Macedonië de oude federatie uitgejaagd. Hij heeft vier oorlogen op rij veroorzaakt (en verloren), die honderdduizenden mensen het leven hebben gekost en miljoenen levens hebben geruïneerd. Hij heeft Servië tot paria in de wereld en een paradijs voor oorlogsprofiteurs en criminelen gemaakt. Hij heeft met zijn kliek van medewerkers zijn land leeggeplunderd. Hij heeft het economisch, cultureel, politiek en moreel verwoest en een enorme braindrain op gang gebracht. Hij heeft Kosovo weggegeven. Hij heeft kortom alles verspeeld wat hem twaalf jaar geleden door de Serviërs – door zijn retoriek op hol gejaagd – was toevertrouwd: niemand in het Europa van de laatste halve eeuw heeft zo desastreus gefaald als Slobodan Milošević.

Toch is het onwaarschijnlijk dat de oppositie in staat is met deze argumenten Milošević te wippen. Dat lukt alleen als de betogingen uitlopen op een complete volksopstand of als de oppositie hulp krijgt uit de rangen van Milošević' machtsbasis: de politie, de geheime politie, het leger en vooral de machtselite, het netwerk van kompanen van de president, waarmee hij de economie en het staatsbestuur controleert. Waarschijnlijk kan alleen een rebellie in die kring, in de vorm van een paleiscoup, hem ten val brengen.

Eén handicap van de oppositie is haar verdeeldheid. Ze heeft zich gebundeld in de Alliantie voor Verandering, SZP, die wordt geleid door de Democratische Partij van Zoran Djindjić en die verder bestaat uit de Burgeralliantie, de sociaal-democraten, de christen-democraten, de partij Nieuw Servië, de belangrijkste partij van de Hongaren in de Vojvodina, de Vereniging van Onafhankelijke Vakbonden en prominenten als de ex-directeur van de Nationale Bank Avramović, ex-premier Panić en de historicus Milan Protić. Twintig andere partijtjes willen nog tot de SZP toetreden. Bij de oppositie behoren verder de organisatie Joegoslavische Actie, waarin de vakbond Nezavisnost (Onafhankelijkheid) met 175.000 leden en rond 50 niet-gouvernementele organisaties zitten, en een groep prominente intellectuelen, 'Appèl van vijftig' genaamd.

Voor Milošević valt doek niet op straat

Het lijkt heel wat, maar schijn bedriegt: deze zoveelste bundeling van de oppositie in de afgelopen tien jaar is het onderling eens over Milošević, maar is verdeeld over veel andere zaken. De partijen zijn klein en niet in het parlement vertegenwoordigd. Ze hebben ook geen politici in huis die beschikken over een breed politiek draagvlak. Dat geldt zelfs voor kopstuk Zoran Djindjić. Milošević kan hem overigens elk gewenst moment tot twintig jaar gevangenisstraf laten veroordelen omdat hij een oproep van het leger in oorlogstijd heeft genegeerd: het arrestatiebevel is er al.

De enige opposant die kan bogen op brede en authentieke populariteit is Dragoslav Avramović, de man die eind 1993 de door Miloše-

NIEUWSANALYSE

vić' kliek veroorzaakte hyperinflatie (van 330 miljoen procent per maand) bedwong en die later als chef van de Nationale Bank werd weggestuurd toen hij wel, maar Milošević niet wilde samenwerken met de Wereldbank en het IMF. Avramović is zelfs populair onder Milošević' regerende socialisten. Als de oppositie haar zin krijgt, moet hij Milošević opvolgen. Maar de ex-bankier is oud – bijna tachtig. En hij is geen politicus, maar technocraat.

Massademonstraties? Een algemene staking? In de winter van 1996-97 legden tienduizenden demonstranten drie maanden lang avond in, avond uit het centrum van Belgrado stil om Milošević weg te krijgen. Het deed hem niets. De meester-manipulator in Belgrado zwichtte even (door de vervalsing van de lokale verkiezingen recht te zetten) maar pas nadat de OVSE er zich mee had bemoeid. Bovendien speelde hij de verenigde oppositie binnen een paar maanden alweer kundig uit elkaar. Een algemene staking wordt bemoeilijkt door het simpele feit dat de weinige Serviërs die nog werk hebben zich een staking niet kunnen veroorloven.

Van politie en leger kan de oppositie weinig hulp verwachten. De politie en de geheime politie zijn Milošević' eigen loyale pretoriaanse garde, zijn troetelkinderen. Het leger is dat niet, maar dat is voorafgaand aan de Kosovo-oorlog grondig gezuiverd. Alleen als de demonstraties uitlopen op een complete volksrebellie en Milošević de stommiteit begaat het leger opdracht te geven op betogers te schieten – dat zou het vrijwel zeker weigeren – heeft hij van de machtsorganen gevaar te duchten.

De oppositie lijkt alleen kans van slagen te hebben als het tot een rebellie tegen Milošević komt binnen wat de *Frankfurter Allgemeine* de 'nomenklatoera van kleptocraten' heeft genoemd, de elite van Milošević' adjudanten die de politiek en de economie controleren. Het gaat daarbij om de kongsi van directeuren van de grote staatsbedrijven die tegelijkertijd hoge politieke functies bekleden in de regeringen van Joegoslavië en Servië, de beide parlementen, de regeringspartijen en de lokale overheden. Die topzakenlieden annex ministers spelen zichzelf de leukste contracten toe, verdelen ongecontroleerd de inhoud van de staatskas onder elkaar en worden aldus steenrijk. Een voorbeeld: van de één miljard dollar die de Grieken en Italianen betaalden voor de geprivatiseerde Joegoslavische PTT, vloeide 600 miljoen naar de grote staatsbedrijven in Joegoslavië die door de kleptocraten worden bestierd en kwam de rest, 400 miljoen dollar, terecht op buitenlandse bankrekeningen van diezelfde kliek. Tot nu toe blijft Milošević stevig in het zadel dankzij de trouw van die kliek, een trouw die op enorme persoonlijke verrijking is gebaseerd. Zolang hij die trouw kan kopen heeft hij van demonstraties in verre provinciesteden niet veel te vrezen.

Zijn grootste punt van zorg is dat die kliek nu even niets verdient: bij de NAVO-luchtacties zijn veel fabrieken in puin geschoten, de melkkoeien van die kleptocraten. De kliek is dus persoonlijk zwaar getroffen en heeft even weinig te stelen. De kleptocraten zitten op zwart zaad, temeer daar – zoals onlangs het Kosovaarse blad *Koha Ditore* meldde – Westerse inlichtingendiensten tijdens de Kosovo-oorlog korte metten hebben gemaakt met het spionage- annex smokkelnetwerk dat het regime er in Griekenland op na hield. Medewerkers zijn ontdekt en uitgeschakeld, tussenpersonen op het gebied van de olie- en wapensmokkel hebben afgehaakt nadat hun het mes op de keel was gezet. De bronnen van de rijkdom van Milošević' kleptocraten drogen op. En dat is wèl een groot en onmiddellijk gevaar voor de president van het geruïneerde Joegoslavië: als zijn gulzige vrienden hem laten vallen is het snel met hem gedaan.

'In Orahovac hoeven we geen Russen'

AFP, Reuters
ORAHOVAC

Enkele duizenden Albanese Kosovaren hebben woensdag gedemonstreerd tegen de komst van Russische KFOR-militairen naar hun stad Orahovac. Het is de bedoeling dat 750 Russen de Nederlandse Gele Rijders in Orahovac komen vervangen.

De betoging van de twee- à drieduizend Albanezen verliep rustig onder de toeziende blik van de Nederlandse vredessoldaten. De verontwaardiging was er niet minder om. Op spandoeken waren teksten te lezen als: 'Wij hoeven geen Russische troepen', 'De Russen hebben ons uitgemoord' en 'Wij vertrouwen de Russen niet'.

De Albanezen in Kosovo beschouwen de Russen als bondgenoten van hun Servische aartsvijand; sommigen beweren dat Russische huurlingen hebben meegedaan aan wreedheden tegen de Kosovaarse bevolking.

Volgens KFOR is het niet de bedoeling dat de Russen, die de komende dagen per vliegtuig in Pristina zullen aankomen, stante pede worden gestationeerd in Orahovac en in de andere twee plaatsen (Lausa en Kosovska Kamenica), waar ze hun taak moeten gaan vervullen. De stationering zal geleidelijk gaan en een paar weken in beslag nemen; tot zolang blijven de Russen op hun basis bij het vliegveld van Pristina.

Terwijl de Russen van de Albanezen in Orahovac rustig mogen wegblijven, zien de meeste achtergebleven Serviërs reikhalzend uit naar hun komst. De ongeveer tweeduizend Serviërs in Orahovac voelen zich opgesloten in hun wijk. Ze durven hun huis nauwelijks uit om boodschappen te doen en wagen zich al helemaal niet in wijken die door Albanezen worden bewoond.

'We hopen dat de Russen ons beter zullen beschermen', zegt Gerkovic Nebojsa, een Servische inwoner van Orahovac. 'De Duitsers en de Nederlanders doen niets voor onze veiligheid'. Verscheidene woningen van Serviërs in Orahovac en omgeving zijn de afgelopen 24 uur in brand gestoken. Het zou gaan om wraakacties van teruggekeerde Albanese vluchtelingen.

De meeste Serviërs in Orahovac koesteren niet al te veel hoop dat de Russen hen kunnen bevrijden uit hun staat van beleg op minischaal. Sommigen zouden zelfs liever Amerikanen zien. 'De Russen zijn te laat gekomen om ons te verdedigen', zegt een van hen.

In de stad Kosovska Mitrovica zijn de spanningen tussen Albanezen en Serviërs iets verminderd door toedoen van de Franse KFOR-militairen. Die hielden al dagenlang een brug bezet die de Servische wijk scheidt van de Albanese stadsdelen. De Albanezen dreigden de Servische wijk met geweld te bestormen.

KFOR opende woensdag de brug gedurende enkele uren, waarna onder Frans toezicht vijfduizend Albanezen zonder geweld door de Servische wijk trokken. De strijd werd uitsluitend gevoerd door middel van spreekkoren. Het 'UCK, UCK' van de Albanese demonstranten werd beantwoord met 'Servië, Servië'.

Een plaatselijke UCK-commandant noemde het tijdelijk openstellen van de brug in Kosovska Mitrovica 'een groots gebaar, dat onze mensen, die uit de Servische wijk zijn verjaagd, nieuwe hoop geeft.' De tevredenheid van de UCK-man werd niet gedeeld door de Franse KFOR-commandant. 'De brug is open, maar openheid van geest is ver te zoeken', luidde zijn commentaar.

Pagina 5: Servische oppositie gaat elke dag betogen
Piloot nam boven Joegoslavië geen risico's

7-7-99

Ex-Army chiefs seek answers on Nato bombing
The Times of London, July 7 1999

BY ANDREW PIERCE

TWO former Chiefs of the Defence Staff and two senior British commanders involved in the Bosnia conflict are supporting calls for an independent inquiry into the Nato bombing of Yugoslavia.

Field Marshal Lord Bramall, Chief of Staff 1982-85, and Lord Craig of Radley, Chief of Staff 1988-91, have backed the Conservative Party in seeking a review of the effectiveness of the military operation.

Colonel Bob Stewart, Commanding Officer of the 1st Battalion Cheshire Regiment in Bosnia 1991-93, and Lieutenant-General Sir Roderick Cordy-Simpson, the United Nations Chief of Staff in Bosnia 1992-93, have also supported the demand for an investigation.

The bombing raids, which involved some of the most sophisticated precision weapons, damaged only 13 of the Serbs' 300 battle tanks, despite alliance claims of large-scale destruction of Belgrade's heavy armour.

The Ministry of Defence, in a written answer yesterday to Iain Duncan Smith, the Tory Defence spokesman, admitted it had not conducted an assessment of the biggest military offensive in Europe since 1945. The military operation was suspended on June 10.

General Cordy-Simpson said last night: "You cannot possibly conduct an operation like this, of such dramatic importance, without mounting an examination to see how we can do it better next time.

"This is not about laying blame. But we need to examine the political process which led us into the war situation, right through to the military outcome. I think the inquiry should be held in public."

The general said that the Serb forces still posed a threat to Montenegro and surrounding countries. "We were told by Nato they had inflicted massive damage on the Serbian military capability. But that simply was not the case," he added.

The influential military backing for a public inquiry will intensify pressure on the Ministry of Defence to act.

The leaders of Nato were embarrassed by the disclosure that the Serbs had used Russian camouflage techniques. They placed dummy vehicles around the countryside, with strips of black plastic sheeting running across fields masquerading as roads to delude the bombers into thinking that they were prime targets.

Lord Bramall and the other military leaders contacted the Tory Defence team to pledge their public support for the demand for a public investigation.

After the Falklands conflict the Government set up the Franks inquiry into the intelligence failure that led to the Argentine capture of the islands.

Mr Duncan Smith said: "I am not criticising the operation, but it failed to destroy the Yugoslav military machine.

"We urgently need an inquiry so that any mistakes which were made can be put right, particularly as the security situation in the Balkans remains so volatile.

"We need to know what effect the public announcement of ruling out the use of ground troops had on Serb military strategy and tactics. The effectiveness of air power alone as a military tool to halt ethnic cleansing also needs to be scrutinised."

Tony Blair and George Robertson, the Defence Secretary, argued that one of the purposes of the airstrikes was to reduce President Milosevic's "capability for attacking". General Wesley Clark, the Supreme Allied Commander in Europe, went further and said that the airstrikes would "destroy his [Milosevic's] forces and their facilities and their support".

Mr Duncan Smith said: "It now appears the Serbian forces withdrew from Kosovo virtually unscathed with the vast majority of their weapons intact. The Nato military action fell short of its objectives."

Nato flew more than 34,000 sorties, of which 10,000 were strike missions against more than 500 fixed and tactical targets.

Copyright © 1996-99 Serbian Unity Congress. All Rights Reserved.

Minister De Grave (Defensie) spreekt in Orahovac met Nederlandse militairen. (Foto Hennie Keeris/WFA)

Wederopbouw duldt geen verdriet

De artilleristen van de 'Gele Rijders' zijn in zuid-Kosovo ingehaald als bevrijders. De bevolking vreest het ergste als de Russen hun plaats innemen.

Door onze redacteur
WILLEBRORD NIEUWENHUIS

ORAHOVAC, 7 JULI. Boordschutter Andre de Fouw laat zijn mitrailleur wat hangen en neemt digitale kiekjes voor thuis. We vliegen laag over geplunderde huizen. Hier en daar ligt nieuw hout om aan herstel te beginnen. In sommige dorpen beweegt niets. Geen vee. Geen wasgoed. Teruggekeerde vluchtelingen zijn nog bang voor mijnen en schuilen bij familie elders.

De piloot zet de grote Chinook helikopter naast een verwilderde wijngaard. De 'Gele Rijders' met hun operettepetjes met kwast komen uit de bosjes naar de deur van de helikopter. Ze begroeten minister De Grave van Defensie stram. De stemming in kamp Orahovac in de Duitse sector van Kosovo is matig. Te weinig douchebeurten voor de 35 graden waarin de Nederlanders moeten werken, te weinig frisdrank en tot slot: de Russen komen eraan en pikken het mooie kamp in.

Waarschijnlijk om die laatste reden wordt de pers geweerd van de briefing voor De Grave en zijn gevolg over de militaire situatie in het gebied. Ook contingentscommandant, brigadegeneraal Bokhoven, houdt zich kwijt voor journalisten. Overste Van Loon zal 's avonds de vertegenwoordigers van het UÇK, het Kosovo Bevrijdingsleger, plechtig beloven dat zij van de Russen niets hebben te vrezen. Maar Van Loon is er niet zeker van hen te overtuigen.

„Op het kaartje dat Russen en Amerikanen in Helsinki tekenden, kon je al zien dat de Russische bataljons ook in de Duitse sector zouden komen. Het is sneu voor de Nederlandse mannen en vrouwen die hier zo veel hebben gepresteerd maar we willen de Russen nu eenmaal bij KFOR betrokken hebben en dan moet je ze ergens een plek geven," zegt de chef defensiestaf, luitenant-admiraal L. Kroon. En minister De Grave in lichtgroen burgerpak voegt er aan toe: „De tijd van de Koude Oorlog is voorbij. Die Russen moeten een plek hebben en je kunt je voorstellen dat de NAVO ze liever midden in het land heeft dan aan de noordelijke grens van Kosovo bij Servië. Ze mogen hun plek zelf uitkiezen."

In de brandende zon worden riolen aangelegd. Grind moet de artilleristen beschermen tegen modderstromen die hier in de herfst snel ontstaan. Een Nederlandse kraanwagenchauffeur hijst een nieuwe motor in een Duitse tank. En bij de Duitse kantinewagen staan de Nederlanders in de rij voor snoepjes en koeken. Ze vinden dat de Duitsers het beter voor elkaar hebben.

Opperwachtmeester Ruud Mutters uit Dronten wil niet graag verhuizen. „We hebben het vertrouwen van de bevolking, ook van de Serven, gewonnen en dan moet je na drie weken al weer weg. Je denkt toch niet dat die teruggekeerde Albanezen graag die Russen in hun dorp hebben. Maar ja, de bazen beslissen." Mutters werkt bij de opsporingsradar en ziet daar grote vooruitgang. Eerst waren er per dag nog zestig à zeventig schoten waarneembaar. Nu zijn dat er hooguit vijf, meestal van eigen troepen die wilde honden uit de weg ruimen.

Harry de Neus is ook al weer vertrokken. Kapitein Jongen die die bijnaam heeft gekregen omdat hij beter lijken ruikt dan de honden van zijn opsporingsteam, had in enkele dagen zijn werk gedaan. Hij vond enkele tientallen lijken. De teruggekeerde Albanezen zoeken nu zelf de stoffelijke overschotten van familieleden. Speciale teams voor het Joegoslavië tribunaal in Den Haag identificeren op kleine schaal. Bewijsmateriaal voor genocide wordt slordig bijgehouden, vinden sommige militairen. Er wordt te snel herbegraven. De Kosovaren willen in stilte hun laatste eer bewijzen. Zij moeten niets hebben van foto's van verminkte lijken om later als bewijsmateriaal te dienen. Er is genoeg gebeurd. Wederopbouw duldt slechts kort verdriet.

Tijdens het bezoek van de minister worden zes Albanese plunderaars aangehouden in de omgeving van Servische huizen. Ze worden afgeleverd bij de Duitsers, maar die weten ook niet precies wat met al die arrestanten te doen. Er zouden rechters worden ingevlogen uit landen die hun bijdrage aan KFOR leveren. Zij zouden moeten aangeven hoe lang de verdachte oorlogsmisdadigers of plunderaars in voorarrest moeten blijven. Maar welke rechtspraak geldt? Wie straft wie? Dat is in deze eerste weken allemaal nog onduidelijk.

Het UÇK heeft haast met vergelding. Als KFOR, de Kosovo-strijdmacht, het laat afweten, dan zullen de strijders van het UÇK niet weifelen recht in eigen hand te nemen. Zij vinden dat het arresteren van oorlogsmisdadigers niet langer mag duren dan een week en nemen het minder nauw met bewijsvoering dan de in haast ingezette militairen van KFOR.

De Grave gaat jachtig door het kamp. Hij wordt in Kosovo op de voet gevolgd door bezoekende ministers Herfkens en Van Aartsen. De Grave feliciteert de mannen van de genie dat zij in tegenstelling tot de postbodes in Nederland in korte broek mogen lopen, belooft in augustus langer te komen maar wil als een haas terug voor de begrotingsbesprekingen. „Ik moet op de kas letten," roept hij voortdurend. „Die mag niet geplunderd worden." Wat geplunderd, hoor je de militairen denken. We staan hier in Kosovo toch ons mannetje voor een goed doel? Dat wordt toch zeker wel in Den Haag begrepen?

Op het dorpspleintje van Orahovac houden Nederlanders de wacht. Onder een balkon met zwaaiende kinderen doen de Gele Rijders verslag van hun patrouille door de steil oplopende steegjes van het dorp. Korporaal 1 Angela Gerecht uit Breda meldt zich bij de minister met haar Diemaco-geweer kruiselings voor het kogelvrije vest. De muezzin doet om tien voor vijf vanuit de gehavende moskee een oproep tot gebed. Gerecht probeert boven het geluid uit te komen: „Ze mogen ons wel. Je krijgt koekjes uit klamme handjes en soms een rode anjer. De mensen zijn heel blij met ons. Als je laat zien dat je wat voorstelt, blijven de moeilijkheden met de mensen hier beperkt." De Grave is het met haar eens. „Je ziet met de flinke militaire uitstraling die we hier hebben en het feit dat we het samen met anderen doen, in dit geval de Duitsers, dat we van het drama-Srebrenica hebben geleerd."

Verzet tegen komst Russen

Nederland moet het pas ingerichte kamp Orahovac in zuid-Kosovo vermoedelijk opgeven voor een Russisch bataljon. Er wordt nog over onderhandeld maar tijdens een kort bezoek aan de artilleristen en genie-eenheden gisteren in Orahovac gaf minister De Grave al aan dat hij met „frisse tegenzin" zal instemmen met de legering van de Russen. De Nederlandse troepen in Kosovo (zevenhonderd mannen en vrouwen) verzetten zich tegen de komst van Russen. Zij hebben de laatste weken hard gewerkt om hun kamp naast een wijnfabriek in een buitenwijk van Orahovac in te richten. Om in de hitte weer een nieuw kamp te bouwen elders in de Duitse sector van zuid-Kosovo staat hen tegen. Bovendien zeggen de artilleristen erin geslaagd te zijn het vertrouwen van zowel de Servische als de Albanese bevolking van het stadje te hebben gewonnen. Veel Albanezen zien de komst van de Russen als een nieuwe dreiging. Niet alle wapens zijn door het UÇK ingeleverd. De vrees bestaat dat zij geweld niet uit de weg gaan als de Russen zich partijdig zouden opstellen. Minister De Grave verwacht dat niet. „Juist door de Russen een plek te geven in de internationale macht die op het akkoord moet toezien vallen zij onder het oog van de internationale publieke opinie. Zoiets werkt."

Militairen mokken over Russen

'Ze horen erbij', zegt De Grave na waarschuwing door Kfor-officieren

door Teun Lagas

ORAHOVAC – Nederlandse militairen in Zuid-Kosovo vrezen dat de Russische troepen de broze stabiliteit in hun sector zal verstoren. De Nederlandse Kfor-eenheid waarschuwt voor een tegenreactie van het Kosovaarse bevrijdingsleger UCK, zodra de Russen posities overnemen van de Navo-landen.

Dat kreeg minister De Grave van defensie gisteren van zijn manschappen te horen, tijdens een bezoek aan Kosovo. De Grave probeerde te sussen: „We moeten uitstralen dat er één internationale gemeenschap in Kosovo zit. De Russen horen in Kfor. Ze hebben in Bosnië ook goed werk gedaan."

Het zit de 500 artilleristen hoog dat ze binnenkort hun basis in aanbouw bij de Zuid-Kosovaarse stad Orahovac moeten overdragen aan het Russische leger. Commandant overste Van Loon: „Dat we ons gebied en de voorzieningen inleveren aan de Russen is nog het minste. Erger is dat de teruggestuurde Albanezen en het UCK hebben laten weten dat ze geen prijs stellen op Russische Kfor-troepen."

De Nederlanders onder Duits bevel vrezen dat de Albanese bevolking weer weg zou kunnen vluchten, uit angst voor Russische protectie van de overgebleven Serviërs. En de UCK-guerrilla's kunnen hun wapens weer uit de voorraadschuren halen zodra de Russische militairen komen. „Dan is de prille stabiliteit hier weer verdwenen", zeggen officieren van de Gele Rijders.

Rusland stuurt totaal vijf bataljons (3600 man) naar Kosovo. Na het akkoord met de Navo komen twee bataljons met 1000 militairen in de Duitse sector. Daar zitten naast de Nederlanders ook Turkse eenheden.

De onwil onder de Nederlanders om te verhuizen en de onrust onder de Albanese Kosovaren zijn volgens De Grave bittere pillen die moeten worden geslikt. „Het is beroerd dat we hiermee te maken hebben. Maar als we het belangrijk vinden dat de Russen meedoen aan Kfor dan zullen ze toch ergens in Kosovo plaats moeten krijgen. Ik ben niet enthousiast over de Russische claim op de Nederlandse basis in Orahovac, maar het lijkt me sterk dat zij hier onder het oog van de internationale media alle stabiliteit in het gebied verloren laten gaan."

Herstel autonomie Vojvodina voorkomt nieuw Kosovo

De Servische provincie Vojvodina, waar een grote Hongaarse minderheid woont, moet zo snel mogelijk haar autonomie terugkrijgen. Alleen zo kan worden voorkomen dat president Milošević ook hier etnische zuiveringen doorvoert, menen László Marácz en Bert Wiskie.

De succesvolle afronding van de NAVO-acties tegen Joegoslavië heeft de illusie gewekt dat het minderhedenvraagstuk in Joegoslavië niet meer door etnische zuiveringen kan worden 'opgelost'. De realiteit is echter anders, want de meer dan 350.000 zielen tellende Hongaarse minderheid in Vojvodina, de noordelijke provincie van Servië, hangt nog altijd het zwaard van Damocles van de etnische zuivering boven het hoofd. Herstel van de autonomie voor deze provincie binnen Joegoslavië is een belangrijke voorwaarde voor het verbeteren van de positie van de Hongaarse minderheid.

Het kersverse NAVO-lid Hongarije, dat een essentiële rol speelde in de beëindiging van de oorlog in Bosnië en een loyale bijdrage aan 'Operatie Allied Force' heeft geleverd, voert inmiddels een intensief diplomatiek offensief om de hachelijke positie van deze minderheid op de internationale agenda geplaatst te krijgen. Afgelopen vrijdag meldden Hongaarse kranten dat premier Viktor Orbán in april tijdens een telefoongesprek met president Clinton, op een moment dat het gewenste resultaat van de NAVO-acties uitbleef, het Hongaarse standpunt nog eens had benadrukt: uit angst voor represailles jegens de Hongaarse minderheid in Vojvodina weigert Boedapest categorisch mee te werken aan acties van grondtroepen vanuit Hongarije. De afwijzing van Orbán zou president Clinton hebben overtuigd een dergelijke actie uit het strategische scenario te schrappen.

Dit heldere standpunt van de regering-Orbán past in het kader van een herziening van het beleid jegens de Hongaarse minderheid in Joegoslavië. Al jaren vragen diverse Hongaarse regeringen via het pad van de stille diplomatie aandacht voor het lot van de etnische Hongaren in Vojvodina. De weinige resultaten die dit beleid heeft opgeleverd en de schok van de bliksemsnelle etnische 'schoonmaak' in Kosovo hebben Boedapest tot een openlijker en vooral assertiever beleid geïnspireerd. De timing van de NAVO om eventueel grondtroepen vanuit Hongarije Servië binnen te laten vallen zou zo strak geweest zijn, dat het Hongaarse parlement niet eens de tijd gehad zou hebben om over een dergelijk besluit te debatteren. De mogelijke consequenties voor de Vojvodina-Hongaren brachten binnen Hongaarse regeringskringen een schok teweeg.

Zowel tijdens de top van een groot aantal Midden-Europese landen, twee weken geleden in het Tsjechische Karlóvy Váry, als op de persconferentie na het bezoek van de Tsjechische president Havel aan Boedapest, heeft dit nieuwe beleid meer inhoud en vorm gekregen. In samenspraak met de vertegenwoordigers van de etnische Hongaren in Joegoslavië heeft de grootste coalitiepartner in de Hongaarse regering, Fidesz, nu een concept voor autonomie van de Joegoslavische provincie als bijdrage aan een oplossing uitgewerkt.

De situatie in Vojvodina is zorgwekkend. Net als bij Kosovo werd de autonomie die de provincie lange tijd onder Tito had genoten door Milošević in 1989 opgeheven. De lokale Hongaren maar ook vele Serviërs zijn sindsdien zeer ongelukkig met het centralistische bestuur. Vojvodina, dat als het welvarendste deel van Joegoslavië geldt, werd steeds meer onder druk gezet om voortdurend stijgende belastingen aan Belgrado af te staan. Een onevenredig groot aantal dienstplichtige Hongaren moest, tegen hun zin, in de frontlinies van het federale Joegoslavische leger vechten. Ook werden de Hongaren en andere, numeriek kleinere, minderheden in hun culturele beleving beknot. Sinds Milošević' eerdere oorlogen, die Joegoslavië met veel gebiedsverlies en honderdduizenden ontheemden moest bekopen, vindt er al jaren een sluipende etnische zuivering – beter gezegd een 'verdunning' – plaats, waarbij Hongaren worden gedwongen hun huizen af te staan aan Servische vluchtelingen.

Ook nu wordt het vele Servische vluchtelingen uit Kosovo niet toegestaan zich te vestigen in Belgrado. Het regime-Milošević laat hen aan hun lot over. Velen zullen hun toevlucht zoeken in Vojvodina. Bovendien is het onduidelijk waar de ruim 40.000 man tellende geregelde troepen en paramilitaire moordcommando's zich na hun terugtrekken uit Kosovo moeten vestigen.

Veel Servische vluchtelingen uit Kosovo zullen hun toevlucht zoeken in Vojvodina

Net als voor Operatie Hoefijzer in Kosovo zal het regime op de burelen van de betrokken ministeries in Belgrado de plannen voor een etnische zuivering klaar hebben liggen. Het is dan ook wenselijk dat Milošević ten val wordt gebracht, maar dat is een zaak voor de Serviërs. De ervaringen met hem overzienede zal hij, indien hij dit wenselijk acht, binnen enige weken een volledig geslaagde etnische zuivering van Vojvodina kunnen uitvoeren. Een aantal factoren kan hem daarbij helpen.

Veel Serviërs beschouwen de etnische Hongaren in Vojvodina als collaborateurs van de NAVO. Vanaf het uitbreken van de oorlog aan het begin van de jaren '90 hebben de vertegenwoordigers van de Hongaren duidelijk gemaakt dat zij het conflict tussen de Serviërs en hun tegenstanders niet als het hunne beschouwen. Zij willen slechts in vrede leven met hun buren, Serviërs, Kroaten of willekeurig elke andere dominante groepering of minderheid.

De precaire situatie van de etnische Hongaren in Vojvodina is onlosmakelijk verbonden met die van de overige Hongaarse minderheden in het westelijk deel van het Karpatenbekken. In andere landen met grote Hongaarse minderheden, bijvoorbeeld Slowakije en Roemenië, kijken extreem-nationalisten met argusogen toe hoe de internationale gemeenschap het agendapunt Vojvodina zal behandelen. Een ernstige verslechtering van de positie van de Vojvodina-Hongaren, waarbij de internationale gemeenschap haar verantwoordelijkheid niet neemt, zal een belangrijke stimulans voor deze nationalisten betekenen. En in het slechtste geval zullen ook zij de etnische zuivering als ultieme oplossing van het minderhedenvraagstuk overwegen. De politieke machtsstrijd tussen democratische krachten en postcommunistische dictators in Midden- en Zuidoost-Europa is, met de harde werkelijkheid van economische teruggang voor velen en de groeiende massawerkloosheid als decor, nog altijd niet gestreden. De nationalistische kaart is daarbij een belangrijke troef in de handen van de extremisten. Een etnische zuivering van Vojvodina kan daarbij de eerste dominosteen in een reeks zijn, met als consequentie dat de toch al niet te grote stabiliteit in de regio verder wordt aangetast. Milošević' pogingen om Macedonië, Montenegro en Albanië tijdens de NAVO-acties in zijn duivels spel te betrekken voorspellen weinig goeds.

Het herstel van de autonomie van Vojvodina is een absolute voorwaarde voor het verkleinen van de kans op toekomstige problemen in de regio. De decentralisatie van Joegoslavië kan als een belangrijke impuls voor het verlangen naar meer interne democratie en een vergroting van de regionale stabiliteit worden gezien.

László Marácz en Bert Wiskie zijn respectievelijk universitair docent aan het Oost-Europa Instituut van de Universiteit van Amsterdam en publicist.

...geregeldheden bij ...toging in Servië

...ADO – Honderden de...anten zijn gisteren ...geraakt met agenten tij...en anti-regeringsbeto... Leskovac, 250 km ten ...van Belgrado.

...r tweeduizend betogers ...den leuzen tegen de Joe...he president Milosevic. ...pen zij om de vrijlating ...plaatselijke televisieme..., die gisteren tot een ...el is veroordeeld. De man ...ndag een grote demon...organiseerd in Leskovac ...osevic. Daaraan hebben ...ensen deelgenomen.

In Kosovo hebben Franse Kfor-soldaten vier leden van het Kosovo Bevrijdingsleger UCK doodgeschoten. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug weigerden de UCK-strijders hun wapens af te geven en openden ze zelfs het vuur op de Fransen. Het incident gebeurde maandagavond. Twintig andere leden van het UCK zijn opgepakt na een schotenwisseling in Srbica. De politiek leider van het Kosovo Bevrijdingsleger, Hashim Thaci, heeft gezegd dat 'zijn' UCK niet heeft meegedaan aan de recente wraakacties tegen Serviërs in Kosovo.

PAGINA 5: OPPOSITIE VERDEELD

KWESTIES / *Kantoorruimte gezocht in Pristina*

Het wordt dringen in Kosovo. Behalve terugkerende vluchtelingen zijn ook allerlei buitenlanders op zoek naar onderdak. De komende maanden of jaren gaan ze werken aan de wederopbouw van Kosovo. Een overzicht van wie wat gaat doen.

De Fransman Bernard Kouchner krijgt, als persoonlijk afgezant van VN-secretaris-generaal Kofi Annan, de algehele supervisie over de wederopbouw van Kosovo. VN-resolutie 1244 geeft hem vergaande bevoegdheden om de (nu nog) Servische provincie te besturen.

Kouchner krijgt vier 'adjudanten' aan wie specifieke taken worden gedelegeerd. Deze vier 'Plaatsvervangende Speciale Vertegenwoordigers' vertegenwoordigen tevens verschillende internationale organisaties die bij de wederopbouw betrokken zijn;

- de Nieuw-Zeelander Dennis MacNamara (UNHCR) krijgt de leiding over de humanitaire hulp en de terugkeer van Albanezen die naar het buitenland zijn gevlucht.
- de Fransman Dominique Vian (VN) geeft leiding aan het interim civiele bestuur in Kosovo. Daaronder vallen zeer uiteenlopende zaken als de politie, onderwijs, gezondheidszorg en openbaar vervoer.
- de Nederlander Daan Everts (OVSE) moet Kosovo de democratie leren. Hij gaat onder meer toezien op de naleving van mensenrechten (waarvoor onder meer het opleiden van rechters nodig is) en de ontwikkeling van media en politieke partijen. Ook de organisatie van toekomstige verkiezingen wordt zijn taak. Een datum daarvoor staat overigens nog niet vast.
- de Brit Joly Dixon (EU) coördineert de fysieke wederopbouw van Kosovo: bruggen, wegen, spoorlijnen, et cetera

De Nederlander Daan Everts (l.) en de Fransman Bernard Kouchner

Het aantal mensen dat betrokken zal worden bij Unmik (United Nations Interim Administration in Kosovo) is nog niet duidelijk, maar het zal in de duizenden lopen. Zo zal de civiele politiemissie (Civpol) die deel uitmaakt van het interim-bestuur uit zo'n 3000 internationale politiefunctionarissen gaan bestaan. De OVSE wil 500 tot 700 mensen naar Kosovo sturen.

Voorlopig valt de 'internationale civiele aanwezigheid' (VN-jargon) echter nog in het niet bij de 'veiligheidsaanwezigheid', oftewel Kfor. De vredesmacht voor Kosovo moet zorgen voor 'een veilige omgeving'. Dat houdt onder meer in dat het moet voorkomen dat Servische/Joegoslavische (para)militairen opnieuw Kosovo binnen te trekken, maar ook moet zorgen voor de ontwapening van het UCK en andere gewapende Albanese groepen. Ook belast Kfor zich met het ruimen van mijnen.

De opperbevelhebber, de Britse luitenant-generaal Michael Jackson, kan 'zonder interventie of permissie' alles doen wat hem goeddunkt om burgers en zijn eigen soldaten te beschermen. Gebruik van geweld is toegestaan. Er zitten inmiddels ruim 29 000 buitenlandse militairen in Kosovo, het moeten er zo'n 50 000 worden. Het grootste deel komt uit Navo-landen, maar ook de Russen doen er aan mee. Hun positie blijft overigens een bron van conflict.

Wie het allerlaatste woord heeft in Kosovo, de burger (Kouchner) of de militair (Jackson), wordt in de VN-resolutie tactisch in het midden gelaten. In artikel zes worden beide heren vriendelijk doch dringend verzocht elkaar te ondersteunen en samen te werken in het gemeenschappelijk belang.

Nicole Lucas

'Wij zijn de enige neutralen hier in Kosovo'

De Russen komen naar Kosovo. Voor de Serviërs zijn ze welkom, als beschermers tegen Albanese wraakacties. Het UÇK beschouwt de Russische KFOR-soldaten echter als vijanden, als ze niet onder NAVO-bevel opereren.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

KOSOVO POLJE, 7 JULI. Voor het ziekenhuis van Kosovo Polje, een Servisch dorp in de buurt van Priština, staat een Russische tank. Twee Russische militairen bewaken de ingang, om hen heen zitten Servische verpleegkundigen, zigeuners, vrouwen, kinderen, en drie mannen uit het dorp die zaken willen doen met de Russen. Ze kunnen, zegt een van de mannen, leveren wat de soldaten maar nodig hebben: suiker, olie, meel, vrouwen. „Ze komen iedere dag", zegt Pavel Demidov uit Moskou, commandant van de eenheid bij het ziekenhuis. Hij glimlacht. „Gisteren veroorzaakten ze een rel: ze joegen twee Amerikaanse journalisten weg."

Nee, natuurlijk grepen de Russen niet in. De commandant wijst naar twee Britse KFOR-militairen die zich verdekt hebben opgesteld aan de overkant van de straat, bij het benzinestation. „Dat moeten zij maar doen. Wij mogen nog niets."

Bijna vier weken zijn deze Russen nu al in Kosovo. Zo'n tweehonderd Russische soldaten trokken toen – onaangekondigd – een halve dag eerder dan de andere KFOR-troepen Kosovo binnnen. Vanuit Bosnië, waar ze deel uitmaken van de internationale vredesmacht SFOR, reden ze naar het vliegveld bij Priština, uitbundig toegejuicht door Serviërs, mede-orthodoxen en bondgenoten.

Maar de enige taak die de Russen tot nu toe, en pas sinds een paar dagen, mogen uitvoeren, is: de bewaking van de kliniek in Kosovo Polje. In de kliniek zal deze zomer een militair ziekenhuis voor de Russen worden gevestigd. Demidov: „Het is niet de bedoeling dat de kliniek wordt geplunderd en in brand gestoken voordat wij erin trekken."

Er is nu een akkoord over de Russische deelname aan KFOR, de internationale vredesmacht voor Kosovo. Gisteren landden vier vliegtuigen met militairen en materieel op het vliegveld bij Priština. De komende dagen worden vanuit Rusland vijftig vluchten uitgevoerd. 3.600 Russen zullen worden verdeeld over de Amerikaanse, de Franse en de Duitse sector in Kosovo.

Wat de Russen precies zullen gaan doen om de vrede te bewaren in Kosovo, weet commandant Demidov nog niet. Ze hebben ook nog niet met andere KFOR-militairen samengewerkt. Maar Demidov heeft ze aan het werk gezien, hij zegt: „Wij zijn de enigen die neutraal zullen zijn hier. Wij zullen de Albanezen én de Serviërs beschermen."

Een paar dagen geleden zag Demidov dat een Servisch echtpaar met twee kleine kinderen uit hun huis werden gezet door soldaten van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. „We hebben onmiddellijk de Britten gewaarschuwd, maar die deden niks." De Russen kunnen de Serviërs nu nog niet beschermen, zegt de commandant. „Dit is de Britse sector, wij mogen hier niets doen."

De Serviërs en zigeuners van Kosovo Polje verwachtten die bescherming wel. Aan het eind van de ochtend staan er zo'n vijftien Serviërs en zigeuners bij het ziekenhuis. Ze zeggen dat ze door Albanezen zijn aangevallen, dat hun huizen in brand zijn gestoken. De Russische commandant klimt op de tank voor het ziekenhuis en roept: „Alle spullen die jullie nog hebben kunnen meenemen, kunnen jullie bij ons veilig laten staan." Meer kan hij niet doen.

Volgens Demidov zijn de Albanezen in Kosovo begonnen met vechten. „De Serviërs vochten terug, en dat zullen ze na deze wraaknemingen weer doen. Zo zijn ze. Serviërs zijn geweldige vechters. De commandant denkt dat de enige oplossing voor Kosovo is dat Albanezen en Serviërs gescheiden van elkaar gaan leven: „Zoals de moslims en de Serviërs in Bosnië."

Demidov was bijna een jaar lang in Bosnië voordat hij naar Kosovo kwam. Hij wilde graag naar Kosovo: in Bosnië kreeg hij twaalfhonderd dollar per maand, in Kosovo vijftienhonderd. Omdat het in Kosovo gevaarlijker is. Demidov lacht hard. „Maar gevaarlijk is het in Rusland ook."

Van de Russen zullen er 220 een basis inrichten in het dorp Mališevo, in de Duitse KFOR-sector. Mališevo was vorig voorjaar een van de eerste dorpen die door het UÇK werden uitgeroepen tot 'bevrijd gebied'. In Mališevo werd het het hoofdkwartier van het UÇK gevestigd. Nee, zegt Vllaznim Kryeziu, UÇK-commandant in het dorp, „de Russen zijn hier niet welkom. Voor ons zijn zij even erg als de Serviërs." Kryeziu begrijpt ook niet wat ze in Mališevo komen doen: „Er wonen hier alleen Albanezen." Maar er is nu eenmaal een akkoord tussen Rusland en de NAVO. „We wachten af hoe ze zich zullen gedragen."

Eind vorige week kwam de Russische generaal Aleksandr Popov op bezoek bij het UÇK in Mališevo. Kryeziu: „Hij begon op hoge toon tegen ons te praten. Wij lieten ons niet intimideren, wij hebben hem uitgelegd dat we grote problemen hebben met Russen in ons dorp. Er was een Russische officier die tijdens de NAVO-bombardementen meevocht met het Servische leger. Hij werd door ons doodgeschoten, zijn lichaam was het bewijs van Russische betrokkenheid bij de oorlog tegen ons." De generaal kon het volgens Kryeziu niet ontkennen, maar hij vond dat het UÇK een onderscheid moest maken tussen individuele Russische vrijwilligers en het Russische leger.

De UÇK-commandant en de UÇK-burgemeester van Mališevo wilden van de Russische generaal horen of de Russen wel echt onder NAVO-bevel zouden staan. Als dat niet zo was, zou het UÇK de Russen beschouwen als een vijandelijke macht. De generaal gaf geen antwoord. Kryeziu: „Hij zei dat de Russen als bewaarders van de vrede waren gekomen en dat hij niet op details wilde ingaan."

'Burgeroorlog als Milošević blijft'

Oppositie Servië wil dagelijks betogen

BELGRADO, 7 JULI. De Joegoslavische president Slobodan Milošević moet met een algemene staking en een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid tot aftreden worden gedwongen. Dat aftreden moet voorkomen dat Servië „in een burgeroorlog wordt gestort". De oppositie zal elke dag demonstreren om Milošević weg te krijgen.

Dat zei gisteren de belangrijkste Servische oppositieleider, Zoran Djindjić, op een demonstratie in de stad Užice, georganiseerd door de verzamelde oppositie. In Užice, een stad die door leden van Djindjić Democratische Partij wordt bestuurd, gingen zesduizend aanhangers van de oppositie de straat op. De betoging was door de politie verboden, maar er werd niet tegen opgetreden. „Laten we ons niet laten meeslepen in de laatste oorlog die Milošević nog niet heeft ontketend, de burgeroorlog", aldus Djindjić. Hij riep de oppositie op de ontevredenheid om te zetten in dagelijkse demonstraties tegen het regime, in een algemene staking en in burgerlijke ongehoorzaamheid. Het doel van de campagne is „het Servische volk van de slavernij te verlossen". Milošević, aldus Djindjić, moet „zonder gesjacher" opstappen. „We zien de twee of drie komende maanden aldus: het volk gaat de straat op, de [orthodoxe] Kerk roept het volk op de straat op te gaan. Servië als geheel staakt en doet mee aan de burgerlijke ongehoorzaamheid. Hij stapt op."

In Niš, in het zuiden van Servië werd vandaag tegen het bewind betoogd. In Leskovac, ook in Zuid-Servië, gingen gisteren voor de tweede opeenvolgende dag enkele duizenden aanhangers van de oppositie de straat op. In tegenstelling tot de betoging in Užice was die in Leskovac spontaan. De demonstranten liepen op naar het politiebureau en eisten de vrijlating van een plaatselijke televisiejournalist, Ivan Novkovic, die maandag werd opgepakt wegens het organiseren van de betoging van die dag tegen het regime. Bij de betoging van gisteren kwam het tot schermutselingen tussen betogers en de politie, die wilde verhinderen dat de demonstranten tot het politiebureau doordrongen.

Novkovic werd vorige week op slag een plaatselijke held toen hij op de lokale televisie een programma onderbrak om de bevolking op te roepen tot de betoging van maandag. Twintigduizend inwoners gaven gehoor aan de oproep. Tijdens die demonstratie werd Novkovic gearresteerd. Gisteren werd hij in een snelrechtprocedure veroordeeld tot dertig dagen gevangenisstraf.

Vuk Drašković, leider van de Servische Vernieuwingsbeweging SPO (die afwisselend tot het regeringskamp en tot de oppositie behoort en nu weer in de oppositie is), zei gisteren dat de SPO niet zal toetreden tot een regeringscoalitie die wordt geleid door de huidige federale premier, Momir Bulatović. Volgens Drašković moet een nieuwe premier worden geleverd door de partij van de Montenegrijnse president Milo Djukanović, de meest prominente criticus van Milošević binnen Joegoslavië en een verbitterde vijand van Bulatović. Volgens de Joegoslavische grondwet moet de federale premier een Montenegrijn zijn zolang de president een Serviër is. De uitlating van Drašković is een tegenvaller voor Milošević, die de regerende coalitie wil verbreden met de SPO en van de ultra-nationalistische Radicale Partij. Aanvankelijk had Drašković positief gereageerd op een uitnodiging voor overleg met Bulatović. (Reuters, AP, AFP)

Een Amerikaanse soldaat van de vredesmacht KFOR blinddoekt een lid van het Kosovo Bevrijdingsleger UCK, opgepakt tijdens plunderingen in de stad Gnjilane in Kosovo. (Foto AP)

...ren haten ons, Serviërs willen ons niet'

6-7-99

Een zigeunervrouw huilt bij de nog smeulende resten van haar door Kosovaren in brand gestoken huis in Djakovica. (Foto AP)

Betoging tegen Milosevic

6-7-99

BELGRADO – In de Zuid-Servische industriestad Leskovac hebben twintigduizend mensen betoogd tegen de Joegoslavische president Milosevic.

Ze riepen leuzen als „Slobo, hoepel op!", en: „Wij willen verandering", zo meldde het Joegoslavische persbureau Beta. Het was de tweede grote demonstratie tegen Milosevic na de recente oorlog. Vorige week dinsdag gingen in Caçak ongeveer tienduizend mensen de straat op. Aan de demonstratie in Leskovac deden veel ontevreden reservisten uit het Joegoslavische leger mee.

Een televisieproducent had gebruikgemaakt van de uitzending van de basketbalwedstrijd tussen Joegoslavië en Duitsland om op te roepen tot deelname aan de protestmars.

Ook vanuit het buitenland was er druk op Milosevic. De Duitse minister van defensie Rudolf Scharping zei in vrij botte bewoordingen tegen de Serviërs dat ze zich moeten ontdoen van Milosevic, als ze willen integreren in Europa.

Scharping zei tegen de krant Bild, verwijzend naar de misdaden in Kosovo: „Ik zeg het luid en duidelijk, aan de misdaden kleeft een naam, Milosevic. Mijn advies aan de mensen in Servië is: Jaag hem weg, dan staan de deuren van Europa open." Scharping herhaalde het standpunt dat het Westen Joegoslavië wel humanitaire hulp wil bieden, maar geen economische zolang het land niet democratisch is.

Volgens het Amerikaanse weekblad *Time* heeft president Clinton aan de geheime dienst CIA toestemming gegeven Milosevic ten val te brengen. De CIA zal proberen computerkrakers aan het werk te zetten om te rommelen in de financiële transacties van Milosevic. Tegenstanders van de president krijgen geld. Ook zal de CIA dissidenten in de Joegoslavische regering en het leger benaderen.

De Navo en Rusland hebben een overeenkomst bereikt over de legering van nieuwe Russische militairen in Kosovo. Eerder hadden Hongarije, Roemenië en Bulgarije hun luchtruim voor de Russische militairen gesloten. Turkije hield wel zijn zeestraten open, omdat het daartoe volgens een verdrag uit 1936 verplicht is. De nieuwe Russische militairen komen mogelijk vandaag al aan in Kosovo en zullen opereren in delen van de Amerikaanse, Franse en Russische sectoren.

De Serviërs die in Kosovo zijn gebleven verwachten bescherming van de Russen. Hoeveel Serviërs er nog zijn in Kosovo is onduidelijk. Volgens Belgrado zijn er meer dan honderdduizend gevlucht, volgens de VN zeventigduizend. De Joegoslavische regering heeft geprotesteerd tegen de 'verzoening' die sommige Servische gemeenschappen in Kosovo zijn aangegaan met de Albanezen. Volgens Belgrado houdt dat een goedkeuring in van de „misdaden van de Navo".

Oppositie Servië nog hopeloos verdeeld

7-7-99

Van onze redactie buitenland

AMSTERDAM – De onvrede over de Joegoslavische president Slobodan Milosevic neemt toe, maar de oppositie weet er nog nauwelijks van te profiteren. De verschillende oppositieleiders zijn vooral bezig elkaar te bekritiseren.

Vuk Draskovic van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) haalde gisteren uit naar zijn oude bondgenoot Zoran Djindjic van de Democratische Partij (DS). Die kwam zondag weer in Belgrado terug, na twee maanden deels in Montenegro, deels in het buitenland te hebben doorgebracht.

Volgens Draskovic heeft Djindjic het volk daarmee tijdens de Navo-bombardementen in de steek gelaten. „Ik verwacht dat hij zijn excuses aanbiedt. In zo'n situatie mag je niet alleen aan je eigen veiligheid denken", aldus Draskovic.

Samen met Djindjic en Vesna Pesic van de kleine Burgeralliantie vormde hij in 1996 de coalitie Zajedno (Samen), die wekenlang in Belgrado tienduizenden mensen op de been kreeg om te protesteren tegen het regime van president Milosevic. Maar de coalitie hield geen stand.

Volgens Vesna Pesic liep de samenwerking stuk op onderlinge jaloezie tussen Draskovic en Djindjic. Draskovic liep zelfs even over naar 'de vijand' en nam zitting in de Joegoslavische regering, samen met onder meer de partij van president Milosevic. Wegens kritiek op de Joegoslavische leider werd hij tijdens de Navo-bombardementen echter ontslagen.

Draskovic zei de laatste tijd geen contact te hebben gehad met Djindjic. Vragen over een mogelijk hernieuwde samenwerking met de DS-leider ontweek hij gisteren. Djindjic liet zondag weten samen te willen werken met 'iedereen die tegen de macht is en voor veranderingen', maar noemde Draskovic niet.

Sociologe Vesna Pesic houdt het inmiddels voor gezien. In een interview met de Vlaamse krant De Standaard meldt ze deze maand het voorzitterschap van de Burgeralliantie te zullen opgeven. „De oude Servische oppositie heeft zich gecompromitteerd en de nieuwe is machteloos", luidt haar pessimistische conclusie.

RODE KRUIS. Het Internationale Rode Kruis gaat vanaf vandaag de ongeveer vijfhonderd Kosovo-Albanezen bezoeken die vastzitten in twee Servische gevangenissen. De vijfhonderd Albanezen horen bij de 2000 gevangenen die volgens het Joegoslavische ministerie van justitie in Servië zijn vastgezet als gevolg van het 'conflict', dat volgens Belgrado midden maart 1988 begon.

De toestemming aan het Rode Kruis de gevangenissen te bezoeken, volgt op de vrijlating op 25 juni van 166 etnisch-Albanese gevangenen.

Kososvo ligt in puin, en de strijd om de besteding van de hulp voor de wederopbouw kan beginnen: het bedrijfsleven in verschillende landen staat te dringen. Maar in Nederland is men sceptisch.

6-7-99

De stad Pec in Kosovo. (Foto NRC Handelsblad, Maurice Boyer)

Door Gerben van der Marel

Het bedrijfsleven krijgt kansen bij de wederopbouw van Kosovo

Dat is mooi gezegd

Al op de dag van het vredesakkoord tussen de NAVO en Milošević stond het Britse bedrijfsleven bij premier Blair op de stoep om grote orders voor de wederopbouw van Kosovo zeker te stellen. En vorige week maandag reisde een afvaardiging van het Britse bedrijfsleven onder leiding van onderminister van Handel en Industrie John Battle naar Kosovo om de mogelijkheden te

spoorbrug bij Novi Sad financieren, en worden betrokken bij de opbouw van het ministerie van Buitenlandse Zaken en het theater in Belgrado, aldus het Servische TV-station B TV.

„Ik vind dit zeer curieus", zegt Rory O'Sullivan, hoofd van het bureau van de Wereldbank en de Europese Commissie dat zich bezighoudt met de wederopbouw van Kosovo. „Rusland heeft hier de middelen helemaal

hebben". Rory O' Sullivan zegt da het „logisch is dat ondernemingen i de regio een groot logistiek voordee hebben ten opzichte van Nederlandse of Duitse bedrijven". Italië kwam hierdoor in Bosnië goed uit de bus." Stibbe legt uit, „goedkope arbeid, lage productie- en transportkosten werken sterk in het voordeel van landen dicht bij Kosovo en Servië."

ven dat „binnen enkele weken" aan het werk moet kunnen. „Er is geen enkele reden om negen maanden te wachten op de officiële advertentie in het vakblad van de Europese Unie om met de wederopbouw van huizen en de water- en energievoorziening te beginnen", aldus Battle tegen de BBC.

Eerder zei de Amerikaanse onderminister van Handel David Aaron in het Huis van Afgevaardigden dat de Verenigde Staten „het verdienen om volwaardige partners" te zijn in de strijd om orders. De Amerikanen hebben immers het leeuwendeel van de NAVO-bombardementen gefinancierd, aldus de redenering van Aaron. Meer dan honderd Amerikaanse bedrijven hebben interesse getoond in Kosovo en overleg gevoerd met Aaron die een commercieel attaché wil plaatsen in het Griekse Thessaloniki.

Duitsland is ontevreden over het gebrek aan orders uit Bosnië na forse financiële bijdragen en richt een eigen bureau voor wederopbouw op in Priština. De interesse van het Duitse bedrijfsleven is groot. Hans-Olaf Henkel, directeur van het Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI), zegt in Der Spiegel dat voor het Duitse bedrijfsleven Joegoslavië net zo interessant als Rusland. De BDI eist een „redelijk aandeel" in de wederopbouw van de Balkan.

Ook in Zuid-Oost-Europa zijn bedrijven geïnteresseerd in een deel van de wederopbouwcake. Volgens Newsweek spant Turkije zich samen met Griekenland in om contracten voor de opbouw van Kosovo binnen te slepen. De Europese Unie wil Bulgarije, Bosnië en Roemenië – landen die veel te lijden hebben gehad van de oorlog in Kosovo – belangrijke orders te gunnen. Grote belangstelling komt ook van Chinese ondernemingen. Volgens de *China Daily* wil de *China National Chemical Construction Corp* Joegoslavië gebruiken als springplank voor de Europese markt. Het bedrijf heeft vorig jaar in Joegoslavië een order ter waarde van bijna 22 miljoen dollar binnengehaald voor bouwwerkzaamheden. De onderneming vreest zonder steun van de overheid niet te kunnen concurreren met Europese bedrijven.

Intussen lijken alleen de Russen concrete zaken te doen in Servië. De grootste schade is aangericht in Belgrado en Novi Sad waar belangrijke gebouwen, bruggen en fabrieken zijn vernietigd. Russische ingenieurs en architecten hebben deze week Belgrado bezocht om de schade op te nemen. Het persbureau Itar-Tass meldde dat Joegoslavië voor het herstel van elektriciteitscentrales in Rusland een order ter waarde van 150 miljoen dollar heeft geplaatst. De stad Moskou zal de bouw van een nieuwe baast zich ook over de snelle reacties uit het bedrijfsleven. „In Bosnië was iedereen te laat, nu lijkt iedereen te vroeg op pad te gaan. Nu is het moment om contacten te leggen met omliggende landen maar de situatie in Kosovo lijkt te verslechteren en ondernemers lopen gevaar."

Er is in Kosovo grote behoefte aan bouwmaterialen, cement en hout en in een later stadium zullen agrarische en industriële producten nodig zijn.„Westerse know how is niet nodig om huizen te bouwen", aldus O'Sullivan. „Er is grote interesse vanuit het Westen, maar de mensen zullen versteld staan hoe snel de Kosovaren hun huizen zelf kunnen opbouwen met behulp van lokale ondernemers."

De grootste uitdaging is de opbouw van de infrastructuur in Kosovo, maar vooral Servië. „Het dilemma van de wederopbouw van Kosovo is de vraag of de weinige grote industrieën van Kosovo, nog altijd in handen van Serviërs, überhaupt in aanmerking komen voor westers geld", zegt O'Sullivan. „We kunnen als Wereldbank de Kosovaarse industrieën niet zomaar privatiseren en de Servische staat of de vrienden van Milošević onteigenen. We moeten afwachten wat de Verenigde Naties hierover besluiten."

De kansen in Kosovo voor het Westerse bedrijfsleven verbleken in vergelijking met de mogelijkheden in Servië. De meeste Westerse landen weigeren echter hulp te verlenen aan Servië zolang Milošević in het zadel zit. Voordat de sancties opgeheven zijn zal de Wereldbank zich ook niet met Servië bemoeien, aldus O'Sullivan. Rusland, Italië, enkele Oost-Europese landen en VN-secretaris Kofi Annan, willen daarentegen niet dat hulp af moet hangen van het regime in Belgrado.

Volgens VNO/NCW-voorzitter J. Blankert „is het duidelijk dat er mogelijkheden zijn voor het Nederlandse bedrijfsleven". We moeten voorkomen dat we kansen missen zoals in Bosnië. Nederland is zeer sterk in het bouwen van bruggen en huizen. Het is belangrijk om net als de Fransen en Engelsen in een vroeg stadium samen met de overheid aan tafel te gaan zitten."

„Dat is mooi gezegd, maar ik ben zeer sceptisch" aldus H. Visser van de NVWB, bouwers van infrastructuur. „Nederland is sterk in het geven van geld, maar bij het binnenhalen van orders via de openbare aanbesteding door de Wereldbank is Nederland weinig succesvol. Grote bouwbedrijven hebben bovendien hun handen vol met projecten in Nederland."

De meeste Nederlandse bedrijven vinden het sturen van missies onnodig of te vroeg. H. Hangelbroek, directeur van het NABU, Nederlandse Aannemers met Belangen in het Buitenland, zegt dat de mensen ter plekke de „bouwwerkzaamheden goed aankunnen." „Er is in Nederland overal werk, waarom zouden aannemers vertrekken naar een onzekere regio?"

Volgens Michael Stibbe, plaatsvervangend chef de post van de Nederlandse ambassade in de Macedonische hoofdstad Skopje, kan het Nederlandse bedrijfsleven vooral een bijdrage leveren door een samenwerking aan te gaan met ondernemers in de regio. O'Sullivan verwacht dat grote orders vanuit Kosovo opgedeeld zullen worden in kleinere projecten. Nederlandse experts werkzaam in Bosnië zeggen dat het niet reëel is dat er grote contracten worden gesloten in Kosovo. „Bedrijven hopen op een spin-off, die echter meestal achterwege blijft. Nederland verdient elders makkelijker geld."

De ministeries van Buitenlandse en Economische Zaken en bedrijvenorganisatie VNO/NCW worden regelmatig benaderd door toeleveranciers en consultancybureaus die interesse hebben in Kosovo. Het gaat vaak om bedrijven die al actief zijn in de regio.

In 1995, een maand na de vrede van Dayton, ging staatssecretaris van Economische Zaken Van Dok nog persoonlijk mee met een missie naar Bosnië. Het Export Platform van het ministerie van VROM vertrekt in het najaar met een missie van Nederlandse bouwbedrijven naar Kosovo. „De bouwbedrijven kunnen dan sneller concrete projectvoorstellen doen. De Kosovaren moeten toch een dak boven hun hoofd hebben in de winter."

In Bosnië boekte het Nederlandse bedrijfsleven weinig succes. „In de praktijk blijkt dat Nederlandse ondernemers vaak de plank misslaan", aldus Frans Vos, werkzaam bij het Nederlands Inkoopcentrum, dat jarenlang heeft bemiddeld tussen Nederlandse bedrijven en de Bosnische regering. „De kwaliteit van de Nederlandse offertes aan de Wereldbank schiet vaak tekort omdat ondernemers hier nauwelijks ervaring mee

Ingezonden mededeling

executive
secretary
search

Tel. (020) 575 34 60
regiomanager Annemarie van Waveren

Tel. (030) 238 17 67
regiomanager Simone Enneking

zijn veel contacten met Belgrado d
volgens ingewijden „zeker warm g
houden worden." „We staan als lev
rancier klaar en willen betrokke
worden bij de opbouw van de televi
siestudio's en medische apparatuu
leveren", zegt Martin van den Broe
chief-executive officer Balkan va
Philips vanuit Zagreb. „Servië is fail
liet, dus de financieringskwestie za
van de politiek afhangen." Philips wi
„een grote rol spelen in Servië" zodr
het land wordt opgenomen in de plan
nen voor wederopbouw van Zuid
Oost-Europa. Zonder Joegoslavië i
de markt op de Balkan versnipperd."

Het ingenieursbureau Tebodin, ac
tief in Bosnië met bilateraal hulpgeld
zegt „te wachten totdat de noodhulp
in de steigers is gezet". „Wij zitten ir
de 'tweede lijn' waarvan nu nog moei
lijk te zeggen is wanneer die van start
gaat." Volgens Joost Samson, var
Nethconsult, een groep van veertig
Nederlandse consultants, universitei
ten en instituten die de afgelopen ja
ren meer dan 500 projecten in Oost-
Europa heeft uitgevoerd, is Kosovo
„nog te vers". „Zodra er veilig ge
werkt kan worden, als de mijnen en
boobytraps opgeruimd zijn, willen we
aan de slag. De vraag is echter wan
neer de fondsen operationeel wor
den", aldus Samson.

Voor Firma Revco, leverancier van
verf en sierpleisters, is het wachten op
financiering van buitenaf voor kleine
bedrijven te „gecompliceerd". „We
zijn bezig met het opzetten van een
handelslijn met Priština en hebben
contacten met winkels die bouwma
terialen verkopen. Er is grote vraag
naar verf omdat huizen ondergeklie
derd zijn met politieke leuzen", aldus
Gilbert van Beem van Revco.De Ne
derlandse landbouwsector heeft vol
gens Frans Vos veel te bieden in de re
gio. Firma Schaap, één van de bedrij
ven die wel in aanmerking kwam voor
een deel van de dertig miljoen die
Pronk jaarlijks gereserveerd had voor
Nederlandse bedrijven, heeft in Bos
nië een groot trainingsprogramma
voor boeren opgezet en twee keer
1000 koeien geleverd. De boeren krij
gen training welk voer ze de Neder
landse koeien moeten leveren en hoe
ze die moeten melken.

Vervolgens wordt ze geleerd hoe ze
van de Nederlandse melk kaas en
yoghurt kunnen maken. „Je start zo
een keten van activiteiten. Bedrijver
beseffen ze dat ze met een betrouwba
re betaler als de de Wereldbank of he
ministerie van Ontwikkelingssamen
werking relatief eenvoudig een voe
aan de grond kunnen zetten in de re
gio", aldus Vos. Firma Schaap wil n
ook koeien leveren aan Kosovo. „D
vluchtelingen zijn niet alleen hun hui
kwijt, ook is hun stal vaak kapot e
zijn de koeien weg. Ons voorstel is
verstuurd naar de ambassade in
Skopje, Macedonië. We wachten af
wat er gebeurt."

Kosovo bejubelt de Turken

door Mort Rosenblum (AP)

PRIZREN – Albanese en Turkse inwoners van de stad Prizren in Kosovo zijn door het dolle heen als de eerste Turkse soldaten komen binnenrijden.

Ze dansen, wuiven met rode vaandels en roepen in koor: „Turkije, Turkije!". Voor de Serviërs betekent de komst van de Turken dat hun ergste nachtmerrie wordt bewaarheid. Ook elders op de Balkan zullen velen het voorhoofd fronsen, want de oude Turkse meesters zijn terug, na 87 jaar. In 1912 verloor het Ottomaanse Rijk, na 500 jaar overheersing, Kosovo.

De 130 soldaten die gisteren in Prizren zijn aangekomen zijn de voorhoede van duizend Turkse militairen die als onderdeel van de vredesmacht Kfor in Kosovo zullen dienen, onder Duits bevel. De symbolische betekenis van de komst van de Turkse militairen ontgaat niemand. De Serviërs beschouwen die ene kwade dag in 1389, toen de Turken, na de slag op het Merelveld, Kosovo binnentrokken als de belangrijkste datum uit hun geschiedenis. De Serviërs in Bosnië bijvoorbeeld noemen nog altijd moslims 'Turken', hoewel de meeste moslims op de Balkan geen Turks spreken.

Oude mensen in Prizren huilen als de soldaten langsrijden, tienermeisjes lachen stralend naar de grinnikende soldaten, die ze bloemen toewerpen. Twee schoolmeisjes steken een enorm portret van Ataturk, de stichter van het moderne Turkije, de lucht in. „Bij ", roept sergeant Hasan Ibrahim, terwijl hij een boeket rozen opvangt. „We zijn heel, heel blij!"

„Dit betekent vrede, vrijheid en weer een beetje geluk. We zullen eindelijk een beter leven krijgen", zegt Murvet Troshalla. Haar veertienjarige dochter Cennet knikt instemmend. Op haar arm heeft ze een Turkse vlag geschilderd en op haar voorhoofd heeft ze met plakband een Turks vlaggetje geplakt. „Ik heb ook een vlag in mijn hart", zegt ze.

Even verderop scandeert een groepje met vlaggen behangen kinderen: 'Kosovo-Turkije, Kosovo-Turkije!'. Anderen roepen: „De beste soldaten zijn onze soldaten." Hoewel de Duitse Kfor-troepen al weken in Prizren zijn, halen de bewoners van Prizren de Turkse soldaten in als de warebevrijders. In Prizren woont een belangrijke Turkse minderheid, die bijna 87 jaar nadat de Serviërs de macht overnamen nog altijd Turks spreekt.

Duitse Kfor-soldaten treden op deze gedenkwaardige dag op als verkeersagenten. Een enkeling laat zich meeslepen in de vreugde, maar anderen zijn niet vrolijk.

„Schiet op, ik ben chagrijnig", schreeuwt een grote soldaat in het Duits, zwaaiend met een stok. Een ander vloekt als een Albanese Kosovaar hem de hand wil schudden.

Het Turkse contingent zal worden gelegerd bij Prizren, na de hoofdstad Pristina de grootste stad van Kosovo. Griekenland is tegen de deelname van Turkije aan Kfor, maar dat weerhield de Turken er niet van de afgelopen week op weg te gaan naar Kosovo, via Bulgarije, ook een voormalig Ottomaans gewest.

VERVOLG OP PAGINA 5

In spontane actie Volk eist vertrek van Milošević

LESKOVAC, 6 JULI. Rond twintigduizend betogers hebben gisteren in Leskovac in het zuiden van Servië bij een spontane demonstratie het vertrek van president Slobodan Milošević geëist.

De demonstratie maakte geen deel uit van de serie betogingen tegen het regime die worden georganiseerd door de verzamelde oppositie. Ze was oorspronkelijk gericht tegen lokale bestuurders. Maar ze liep al snel uit op een betoging tegen het bewind, waarbij leuzen werden gescandeerd als 'We willen veranderingen' en 'Slobo, wegwezen'.

Een aantal reservisten van het federale leger sloot zich bij de demonstratie aan. Militairen protesteren de afgelopen weken, vooral in het zuiden van Servië, regelmatig met demonstraties en wegblokkades tegen het uitblijven van hun soldij.

De oppositie, verenigd in de coalitie Alliantie voor Verandering, wil vanavond in de stad Užice haar reeks protesten tegen Milošević' bewind voortzetten. De leider van de Democratische Partij, Zoran Djindjić, keerde het afgelopen weekeinde vanuit Montenegro, waar hij het grootste deel van de oorlog in Kosovo heeft doorgebracht, in Belgrado terug, dit ondanks een arrestatiebevel tegen hem dat is uitgevaardigd op de verdenking een oproep van het leger te hebben genegeerd.

Tot dusverre heeft de Servische justitie Djindjić ongemoeid gelaten. Gisteren zei hij in vraaggesprekken met Britse kranten het regime van Milošević nog hooguit een half jaar te geven.

Het bewind van zijn kant grossiert in optimistische meldingen over een zich herstellende economie en een vlot verlopende wederopbouw. Servische woordvoerders zeiden gisteren in Belgrado geen pessimisme te zullen toelaten. Ze beloofden genoeg elektriciteit en voedsel in de komende winter en ze stelden de Serviërs een beleid van economische en monetaire stabiliteit, versnelde hervormingen en een gunstig klimaat voor buitenlandse investeerders in het vooruitzicht.

Vice-premier Dragan Tomić meldde gisteren dat er een speciaal bureau voor de wederopbouw in het leven is geroepen dat aan het werk kan gaan met een begroting van 4,3 miljard dollar.

Hoewel de internationale gemeenschap weigert Joegoslavië bij de wederopbouw te helpen zolang Milošević aan de macht is, zei Tomić dat „ze zal beseffen dat ze zal moeten helpen bij de wederopbouw".

In Kosovo hebben de orthodoxe kerkleider Artemije en de leider van de Servische minderheid, Momčilo Trajković, geëist dat er een eind wordt gemaakt aan het geweld tegen Serviërs. Beiden beschuldigden de leider van de Kosovaren, interim-premier Hashim Thaçi, tevens leider van het Kosovo Bevrijdingsleger, en de vredesmacht KFOR te weinig te doen om een eind te maken aan de wraakacties van de Kosovaren. (AP, Reuters)

DINSDAG 6 JULI 1999

Balkan moet schuilen onder EU-paraplu

George Soros

De Joegoslavische president Milošević is bezweken voor de militaire overmacht van de NAVO. We kunnen weer opgelucht ademhalen. Om onze interventie te rechtvaardigen moeten we nu echter niet alleen de bevolking van Kosovo een betere toekomst garanderen, maar die in de hele regio, inclusief de rest van Joegoslavië.

We kunnen niet *blijven* reageren op crises in het Balkangebied, vooral niet omdat ons optreden zulke ernstige onbedoelde en averechtse gevolgen kan hebben. Wel moeten we een positieve, constructieve visie in stelling brengen, die ook tot het ontstaan van de Europese Unie heeft geleid.

Wederopbouw van de Balkan kan niet alleen geschieden op basis van natiestaten, omdat het streven naar etnische homogeniteit kan leiden tot niet te tolereren wreedheid, leed en verwoesting. Daarbij is zo'n wederopbouw onpraktisch. De bevolking van Joegoslavië zal ook na het afhaken van Kosovo voor 25 procent niet-Servisch zijn. Vrede en welvaart zijn er aldus alleen te bereiken door de vorming

> Alleen een open maatschappij is een garantie voor vrede

van een open samenleving waarin de staat een minder dominante rol speelt en grenzen minder belangrijk zijn. Dat is de weg die de EU heeft gekozen.

In de Joegoslavische successieoorlogen zien we telkens de strijd tussen etnische nationaliteit en (niet-etnisch) staatsburgerschap terugkeren. In Joegoslavië heeft dat laatste het onderspit gedolven. Maar in West-Europa heeft het gezegevierd. De Europese integratie staat dan ook in schril contrast tot de desintegratie van Joegoslavië.

De EU moet nu haar beschermende paraplu over de regio in kwestie uitspreiden. Die regio moet niet alleen het vroegere Joegoslavië omvatten, maar ook Albanië en Bulgarije. Voor landen als Roemenië en Moldavië zou de Oleur eveneens moeten openstaan. We mogen niet opnieuw de fouten maken die in Bosnië zijn gemaakt.

Het Stabiliteitspact voor Zuid-Oost-Europa dat op 10 juni in Duitsland is ondertekend, biedt een uitstekend uitgangspunt. Het voorziet in drie werkgroepen, één voor democratisering en mensenrechten; één voor economische wederopbouw, ontwikkeling en samenwerking; en één voor veiligheidskwesties.

Het Stabiliteitspact schept een kader dat op invulling wacht. Die invulling kan worden ontleend aan een document dat is opgesteld door het Centrum voor Europese Beleidsstudies (CEPS) in Brussel. De kern van dit plan bestaat uit vier onderling samenhangende maatregelen.

• Deelnemende landen moeten hun douaniendiensten integreren, eerst binnen Zuid-Oost-Europa, vervolgens binnen de Europese gemeenschappelijke markt.

• De Europese Unie stelt de landen uit haar eigen begroting schadeloos voor het verlies aan douane-inkomsten. Het bedrag aan subsidie uit de EU-begroting – dat veel groter moet zijn dan het geleden verlies aan inkomsten en aldus een belangrijke aanmoediging kan zijn voor deelname – zou in de buurt van de 5 miljard euro per jaar komen te liggen. Dit past precies in het Europa 2000-budget dat in Berlijn is overeengekomen.

• De schadeloosstelling hangt geheel en al af van de voortgang bij het vestigen van de voorwaarden voor het ontstaan van een open maatschappij: vrije verkiezingen, onafhankelijke media, rechtsstaat, openbaarheid van bestuur, afschaffing van politieke bemoeienis met de economie. Er moet een adequate controle komen over de belastingdiensten en regeringsuitgaven om de donor tevreden te stellen.

• Met budgettaire steun van de EU zouden de landen de euro moeten hanteren (of zolang die er nog niet is de Duitse mark) als de gemeenschappelijke munt. Bulgarije heeft al een *currency board* op basis van de mark; de andere landen zouden zo'n constructie niet eens nodig hebben.

In eerste instantie zouden deze vier maatregelen een vrijhandelsgebied tot stand brengen dat te vergelijken is met de Benelux. Zodra de EU de douane-activiteiten naar genoegen in handen heeft, zal ze het betrokken gebied toelaten tot de Europese gemeenschappelijke markt. De handel in agrarische producten, de hoofdmoot van de economie in de regio, kan aan beperkingen gebonden blijven. Maar wil het plan slagen dan zal de EU enige clementie aan de dag moeten leggen. Binnen afzienbare tijd, zeg twee jaar, zou het gebied kunnen toetreden tot de Europese gemeenschappelijke markt. In een verdere toekomst zouden deze landen ook in aanmerking moeten kunnen komen voor het volledig lidmaatschap van de EU.

Bulgarije is reeds een kandidaat. Deelname van dit land aan het plan zou kunnen helpen om sneller tegemoet te komen aan de lidmaatschapseisen. Kroatië zou zich ook meer moeten inspannen om kandidaat-lid te worden, hoewel dit land eerst een belangrijke hindernis moet overwinnen: de huidige verkiezingen vinden plaats in omstandigheden die verre van democratisch zijn. En ook Servië moet verkiezingen houden onder auspiciën van de OVSE om in aanmerking te komen. Het plan zou tot stand kunnen brengen wat niet gelukt is met bombarderen.

Ook in een aantal andere zaken zal moeten worden voorzien om de openbare veiligheid te kunnen garanderen, de infrastructuur opnieuw te kunnen opbouwen, de vluchtelingen terug te kunnen sturen en de basis te kunnen leggen voor een open maatschappij. Maar alleen de genoemde vier samenhangende maatregelen maken een open maatschappij mogelijk.

Douaniendiensten houden niet alleen landen gescheiden, ze zijn ook een rijke bron van corruptie en economische beïnvloeding. Door afschaffing van douanerechten zouden regeringen minder invloed krijgen op de economische ontwikkeling; ze zouden moeten wedijveren om beschikbare investeringen in hun grondgebied in plaats van die te belemmeren zoals ze nu doen. De aanvankelijke bijdrage van de EU zou zo worden gevolgd door een veelvoud aan private investeringen. Dat mechanisme heeft ook het Marshallplan tot zo'n succes gemaakt.

Dit plan voor een open maatschappij in Zuid-Oost-Europa zal EU-lidstaten geld kosten, maar de bedragen zijn klein omdat de hele regio in economisch opzicht kleiner is dan Nederland. De kosten steken gunstig af bij die van militaire en humanitaire interventie; maar de voordelen van het plan zijn onvergelijkbaar groter.

George Soros is voorzitter van Soros Fund Management en van het Open Society Institute. © Project Syndicate

Commando Kosovo

DE RUSSEN MOGEN nu echt naar Kosovo. Wekenlang hebben ongeveer tweehonderd Russische militairen het vliegveld van Priština in de ogen van de NAVO wederrechtelijk bezetgehouden. Sinds gisteren zijn het Atlantische bondgenootschap en Moskou het eens over de voorwaarden waaronder Rusland aan KFOR zal deelnemen. De ruim 3.500 Russische manschappen, die afgelopen weekeinde nog op hun basis in Rusland aan de grond moesten blijven omdat Hongarije, Bulgarije en Roemenië hun luchtruim hadden gesloten, kunnen thans naar Priština worden overgevlogen.

De details van het gisteren overeengekomen akkoord zijn nog niet bekend. Maar in grote lijnen staat vast dat de Russen zullen patrouilleren tussen de Duits/Nederlandse sector in het zuiden, de Franse in het noorden en de Amerikaanse in het oosten van Kosovo. Bovendien behouden de Russen het commando over het vliegveld van Priština, zij het dat de vliegbewegingen onder controle van de NAVO staan. De bevelslijnen zullen tegelijkertijd nogal losjes aangetrokken worden. De Russen gaan opereren onder eigen commando. Opperbevelhebber Clark van de NAVO is uiteindelijk weliswaar verantwoordelijk, maar hij kan de autonomie van de Russische officieren niet tegen elke prijs doorbreken. Als er bijvoorbeeld oorlogsmisdadigers gearresteerd moeten worden, mogen de Russen zich afzijdig houden.

Kortom, de participatie van de Russische troepen in KFOR is ingebed in een soort 'overlegmodel'. Dat op zichzelf is al geen reden tot overdreven vreugde. Juist nu het voor KFOR zwaar wordt - de UÇK blijft neigen naar rebellie, de verwachtingen van de achtergebleven Servische minderheid mogen niet beschaamd worden en de wankele positie van Milošević kan gaan uitstralen naar andere landen in de regio – is een eenduidige commandostructuur geboden. De relatieve autonomie van de Russen lijkt op voorhand een complicerende factor te kunnen worden.

HET AKKOORD van Moskou heeft dan ook alle kenmerken van een compromis. Rusland heeft zijn claim op een eigen sector opgegeven en de NAVO heeft haar eis tot volledige integratie laten varen. Dat het ruim drie weken heeft geduurd, illustreert dat het nog lang geen koek en ei is tussen Moskou en Brussel. Ogenschijnlijk leek er sinds de laatste G8-top in Keulen geen vuiltje meer aan de lucht. President Jeltsin luisterde de bijeenkomst op de hem gebruikelijke wijze met zijn aanwezigheid op, waarna menig politiek leider in het Westen de indruk wekte dat er nu echt één koers zou worden gevaren. Vergeten werd dat de NAVO daarbij niet alleen afhankelijk was van de regie in het Kremlin, maar ook rekening moest houden met de grillen van de Russische generale staf even verderop in Moskou.

De afgelopen weken is in Rusland namelijk een harde strijd geleverd over het primaat in de buitenlandse politiek, een gevecht dat niet los gezien kan worden van de komende parlements- en presidentsverkiezingen, achtereenvolgens in december van dit en in juni volgend jaar. De militaire leiding, die ruim drie weken geleden met de eenzijdige bezetting van het vliegveld bij Priština een voldongen feit wist te scheppen, had daarbij veel troeven in handen. Jeltsin lijkt haar nu weer enigszins in het gareel te hebben gedwongen.

DE REDENEN DAARVOOR zijn echter minder eenduidig dan ze ogen. Een van de motieven voor de generale staf om met het akkoord in te stemmen is vermoedelijk van binnenlandse aard. In Rusland zelf smeult het ook, met name in de Kaukasus. De feitelijke onafhankelijkheid van Tsjetsjenië heeft sinds 1996 allerminst geleid tot stabiliteit in het olierijke gebied aan de Kaspische Zee. Moskou verliest sluipenderwijs meer en meer greep op deze regio, waarop van alle kanten wordt geloerd.

Het compromis met de NAVO over Kosovo is dan wel geen uiting van kracht jegens het Westen, maar het geeft Moskou wel wat meer ruimte om in de eigen 'nabije' sector op te treden. De NAVO op haar beurt heeft daarvoor de handen niet vrij, gebonden aan de Balkan als het bondgenootschap nu is.

Etnische Albanezen rijden langs een muur in de Kosovaarse plaats Gjnilane waarop met graffiti dank wordt betuigd aan de landen van de NAVO die de strijd zijn aangegaan met de Joegoslavische president Milosevic. *Foto AP*

5-7-99

NAVO zendt delegatie naar boos Moskou

Moskou/Washington - Een delegatie van de NAVO is naar Moskou gevlogen om een nieuwe rel over de vredesmacht in Kosovo te voorkomen. In het weekeinde hield de NAVO 120 Russische parachutisten tegen. Zij wilden de groep van 200 man, die eerder het vliegveld van Pristina in had genomen, versterken.

NAVO-lid Hongarije en de kandidaat-leden Roemenië en Bulgarije gaven, na overleg met de NAVO, de Russen geen toestemming om over hun grondgebied te vliegen. Het Kremlin reageerde officieel nog niet, maar een woordvoerder van het ministerie van Defensie sprak van een provocatie.

Volgens Washington zijn de vluchten tegengehouden omdat er geen overeenstemming is over details van de Russische rol in de door de NAVO geleide vredesmacht. De Russen drongen in de onderhandelingen over de details aan op een wijziging van het akkoord van Helsinki zodat hun troepen in Kosovo alleen onder Russische officieren vallen en niet onder het commando van de KFOR.

„Wij zijn na de verrassende ontplooiing van 200 man Russische troepen op de luchthaven van Pristina vorige maand en een ongebruikelijke oefening met bommenwerpers in de afgelopen week niet in de stemming voor nieuwe verrassingen", aldus een woordvoerder in Washington.

In Kosovo hebben Britse onderzoekers de lijken van zeven kinderen en vijf volwassenen opgegraven bij het dorpje Bela Crvka in het zuidwesten. De moorden in en rond Bela Crvka zijn opgenomen in het dossier dat de aanklachten bevat tegen de Joegoslavische leider Milosevic. Het Joegoslavië Tribunaal van de VN zal Milosevic wegens oorlogsmisdaden vervolgen.

Volgens getuigen is de massamoord bij Bela Crvka op 25 maart gepleegd, een dag nadat de NAVO-bombardementen op Joegoslavië waren begonnen. Een Servische patrouille heeft toen dorpelingen meegevoerd en doodgeschoten.

Twee mannen die in de nacht van vrijdag op zaterdag in Pristina zijn doodgeschoten door Britse soldaten, waren strijders van het UCK. De Britse militairen beschermden zo'n 50 Serviërs die zich in een gebouw hadden verschanst. De militairen voelden zich bedreigd toen een auto op hen af kwam waaruit geschoten werd. Ze namen de auto onder vuur en doodden twee inzittenden en verwondden twee anderen.

Zaterdag raakten vier personen, onder wie een Duitse KFOR-soldaat, gewond toen een ontdekt explosief tot ontploffing kwam. Een andere Duitse soldaat raakte gisteren gewond toen hij door een andere militair van het contingent op de basis in Prizren werd neergeschoten. De gewonde is naar Duitsland teruggevlogen. Er werden verder geen bijzonderheden vrijgegeven over dit incident.

De Joegoslavische oppositieleider Zoran Djindjic is teruggekeerd in Servië, ondanks een onderzoek van een rechtbank dat tegen hem loopt wegens ontduiken van dienst in Kosovo. Djindjic, de leider van de Democratische Partij, verkeerde afgelopen maanden in vrijwillige ballingschap, in Montenegro, uit angst voor ingrijpen door het bewind van president Milosevic tegen de oppositie.

Gisteren arriveerden Turkse militairen voor de internationale troepenmacht in Kosovo (KFOR) in Prizren. Etnisch-Albanese en Turkse inwoners waren door het dolle toen de eersten de stad kwamen binnenrijden. Ze dansten op straat, wuifden met karmijnrode vaandels en riepen in koor: Turkije, Turkije, Turkije'. De 130 soldaten die zondag in Prizren aankwamen vormen de voorhoede van in totaal 1.000 Turkse militairen.

Ruim tien procent van de bevolking van de stad is etnisch Turks.

Voor de Serviërs betekent de komst van de Turken dat hun ergste nachtmerrie wordt bewaarheid. Het was immers pas in deze eeuw dat de Turken, in 1912 om precies te zijn, na 500 jaar Ottomaanse overheersing uit Kosovo werden verdreven.

ANP, Reuters, AFP

Terwijl de Verenigde Naties en KFOR naarstig naar wegen zoeken om de wraakacties van Albanezen en Serviërs in Kosovo te bezweren, is de strijd om het leiderschap van de nieuwe 'republiek' al losgebarsten. De leider van het rebellenleger UCK, Hashim Thaci, speelt voor staatsman en wil een politieke partij oprichten. Bujar Bukoshi daarentegen, die zich als de officiële minister-president beschouwt, zit zich vleugellam te verbijten. Verslaggever ARJAN PAANS sprak met beiden.

'Kosovo mag geen Cuba worden'

Bujar Bukoshi

Pristina - Ongevraagd opent Bujar Bukoshi, nog altijd de officiële minister-president van Kosovo, de aanval op zijn in Italië verblijvende president Ibrahim Rugova. Die lijkt aan zijn 'onderhandelingsakkoord' met president Milosevic een ernstig trauma te hebben overgehouden. „Hij neemt geen enkele verantwoordelijkheid", zegt Bukoshi verbitterd. „Al heeft Rugova nog zoveel publieke steun, hij lijkt volstrekt verlamd en blijft passief terwijl het land in een absoluut machtsvacuüm verkeert."

Zelf wil Bukoshi wél verantwoordelijkheid nemen, maar naar eigen zeggen wordt hem de mogelijkheid onthouden door de westerse machten die Kosovo regeren. „Ik vertegenwoordig nog steeds de enige legitieme overheid in dit land", verzucht de minister-president. „Maar mij ontbreekt het apparaat om dat feit in daden om te zetten. Ik mag zelfs geen televisietoespraak houden, omdat de Verenigde Naties de media controleren. Van het huidige vacuüm profiteert het UCK, dat nog lang niet is gedemilitariseerd, en aan de lopende band burgemeesters benoemt. Stel je voor: als een militaire structuur als het Kosovo Bevrijdingsleger hier de macht krijgt, wordt Kosovo het Cuba van de Balkan."

Bukoshi hekelt vooral het ontbreken van een neutrale politiemacht in Kosovo, waardoor de situatie op straat anarchistische tendenzen vertoont. „Noch westerse politieagenten, die zijn beloofd, noch KFOR weet zich hier een houding te geven. Ik heb de internationale gemeenschap maanden geleden voor deze situatie gewaarschuwd, maar niemand wilde naar mij luisteren. Met medewerking van de Verenigde Naties hadden we uit politiemensen, die nog onder Tito hebben gediend, zo een eigen politiemacht kunnen opzetten, die zich hier uitstekend had weten te weren."

Terwijl twee straten verderop UCK-leider Thaci groeit in zijn politieke rol en de ene wereldleider na de andere de hand drukt, wordt Bukoshi buiten de meeste gesprekken gehouden. Alleen de Amerikaanse oud-senator Bob Dole, die gisteren in Pristina een bijna presidentieel onthaal kreeg, kwam even langs in het voormalige kantoor van de Kosovaarse basketbalfederatie, waar de regering-Bukoshi zetelt. „Zonder uitvoerende macht ben ik vleugellam. Pas als de Verenigde Naties hebben besloten over de toekomst, kunnen we werken aan de toekomst."

Daarover heeft Bukoshi duidelijke, maar weinig verrassende ideeën. „Als de huidige chaos voorbij is, moeten we werken aan een multi-etnisch Kosovo, waarin Serviërs en Albanezen gelijke rechten hebben. Net als de Boeren in Zuid-Afrika zullen de Serviërs die terugkeren eraan moeten wennen dat zij geen geprivilegieerde groep meer zijn. Maar voordat we kunnen samenwerken, moet wel eerst de omvang bekend zijn van de genocide die door de paramilitairen is gepleegd. Nu er nog elke dag nieuwe massagraven bekend worden, zou het belachelijk zijn om met de Serviërs te praten over nieuwe samenwerking."

Het proces van 'denazificatie' van de Serviërs zal volgens Bukoshi geruime tijd in beslag nemen. „Of we er ooit helemaal overheen komen, weet ik niet. Vergelijk het maar eens met Nederland: jullie hebben het toch ook nog altijd over die Duitsers die jullie fietsen hebben gestolen. Nou, hier is wel iets meer gebeurd."

Blair wil salaris koningin bevriezen

Londen - Moeilijke tijden breken aan voor de Britse koningin Elizabeth II. De regering van premier Blair is vastbesloten iets terug te winnen van de enorme bedragen die voorgaande kabinetten aan de koningin hebben uitgekeerd.

De koningin heeft de afgelopen tien jaar bijna 70 miljoen gulden te veel ontvangen, schrijft de krant The Independent on Sunday. Dit zou het gevolg zijn van een beoordelingsfoutje van de conservatieve regering Major, die de inflatie voor de jaren 90 op 7,5 procent schatte. In werkelijkheid werd dit gemiddeld 2,5 procent.

Het parlement sluit met het koningshuis een 'cao' af voor tien jaar. Binnenkort beginnen de onderhandelingen voor de nieuwe overeenkomst, die in 2001 moet ingaan. Bronnen van het ministerie van Financiën zeggen dat minister Brown van plan is zijn veto uit te spreken over ieder voorstel het huidige loon van de vorstin te verhogen.

Elizabeth, haar man en haar moeder ontvangen nu samen 30 miljoen gulden per jaar. Dit bedrag kan niet worden verlaagd, maar de gebruikelijke verhoging kan wel worden geblokkeerd. Een woordvoerder van de koninklijke Schatkist is mild over de plannen: „Over het koninklijke inkomen kan worden onderhandeld." De Schatkist zegt aardig wat spaargeld te hebben wegens de inflatiemeevaller.

Het Britse koningshuis heeft de afgelopen jaren veel gedaan om de sympathie van het volk terug te winnen. De 'royals' maken nu meer gebruik van lijnvluchten en stappen wat vaker in de trein. Elizabeth betaalt tegenwoordig ook belasting.

ANP

5-7-99

Albanese soldaten roven auto's hulporganisatie

BARI – Albanese militairen hebben vrijdag een vluchtelingenkamp ontruimd om auto's van een hulporganisatie te roven.

Ze zetten de laatste vluchtelingen zonder pardon uit het kamp Mullet, bij de hoofdstad Tirana. Jenny van Laar, een Nederlandse homeopate, vertelt hoe de militairen het kamp omsingelden. Eerst probeerden ze de hulpverleners een officiële overdracht van hun spullen te laten ondertekenen. „Toen ze dat weigerden, werden de geweren doorgeladen en gericht", zegt Van Laar. „De hulpverleners kregen een uur de tijd om te vertrekken." In het kamp woonden nog ongeveer vijftig vluchtelingen. Ze hebben geen geld om terug te keren en moeten wachten op hulp van de Vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties (UNHCR).

Twee mannen die in de nacht van dit weekeinde in Pristina zijn doogeschoten door Britse soldaten, waren strijders van het UCK. Dat melden plaatselijke media. Britse militairen van de internationale troepenmacht in Kosovo (Kfor) beschermden circa vijftig Serviërs die zich in een gebouw hadden verschanst. De militairen voelden zich bedreigd toen een auto op hen af kwam waaruit geschoten werd. Ze schoten terug en doodden twee inzittenden. De schietpartij gebeurde op een nationale feestdag. Veel feestvierders schoten in de lucht.

Britse onderzoekers hebben in Kosovo de lijken van zeven kinderen opgegraven. Enkele kinderen moeten vier jaar oud zijn geweest toen ze werden vermoord. Behalve de resten van de kinderen zijn de lijken van vijf volwassenen opgegraven bij het dorpje Bela Crvka in het zuidwesten van Kosovo.

Duitsland wil vanaf woensdag Kosovo-vluchtelingen terugsturen. Bonn ondersteunt vrijwillige terugkeer met de vergoeding van het vliegticket en een eenmalig bedrag als overbruggingshulp. Volgens het Duitse weekblad Focus is die premie 450 mark per persoon. Vluchtelingenorganisatie UNHCR pleit ervoor ontheemden pas in het voorjaar terug te sturen. Maar in Focus zeggen ministers van de deelstaten Saksen en Beieren dat de verwoestingen in de steden in Kosovo meevallen. Beide deelstaten bieden vluchtelingen „snuffelreisjes naar Kosovo aan, zodat die zich zelf een beeld kunnen vormen van de situatie".

'Vader vertelde hoe goed het leven was onder de Turken'

VERVOLG VAN PAGINA 1

In Kosovo wonen 60 000 Turken. Maar ook veel Albanezen voelen een sterke verwantschap met Turkije. De 80-jarige Niazi Mahmuti, die naar Prizren is getogen om het Turkse konvooi te zien, werd acht jaar nadat de Serviërs de Ottomanen hadden verslagen geboren.

„Mijn vader vertelde me hoe goed het leven was onder de Turken", zegt hij. „Onder de Serviërs waren we vee". *Hoe de andere Balkanbewoners destijds over de Turken dachten valt onder andere te lezen in de boeken van A. Den Doolaard. Ook Shefki Talo, 79, heeft altijd gehoopt dat hij de Turkse vlag weer zou zien wapperen in Kosovo.* „Ik ben hier om de hele Navo te eren", zegt hij. „Alle manschappen die ons hebben gered."

Volgens inwoners van Prizren kwamen de Duitsers net op tijd, omdat de Serviërs van plan zouden zijn geweest de stad in brand te steken. „De laatste drie dagen dachten we dat we er geweest waren, dat de Serviërs ons allemaal zouden vermoorden", *zegt Talo.* „Maar de wereld kwam ons redden."

Mort Rosenblum (AP)

5-7-99

Van het Servische front geen nieuws

Er is niets op tegen om in tijd van oorlog verslag te doen van wat de vijand beweegt. Maar dan moet de 'andere kant' je wel in de gelegenheid stellen als onafhankelijk journalist te werken, antwoordt ***Gerard Mulder*** *zijn critici. Daarvan was in Belgrado geen sprake.*

IN FORUM van woensdag 30 juni beweert Anet Bleich dat ik mij in deze krant (Stroom, zaterdag 19 juni) heb bezondigd aan 'ridicuul triomfalisme' over de afloop van de oorlog om Kosovo. Mijn zonde heeft er volgens haar uit bestaan dat ik het *NOS Journaal* ervan heb beschuldigd 'Milosevic in de kaart te spelen' door verslaggever Gerri Eickhof gedurende de oorlog in Belgrado te stationeren en hem van daaruit dagelijks te laten berichten. Met deze bewering treedt Bleich in de voetsporen van Hans Laroes, adjunct-hoofdredacteur van het Journaal, die in Forum van 24 juni mijn standpunt aldus weergaf. '...Journalisten aan de andere kant van het front zijn dus vijanden van het volk (...). En vijanden van de waarheid, in de optiek van Mulder en consorten.'

Over deze samenvatting van mijn mening was ik toen al erg verbaasd omdat ik iets van die strekking helemaal niet heb geschreven. Nu Anet Bleich hetzelfde poneert als Laroes, en daar bovendien uit concludeert dat mijn denkwijze 'scherper uitgedrukt totalitair' is, wordt de onzin mij een beetje te gortig. Mijn beide critici projecteren op mijn tekst iets wat in hun eigen hoofd zit, en wat hen kennelijk erg dwars zit. Dat is het verwijt van de Britse minister van Buitenlandse Zaken Robin Cook en zijn staatssecretaris Claire Short dat de BBC zich tot een verlengstuk van Milosevic had gemaakt door redacteur John Simpson uit Belgrado verslag te laten doen. Zij vinden dat journalisten in tijd van oorlog onvoorwaardelijk achter het eigen land moeten gaan staan, en de propaganda van de vijand moeten negeren en zelfs tegenwerken.

Zowel Bleich als Laroes relateert mijn standpunt aan dat van Cook en Short, ofschoon ik daar in het geheel niet naar verwees. Ik beschouw hen dan ook niet als mijn 'medestanders', en wel omdat ik hun mening niet deel.

Ik beperkte mij tot de rol van consument die zijn oordeel geeft over het reportage-aanbod uit Belgrado in oorlogstijd. Ik vond het gebodene ondermaats, liet ik de lezers weten. Ik bekritiseerde Eickhofs onduidelijke stellingname, hoewel hij voortdurend liet doorschemeren tegen de bombardementen te zijn.

Van het reportagewerk was ik alles behalve onder de indruk omdat ik het volkomen voorspelbaar vond. Zoals straatinterviews met bewoners van Belgrado die boos op de NAVO bleken te zijn; allicht waren ze dat. Hetzelfde gold voor de beelden van NAVO-voltreffers op niet-strategische doelen.

Mijn conclusie luidde dat de informatieve waarde van Eickhofs aanwezigheid in Belgrado niet opwoog tegen de risico's die hij daar liep. Ik had het over 'journalistiek vlagvertoon', waarbij het 'er zijn' belangrijker wordt gevonden dan wat er kan worden gedaan.

Vanzelfsprekend heeft iedereen het volste recht het met mij oneens te zijn. Maar dat is nog iets anders dan uit mijn woorden halen dat ik Gerri Eickhof als een vijand van het Nederlandse volk beschouw, zoals Laroes doet. Bleich meent zelfs dat ik het in een oorlog beter vind 'sommige feiten niet te kennen'. Mijn kritiek op de NOS-verslaggeving was exact het tegenovergestelde: ik vond die juist te weinig feiten bieden. Hoe zij ertoe komt van mij een opinie te veronderstellen dat 'propaganda belangrijker is dan het zoeken naar de waarheid', is voor mij een raadsel. Alsof het werk van een in zijn vrijheid sterk beperkte verslaggever per definitie de waarheid dichterbij brengt dan géén verslaggever te plaatse.

Laroes viste uit mijn stukje de mening dat ik er in principe een tegenstander van ben verslaggevers naar de andere kant van het front te sturen. Dat staat er niet, en wel omdat ik dat niet vind. Wel acht ik het zinloos journalisten aan 'de overkant' te stationeren indien ze er dermate worden gemuilkorfd als in Belgrado.

Gerard Mulder is journalist en columnist van de Volkskrant.

Vrij Kosovo blijft eis UÇK dreigt met guerrilla

Door onze redacteur PETRA DE KONING

PRIŠTINA, 5 JULI. Als de wereld niet op termijn instemt met de onafhankelijkheid van Kosovo gaat het UÇK de bergen weer in en wordt de strijd hervat. Het vredesakkoord over Kosovo erkent het UÇK niet, want „ons is niets gevraagd".

Dat zegt Jakup Krasniqi, tot voor kort woordvoerder van het UÇK, het Kosovo Bevrijdingsleger, en nu minister van Wederopbouw in de eenzijdig gevormde regering van UÇK-leider Hashim Thaçi, in een vraaggesprek met deze krant.

Volgens Krasniqi is het UÇK niet geconsulteerd bij de totstandkoming van het vredesakkoord van de internationale gemeenschap met de regering in Belgrado. Dat akkoord leidde begin juni tot de aftocht van de Servische en Joegoslavische troepen uit Kosovo en de intocht van de internationale vredesmacht KFOR. „Ons is niets gevraagd. De NAVO heeft een akkoord gesloten met een regering van criminelen. De regering van Kosovo erkent dat akkoord niet. Wij erkennen alleen wat er is afgesproken in Rambouillet, en het akkoord tussen het UÇK en KFOR over de nieuwe rol voor het UÇK", aldus Krasniqi. Het akkoord met KFOR verplicht het Bevrijdingsleger de wapens in te leveren.

Volgens Krasniqi zal de UÇK-regering van Thaçi niets doen om de vrijdag benoemde VN-bestuurder van Kosovo, Bernard Kouchner, tegen te werken. „Maar als de man verkeerde beslissingen neemt, beslissingen die tegen de belangen van de bevolking van Kosovo ingaan, zullen we die niet accepteren." Volgens de UÇK-minister is er al zoveel bloed vergoten en „zijn er al zoveel jonge mannen gestorven die ik de strijd in heb gestuurd" dat „niemand ons kan tegenhouden om te bereiken wat wij willen". Het UÇK blijft onverkort ijveren voor de onafhankelijkheid van Kosovo, na een interim-periode van enkele jaren. De internationale gemeenschap zal die onafhankelijkheid op termijn moeten accepteren, aldus Krasniqi. „Wij lossen onze eigen problemen op. En als wij in de stad niet bereiken wat wij willen, dan gaan we terug naar de bergen en de bossen" om de strijd te hervatten, zo zei hij. „Het kan niet zo zijn dat Joegoslavië nu toch als één geheel blijft voortbestaan. Als het VN-bestuur beslissingen neemt die tegen ons streven naar onafhankelijkheid ingaan, is er een conflict", aldus Krasniqi. Dat de internationale gemeenschap wellicht minder geneigd is Kosovo bij de wederopbouw te helpen als het UÇK zich zo hard opstelt maakt geen indruk op hem: „Tegen vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap zeg ik precies wat ik nu ook zeg, misschien zelfs scherper. We hebben veel vrienden, over de hele wereld. Wij hoeven geen compromissen te sluiten, er zal genoeg geld naar Kosovo komen om het weer op te bouwen." UÇK-leider Hashim Thaçi zei dat in het Kosovo van de toekomst wat hem betreft geen rol is weggelegd voor de pacifist Ibrahim Rugova, de afgelopen tien jaar de belangrijkste leider van de Kosovaren.

Nieuw conflict Rusland en NAVO over troepenmacht

Rusland bereidt het vertrek per vliegtuig van 300 man paratroepen naar Kosovo voor, ondanks bezwaren van de NAVO.

5-7-99

De NAVO heeft gezegd dat geen verdere Russische troepen in Kosovo mogen worden gestationeerd zolang nog geen definitieve overeenstemming is bereikt over de commandostructuur waar de Russen zich in Kosovo aan dienen te houden. Momenteel bevinden zich ongeveer 700 Russen op de luchthaven Slatina bij de Kosovaarse hoofdstad Pristina.

Rusland gaat echter gewoon door met de voorbereidingen van het vertrek van de paratroepen. Het is echter de vraag of de vluchten daadwerkelijk doorgaan. NAVO-lidstaat Hongarije alsmede Roemenie en Bulgarije, die beide lid van de NAVO willen worden, hebben de Russen geen toestemming hebben gegeven voor het gebruik van hun luchtruim. De landen handelen in opdracht van de NAVO.

Onenigheid

Tussen de NAVO en Moskou heerst al weken onenigheid over de grootte van de Russische rol in Kosovo. De NAVO is na overleg uiteindelijk akkoord gegaan met de stationering van Russische troepen in drie sectoren onder voorwaarde dat de Russen verantwoording schuldig zijn aan KFOR-opperbevelhebber Mike Jackson.

Er is echter nog geen overeenstemming over alle details van de Russische stationering. Zolang dit niet is geregeld, wil de NAVO niet dat Rusland meer troepen stuurt.

De Russen menen echter dat de Servische Kosovaren gebaat zijn bij de komst van meer Russische troepen om een verdere uittocht van de Serviers te voorkomen. (AP/RTR/ANP)

Duitsland gaat Kosovaarse vluchtelingen terugsturen

5-7-99

Duitsland wil vanaf woensdag Kosovo-vluchtelingen terugsturen. De bondsregering bereidt samen met de Internationale Organisatie voor Migratie de vluchten voor.

Bonn ondersteunt vrijwillige terugkeer met de vergoeding van het vliegticket en een eenmalig bedrag als overbruggingshulp. De premie zou zo'n vijfhonderd gulden per persoon bedragen.

Met de retourvluchten negeert de Bondsrepubliek de wens van de VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr, die ervoor pleit ontheemden pas in het voorjaar van 2000 terug te sturen. Volgens de ministers van de deelstaten Saksen en Beieren zijn de verwoestingen met name in de steden in Kosovo niet zo omvangrijk als aanvankelijk was gevreesd.

Beide deelstaten bieden vluchtelingen snuffelreisjes naar Kosovo aan, zodat die zich zelf een beeld kunnen vormen van de situatie.

Medio mei, midden in de oorlog tegen Joegoslavië, had de Bondsrepubliek ruim tienduizend gevluchte Albanezen uit Kosovo opgenomen.

Gepland was een tweede contigent van tienduizend personen. Uiteindelijk zochten ongeveer 15.000 Kosovaren hun toevlucht in Duitsland. (ANP)

Turken zijn terug op de Balkan

TURKIJE De eerste Turkse militairen voor de internationale troepenmacht in Kosovo (KFOR) zijn dit weekeinde aangekomen in Macedonië. Het gaat om een groep van 135 man.

Het Turkse Ottomaanse Rijk heeft eeuwenlang geheerst over de Balkan en heeft er culturele banden mee. Etnische Turken wonen er echter vandaag de dag nauwelijks meer. Tussen 1830 en 1915 verloor het Ottomaanse rijk zeggenschap over de Balkan. ging gepaard met etnische zuiveringen en volksverhuizingen. (ANP)

Onafhankelijkheid Kosovo gevierd

KOSOVO Tienduizenden uitbundige etnische Albanezen hebben in Pristina gevierd dat Albanese oppositiegroepen precies negen jaar eerder de onafhankelijkheid van Kosovo uitriepen.

Deze onafhankelijkheid is door geen enkele regering erkend. De feestvierders claxonneerden, sloegen op trommels en schoten met vuurwapens in de lucht. Ook enkele Britse militairen deelden in de feestvreugde.

De viering verliep over het algemeen vreedzaam, ofschoon er enkele Joegoslavische en Servische vlaggen werden verbrand. Enkelen trokken een standbeeld van de Servische geleerde Vuk Karadzic om en sleepten het achter een tractor door de straten. Ook werden Servische namen en teksten van banken en winkels gehaald. (AP)

NAVO vreest machtsovername van Milosevic in Montenegro

In Joegoslavië dreigt een nieuw conflict te ontstaan. Na zijn nederlaag in de Servische provincie Kosovo, richt de Joegoslavische president Milosevic nu zijn pijlen op de deelrepubliek Montenegro.

Volgens de opperbevelhebber van de NAVO, generaal Clark, heeft Milosevic uit Kosovo afkomstige troepenversterkingen naar Montenegro gestuurd.

De NAVO is bang voor een conflict met de Montenegrijnse president Djukanovic, een tegenstander van Milosevic. Eerder deze week vroeg Djukanovic om meer autonomie voor Montenegro.

Milosevic probeert al wekenlang zijn aanhangers op sleutelposities in Montenegro te krijgen.

De Amerikaanse minister van Defensie Cohen zei op verzet van het Servische volk te hopen, als Milosevic tot militaire actie overgaat.

In Joegoslavië werd opnieuw tegen Milosevic gedemonstreerd. In Novi Sad liepen ruim 5.000 mensen mee in een protest tegen de president. Zij riepen op tot zijn aftreden.

Schadevergoeding NAVO

Montenegro wil de NAVO compensatie te vragen voor de schade die de deelrepubliek vooral in de industrie- en toeristensector heeft geleden door de bommencampagne van de alliantie. Volgens de minister van toerisme, Mitrovic, is de toeristensector ruim 100 miljoen gulden aan inkomsten misgelopen (ANP/RTR/DPA)

Albanese militairen beroven kamp

KOSOVO Albanese militairen hebben een vluchtelingenkamp ontruimd om auto's van een hulporganisatie te roven.

De laatste vluchtelingen werden zonder meer uit het kamp gezet. Het is nog onduidelijk hoeveel materiaal de Albanezen buitmaakten.

Het kamp Mullet, ten zuiden van de hoofdstad Tirana, werd verzorgd door de Noorse organisatie Norwegian Peoples Aid (NPA). In het kamp woonden nog ongeveer vijftig vluchtelingen uit Kosovo.

Deze achterblijvers zijn de armste Kosovaren die geen geld hebben om zelf naar de Servische provincie terug te keren. Zij wachten op hulp van de Unhcr. Alle vluchtelingen en hulpverleners zijn op dit moment in veiligheid gebracht. (ANP)

'Desnoods gaat het UÇK de bergen en de bossen weer in'

Als de wereld niet instemt met de onafhankelijkheid van Kosovo, gaat het UÇK de bergen weer in en wordt de oorlog hervat. „Wij hoeven geen compromissen te sluiten." Het vredesakkoord over Kosovo erkent het UÇK niet, want „ons is niks gevraagd."

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

PRIŠTINA, 5 JULI. Hun uniformen hangen thuis in de kast. De leider van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, Hashim Thaçi, is nu premier van de nieuwe, zelfbenoemde regering van Kosovo. Jakup Krasniqi, tot voor kort woordvoerder van het UÇK, is minister voor Wederopbouw. Hun werkkamers grenzen aan elkaar, in een kantoor in Priština waar drie weken geleden nog de Servische Kamer van Koophandel was gevestigd.

Lokale UÇK-commandanten werden benoemd tot burgemeester. Maar erg veel meer heeft de nieuwe regering tot nu toe niet gedaan. Thaçi is van 's ochtends tot 's avonds in vergadering met delegaties van internationale organisaties en de vredesmacht KFOR. „Het is allemaal nog erg nieuw", zegt minister Krasniqi. De regering, zegt hij, wil van Kosovo een 'stabiel en vreedzaam' gebied maken. Maar voor de chaos van de afgelopen weken – de wraak op Serviërs en zigeuners, plunderingen, schietpartijen – zijn volgens hem KFOR en de VN verantwoordelijk. „Ze stonden niet toe dat het UÇK politietaken uitvoerde, maar zelf kwamen ze te laat om misdrijven te voorkomen. Nu wordt ook nog gezegd dat het UÇK die misdrijven zou hebben begaan."

Wat de NAVO en de regering in Belgrado in het vredesakkoord hebben afgesproken over het UÇK – het mocht niet het machtsvacuüm opvullen nadat Belgrado zijn troepen uit Kosovo had teruggetrokken – doet er niet toe, zegt Krasniqi: „Ons is niks gevraagd. De NAVO heeft een akkoord gesloten met een regering van criminelen. De regering van Kosovo erkent dat akkoord niet. Wij erkennen alleen wat er is afgesproken in Rambouillet, en het akkoord tussen het UÇK en KFOR over de nieuwe rol voor het UÇK."

Krasniqi zegt dat de nieuwe regering niets zal doen om de vrijdag benoemde VN-bestuurder van Kosovo, Bernard Kouchner, tegen te werken. „Maar als de man verkeerde beslissingen neemt, beslissingen die tegen de belangen van de bevolking van Kosovo ingaan, zullen we die niet accepteren."

Kwaad is Krasniqi al over een van de eerste beslissingen van de internationale gemeenschap: in een commissie die zal gaan over de rechtsspraak in Kosovo zijn Servische rechters benoemd uit het oude systeem. Krasniqi: „Met die beslissing beschermt de internationale gemeenschap Milošević. Wij zijn er niet tegen dat er Serviërs in die commissie zitten, maar niet deze Serviërs. Zij hebben de afgelopen tien jaar Albanezen bij elkaar tot zo'n vijfentwintig eeuwen celstraf veroordeeld."

Maar zal de UÇK-regering zich uiteindelijk neerleggen bij besluiten van de VN-bestuurder? Krasniqi glimlacht en zwijgt. Dan zegt hij: „Er is zoveel bloed vergoten, zoveel leed aangericht. Er zijn zoveel jonge mannen gestorven die ik de strijd in heb gestuurd. Niemand kan ons tegenhouden om te bereiken wat wij willen." De regering wil een vrij, onafhankelijk Kosovo. „Na een overgangsperiode van twee, drie jaar moet dat mogelijk zijn. Langer dan vijf jaar hoeft het zeker niet te duren." De internationale gemeenschap zal dat volgens Krasniqi moeten accepteren. „Wij lossen onze eigen problemen op. En als wij in de stad niet bereiken wat wij willen, dan gaan we terug naar de bergen en de bossen, de dorpen." Om opnieuw te vechten? Krasniqi knikt, hij zegt: „Dorpen en steden in Kosovo zijn verwoest. Meer dan een half miljoen vluchtelingen hebben geen huis meer. Het kan niet zo zijn dat Joegoslavië nu toch als één geheel blijft voortbestaan. Als het VN-bestuur beslissingen neemt die tegen ons streven naar onafhankelijkheid ingaan, is er een conflict."

De minister die voor de wederopbouw van Kosovo de steun van het Westen misschien wel het hardst nodig zal hebben, vindt niet dat hij daarom voorzichtiger zou moeten zijn in wat hij zegt. „Tegen vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap zeg ik precies wat ik nu ook zeg, misschien zelfs nog wat scherper. We hebben veel vrienden, over de hele wereld. Wij hoeven geen compromissen te sluiten, er zal genoeg geld naar Kosovo komen om het land weer op te bouwen."

In de kamer naast die van Krasniqi werkkamer staat premier Hashim Thaçi bij het raam. Het is vrijdagavond, door de staat rijden Albanese jongens. Ze toeteren, ze schreeuwen en zingen. Het is het begin van een feest dat de hele nacht zal duren. Negen jaar geleden riepen Albanese politici in Priština de onafhankelijke Republiek Kosovo uit. Voor het eerst durven de Albanezen die dag te vieren. Thaçi was bijna de hele dag in gesprek met vertegenwoordigers van de VN en de Servische kerk. Hij weet niets van het feest en zegt: „Dat zijn vluchtelingen die vandaag zijn teruggekomen."

Voor een gesprek heeft Thaçi maar een paar minuten, zegt hij. Zijn secretaresse wacht in de gang met een bord eten. Daarna moet hij weer praten met vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap. Volgens Thaci moeten de VN en zijn regering nog overleggen over wie welke bevoegdheden krijgt als het VN-bestuur voor Kosovo functioneert. Hij zegt met Kouchner nauw te willen samenwerken. „We zullen elkaar aanvullen. De VN zullen geen beslissing nemen zonder ons te consulteren." En wie zal uiteindelijk beslissen? „De VN hebben de macht."

Zijn regering zal aanblijven, zegt Thaçi, tot er verkiezingen worden gehouden. Dan zal er ook een president worden gekozen. De gematigde leider Ibrahim Rugova, die nog niet naar Kosovo is teruggekeerd, bestaat niet meer voor Thaçi: „Ik zie hem niet, waar is hij?" Volgens het UÇK had Rugova tijdens de NAVO-bombardementen niet met de Joegoslavische president Milošević mogen praten. Thaçi vindt Rugova een verrader. Rugova zelf wil niet meer met Thaçi praten. De ministersposten die in de UÇK-regering zijn bedoeld voor de partij van Rugova zijn nog steeds niet opgevuld.

Volgens Thaçi probeert Milošević, via de media, zijn regering onderuit te halen. Vorige week schreef *The New York Times* dat Thaçi, in de strijd om de macht, opdracht had gegeven tot moord op kritische UÇK-commandanten. „Absolute onzin", zegt Thaçi: „Dat bericht komt niet uit New York of Washington of Kosovo, het komt uit Belgrado."

's Avonds dringt tot Thaçi door wat er gevierd wordt in de straten van Priština. Rond half tien loopt hij, met twee vingers in de lucht – het overwinningssymbool – zijn kantoor uit, klimt op een auto en laat zich toejuichen. Een paar uur later schieten Britse KFOR-soldaten twee feestende UÇK'ers dood als die hun kalasjnikovs leegschieten en de Britten zich bedreigd voelen.

Russen gaan naar Kosovo

NAVO en Rusland akkoord over KFOR

MOSKOU, 5 JULI. Een NAVO-delegatie heeft vandaag in overleg in Moskou een akkoord met Rusland bereikt in het conflict over de rol van Russische militairen in de vredesmacht in Kosovo, KFOR. De NAVO verhinderde dit weekeind pogingen van Rusland om zijn eenheden in Kosovo te versterken. Hoe het akkoord eruit ziet, was vanmiddag nog niet bekend.

Op verzoek van de NAVO en de Verenigde Staten weigerden de regeringen van Hongarije, Bulgarije en Roemenië de afgelopen twee dagen hun luchtruim open te stellen voor twee Russische transportvliegtuigen die 120 parachutisten en zwaar materiaal moeten overbrengen van Rusland naar de Russische eenheid in Kosovo. De militairen maken deel uit van de 3.600 Russen die zich in Kosovo bij KFOR moeten aansluiten. Maar de NAVO verzet zich tegen hun overkomst naar Kosovo zolang niet precies is vastgelegd welke rol de Russische KFOR-troepen zullen spelen.

Rusland heeft op dit moment ruim tweehonderd soldaten in Kosovo. Ze bezetten – tot verrassing van de NAVO – als eerste KFOR-eenheden op 11 juni het vliegveld van Priština en zitten daar nog steeds.

„Het standpunt van de Russen is: we legeren onze troepen en praten ondertussen over een arrangement. Ons standpunt is: laten we de details vastleggen voordat de troepen komen", zo zei dit weekeinde een Amerikaanse woordvoerder tegen *The New York Times*. Woordvoerders van het Russische ministerie van Defensie zeiden gisteren in Ivanovo, een militaire basis bij Moskou waar 120 parachutisten al twee dagen klaar staan om naar Kosovo te vertrekken, dat bij overleg in Helsinki en Brussel al is vastgelegd welke rol de Russen in KFOR gaan spelen. De weigering van de NAVO om de Russen zonder meer toe te laten wordt in Moskou als beledigend ervaren.

Intussen sturen de Russen ook per schip troepen en materiaal naar Kosovo. In Sevastopol op de Krim zijn vier marineschepen vertrokken, op weg naar de Griekse haven Thessaloniki. Vandaar zullen de Russische troepen met hun materiaal via Macedonië naar Kosovo worden gebracht.

In Priština, de hoofdstad van Kosovo, hebben Britse KFOR-soldaten in de nacht van vrijdag op zaterdag twee Kosovaren doodgeschoten. Duizenden Kosovaren herdachten vrijdagavond met veel feestgedruis de uitroeping van de onafhankelijkheid van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo in 1990. De viering verliep zonder incidenten tot kort na middernacht, toen een auto met acht Kosovaren, van wie enkelen op het dak, bij herhaling langs een door KFOR bewaakt opvanghuis vol Servische vluchtelingen reed. Daarbij schoten de Kosovaren hun kalasjnikovs in de lucht leeg. Toen de auto voor de derde keer langsreed voelden de Britten zich persoonlijk bedreigd en schoten ze gericht op de auto. Twee Kosovaren werden daarbij doodgeschoten, twee anderen werden gewond. Later bleek het te gaan om UÇK-soldaten in burger.

In het dorp Bela Crkva, in Kosovo, hebben Britse KFOR-soldaten zaterdag een graf met twaalf lijken van Kosovaren opgegraven. De slachtoffers waren twee mannen, drie vrouwen, vier meisjes van zes, negen, tien en twaalf jaar en drie jongens van vier, zes en zeven jaar. Ze behoorden tot één familie, die volgens dorpelingen op 25 maart, één dag na het begin van de NAVO-bombardementen tegen Joegoslavië, door Serviërs werden doodgeslagen.

In de buurt van de Albanese hoofdstad Tirana hebben Albanese militairen gisteren gewapenderhand een vluchtelingenkamp van Kosovaren bezet, de vijftig laatste vluchtelingen verdreven en de auto's en apparatuur van een Noorse hulporganisatie gestolen. De soldaten eisten de ontruiming van het kamp. Toen het personeel dat weigerde, werden de wapens voor de dag gehaald. (Reuters, AP, AFP)

Turkse soldaten van de vredesmacht in Kosovo, KFOR, zijn gisteren met enorm enthousiasme onthaald in Prizren. De 130 militairen vormen de voorhoede van een duizend man tellend Turks contingent. Prizren is het thuis van de Turkse minderheid in Kosovo. (Foto AP)

Despotovic, Ruza

Afzender: despot@wishmail.net
Aan: Despotovic, Ruza; office@globalreflexion.org
Onderwerp: Print it! (http://www.boston.com/dailyg
Datum: maandag 5 juli 1999 3:43

<<Bijlage bestand: FILE0001.ATT>>

THIS STORY HAS BEEN FORMATTED FOR EASY PRINTING

--

Air war leader greeted coolly by senators
By John Donnelly, Globe Staff, 07/02/99

ASHINGTON - America's triumphant general in the Kosovo war received less than a hero's welcome yesterday from US senators, who criticized the lack of readiness for a ground invasion, poor intelligence estimates, and the now open-ended mission of American peacekeepers.

In his first extensive public assessment of NATO's 11-week air war, General Wesley K. Clark, the alliance's supreme allied commander in Europe, told the Senate Armed Services Committee that his troops believed the war was a "very just cause." He called the battle "a testament to political unity and the will of NATO members to stand up to the humanitarian tragedy" inflicted on ethnic Albanians by Yugoslav President Slobodan Milosevic.

But the four-star general said the future of the Balkans depends on whether Milosevic remains, and his assessment was the Yugoslav leader retained "formidable power."

In his review of the lessons of the war, Clark underscored what he described as potential difficulties when politicians interfere with generals. In perhaps the most dramatic example, Clark disclosed that political leaders prevented NATO forces from intercepting about 200 Russian troops who seized control of the Pristina airport on June 11, causing a diplomatic and military impasse.

Clark said others "at levels above mine" decided against blocking the Russians, even though NATO had enough advance warning. When the hearing ended, Clark pulled two senators aside and apparently expressed his displeasure about the decision. The Russian move led to negotiations that gave Russia a larger role in the peacekeeping force.

A Clinton administration official, speaking on the condition of anonymity, told the Globe that US officials were among those who asked NATO not to stop the Russians. Referring to Russian President Boris N. Yeltsin, the official said, "There was a fair amount of push, especially from the State Department, in not wishing to create a situation for Yeltsin that would be untenable for him domestically."

The ensuing NATO-Russian airport standoff was emblematic of the uncertainties of the conflict, which ended suddenly after 78 days of bombing and widespread atrocities committed by Serb troops against ethnic Albanians.

NATO's still unfinished work in bringing peace to the province, coupled with deep animosity toward the Clinton administration among many Republicans and lingering doubts about NATO's tactics, contributed to Clark's mixed welcome.

It stood in absolute contrast to the standing ovations given by Congress to the last returning American war commander, General H. Norman Schwarzkopf, who delivered a stirring 20-minute tribute on May 8, 1991 to both houses of Congress. Schwarzkopf told lawmakers then the American forces "were the thunder and lightning of Desert Storm. We were the United States military and damn proud of it!"

In comparison, Clark suffered through the indignity of being caught in Washington traffic and then entered a huge Senate hearing room a few minutes late to find only six of the 19 committee members at their seats. (Thirteen eventually appeared.) And when Clark finally answered the last question more than three hours and no ovations later, only two senators were left. Spectators numbered 11.

The tone of the hearing was set from the beginning.

"Job well done," said Senator John W. Warner, committee chair and Virginia Republican.

That said, Warner barreled ahead with a series of critical questions about the decision not to ring Kosovo with NATO ground troops before the bombing began.

"Did that send a message to Milosevic of less than full resolve on the part of NATO? Would so many Kosovar Albanians have died or been driven from their homes if a NATO invasion force had not only been planned, but also prepositioned and ready to strike? Would the air campaign have been less than the 79 days?" Warner asked.

Clark said he presented a ground troops option to the alliance, but "there was simply no consensus on the part of the nations" to assemble an invasion force.

Warner's Republican counterparts poured on other doubts, even as they offered their personal praise for Clark.

Senator James M. Inhofe of Oklahoma: "I do think that we have abused and we have lied to the public as to the atrocities" that were taking place in Kosovo.

Senator Jeff Sessions of Alabama: "I think it is important to note that the horrible ethnic cleansing, the destruction and devastation rendered by the Serbian military, did, in fact, occur after the bombing started, after we had made threats for weeks about bombing."

Committee Democrats, in contrast, lavished praise upon the general. Senator Joseph I. Lieberman of Connecticut was perhaps the most effusive, saying of Clark, "It seems to me ... that the good Lord endowed you with some extraordinary personal capabilities. ... And they were all tested here: your ability as a military strategist and leader, tactician, but also honestly your ability as a diplomat to work within NATO."

Clark, leaning forward in his chair, his voice filling the hall, didn't shy away from the critiques. He acknowledged that the job is far from done.

"We do recognize that in many respects, the hardest part of the job lies in the days ahead," he said of NATO's peacekeeping mission, which will include 7,000 Americans among about 55,000 troops.

The general declined numerous times to estimate the duration of the peacekeeping mission. He indicated that much depended on the future of Milosevic. For now, he said, Milosevic didn't appear to be seriously threatened by any opposition inside Yugoslavia.

Under close questioning by Senator Olympia J. Snowe, a Maine Republican, about the state of the Yugoslav military, Clark said that NATO bombers struck only one-third of Milosevic's forces. The rest of the army "was deployed, dispersed, and in hiding throughout the rest of Serbia, or in some cases in Montenegro, in many cases close to civilian targets."

Milosevic, said Clark, "retains formidable power in Yugoslavia, and he's an expert at dividing the opposition."

Snowe also questioned battlefield damage assessments. A Globe reporter, in two weeks of extensive travel throughout the province, saw only three destroyed Yugoslav military vehicles - two tanks and one armored personnel carrier.

"I stand by the figures that we released on confirmed battle damage," Clark said. "That was 110 tanks, 210 armored fighting vehicles and 449 artillery and mortar tubes." He did say that pilots hit some "dummies," or fake military equipment built by Yugoslav troops as decoys.

Clark answered his last question close to 1 p.m. and stayed for a

few minutes to discuss the Pristina airport situation with Warner and Senator Carl Levin, a Michigan Democrat. The general threw his arms in the air and had a hard time keeping his voice down, despite the presence of reporters nearby.

Then he strode out. He had arrived Wednesday night after a 13-hour plane ride. He had taken his usual morning swim yesterday. He had only come to Washington in the first place for a few consultations and his annual four-hour physical, which he will undergo today at the Walter Reed Medical Hospital. The senators were a late addition to the schedule. And here they had grilled him, even made him miss lunch.

It must have rankled him.

"Oh, I don't know," Clark said, ducking his head into his chauffered black sedan. "I think some nice things were said. Maybe the difference here was that we didn't have the buildup that we had leading to Desert Storm. Maybe I need to provide greater clarification in the days ahead."

Charles M. Sennott of the Globe Staff contributed to this report from Pristina.

This story ran on page A01 of the Boston Globe on 07/02/99.
© Copyright 1999 Globe Newspaper Company.

oskou furieus over NAVO-blokkade van Russische troepen

5-7-99

Reuters, AP, AFP

MOSOU/PRISTINA/BELGRADO

De NAVO heeft dit weekeinde tien Russische vluchten met troepenversterkingen voor Kosovo tegengehouden. Eerst moet de Russische rol in de door de NAVO geleide vredesmacht tot in details geregeld zijn, vindt de alliantie. Moskou is furieus over het oponthoud en spreekt van een provocatie.

De Russische vliegtuigen konden niet weg omdat ze geen toestemming kregen gebruik te maken van het luchtruim van NAVO-lid Hongarije en NAVO-kandidaten Bulgarije en Roemenië. De bedoeling was om van zondag tot en met woensdag driehonderd commando's naar Kosovo te sturen. Momenteel bevinden zich zevenhonderd Russen op het vliegveld bij Pristina.

Hoewel het overbrengen van troepen via de lucht op problemen stuit, worden ondertussen wel Russische eenheden over zee en land richting Kosovo gebracht. Uiteindelijk moet het Russische contingent in Kosovo rond de 3600 manschappen tellen.

De Russen drongen in de afgelopen week in de onderhandelingen over de details van het akkoord van Helsinki aan op zodanige wijziging dat hun troepen in Kosovo alleen onder Russische officieren vallen en niet onder het formele commando van de NAVO. Ook probeerde Moskou Russische troepen naar andere dan de afgesproken sectoren te dirigeren. Een NAVO-delegatie is zondag naar Moskou gevlogen in een poging om een nieuwe rel over de vredesmacht te voorkomen.

Tegelijkertijd met het nieuws over het oponthoud van de Russische troepen, werd zondag bekend dat Rusland een Amerikaanse militaire attaché het land uit heeft gezet. De attaché, luitenant-kolonel Peter Hoffman, is tot persona non grata verklaard en donderdag vertrokken. Moskou gaf geen reden voor de uitwijzing.

● Britten doden UCK-strijders
Britse KFOR-militairen hebben zaterdagochtend vroeg in Pristina twee mannen doodgeschoten. De mannen – volgens plaatselijke media UCK-strijders – reden al schietend op een pand af waar de Britten een groep Serviërs beschermden. De militairen voelden zich bedreigd, waarop ze het vuur openden. Het was zaterdag negen jaar geleden dat de Kosovo-Albanezen eenzijdig de onafhankelijkheid uitriepen. Tienduizenden Kosovaren, onder wie ook de slachtoffers, gingen in Pristina de straat op om dit te vieren.

● Turken onthaald in Kosovo
De eerste Turkse militairen voor de internationale troepenmacht zijn zondag in Prizren als helden onthaald. Etnisch-Albanese en Turkse inwoners dansten in de straten. Voor de Serviërs is de komst van de Turken pijnlijk. Begin deze eeuw, in 1912, zijn de Turken na 500 jaar Ottomaanse overheersing uit Kosovo verdreven. De 130 soldaten die zondag in Prizren aankwamen vormen de voorhoede van in totaal duizend Turkse militairen die in Kosovo gestationeerd zullen worden. De Turken staan onder Duits gezag.

● Reservisten protesteren
Reservisten van het Joegoslavische leger hebben van vrijdag tot en met zondag enkele wegen in Zuid-Servië geblokkeerd. De mannen, die tijdens de NAVO-bombardementen in Kosovo waren gestationeerd, eisten aanvankelijk dat hun soldij uitgekeerd zou worden en protesteerden tegen president Milosevic. Met de toezegging dat zij donderdag zouden worden uitbetaald, maakten de reservisten zondag een einde aan de actie.

● Djindjic terug
De Joegoslavische oppositieleider Zoran Djindjic is zondag teruggekeerd in Servië, ondanks een onderzoek van een militaire rechtbank dat tegen hem loopt wegens ontduiken van dienst in Kosovo.

Servische nep fopte NAVO-high-tech

Op haar dagelijkse persconferenties in Brussel mocht de NAVO graag de uitschakeling van wéér een stel Servische tanks bekendmaken. Pas achteraf bleek dat veel van die 'tanks' alleen maar decorstukken waren.

The New York Times

WASHINGTON

Tegen het einde van de luchtoorlog ging er vrijwel geen dag voorbij of de NAVO maakte triomfantelijk bekend dat er alweer ettelijke Joegoslavische tanks of artilleriestellingen waren uitgeschakeld door precisiebommen. Maar inmiddels is wel duidelijk geworden dat het in misschien wel een kwart van de gevallen alleen maar nepwapens waren.

Van houten geraamtes met plastic erover bouwden de Joegoslaven 'tanks', die soms werden afgedekt met camouflagenetten. Om de warmtesensoren van de NAVO-vliegtuigen te misleiden voorzagen ze hun lokaas van metalen strips of platen. Ze zetten er zelfs bakken water in, die warm werden als de zon scheen – net als echte tanks.

Sommige 'artilleriestellingen' waren niet meer dan een lege put, waaruit een lange buis hemelwaarts rees.

Het zit NAVO-opperbevelhebber generaal Wesley Clark niet lekker dat de Serviërs hem zo vaak te slim af zijn geweest. Hij heeft achteraf moeten toegeven dat de NAVO slechts 110 van de ongeveer 300 Joegoslavische tanks in Kosovo heeft verwoest, in plaats van de 150 waarvan de NAVO uitging. Maar volgens hem dikt de Joegoslavische regering haar succes aan om de NAVO-luchtmacht als dom af te schilderen. 'Meestal hadden onze piloten heus wel in de gaten dat het namaak-tanks waren', zegt hij.

Toch is één van de lessen van deze luchtoorlog dat een doodeenvoudige vermomming genoeg is om de high-techwapens van de tegenstander in de luren te leggen. Daarom is er op het Atlantisch Commando van het Amerikaanse ministerie van Defensie dan ook een nieuw directoraat in het leven geroepen. Terwijl militairen van alle krijgsmachtonderdelen voortdurend om steeds maar weer modernere wapens roepen, moet dit nieuwe directoraat zich bezighouden met de vraag hoe supermoderne vliegtuigen echte tanks kunnen onderscheiden van nep-tanks.

Pentagon zoekt antwoord op namaak-tanks

Het bestaande assortiment aan warmtegevoelige, fotografische en andere sensoren zal moeten worden verbeterd en uitgebreid. Bovendien moeten deze instrumenten hun bevindingen zo snel mogelijk overbrengen aan de piloten die de bommen of raketten moeten afvuren. In Kosovo hebben onbemande verkenningsvliegtuigjes op dit punt voor het eerst een belangrijke rol gespeeld.

Al sinds het Paard van Troje spelen misleiding en vermomming een belangrijke rol op het strijdtoneel. In de Golfoorlog hebben de geallieerde piloten heel wat nagemaakte mobiele lanceerinstallaties voor Scud-raketten 'uitgeschakeld'. Zelfs de Amerikaanse commando's op de grond zagen op meer dan 25 meter afstand het verschil niet.

In de moderne oorlogvoering hebben de Amerikanen zelf trouwens hun partijtje meegeblazen opdat gebied: kort voor D-Day stelden ze nep-tanks en namaaklandingsvaartuigen goed zichtbaar op in het zuidoosten van Engeland, om de Duitse luchtverkenning te doen geloven dat de invasie zou plaatsvinden bij Calais in plaats van in Normandië.

Maar zolang de Amerikaanse strijdkrachten vertrouwen op sensoren en lange-afstandswapens om doelwitten op te sporen zonder het leven van de piloten in gevaar te brengen, blijft de kans groot dat zelfs de beste piloten en de meest geavanceerde wapens af en toe bij de neus worden genomen.

Duitsland stuurt Kosovaren terug

Een Amerikaanse marinier, op patrouille in de Kosovaarse stad Gjnilane, wordt nagestaard door twee vrouwen die de was buiten hangen. Steeds meer voormalige bewoners keren terug naar de stad om te proberen hun oude leven weer op te vatten. FOTO: AP

Van onze correspondent

BERLIJN, maandag

Nog deze week zal Duitsland de eerste vluchtelingen uit Kosovo, die vrijwillig terug willen naar hun vaderland, op het vliegtuig zetten. Volgens berichten in de Duitse pers krijgen de Kosovaren een vertrekpremie mee van ongeveer 450 Mark.

Om de belangstelling voor terugkeer aan te moedigen, gaan twee Duitse deelstaten, Saksen en Beieren, die relatief veel van de 15.000 vluchtelingen hebben opgenomen, 'snuffelreisjes' naar het door oorlog geteisterde gebied organiseren zodat de ontheemden zich zelf een beeld kunnen vormen van de situatie.

Ministers van de deelstaten hebben in de Duitse pers verklaard, dat de verwoestingen in de steden van Kosovo minder omvangrijk zijn dan aanvankelijk werd gevreesd.

Het Duitse beleid is strijdig met de opvattingen van de Unhcr, de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, die ervoor pleit ontheemden pas in het voorjaar van 2000 terug te sturen. „Wij willen dat elke verdreven persoon snel en veilig naar huis kan terugkeren", verdedigde de Duitse minister van Binnenlandse Zaken, Otto Schily, zich in het weekblad *Focus*.

Massagraf

Britse onderzoekers hebben in het zuidwesten van Kosovo in Bela Crvka de lijken van zeven kinderen opgegraven. Ook werden de stoffelijke resten van vijf volwassenen opgegraven.

De Servische oppositieleider Zoran Djindjic beloofde gisteren bij zijn aankomst op het vliegveld van Belgrado te vechten voor democratisering. De politie deed geen poging Djindjic, tegen wie een arrestatiebevel is uitgevaardigd vanwege het weigeren van dienstplicht tijdens de NAVO-acties, op te pakken.

Russische troepen die via de lucht naar Kosovo zouden afreizen, hebben hun reis moeten uitstellen, nadat de NAVO de luchtwegen naar de Joegoslavische provincie had geblokkeerd omdat er nog geen overeenstemming is bereikt over de details van de rol van Moskou in de door de NAVO-geleide vredesmacht.

Jul 03

Russia to move peacekeepers to Kosovo on Sunday.

MOSCOW, July 3 (Itar-Tass) - Russia will start moving its peacekeeping contingent to Kosovo on Sunday, a Defense Ministry spokesman told Itar-Tass on Saturday.

The first military transport plane with over 100 paratroopers aboard will take off on Sunday morning from Severny military airfield in the Ryazan region.

Pristina's airport Slatina, at which the Russian peacekeeping force is staying, is in international standard certification, and will be ready to receive Russia's planes on Sunday.

Several military transport planes stand ready at Severny airfield for ferrying the peacekeepers, hardware and food to Kosovo.

Defense Ministry sources told Itar-Tass that other groups of peacekeepers will fly to Kosovo on July 5 from Pskov and on July 6 from Dyaglevo airfield near Ryazan.

A total of 200 paratroopers are to be moved to Kosovo on June 4-6.

Hungary refuses to provide air corridor for Russians.

BUDAPEST, July 3 (Itar-Tass) - The Hungarian authorities have refused to give the permission to the use of Hungarian air space by planes with Russian peacekeeping troops going to Kosovo. Russia's request was forwarded to Hungary on June 30.

Hungary sent a reply note on Friday night, in which it explained its decision by referring to some items of the supplement to the agreements, reached in Helsinki, which deal with technical details of the flights, Tass learned from diplomatic sources.

Previously Hungary linked the providing of an air corridor for Russian planes with a corresponding decision of its parliament on KFOR, as well as with the establishment of the status of the Russian contingent.

Principles of financing Russian troops in Kosovo in work.

MOSCOW, July 2 (Itar-Tass) -- All the principles of financing the Russian contingent of peacekeepers in Kosovo will be fixed early next week, Head of the Russian State Duma Defence Committee Roman Popkovich told the Echo Moskvy (Moscow Echo) radio station on Friday.

According to Popkovich, "it is the Russian Finance Ministry, and the Defence Ministry's Chief Administration of Budget Financing that are now dealing with the issue."

The head of the Duma Defence Committee pointed out that "the Russian peacekeeping contingent will be fully provided with food, clothes and advanced equipment."

He further noted that the Russian president "reiterated that our troops in Kosovo would have everything they needed, and he would exercise personal control over the situation."

According to Popkovich, the Russian president had instructed Russian prime Minister Sergei Stepashin to monitor "all the financial and other issues" related to the maintenance of the Russian peacekeeping contingent in Kosovo.

Russia opposes direct link between aid, Milosevic retirement.

MOSCOW, July 2 (Itar-Tass) - Russia opposes a direct connection between the international assistance to Yugoslavia and the resignation of President Slobodan Milosevic, Prime Minister Sergei Stepashin said at a joint news conference with his French counterpart Lionel Jospin at Moscow's President Hotel on Friday.

In the opinion of Russia, the humanitarian assistance to 10 million people harmed by the conflict shall not be conditioned on the resignation of President Milosevic. "That would be incorrect and, possibly, short-sighted," he said. "It is necessary that the Serbs themselves wish the resignation of Milosevic."

The issue was discussed at a tete-a-tete meeting with Lionel Jospin, the premier said. "That is a complicated and delicate question. Certainly, the leadership of Yugoslavia is also guilty of the things which have happened in Kosovo," he noted.

In the opinion of Stepashin, "the Yugoslavs will be able to make a choice in order to build a democratic country in Europe."

on n'a pas évité une épuration ethnique à l'envers. Dans cette affaire, je me suis exprimé de façon très minimaliste : "Est-ce que les moyens choisis sont bien adaptés à l'effet recherché ?" Je me suis aussi préoccupé du sort des Serbes du Kosovo fin juin. Mais alors, quel concert d'imprécations !

"Il ne faut pas confondre la liberté de circulation avec celle d'installation. La France a le droit de dire qui elle accueille"

P.M. Le combat des sans-papiers semble s'essouffler. Vous, vous êtes ferme sur vos positions ?

J.-P.C. Nous avons mené une régularisation sur des critères d'humanité (liens familiaux, bonne intégration). Il y a 60 000 déboutés. Mais il y a 200 000 ou 300 000 clandestins sur notre territoire. Si, en dehors des critères que nous avons fixés, nous régularisons les 60 000 déboutés, qu'allons-nous répondre à ces 200 000 ou 300 000 irréguliers ? Chaque année, la France accueille 100 millions de personnes sur son territoire, essentiellement des acteurs de la vie économique et des touristes. Il ne faut donc pas confondre la liberté de circulation avec celle d'installation. La France a le droit de dire qui elle accueille et qui elle refuse. On ne peut laisser faire n'importe quoi ! Il faut un équilibre. Regardez la ghettoïsation de certains quartiers de la banlieue parisienne. C'est humainement intolérable.

P.M. Vous avez fait un voyage en Algérie. Qu'en avez-vous retiré ?

J.-P.C. Je pense que nous avons tourné une page dans nos relations afin de reprendre une collaboration à haut niveau. Lorsque j'étais jeune sous-lieutenant en Algérie, je pensais que ce pays devait être indépendant. Mais en gardant une amitié, un lien fort avec la France. C'est un pays magnifique. J'y ai des amis chers. Je crois que le président Bouteflika est un homme d'Etat. Ce qui manquait depuis longtemps à l'Algérie. Pour qu'il y ait un Etat, chose nécessaire dans ce pays encore très jeune, il faut un chef d'Etat. Bouteflika, c'est une chance pour l'Algérie.

P.M. La tempête corse, le typhon des paillotes retombé... que se passe-t-il sur l'île alors que Lionel Jospin s'y rend en visite pour la première fois ?

J.-P.C. Nous avons marqué beaucoup de points. La violence a beaucoup diminué. La saison touristique n'avait pas été aussi bonne depuis bien longtemps. La confiance revient.

P.M. Et Yvan Colonna, l'assassin de Claude Erignac, court toujours.

J.-P.C. Nous l'arrêterons. Regardez ce qui vient de se passer pour ces délinquants corses qui s'étaient cachés au Nicaragua. Nous les avons retrouvés. Dans l'affaire Erignac, le travail de la police a été exemplaire.

P.M. Reste le préfet Bonnet, incarcéré, mis en examen...

J.-P.C. Je défends, non pas le préfet Bonnet, mais la présomption d'innocence. Là-dessus, c'est à la justice d'agir. Moi, j'ai ma petite idée...

P.M. Vous qui parlez encore latin et le grec ancien, vous le littéraire qui écrivez des livres sur la société, n'avez-vous pas aujourd'hui la tentation de reprendre la plume ?

J.-P.C. Vous voulez absolument que j'entre à l'Académie française ? Ce serait, bien sûr, une façon de me rendre vraiment "immortel" ... ■

45

J.-P.C. Avec un peu de recul, l'on peut voir que j'ai surtout eu tort d'avoir raison trop tôt. Le texte que j'ai distribué à mes collègues ministres, au début des frappes sur la Yougoslavie, disait des choses de bon sens. Il ne faut pas penser que nous allons instaurer le paradis sur terre. Nous ne sommes que des hommes. Pas des dieux. Si l'on ne fait pas des choix raisonnables, on se retrouve dans une situation pire qu'avant. Dans les résultats que l'on voit aujourd'hui au Kosovo, il n'y a rien qui ne figurât dans l'énoncé du problème au départ :

PARIS MACH - JUIN 99
CHEVÈNEMENT

Zoek alternatief in kring rond Milosevic'

Oppositie

Abe de Vries

BELGRADO – *Dvorenje* heet het in Montenegro: De gevreesde pater familias lijkt zijn laatste adem te zullen uitblazen. Familie en kennissen komen op bezoek om afscheid te nemen. Aan het sterfbed zijn ze vol lof over de bijnadode. Maar zodra ze denken dat hij buiten bewustzijn is, begint de kwaadsprekerij. En dan krijgen de nabestaanden de schrik van hun leven. De oude man blijkt nog niet afgeschreven. Hij heeft alles gehoord. Nog eenmaal richt hij zich op en in zijn woede spreekt hij de verschrikkelijkste vloeken over hen uit. *Dvorenje.*

„Milosevic is zwakker dan ooit", zegt Dusan Janjic, tot voor kort vice-voorzitter van de oppositionele Sociaal-Democratie (SD) in Servië. „Maar hier moeten ze oppassen voor *dvorenje.*" De komende maanden zal blijken of Slobodan Milosevic de Kosovocrisis overleeft. Sinds de aanklacht van het Haagse tribunaal is hij internationaal een paria. De VS hebben vijf miljoen dollar op zijn hoofd gezet; binnenslands moet hij beducht zijn voor een dolkstoot in de rug. De oppositie heeft zich deze week gemeld met een eerste demonstratie en eist zijn onmiddellijke aftreden. Serviërs ontvluchten bij tienduizenden Kosovo, dat een protectoraat van de Navo is geworden. Het land ligt in puin. Er zijn presidenten om minder vertrokken.

Maar dit is Servië. De bevolking, geteisterd door armoede en zware economische sancties, is murw gemaakt en bang voor veranderingen. Onder Milosevic gaat het slecht, maar wat is het alternatief? Tegenover de versplinterde oppositie werpt Milosevic' Socialistische Partij (SPS) zich op als een echte bestuurderspartij, die er bij alle tegenslagen nog het beste van weet te maken.

Volgens Janjic, die de Joegoslavische president persoonlijk kent, stapelt het Westen blunder op blunder in de omgang met het fenomeen Milosevic. Het moedigt de tandeloze oppositie aan, terwijl het juist in Milosevic' eigen kring naar een alternatief zou moeten zoeken. „Het Westen richt zich steeds tot de mensen die het kent. Djindic en Draskovic. Maar zij bevinden zich helemaal niet in de hoofdstraat. Als het echt zijn vertrek wil, moet het in de straat van Milosevic gaan kijken. Het moet de mensen steunen die hem zullen vernietigen. Figuren met financieel-economische macht, die leiders kunnen zijn."

Binnen de SPS zijn er genoeg politici die hun verleden willen uitwissen, denkt hij. Een jongere generatie economen en topambtenaren is bereid de leider te verlaten en het roer om te gooien.

Ze wachten op een kans, een signaal. Zonder hen gaat het niet. „Alleen al in Belgrado zijn 3500 directeuren nodig", zegt Janjic. „De kring om Milosevic is angstig. Ze zullen veranderingen willen voorkomen als ze er zelf geen rol in kunnen spelen. Als het Westen alleen de oppositie steunt, heeft niemand er belang bij zich met die partijen in te laten."

Dat de oppositie niet veel voorstelt, beaamt Ilica Dacic, woordvoerder van de SPS, maar al te graag. „Ze zullen hier nooit de verkiezingen winnen. Het zijn volledige politieke outsiders." Dat er in de eigen partij onvrede bestaat ontkent hij echter ten stelligste. Dreigt een scheuring in de SPS? Een opstand in de eigen gelederen? Geen sprake van, zegt Dacic. „Het probleem is niet Milosevic, het probleem is dat het Westen leiders wil die het naar zijn pijpen kan laten dansen. Zeker zijn er binnen de partij verschillende meningen. Maar niet als het om onze voorzitter gaat. Tot nu toe heeft hij alle verkiezingen overtuigend gewonnen. Het is een volstrekt verkeerde these dat niet de Navo maar hij schuldig is. Voor het eerst ziet de internationale gemeenschap met eigen ogen wat er de afgelopen honderd jaar in Kosovo aan de hand is geweest. Al honderd jaar vluchten Serviërs uit Kosovo."

Branka Jovanovic is presidente van de piepkleine pacifistische Nieuwe Groene Partij (NZS). Ze denkt dat niet de oppositie, maar de aanklacht van het tribunaal Milosevic de das zal omdoen. „Geen buitenlander wil straks nog met hem praten. Voor zo'n symboolfiguur is dat funest. In Servië begrijpt men nog niet hoe ernstig het tribunaal het meent en wat de consequenties zullen zijn. Onze oorlogsmisdaden in Kosovo zijn hier geen thema. Dat vind ik onverteerbaar."

Ze hekelt de „volkomen onkritische houding ten opzichte van het Westen" van de oppositie. „De vrije markt is hun ideaal. Het punt is dat wij niet de sociale en wetenschappelijke knowhow voor dat model hebben. De eenvoudige burger is er bang voor. Daarom zal de oppositie de verkiezingen niet winnen." Net als Janjic pleit ze voor een middenweg: westerse steun aan capabele mensen uit de SPS.

Voorlopig is de positie van Milosevic niet zichtbaar in gevaar. Belgrado verkeert nog in een shocktoestand. Dat de VS en de EU geen cent aan de wederopbouw van Servië willen betalen zolang Milosevic er de scepter zwaait, doet nog niet echt pijn. Het is zomer. Het elektriciteitsnet is zwaarbeschadigd, maar de kou van de wintermaanden is nog ver weg.

Volgens Dusan Jajnjic echter 'ligt de ontevredenheid hoog opgetast'. „Het doet mij denken aan de vooravond van de Oktoberrevolutie. We kunnen gemakkelijk een toestand krijgen waarin groepen goedgeorganiseerde criminelen, politici of militairen veel kwaad kunnen aanrichten."
Branka Jovanovic is bang dat het in de herfst uit de hand zal lopen. „We hebben honderdduizenden vluchtelingen, werklozen, ontevreden gepensioneerden, een totaal vernielde industrie. Het enige wat Milosevic kan doen is wachten en tijd winnen voor de volgende ronde."

Kouchner naar Kosovo

Van onze redactie buitenland

De Franse minister van volksgezondheid Bernard Kouchner is gisteren door de VN uitverkoren om de wederopbouw van Kosovo te leiden.

Ook de naam van Jan Pronk werd de afgelopen dagen genoemd, maar hij zal nu toch minister van Vrom blijven.

Er zijn weinig rampgebieden waar Bernard Kouchner (59) de afgelopen jaren niet is geweest om een hulpactie te coördineren. De Franse minister van volksgezondheid was in Somalië, Nagorni-Karabach, Bosnië en Koerdistan en binnenkort kan hij, als speciaal VN-gezant, ook Kosovo aan het lijstje toevoegen.

Kouchner, van huis uit arts, richtte in 1971 Medicins Sans Frontières op (Artsen zonder Grenzen). Door zijn omzwerving met het hospitaalschip Ile de Lumière op de Zuid-Chinese Zee om Vietnamese bootvluchtelingen te redden, vestigde hij zijn naam als 'ster' van de humanitaire hulp. De 'French doctors', zoals ze in de Engelstalige wereld heten, werden in snel tempo een begrip. Zij brachten een discussie op gang over de vraag hoe ver nationale soevereiniteit mag gaan. Kouchner had daar al jong duidelijke ideeën over. „Nationale soevereiniteit geeft politiek leiders niet het recht hun eigen volk te vermoorden", zei hij eens. Humanitaire interventie is in zo'n geval een plicht.

De populaire Fransman staat bekend als iemand die geen blad voor de mond neemt. Zo noemde hij ooit, tot ontzetting van zijn collega-ministers, de lang door Frankrijk gesteunde Zaïrese president Mobutu een 'wandelend geldhuis'.

Bang is de man dan ook niet. Zo bezocht hij in juni 1992, als eerste Europese bewindsman, het zwaar onder vuur liggende Sarajevo. Daarmee gaf hij het sein voor de hulpvluchten die de Bosnische hoofdstad de drie daarop volgende jaren (mede) in leven hielden.

Zijn collega's zijn niet altijd even blij met de mediagenieke Kouchner. Het gaat hem, suggeren ze, niet zozeer om het goede doel, maar om zijn eigen reputatie.